

72.
GENEL KURUL

EKONOMİK RAPOR

2015

TOBB Yayın No: 2016/270
ISBN: 978-605-137-546-5

TOBB yayınları için ayrıntılı bilgi
Yayın Müdürlüğünden alınabilir.

Tel : (0312) 218 20 00
Faks : (0312) 218 20 64
internet: www.tobb.org.tr

TOBB yayınlarına tam metin ve ücretsiz olarak internetten ulaşabilirsiniz.

Tasarım & Baskı: GÖKÇE OFSET
İVOGSAN 21. Cad. 599. Sokak
No:22 Yenimalle / Ankara
Tel: 0312 395 93 37

ÖNSÖZ

Yurtiçinde ve yurtdışında pek çok çalkantının yaşandığını karmaşık bir sene olan 2015'i geride bıraktık. İçerde tarihimizde ilk defa iki genel seçim geçirdik. Yurtdışındaysa küresel ekonomideki belirsizlikler artarak devam etti. Büyüme oranları hem gelişmiş hem de gelişen ülkelerde düşerken, tüm dünyada işsiz insan sayısı 200 milyonu geçti. Küresel ticaret hacmindeki yıllık büyüme hala küresel kriz öncesi seviyelere ulaşmadı. Gelişmekte olan ülkelerdeki daralma, küresel büyümenin ve ticaretin beklentilerin altında gerçekleşmesinin temel nedeni olarak görülmektedir.

Türkiye küresel ekonomideki çalkantıların yanı sıra çevre coğrafyalardaki kargaşa ile de mücadele etmektedir. Dünyadaki belli başlı jeopolitik risklerin tamamı, bizim çevremizdeki coğrafyada yaşanıyor. Suriye başta olmak üzere Ortadoğu'da artan jeopolitik riskler ve Rusya ile yaşanan gerginlik ülkemiz ekonomisini olumsuz etkilemiştir.

Tüm bu olumsuzluklara rağmen ekonomimizin dinamizmini ve temellerimizin sağlamlığını gösterdik. Reel sektörümüz üretim, yatırım, ihracat ve istihdam sağlamaya devam etti. Türkiye ekonomisi 2015'de yüzde 4 oranında büyüdü. Büyümeye en büyük katkı tüketimden geldi. Özel sektör yatırımlarında ılımlı bir canlanma görüldü. 2014 yılında neredeyse hiç artmamış olan özel sektör yatırım harcamaları 2015 yılında yüzde 2,7 arttı. Buna karşılık net ihracatın büyümeye katkısı negatif oldu.

Ana ticaret ortaklarımızda yaşanan durgunluk ve euro/dolar paritesindeki gelişmeler ihracattaki azalışın temel nedeni olmuştur. Başta ham petrol olmak üzere enerji fiyatlarındaki gerileme ithalattaki düşüşün belirleyicisi olurken, ithalattaki azalışın ihracattaki azalıştan daha yüksek olması dış ticaret açığını azaltmıştır.

Cari işlemler açığındaki azalma, mali disiplinin sürdürülmesi, vergi gelirlerindeki artışın etkisiyle kamu bütçesindeki olumlu görünüm ve sanayi üretimindeki artış 2015 yılının olumlu iktisadi göstergeleri olarak öne çıkmıştır.

2015 yılında büyük kısmı özel sektörde olmak üzere 688 bin kişiye yeni istihdam sağlanmıştır. Ancak işgücündeki artışın 892 bin kişi olması sonucunda işsiz sayısı 204 bin kişi artmış ve işsizlik oranı yüzde 10'un üzerine çıkmıştır. İstihdam artışını hızlandırmak için, istihdam üzerindeki mali yükler, kıdem tazminatı ve zorunlu istihdam uygulamaları birlikte ele alınarak, bütüncül anlayışta bir işgücü piyasası reformunun hayata geçirilmesine ihtiyaç duyulmaktadır.

2015 yılının önemli gündem maddelerinden birisi Türkiye'nin dönem başkanlığını yaptığı ve 15-16 Kasım tarihlerinde Antalya'da gerçekleştirilen G20 Zirvesi olmuştur. Küresel sorunlar ancak küresel işbirliği ile çözülebilir. G20 bu konuda etkin bir platform olabileceğini göstermiştir. Küresel kriz döneminde G20'de alınan kararlar krizin kontrol altına alınmasında önemli bir işlev görmüştür. Şimdi kriz sonrası dönem için G20'nin yine aktif bir şekilde görev alması gerekmektedir.

2016 yılında risklere değil, fırsatlara, içeriye değil dışarıya odaklanmamız lazım. Yeni bir büyüme hikâyesi başlatırsak, dünyada ülkemize yönelik algıyı da olumlu anlamda yönetmiş oluruz. Bu açıdan Hükümetimizin açıklamış olduğu eylem planlarının zamanında hayata geçirilmesi çok önemli.

Türkiye büyük bir ülkedir. Her sorunu aşacak güçtedir. Yeter ki, birliğimizi, istikrarımızı muhafaza edelim. En büyük önceliğimiz, memleketin tamamında huzur ve güven ortamının güçlendirilmesidir. Çünkü huzur olursa ticaret olur. Ticaret olursa refah ve zenginlik gelir.

Dünya ve Türkiye ekonomisindeki gelişmelerin değerlendirildiği 2015 Yılı Ekonomik Rapor'unuzun camiamıza ve ilgililere yararlı olmasını diliyorum.

M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU

Başkan

TOBB YÖNETİM KURULU

Başkan	M. Rifat HİSARCIKLIOĞLU
Başkan Yrd.	Halim METE
Başkan Yrd.	İbrahim ÇAĞLAR
Başkan Yrd.	Ender YORGANCILAR
Başkan Yrd.	Ali KOPUZ
Sayman Üye	Faik YAVUZ
Üye	Şahin BİLGİÇ
Üye	Salih Zeki MURZİOĞLU
Üye	İbrahim BURKAY
Üye	Necdet ÖZER
Üye	Cengiz GÜNAY
Üye	Memiş KÜTÜKCÜ
Üye	Selçuk ÖZTÜRK
Üye	Bülent KARAKUŞ
Üye	Yahya TOPLU
Genel Sekreter	Mustafa SARAÇÖZ

EKONOMİK RAPORU İNCELEME KOMİSYONU

Başkan	Mustafa HELVACIOĞLU
Başkan Yrd.	Ferhat ÇAĞLAYAN
Sözcü	Ercan ÖZKAN
Raportör	Yasin TATLI
Üye	Fatih ALTINAY
Üye	Şakir İŞERİ
Üye	Salih Deniz GÜNAL
Üye	Reşit ÖZER

HAZIRLAYANLAR

Serpil MERT

İktisadi Raporlama ve İstatistik Müdürlüğü, Uzman

Sema KAYNAK

İktisadi Raporlama ve İstatistik Müdürlüğü, Uzman

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	III
TABLO LİSTESİ.....	X
GRAFİK LİSTESİ.....	XIV
SİMGE VE KISALTMALAR.....	XVI
BÖLÜM I. DÜNYA EKONOMİSİ	3
DÜNYA EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ	3
1.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	5
1.2 Satın Alma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına GSYH.....	7
1.3 Tüketici Fiyat Endeksi	9
1.4 Uluslararası Mal Piyasaları ve Seçilmiş Malların Fiyatları	11
1.5 Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi	12
1.6 Dünya Ticaret Hacmi	13
1.7 Cari İşlemler Dengesi	15
1.8 İşsizlik Oranları	17
1.9 Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi	19
BÖLÜM II. TÜRKİYE EKONOMİSİ	23
TÜRKİYE EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ	23
1. EKONOMİK GÖSTERGELER	32
1.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	32
1.2 Sektörel Gelişmeler	40
1.2.1 Tarım	40
1.2.2 Sanayi	46
1.2.2.1 Madencilik ve Taşocakçılığı.....	50
1.2.2.2 İmalat Sanayi	51
1.2.2.3 Enerji.....	59
1.2.3 Hizmetler.....	61
1.2.3.1 İnşaat	61
1.2.3.2 Ticaret Borsaları İşlem Hacmi	63
1.2.3.3 Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri.....	65
1.2.3.4 Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler.....	67
1.2.3.5 Turizm	67
1.2.3.6 Ulaştırma.....	69
1.3 Yatırımlar	71
1.4 Parasal ve Mali Gelişmeler	84
1.4.1 Enflasyon	84
1.4.1.1 Tüketici Fiyat Endeksi	84
1.4.1.2 Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi	91
1.4.1.3 Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi.....	93
1.4.1.4 Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi.....	94

1.4.2 Para, Banka	96
1.4.3 Sermaye Piyasası	105
1.4.4 Kamu Maliyesi.....	109
1.4.4.1 Merkezi Yönetim Bütçesi.....	111
1.4.4.1.1 Gelirler	113
1.4.4.1.2 Giderler.....	116
1.4.4.2 Fonlar	118
1.4.4.3 Kamu İktisadi Teşebbüsleri	118
1.4.4.4 Kamu Finansman Açığı	119
1.4.4.5 Özelleştirme	120
1.4.4.6 Merkezi Yönetim Borç Stoku.....	122
1.4.5 Altın Fiyatlarındaki Gelişmeler	126
1.4.6 Döviz Kurlarındaki Gelişmeler.....	126
1.5 Dış Ekonomik Gelişmeler	133
1.5.1 Dış Ticaret Göstergeleri	133
1.5.1.1 İhracat	135
1.5.1.2 İthalat	137
1.5.1.3 İllere Göre Dış Ticaret	139
1.5.1.4 Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret.....	140
1.5.1.5 Komşu Ülkelerle Dış Ticaret.....	146
1.5.2 Ödemeler Dengesi	148
1.5.3 Uluslararası Doğrudan Yatırımlar.....	151
1.5.4 Dış Borçlar	156
2. SOSYAL GÖSTERGELER.....	163
2.1 Nüfus	163
2.1.1 Doğurganlık Hızları	169
2.1.2 Ortanca Yaş	170
2.2 Eğitim.....	170
2.2.1 Okullaşma Oranları	170
2.2.2 İllere Göre Okullaşma Oranları	171
2.2.3 Okul/Birim, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Olan Öğrenci Sayısı	175
2.3 Sağlık.....	176
2.4 Çalışma Hayatı	178
2.4.1 İstihdam	178
2.4.1.1 İşgücü Göstergeleri	178
2.4.1.1.1 Bölgesel Düzeyde İşgücü Göstergeleri	180
2.4.2 Bölgesel Düzeyde İstihdam.....	181
2.4.3 İstihdamın Sektörel Dağılımı	181
2.4.4 İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu.....	182
2.4.5 İstihdam Edilenlerin Eğitim Durumu	184
2.4.6 Toplu İş Sözleşmesi ve Ücretler	186
EK 1- 2011-2015 Yılları Arası Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler	193
EK 2- İller ve Bölgeler İtibarıyla Seçilmiş Ekonomik ve Sosyal Göstergeler	199
EK 3- 2016-2018 Yılları İçin Ulusal ve Uluslararası Tahminler	234

TABLO LİSTESİ

Tablo 1.	GSYH Büyüme Hızları	5
Tablo 2.	Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesine Göre)	8
Tablo 3.	Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları	9
Tablo 4.	Dünya Mal Fiyat Endeksleri	11
Tablo 5.	Uluslararası Piyasalarda Seçilmiş Ürünlerin Fiyatları	12
Tablo 6.	Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi/GSYH.....	13
Tablo 7.	Dünya Ticaret Hacmi (Mal ve Hizmet Ticareti) Değişim Oranları	14
Tablo 8.	Cari İşlemler Dengesi/GSYH	16
Tablo 9.	İşsizlik Oranları.....	18
Tablo 10.	Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi	20
Tablo 11.	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	32
Tablo 12.	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	34
Tablo 13.	Sektörlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payları.....	35
Tablo 14.	İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Sektör Katkıları	36
Tablo 15.	Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Sabit Fiyatlarla)	37
Tablo 16.	Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Cari Fiyatlarla)	38
Tablo 17.	Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Katkıları	39
Tablo 18.	Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	39
Tablo 19.	Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretim Miktarları.....	41
Tablo 20.	Sebze Ürünleri Üretim Miktarları.....	43
Tablo 21.	Meyve Ürünleri, İçecek ve Baharat Bitkileri Üretim Miktarları	44
Tablo 22.	Tarımsal Destekleme Ödemeleri	46
Tablo 23.	Sanayi Sektörü Katma Değeri Değişim Oranları.....	47
Tablo 24.	Sanayi Sektörü Katma Değerinin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payı.....	47
Tablo 25.	Sanayi Üretim Endeksi.....	48
Tablo 26.	Ana Sanayi Gruplarına Göre Sanayi Üretim Endeksi	49
Tablo 27.	Madencilik ve Taşocakçılığı Üretim Endeksi	50
Tablo 28.	İmalat Sanayi Üretim Endeksi	51
Tablo 29.	İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları	52
Tablo 30.	Mal Gruplarına Göre Kapasite Kullanım Oranları	53
Tablo 31.	Çalışan Aralıklarına Göre Kapasite Raporu Sayısı ve Toplam Çalışan Sayısı.....	54
Tablo 32.	Ana Faaliyet Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı	56
Tablo 33.	Teknoloji Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı	57
Tablo 34.	İllere Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı ve Toplam Çalışan Sayısı	58
Tablo 35.	Enerji Sektörü Üretim Endeksi	59
Tablo 36.	Elektrik Enerjisi Üretimine Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	59
Tablo 37.	Elektrik Enerjisi Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler	60
Tablo 38.	Yapı Ruhsatına Göre Bina İnşaatı Yüzölçümleri	61
Tablo 39.	Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Bina İnşaatı Yüzölçümleri	62
Tablo 40.	Konut Satış Sayıları	63
Tablo 41.	Ticaret Borsaları İşlem Hacmi	64
Tablo 42.	İşlem Hacmine Göre İlk 20 Ticaret Borsası.....	65

Tablo 43.	Kurulan, Kapanan, Sermaye Artıran ve Tasfiye Olan Şirket ve Kooperatif Sayıları...	66
Tablo 44.	Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler	67
Tablo 45.	Çıkış Yapan Ziyaretçi ve Giriş Yapan Vatandaş Sayısı	68
Tablo 46.	Milliyetlere Göre Türkiye'den Çıkış Yapan Yabancı Sayısı	68
Tablo 47.	Turizm Gelir-Gider Dengesi ve Ortalama Harcamalar	69
Tablo 48.	Ulaştırma İstatistikleri	70
Tablo 49.	Türkiye Geneli ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Tarafından Hava Yolu ile Yapılan Yolcu ve Yük Taşımacılığı	71
Tablo 50.	Sabit Sermaye Yatırımları	71
Tablo 51.	Sektörler İtibarıyla Sabit Sermaye Yatırımları	73
Tablo 52.	Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı	75
Tablo 53.	2015 Yılında Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı	77
Tablo 54.	Sektörlere Göre Yatırım Teşvik Belgeleri	79
Tablo 55.	Mahiyetlerine Göre Yatırım Teşvik Belgeleri	80
Tablo 56.	Bölgelere Göre Yatırım Teşvik Belgeleri.....	81
Tablo 57.	Destek Sınıflarına Göre Yatırım Teşvik Belgeleri	83
Tablo 58.	Ana Harcama Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Endeksi	85
Tablo 59.	Özel Kapsamlı Tüketici Fiyat Endeksi	88
Tablo 60.	Bölgelere Göre Tüketici Fiyat Endeksi.....	90
Tablo 61.	Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi	91
Tablo 62.	Ana Sanayi Gruplarına Göre Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi.....	92
Tablo 63.	Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi.....	93
Tablo 64.	Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi	95
Tablo 65.	Para Politikası Kurulu Faiz Kararları	97
Tablo 66.	Para Arzları	98
Tablo 67.	Mevduat Bankalarındaki Mevduat.....	100
Tablo 68.	Banka Kredileri	101
Tablo 69.	Bankacılık Sektörü Tüketici Kredileri.....	102
Tablo 70.	TBB Risk Merkezi Üyeleri Tarafından Bildirimi Yapılan, Borcunu Ödemeyen Bireysel Kredi ve Bireysel Kredi Kartı Borçlularının Sayısı	103
Tablo 71.	Uluslararası Rezervler	103
Tablo 72.	TCMB Rezervleri ve İthalatı Karşılama Oranı.....	103
Tablo 73.	Türk Bankacılık Sisteminde Banka, Şube ve Personel Bilgileri	104
Tablo 74.	Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler	106
Tablo 75.	Borsa İstanbul (BİST) Endeksi ve İşlem Hacmi	107
Tablo 76.	Borsa İstanbul'da Yatırım Yapan Yatırımcı Sayısı ve Portföy Değeri	108
Tablo 77.	Borsa İstanbul'da Yabancı Yatırımcılarda İlk On Ülke	109
Tablo 78.	Genel Devlet Gelirleri.....	110
Tablo 79.	Genel Devlet Harcamaları.....	111
Tablo 80.	Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmesi	112
Tablo 81.	Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri	113
Tablo 82.	Vergi Yükü ve Vergi Esnekliği Katsayıları	115
Tablo 83.	Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri	117
Tablo 84.	Fon Dengesi	118
Tablo 85.	İşletmeciler KİT Finansman Dengesi	119
Tablo 86.	Kamu Kesimi Borçlanma Gereği.....	120

Tablo 87.	Özelleştirme İşlemleri.....	121
Tablo 88.	Merkezi Yönetim Toplam Borç Stoku	122
Tablo 89.	İç Borç Stoku.....	123
Tablo 90.	İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi ve Maliyeti.....	124
Tablo 91.	Merkezi Yönetim Borç Stoku Döviz/Faiz Yapısı	124
Tablo 92.	İç Borç Stokunun Elinde Bulunduranlara Göre Dağılımı	125
Tablo 93.	Altın Fiyatları	127
Tablo 94.	TCMB tarafından Yapılan Döviz Alım-Satım Tutarları	129
Tablo 95.	Yıllar İtibarıyla Döviz Kurları.....	130
Tablo 96.	Döviz Kurları	131
Tablo 97.	Reel Efektif Döviz Kuru	132
Tablo 98.	Dış Ticaret Göstergeleri	134
Tablo 99.	Sektörlere Göre İhracat.....	135
Tablo 100.	Geniş Ekonomik Grup Sınıflamasına Göre İhracat.....	136
Tablo 101.	İhracatımızda İlk On Fasil	136
Tablo 102.	Sektörlere Göre İthalat.....	137
Tablo 103.	Geniş Ekonomik Grup Sınıflamasına Göre İthalat	137
Tablo 104.	İthalatımızda İlk On Fasil	138
Tablo 105.	En Çok İhracat Yapan İlk On İl	139
Tablo 106.	En Çok İthalat Yapan İlk On İl	139
Tablo 107.	Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret Göstergeleri	140
Tablo 108.	Seçilmiş Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret Göstergeleri.....	144
Tablo 109.	En Çok İhracat Yapılan İlk On Ülke	145
Tablo 110.	En Çok İthalat Yapılan İlk On Ülke	146
Tablo 111.	Sınır Komşularımızla Dış Ticaret	147
Tablo 112.	Ödemeler Dengesi	149
Tablo 113.	Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişleri (Filli Girişler)	151
Tablo 114.	Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Sektörel Dağılımı.....	152
Tablo 115.	Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Ülkelere Göre Dağılımı	154
Tablo 116.	Brüt Dış Borç Stoku	155
Tablo 117.	Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borçları	157
Tablo 118.	Finansal Olmayan Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borcunun Sektörel Dağılımı.....	159
Tablo 119.	Temel Nüfus Göstergeleri	163
Tablo 120.	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre Nüfusa Yönelik Seçilmiş Göstergeler	164
Tablo 121.	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3'e Göre Göç Bilgileri.....	166
Tablo 122.	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3'e Göre Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu.....	168
Tablo 123.	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre Temel Doğurganlık Göstergeleri	169
Tablo 124.	Cinsiyete Göre Ortanca Yaş.....	170
Tablo 125.	Eğitim Seviyelerine Göre Okullaşma Oranları	170
Tablo 126.	Yaş Gruplarına (Doğum Yıllarına) Göre Net Okullaşma Oranı	171
Tablo 127.	İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3 ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları	172

Tablo 128. Okul Türü ve Öğretim Yılına Göre Okul/Birim, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Olan Öğrenci Sayısı	175
Tablo 129. Dallara Göre Hastane Sayıları	176
Tablo 130. Toplam Sağlık Personeli Sayıları	177
Tablo 131. Temel İşgücü Göstergeleri	178
Tablo 132. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İşgücü Göstergeleri-1	180
Tablo 133. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İşgücü Göstergeleri-2	181
Tablo 134. İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı	182
Tablo 135. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı	183
Tablo 136. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu	184
Tablo 137. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu	185
Tablo 138. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu	186
Tablo 139. İş Arama Sürelerine Göre İşsizler	187
Tablo 140. Toplu İş Sözleşmelerinin Kapsadığı İşyeri ve İşçi Sayıları	188
Tablo 141. Grev Uygulamaları	188
Tablo 142. Toplu İş Sözleşmesi Kapsamındaki İşçi Ücretlerinde Gelişmeler	189
Tablo 143. Günlük ve Aylık Brüt Asgari Ücretler	189
Tablo 144. Asgari Ücretin İşverene Maliyeti	190
Tablo 145. Memur Maaşlarındaki Nominal ve Reel Değişimler	190

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1.	Seçilmiş Ülke Grupları GSYH Büyüme Hızları.....	6
Grafik 2.	Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesine Göre)	8
Grafik 3.	Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları	10
Grafik 4.	Cari İşlemler Dengesi/GSYH	16
Grafik 5.	İşsizlik Oranları.....	18
Grafik 6.	Dönemler İtibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Büyüme Hızları.....	33
Grafik 7.	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Büyüme Hızları (1998 Fiyatlarıyla).....	34
Grafik 8.	Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla)	35
Grafik 9.	Bitkisel Üretim Değişim Oranları	42
Grafik 10.	Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi	48
Grafik 11.	Sektörlere Göre Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (Yıllık Ortalama, %) ..	49
Grafik 12.	Ana Sanayi Gruplarına Göre Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (Yıllık Ortalama,%).....	50
Grafik 13.	Mal Gruplarına Göre Kapasite Kullanım Oranları (Ağırlık Ortalama, %).....	54
Grafik 14.	Çalışan Aralıklarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı	55
Grafik 15.	Teknoloji Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporlarının Dağılımı (%)	57
Grafik 16.	Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı.....	60
Grafik 17.	Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi Verilen Yapıların Yüzölçümleri.....	62
Grafik 18.	Ticaret Borsaları İşlem Hacmi	64
Grafik 19.	Kurulan, Kapanan, Sermaye Artıran ve Tasfiye Olan Şirket ve Kooperatif Sayılarının Değişim Oranı	66
Grafik 20.	Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler	67
Grafik 21.	Turizm Gelir ve Giderleri	69
Grafik 22.	Sabit Sermaye Yatırımlarının Dağılımı (2015,%)	72
Grafik 23.	Yatırım Teşviklerinin Sektörel Dağılımı (Sabit Yatırım).....	80
Grafik 24.	Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Dağılımı (Sabit Yatırım)	82
Grafik 25.	Enflasyon Hedefleri ve Gerçekleşme	86
Grafik 26.	Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)	86
Grafik 27.	Ana Harcama Grupları İtibarıyla Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)	87
Grafik 28.	TÜFE, H ve I Çekirdek Enflasyon Oranları (Yıllık)	89
Grafik 29.	Özel Kapsamlı Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna göre).....	89
Grafik 30.	Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık).....	91
Grafik 31.	Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)	92
Grafik 32.	Ana Sanayi Gruplarına Göre Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)	93
Grafik 33.	Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)	94
Grafik 34.	Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık).....	95
Grafik 35.	Para Arzları	99
Grafik 36.	Mevduat Bankalarındaki Mevduat	100
Grafik 37.	Uluslararası Rezervler	103
Grafik 38.	Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler	106
Grafik 39.	Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmesi	112

Grafik 40.	Vergi Yüğü.....	115
Grafik 41.	Vergi Esnekliği Katsayıları	116
Grafik 42.	Merkezi Yönetim Borç Stoku	123
Grafik 43.	Reel Efektif Döviz Kuru Endeksleri (Yıllık Ortalama)	133
Grafik 44.	Dış Ticaret Göstergeleri	134
Grafik 45.	İhracatın İthalatı Karşılama Oranı	134
Grafik 46.	Belirli Ülke Gruplarına Göre İhracat	142
Grafik 47.	Belirli Ülke Gruplarına Göre İthalat	143
Grafik 48.	Ödemeler Dengesi	150
Grafik 49.	Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Sektörel Dağılımı	153
Grafik 50.	Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Ükelere Göre Dağılımı....	154
Grafik 51.	Dış Borç Stoku	156
Grafik 52.	Dış Borç Stokunun Borçlulara Göre Dağılımı	156
Grafik 53.	İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusları	163
Grafik 54.	Toplam Sağlık Personeli Sayıları	177
Grafik 55.	İşsizlik Oranları.....	179
Grafik 56.	İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları	180
Grafik 57.	İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı	182
Grafik 58.	İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu	184
Grafik 59.	Eğitim Durumuna Göre İstihdamın Dağılımı	187

SİMGE VE KISALTMALAR

SİMGELER

-	: Bilgi mevcut değildir.
\$: Amerikan Doları
€	: Euro
m ²	: Metrekare
m ³	: Metreküp
Ha	: Hektar
GWh	: Gigavatsaat (GWh = 1 milyar KWh)
KHa	: Küresel Hektar
Km ²	: Kilometre kare
KWh	: Kilovatsaat
MW	: Milyon vat
Sm ³	: 15 santigrat derece ve 1 atmosfer basınçta standart metreküp (Sm ³) olarak ifade edilen değerdir.
bbl	: Varil (1 bbl = 159 lt'dir.)
lb	: 1 lb = 0,4536 Kg
log	: Logaritmik değer
MT	: Metrik Ton
Mak	: Maksimum değer
Min	: Minimum değer
cts	: Cents
Kişi/Km ²	: Nüfus yoğunluğu.
‰	: Binde artış hızı.

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ADNKS	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
AR-GE	: Araştırma Geliştirme
ASEAN	: Güneydoğu Asya Milletler Birliği
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BDT	: Bağımsız Devletler Topluluğu
BİST	: Borsa İstanbul
BOTAŞ	: Boru Hatları ile Petrol Taşıma Anonim Şirketi
ÇATAK	: Çevre Amaçlı Tarım Alanlarının Korunması
ÇSGB	: Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
DGD	: Doğrudan Gelir Desteği
DHMİ	: Devlet Hava Meydanları İşletmesi
DİR	: Dahilde İşleme Rejimi
DTH	: Döviz Tevdiat Hesabı

EFTA	: Avrupa Serbest Ticaret Birliği
EİT	: Ekonomik İşbirliği Teşkilatı
Fed	: ABD Merkez Bankası
FoB	: Free on Board (Gemi güvertesinde teslim)
GSYH	: Gayri Safi Yurt İçi Hasıla
HM	: Hazine Müsteşarlığı
IMF	: Uluslararası Para Fonu
İİF	: Uluslararası Finans Enstitüsü
İİT	: İslam İşbirliği Teşkilatı
KAMU-İŞ	: Kamu İşletmeleri Sınıflaması
KEİ	: Karadeniz Ekonomik İşbirliği
KİT	: Kamu İktisadi Teşebbüsü
KREE	: Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi
MB	: Maliye Bakanlığı
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MKK	: Merkezi Kayıt Kurumu
MKYF	: Menkul Kıymet Yatırım Fonu
MYK	: Mesleki Yeterlilik Kurumu
NACE	: Avrupa Topluluğunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistik Sınıflaması
NVİGM	: Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
ÖİB	: Özelleştirme İdaresi Başkanlığı
ÖTV	: Özel Tüketim Vergisi
ROM	: Rezerv Opsiyonu Mekanizması
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SGP	: Satın Alma Gücü Paritesi
SKR	: Sanayi Kapasite Raporu
SPK	: Sermaye Piyasası Kurulu
TBB	: Türkiye Bankalar Birliği
TCMB	: Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TEDAŞ	: Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.
THY	: Türk Hava Yolları
TİSK	: Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TOBB	: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TÜFE	: Tüketici Fiyatları Endeksi
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
ÜFE	: Üretici Fiyatları Endeksi
VOB	: Vadeli İşlemler ve Opsiyon Borsası
YF	: Yatırım Fonu
YP	: Yabancı Para

BÖLÜM-I
DÜNYA EKONOMİSİ

BÖLÜM I. DÜNYA EKONOMİSİ¹

DÜNYA EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

2008 krizi sonrası merkez ekonomiler tarafından artırılan likidite seviyeleri, sermaye akışları yoluyla en çok gelişmekte olan ülkeleri olumlu etkilemiştir. Bu durum küresel kriz sonrası gelişmekte olan ülkeleri dünya büyümesinin ana faktörü olarak ortaya çıkarmıştır. Ancak, 2013'ten bu yana gelişmekte olan ülkelerde süregelen ekonomik yavaşlama bu olumlu görünümü tersine çevirmiştir. Gelişmekte olan ülkelerdeki daralma, 2015 yılında küresel büyümenin beklentilerin de altında gerçekleşmesinin temel nedeni olarak görülmektedir. Zayıflayan toplam talep, düşen emtia fiyatları ve finans piyasalarındaki oynaklık ile beraber ekonomik büyümedeki yavaşlama dünya çapında hissedilmiştir. Gelişmiş ülkelerde ise geçtiğimiz yıllara kıyasla büyüme ve işsizlik rakamlarında iyileşmeler gerçekleşmiştir. Ekonomik ve politik açılardan zor bir yıl olarak geçen 2015'in gündemini; Suriye'de yaşanan iç savaş ve beraberinde getirdiği mülteci sorunu, terörizm ve güvenlik konusunun dünya gündemine tekrar oturması, Yunanistan'ın borçları, Çin borsasının çöküşü, petrol fiyatlarındaki düşüş, Brezilya ve Rusya'daki ekonomik daralma, BM Paris İklim Değişikliği Konferansı'nda alınan kararlar şekillendirmiştir.

Gelişmiş ülkelerin ekonomileri 2015 yılında ılımlı bir büyüme göstermiştir. ABD gibi emek piyasası güçlü olan gelişmiş ülkelerdeki iç talep artışı bu iyileşmeyi tetiklemiştir. ² Euro bölgesinde genişleyen krediler ve işsizlik oranlarındaki azalış da dikkat çekicidir. Japonya'da ise 2013'te ortaya çıkan talep daralması ile mücadele için yürürlüğe konan mali politikalara rağmen iyileşme halen kırılığandır. IMF'ye olan borçlarını zamanında ödeyemeyen Yunanistan ise bu anlamda tarihteki ilk gelişmiş ülke olarak kayda geçmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki yavaşlamadan kaynaklanan dış talep daralması nedeniyle gelişmiş ülkeler için 2016 tahminleri yüksek olmasa da bu ülkelerin önümüzdeki yıl 2015'den daha başarılı bir sonuç elde edeceği beklentiler arasındadır. Bu beklentiler, Fed'in para politikasında yapacağı daralmanın kademeli olacağı varsayımıyla şekillendirilmiştir. Ancak Amerikan ekonomisindeki zayıf toparlanma performansı Fed'in faizleri yükseltme konusunda adım atmasını geciktirmekte, bu durumda beklentilerde değişikliklere yol açmaktadır.

Küresel kriz sonrası dünya ekonomisinin itici gücü olan ve büyümeyi sürükleyen gelişmekte olan ekonomilerin büyüme performansında ciddi yavaşlamalar görülmektedir. Bu durum küresel ekonomideki ivmelenmeyi aşağı yönlü baskılamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomik durumları hakkındaki kaygılar; Çin borsasının 2015'in yaz aylarında yaşadığı çöküş ve Amerikan para politikasındaki olası daralmanın yaratacağı etkilerin belirsizliği ile birleşince gelişmekte olan ülkeler için daha büyük bir finansal volatiliteye neden olmuştur. Para birimlerinde buna bağlı yaşanan amortisman, borç alma maliyetini yükselterek ticaret sektörünü etkilemiştir.

1 Bu bölümün metin kısmı TEPAV tarafından hazırlanmıştır.

2 Global Economic Prospects: Spillovers amid Weak Growth. Jan 2016. World Bank Group.

Çin’de yavaşlayan büyümenin etkisi en çok üretim ve emlak sektöründe hissedilmiştir. Hisse senedi fiyatlarındaki düşüş ve kur politikasındaki değişiklik türbülansa yol açsa da, hizmet sektöründeki büyüme ve yabancı rezervlerin çokluğu Çin ekonomisini güçlü kılan etkenler arasındadır. Bununla birlikte, cari işlemler hesabının fazla vermesi, sermaye çıkışları karşısındaki riskliliğini azalttığı için, Çin borsasındaki krizin etkilerinin önümüzdeki süreçte büyük olmayacağı tahmin edilmektedir. 2016 büyüme beklentileri ise % 6,7 civarında olacağı yönündedir.

Brezilya ve Rusya’da GSYH daralması, ithalat talebini azaltmıştır. Rusya Federasyonu’na uygulanan yaptırımlar ticareti daha da kısırlaştırmıştır. Dahası, özellikle petrol fiyatlarındaki düşüş ihracat gelirlerini de azaltmıştır. Bu yüzden küresel anlamda Brezilya ve Rusya’nın ithalat talebinde önemli bir azalış görülmüştür. Son yıllarda yabancı sermaye çekmedeki başarısı ile gündeme gelen Brezilya’da doğrudan yabancı yatırımlarda da düşüş gerçekleşmiş, bu durum Latin Amerika ve Karayipler bölgesine yönelen sermayeyi 2015’in ilk yarısında % 20 civarında azaltmıştır.

Geçtiğimiz yıl dünya ekonomisinin diğer bir gündem maddesi üretkenlikte yaşanan ivme kaybı olmuştur. ABD, Japonya ve Rusya’da üretkenliğin yavaşlamasını, Çin’de yaşanan uzun vadeli duraklamayı ve Latin Amerika’daki çöküşü, Hindistan ve Sahra Altı Afrika’da önemli ölçüde artan üretkenlik telafi edememiştir. Küresel olarak üretkenliğin ivme kazanabilmesi için, sürdürülebilir büyüme modellerinde inovasyonun önemi dikkat çekmektedir.

Sürdürülebilir kalkınma konusu Ekim ayında New York’ta toplanan Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nun da gündeminde ele alınmıştır. 2000 yılında kabul edilen Binyıl Kalkınma Hedefleri’nin uygulama döneminin 2015 yılında sona ermesinin ardından, bu hedefleri yeniden ele alan ve kapsamını genişleten Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri BM’ye üye 193 ülke tarafından kabul edilmiştir Söz konusu çerçevenin, uygulama dönemi olan 2016-2030 dönemindeki politikalara yön vermesi beklenmektedir.

Türkiye’nin dönem başkanlığını yaptığı 2015 G20 Liderler Konferansı, 15-16 Kasım’da Antalya’da gerçekleştirilmiştir. Suriye iç savaşı ve mülteci sorununun gündem olarak belirlendiği zirveye, 13 Kasım’da Paris’te gerçekleşen terör saldırıları damga vurmuştur. Bu nedenle terörizmle mücadele ve uluslararası işbirliği G20 Zirvesi’nin ana gündemini oluştururken, liderler bildirgesine ek olarak bir çağrı yayımlanmıştır.

30 Kasım–12 Aralık 2015 tarihleri arasında Paris’te gerçekleşen BM İklim Değişikliği Konferansı’nda, 2020 yılında sona erecek olan Kyoto Anlaşması’nın iklim değişikliğini engelleyecek ve sürdürülebilir yeşil büyümeyi sağlayacak yöntemler tartışılmıştır. Konferansın sonunda imzalanan Paris Antlaşması ile karbon emisyonunun azaltılması ve küresel ısınmanın 2°C’nin altında tutulması için gerekli çabaların gösterilmesi kararına varılmıştır.

1.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Uluslararası Para Fonu (IMF)'nin 2015 yılı Ekim ayında yayımladığı "Dünya Ekonomik Görünümü" raporuna göre, 2013 yılında % 3,3 olan dünya ekonomisindeki büyüme 2014 yılında % 3,4 olmuştur. Büyümenin 2015 yılında % 3,1 seviyesine gerileyeceği tahmin edilmiştir.

Ülke gruplarına bakıldığında; gelişmiş ülkelerdeki büyüme hızlarının düşük seviyelerini korumakla birlikte ivme kazandığı, gelişmekte olan ülkelerde ise küresel kriz sonrası ortaya çıkan yüksek büyüme hızlarının gerilediği görülmektedir. 2015 yılı için gelişmiş ülke ekonomilerindeki büyümenin 2014 yılına göre 0,2 puan yükselerek % 2,0 ve G7 ülkelerinde de 0,2 puan yükselerek % 1,9 düzeyinde olması beklenmektedir. Büyüme hızının bir önceki yıla göre gelişmekte olan ülkeler grubunda 0,6 puan düşerek % 4,0, gelişmekte olan Asya ekonomilerinde 0,3 puan düşerek % 6,5 ve Latin Amerika ve Karayip ülkelerinde 1,6 puan düşerek eksi % 0,3 olacağı tahmin edilmektedir (Tablo 1, Grafik 1). Özetle en büyük kaybı yaşayan Karayip ülkeleri iken sadece gelişmiş ülkelerin ve G7 grubu ülkelerin büyüme rakamları artmıştır.

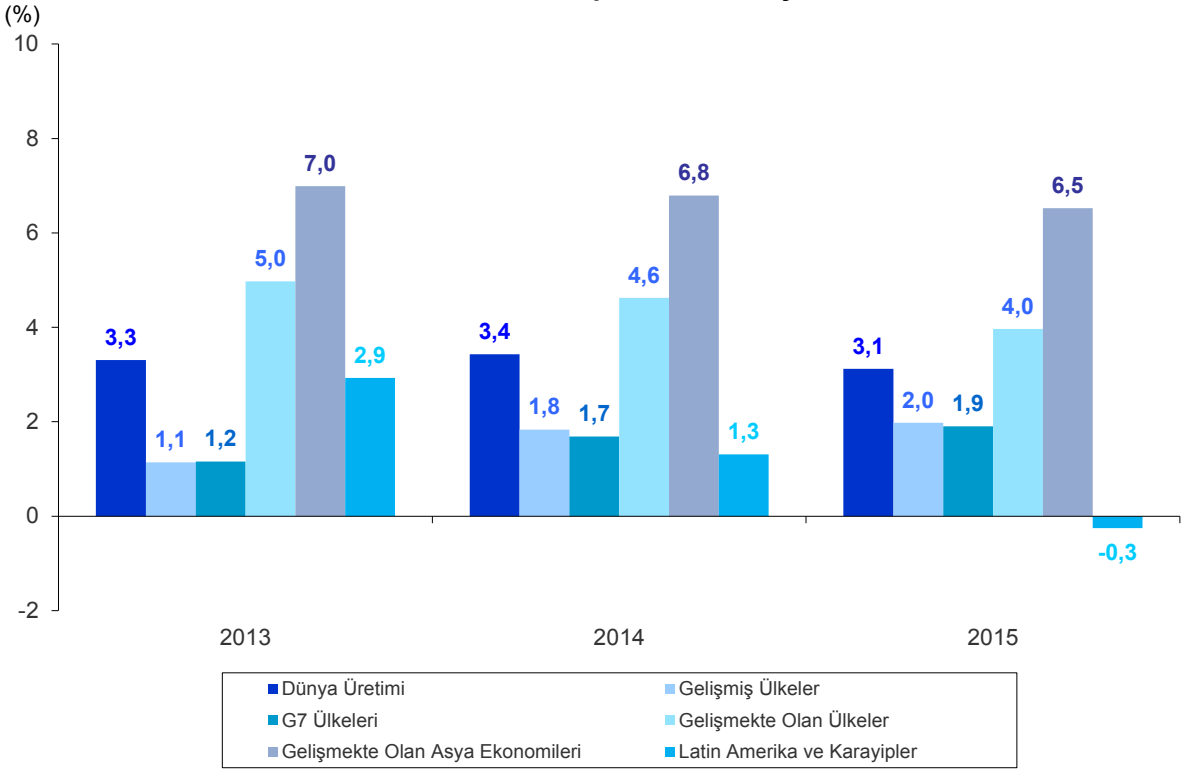
Tablo 1. GSYH Büyüme Hızları

Ülke Grupları/Ülkeler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Dünya Üretimi	3,3	3,4	3,1
Gelişmiş Ülkeler	1,1	1,8	2,0
ABD	1,5	2,4	2,6
Euro Bölgesi	-0,3	0,9	1,5
Almanya	0,4	1,6	1,5
Fransa	0,7	0,2	1,2
İtalya	-1,7	-0,4	0,8
İspanya	-1,2	1,4	3,1
Yunanistan	-3,9	0,8	-2,3
Japonya	1,6	-0,1	0,6
Kanada	2,0	2,4	1,0
İngiltere	1,7	3,0	2,5
G7 Ülkeleri	1,2	1,7	1,9
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,0	4,6	4,0
Rusya	1,3	0,6	-3,8
Türkiye	4,2	2,9	3,0
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	7,0	6,8	6,5
Çin	7,7	7,3	6,8
Hindistan	6,9	7,3	7,3
ASEAN-5 ⁽²⁾	5,1	4,6	4,6
Latin Amerika ve Karayipler	2,9	1,3	-0,3
Brezilya	2,7	0,1	-3,0
Meksika	1,4	2,1	2,3

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

Grafik 1. Seçilmiş Ülke Grupları GSYH Büyüme Hızları

Kaynak: IMF.

Dünya ekonomisinin lokomotifi olan ABD ekonomisi 2015 yılında nispeten güçlü bir performans sergilemiştir. Küresel ekonomide yaşanan dalgalanmalara rağmen 2014 yılındaki büyüme hızının üstüne çıkarak % 2,6 olarak büyümesi beklenmektedir.

Euro bölgesinde ise küresel kriz sonrası durgunluktan çıkmak için uygulamaya konulan önlemler sonucunda iyileşmeler olsa da kırılma devam etmektedir. 2014 yılında % 0,9 büyüyen bölge ekonomisinin 2015 yılında % 1,5 büyümesi beklenmekle birlikte, kamu borçları, atıl kapasite gibi sorunlar nedeniyle güçlü bir toparlanma sergileyememiştir.

2015 yılında bölge ülkelerinden Almanya'nın % 1,5, Fransa'nın % 1,2, İspanya'nın % 3,1, İtalya'nın % 0,8 olarak büyümesi beklenmektedir. Küresel kriz sonrasında bölge ülkeleri içinde en yüksek oranlı daralmanın yaşandığı Yunanistan ekonomisi, tahminlere göre 2015 yılında da % 2,3 oranında küçülmüştür.

Gelişmiş ülkeler içinde yer alan ülkelere Kanada ekonomisinin 2015 yılında ivme kaybederek % 1,0 büyümesi tahmin edilmektedir. Beklentilere göre; İngiltere'nin 2014 yılında % 3,0 olan büyüme hızı yavaşlayarak 2015 yılında % 2,5'e gerilerken, Japonya'nın 2014 yılında % 0,1 olan küçülme hızı 2015 yılında pozitif geçerek % 0,6'ya yükselmiştir. Gelişmiş ülkeler grubu içinde ABD, İspanya ve İngiltere 2015 yılında en güçlü büyümeyi gerçekleştiren ülkeler olmuştur.

Gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan Rusya'nın büyüme hızında 2011 yılından itibaren kaydedilen düşüş eğilimi 2015 yılında da sert bir şekilde devam etmiştir. Rusya'da 2014 yılında % 0,6 olan büyüme, 2015 yılında hızlı bir gerileme kaydederek tahmini % 3,8'lik bir küçülmeye dönüşmüştür. Rusya ekonomisinde 2015 yılında yaşanan bu olumsuzluğa, bütçe gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturan petrol ve doğal gaz gelirinin düşük seyreden petrol fiyatları nedeniyle azalması ve Ukrayna ile devam eden gerginlikten kaynaklanan ticaret kısıtlamaları etken olmuştur.

Gelişmekte olan Asya ekonomilerindeki yüksek büyüme hızı nispeten yavaşlamakla birlikte 2015 yılında da diğer ülkelere görece yüksek büyüme rakamları devam etmiştir. Bu grup altında yer alan Çin'in 2014 yılında % 7,3 olan büyüme hızının, yapısal sorunlar ve Çin Borsası'nda yaşanan krizin de etkisi ile 2015 yılında 0,5 puan düşerek % 6,8 olması beklenmektedir. Hindistan ise 2014 yılında % 7,3 olan büyüme hızını 2015 yılında da korumuştur.

Son birkaç yıldır Latin Amerika ve Karayipler bölgesinde yaşanan dış talep ve iç piyasadaki daralma etkisiyle 2015 yılında da yavaşlama devam etmiş, bölgede % 0,3'lük bir küçülme olacağı tahmin edilmiştir. Özellikle Brezilya'da zayıf rekabet gücü, düşük piyasa güveni ve sıkı mali koşullar yatırımları olumsuz etkileyerek büyümeyi sınırlandırmıştır. Meksika gibi ülkelerde de arz destekleyici reformlar yapılmış ve özel sektöre daha yüksek sermaye kazandırılmaya çalışılmıştır. Tahminlere göre; Brezilya'nın 2014 yılında % 0,1 olan büyüme hızı 2015 yılında sert bir düşüş yaşayarak negatif % 3,0'a gerilemiş, Meksika'nın % 2,1 olan büyüme hızı ise % 2,3'e yükselmiştir.

1.2 Satın Alma Gücü Paritesine Göre Kişi Başına Düşen GSYH

Satın Alma Gücü Paritesi (SGP), ülkeler arasında fiyat düzeyleri farklılaşmasını ortadan kaldırarak ülkelerin belirli bir dönemde sahip olduğu kişi başına milli gelir değerlerinin kıyaslanabilmesine olanak veren ve daha anlamlı sonuçlar elde edilmesini sağlayan önemli bir göstergedir.

IMF'nin 2015 yılı Ekim ayında yayımlanan "Dünya Ekonomik Görünümü" raporunda yer alan sonuçlar doğrultusunda seçilmiş ülkeler için SGP'ye göre kişi başına gayri safi yurtiçi hasıla değer tahminleri Tablo 2'de yer alan ülkeler içinde incelendiğinde, 2015 yılında en yüksek kişi başına milli gelire sahip olan ülke 55.904 dolar ile yine ABD olmuştur. ABD'yi 47.033 dolar ile Almanya, 45.489 dolar ile Kanada, 41.221 dolar ile Fransa, 40.958 dolar ile İngiltere, 38.211 dolar ile Japonya ve 35.665 dolar ile İtalya izlemiştir. SGP'ye göre kişi başına milli gelir değeri en düşük olan ülkeler 6.209 ile Hindistan, 14.190 dolar ile Çin ve 15.690 dolar ile Brezilya olmuştur (Tablo 2, Grafik 2).

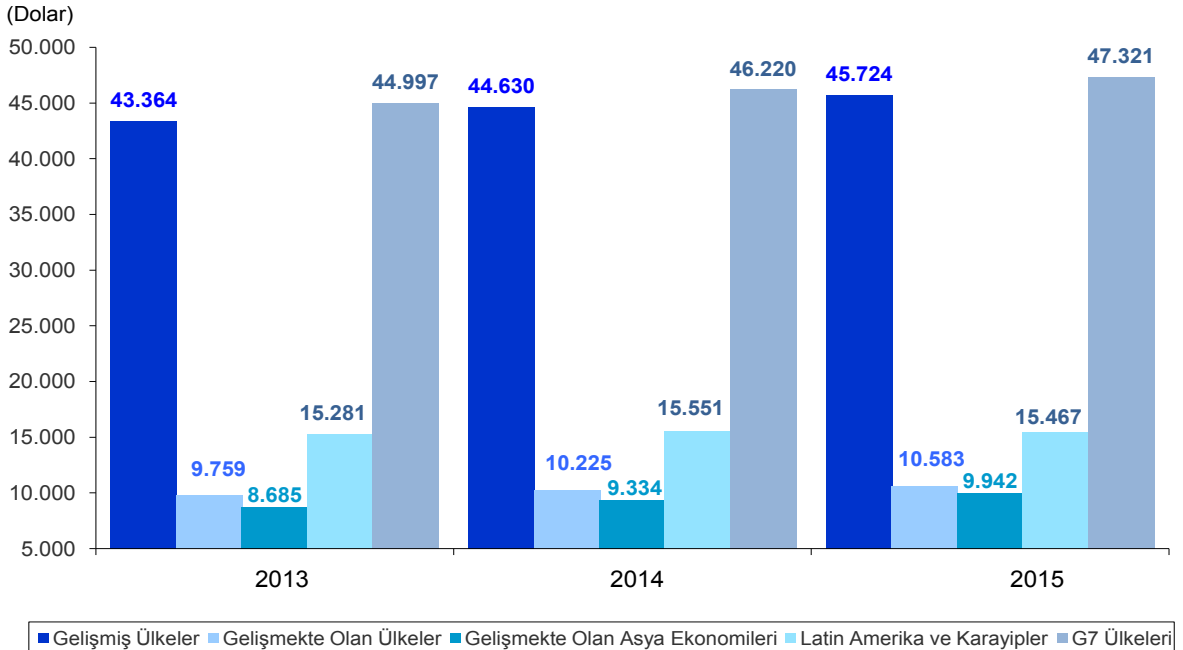
Tablo 2. Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesine Göre)

Ülke Grupları/Ülkeler	(Dolar)				
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	Değişim (%)	
				2014	2015
Gelişmiş Ülkeler	43.364	44.630	45.724	2,9	2,5
ABD	52.608	54.370	55.904	3,4	2,8
Euro Bölgesi	-	-	-	-	-
Almanya	44.946	46.216	47.033	2,8	1,8
Fransa	39.979	40.538	41.221	1,4	1,7
İtalya	35.349	35.131	35.665	-0,6	1,5
İspanya	32.741	33.835	35.270	3,3	4,2
Yunanistan	25.178	25.954	25.762	3,1	-0,7
Japonya	36.868	37.519	38.211	1,8	1,8
Kanada	43.670	44.967	45.489	3,0	1,2
İngiltere	38.295	39.826	40.958	4,0	2,8
G7 Ülkeleri	44.997	46.220	47.321	2,7	2,4
Gelişmekte Olan Ülkeler	9.759	10.225	10.583	4,8	3,5
Rusya	24.343	24.449	23.744	0,4	-2,9
Türkiye	19.041	19.698	20.277	3,5	2,9
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	8.685	9.334	9.942	7,5	6,5
Çin	12.188	13.224	14.190	8,5	7,3
Hindistan	5.397	5.808	6.209	7,6	6,9
ASEAN-5 ⁽²⁾	10.093	10.584	11.037	4,9	4,3
Latin Amerika ve Karayipler	15.281	15.551	15.467	1,8	-0,5
Brezilya	16.008	16.155	15.690	0,9	-2,9
Meksika	17.482	17.950	18.335	2,7	2,1

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

Grafik 2. Kişi Başına GSYH (Satın Alma Gücü Paritesine Göre)

Kaynak: IMF.

Gelişmekte olan Asya ülkeleri ile gelişmekte olan ülkelerin ortalama SGP'ye göre kişi başı gayri safi yurtiçi hasıla değerleri 2015 yılında giderek yaklaşmış ve aradaki fark 641 dolara kadar düşmüştür. Bölgenin yaşadığı daralmadan dolayı, Latin Amerika ve Karayipler ülkeleri SPG'ye göre kişi başı gayri safi yurtiçi hasıla değerleri azalan tek grup olmuş; 2014 yılında 15.551 dolar olan değer 2015 yılında 15.467 değerine gerilemiştir.

1.3 Tüketici Fiyat Endeksi

Küresel ekonomideki durgunluk ve zayıf talep fiyat hareketlerini kısıtlamaktadır. Böylece küresel enflasyon düşük oranlarda seyretmekte ve sınırlı düzeyde de olsa küçülme göstermektedir.

2015 yılında dünya genelinde enflasyon bir önceki yıla göre 0,2 puanlık düşüşle % 3,3'e gerilerken, gelişmiş ülkelerde 1,1 puanlık düşüşle % 0,3'e gerilemiş, gelişmekte olan ülkelerde ise 0,5 puanlık artışla % 5,6'ya çıkmıştır (Tablo 3, Grafik 3).

Tablo 3. Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları

Ülke Grupları / Ülkeler	2015 (%)		
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Dünya	3,9	3,5	3,3
Gelişmiş Ülkeler	1,4	1,4	0,3
ABD	1,5	1,6	0,1
Euro Bölgesi	1,4	0,4	0,2
Almanya	1,6	0,8	0,2
Fransa	1,0	0,6	0,2
İtalya	1,3	0,2	0,2
İspanya	1,4	-0,2	-0,4
Yunanistan	-1,2	-1,5	-0,4
Japonya	0,4	2,8	0,7
Kanada	1,0	1,9	1,0
İngiltere	2,6	1,5	0,1
G7 Ülkeleri	1,3	1,5	0,2
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,8	5,1	5,6
Rusya	6,8	7,8	15,8
Türkiye	7,5	8,9	7,4
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	4,8	3,5	3,0
Çin	2,6	2,0	1,5
Hindistan	10,0	5,9	5,4
ASEAN-5 ⁽²⁾	4,6	4,6	3,7
Latin Amerika ve Karayipler	6,7	7,9	11,2
Brezilya	6,2	6,3	8,9
Meksika	3,8	4,0	2,8

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

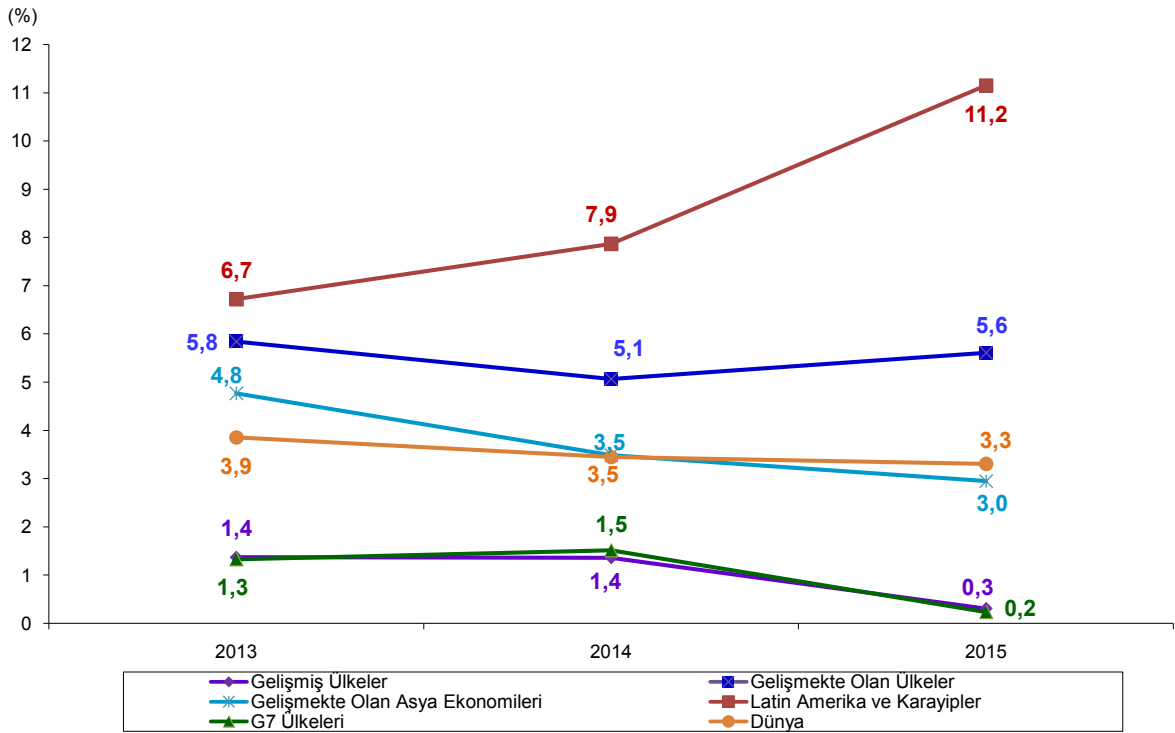
(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

Gelişmiş ülkelerdeki düşük enflasyon oranları 2015 yılında da risk oluşturmaya devam etmiştir. Özellikle Euro bölgesi ülkelerinde hedeflenen değerlerin altında gerçekleşen enflasyon oranları, bölgenin ekonomik durgunluktan çıkışını olumsuz etkilemektedir. Bu nedenle Avrupa Merkez Bankası (ECB) politika faiz oranlarını indirmiş ve yeni bir nicel genişleme programı açıklayarak ekonomik aktiviteyi canlandırmayı amaçlamıştır.

Uygulanan genişletici politikalara rağmen Euro bölgesinde tüketici fiyat endeksi artış hızındaki düşüş devam etmiştir. Bölgede 2014 yılında 1,0 puanlık düşüşle % 0,4'e gerileyen enflasyon, 2015 yılında 0,2 puanlık düşüşle % 0,2'ye kadar gerilemiştir.

Grafik 3. Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları

Kaynak: IMF.

Enflasyon gelişmiş ülkeler grubunda yer alan ABD'de 1,5 puanlık düşüş ile % 0,1'e, Japonya'da 2,1 puanlık düşüş ile % 0,7'ye, Kanada'da 0,9 puanlık düşüş ile % 1,0'a gerilemiştir.

Gelişmekte olan ülkeler grubunda yer alan Rusya'da enflasyon 8 puanlık büyük bir artış ile %15,8'e yükselirken, Çin'de 0,5 puanlık düşüş ile %1,5'e ve Hindistan'da 0,5 puanlık düşüş ile % 5,4'e gerilemiştir.

2015 yılı özetle emtia fiyatlarında düşüşlerin yaşandığı, enflasyonda gerilemenin olduğu bir yıl olmuştur. Performans düşüklüğü yaşayan gelişmekte olan ülkeler ve Karayip-Latin Amerika bölgesi enflasyonun arttığı bölgeler olmuştur.

1.4 Uluslararası Mal Piyasaları ve Seçilmiş Malların Fiyatları

Küresel krizin etkisi ile 2009 yılında sert bir düşüş gösteren fiyat endekslerinde 2010 ve 2011 yıllarında nispi artışlar görülmüştür. Son üç yılda ise genel olarak endeks bileşenlerindeki değişim negatif yönlü olmuştur. 2015 yılında tüm fiyat endekslerinde yüksek arz ve düşük talep koşullarından kaynaklanan aşağı yönlü fiyat baskısı sonucu düşüş kaydedilmiştir.

2015 yılında bir önceki yıla göre petrol ve petrol dışı mal fiyat endeksi % 34,5, petrol dışı mal fiyat endeksi %16,9, gıda ve içecek ürünleri fiyat endeksi % 15,6, sanayi girdileri fiyat endeksi % 18,3, tarımsal hammadde fiyat endeksi % 11,8, metal ürünleri fiyat endeksi % 22,3, enerji fiyat endeksi % 44,0 ve petrol fiyat endeksi % 46,3 azalış göstermiştir (Tablo 4).

Tablo 4. Dünya Mal Fiyat Endeksleri

Bileşenler	(2005=100)				
	Endeks			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Petrol ve petrol dışı mal fiyat endeksi	182,9	171,5	112,3	-6,2	-34,5
Petrol dışı mal fiyat endeksi	169,0	162,3	134,9	-4,0	-16,9
Gıda ve içecek ürünleri fiyat endeksi	174,6	171,0	144,3	-2,1	-15,6
Sanayi girdileri fiyat endeksi	163,3	153,5	125,4	-6,0	-18,3
Tarımsal hammadde fiyat endeksi	136,2	138,8	122,4	1,9	-11,8
Metal ürünleri fiyat endeksi	182,9	164,1	127,5	-10,3	-22,3
Enerji fiyat endeksi	191,0	176,9	99,1	-7,4	-44,0
Petrol fiyat endeksi	195,1	180,4	96,8	-7,5	-46,3

Kaynak: IMF Primary Commodity Prices Database.

IMF'nin "Dünya Ekonomik Görünümü" 2015 yılı Ekim ayı raporunda yayımlanan verilere göre, genel olarak seçilmiş ürünlerin büyük çoğunluğunun uluslararası piyasa fiyatlarında düşüş olduğu görülmektedir. 2015 yılında ham petrol % 46,0, şeker % 29,1, nikel % 28,0, buğday % 27,0, kahve % 23,8 ve soya fasulyesi % 23,2 ile fiyatı en çok düşen ürünler olmuştur. En yüksek fiyat artışı ise % 50,1 ile çay ve % 28,2 ile zeytinyağında görülmüştür (Tablo 5).

Jeopolitik risklere rağmen, ABD ham petrol üretimindeki yüksek seyir ve OPEC'in üretimde kısıntıya gitmemesi gibi nedenlerle meydana gelen arz fazlası ve dünya ekonomisindeki durgunluktan kaynaklanan zayıf talep, petrol fiyatlarında düşüşe neden olmuştur. Brent ham petrol fiyatı 2014 yılına göre % 46,0 düşerek varil başına 98,9 dolardan 53,4 dolara gerilemiştir.

Tablo 5. Uluslararası Piyasalarda Seçilmiş Ürünlerin Fiyatları

Seçilmiş Ürünler	Ölçü ⁽¹⁾	Fiyat			Değişim (%)	
		2013	2014	2015	2014	2015
Buğday	\$/MT	312,2	284,9	207,9	-8,8	-27,0
Mısır	\$/MT	259,0	192,9	164,0	-25,5	-15,0
Pirinç	\$/MT	518,8	426,5	390,4	-17,8	-8,4
Soya fasulyesi	\$/MT	517,2	457,8	351,5	-11,5	-23,2
Yerfıstığı	\$/MT	2.314,5	2.148,3	2.029,0	-7,2	-5,6
Ayçiçek yağı	\$/MT	1.341,1	1.080,3	1.041,5	-19,4	-3,6
Zeytinyağı	\$/MT	3.816,7	3.911,8	5.016,5	2,5	28,2
Portakal	\$/MT	967,3	782,5	648,3	-19,1	-17,1
Muz	\$/MT	926,4	931,9	955,0	0,6	2,5
Şeker (Serbest Piyasa)	cts/lb	17,7	17,1	12,1	-3,3	-29,1
Çay	cts/Kg	266,0	237,9	357,1	-10,6	50,1
Kahve	cts/lb	141,1	202,8	154,5	43,8	-23,8
Pamuk	cts/lb	90,4	83,1	68,6	-8,1	-17,5
Yün (23 Mikron)	cts/Kg	1.128,1	1.030,4	961,4	-8,7	-6,7
Kauçuk	cts/lb	126,8	88,8	79,8	-30,0	-10,0
Alüminyum	\$/MT	1.846,7	1.867,4	1.684,6	1,1	-9,8
Bakır	\$/MT	7.331,5	6.863,4	5.563,3	-6,4	-18,9
Nikel	\$/MT	15.030,0	16.893,4	12.158,5	12,4	-28,0
Çinko	\$/MT	1.910,2	2.161,0	1.992,2	13,1	-7,8
Ham petrol (Brent)	\$/bbl	108,8	98,9	53,4	-9,1	-46,0
Batı Teksas (ABD)	\$/bbl	105,4	96,7	52,9	-8,3	-45,3

Kaynak: IMF Primary Commodity Prices Database.

1): lb=0.4536 Kg, bbl(varil)=159 lt, MT: Metrik Ton

1.5 Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi

Dünya genelinde birçok ülkenin küresel kriz sürecinde bozulan bütçe dengeleri halen sorun oluşturmaya devam etmektedir. Ekonomileri canlandırmaya yönelik uygulamaya konulan genişlemeci politikalar bütçe dengelerini olumsuz yönde etkileyerek kamu finansman maliyetlerini yükseltmiştir. 2012 yılından itibaren merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranlarında iyileşme görülmeyle birlikte, düşük büyümenin de etkisi ile belirgin bir düzelme gerçekleşmemiştir.

Gelişmiş ülkelerde 2013 yılında % 3,2 olan merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı, 2014 yılında % 2,8'e, 2015 yılında da % 2,5'e kadar gerilemiştir. Bu oranın 2015 yılı için ABD'de % 3,1, Euro bölgesinde % 0,9, Japonya'da % 5,6, G7 ülkelerinde % 2,8 olacağı tahmin edilmiştir. Gelişmiş ülkeler içinde Almanya'nın merkezi yönetim bütçesinin, 2015 yılında da fazla vermesi beklenmektedir. Merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı Rusya'da % 4,5, Çin'de % 1,6, Hindistan'da % 7,1, Brezilya'da % 6,4 ve Meksika'da % 4,1 ve Türkiye'de % 2,0 olmuştur (Tablo 6).

Tablo 6. Merkezi Yönetim Bütçe Dengesi/GSYH

Ülke Grupları/Ülkeler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Gelişmiş Ülkeler	-3,2	-2,8	-2,5
ABD	-4,1	-3,6	-3,1
Euro Bölgesi	-1,2	-1,0	-0,9
Almanya	0,4	0,6	0,5
Fransa	-2,9	-2,4	-2,1
İtalya	-0,5	-0,8	-0,5
İspanya	-3,0	-2,5	-2,3
Yunanistan	0,3	-0,9	-0,7
Japonya	-8,2	-6,8	-5,6
Kanada	-2,2	-1,6	-1,0
İngiltere	-3,6	-4,3	-3,6
G7 Ülkeleri	-3,7	-3,3	-2,8
Gelişmekte Olan Ülkeler	-	-	-
Rusya	-1,4	0,1	-4,5
Türkiye	-2,9	-2,1	-2,0
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	-	-	-
Çin	-0,7	-0,7	-1,6
Hindistan	-7,5	-6,9	-7,1
ASEAN-5 ⁽²⁾	-	-	-
Latin Amerika ve Karayipler	-	-	-
Brezilya	-4,0	-6,5	-6,4
Meksika	-4,2	-4,7	-4,1

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015.

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

1.6 Dünya Ticaret Hacmi

Gelişmiş ülkelerin ekonomik performanslarındaki canlanmaya karşılık gelişmekte olan ülkelerdeki ekonomik durgunluk, dünya ticaret hacminin ivme kazanmasını engellemiştir. Dünya ticaret hacmi küresel kriz öncesindeki değerlerin epey altında olsa da son yıllarda bir toparlanmanın mevcudiyeti de göz ardı edilemez. 2013 yılında % 3,3 olan dünya ticaret hacmi artış hızı ivmesini koruyarak 2014 yılında % 3,4 olarak gerçekleşmiştir. 2015 yılı için ise bu değer % 3,2 olacağı beklenmektedir (Tablo 7).

Tablo 7. Dünya Ticaret Hacmi (Mal ve Hizmet Ticareti) Değişim Oranları

Ülke Grupları/Ülkeler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Dünya Ticaret Hacmi	3,3	3,4	3,2
Dünya İhracat Hacmi	3,5	3,2	3,4
Gelişmiş Ülkeler	2,9	3,4	3,1
ABD	2,8	3,4	1,5
Euro Bölgesi	2,1	3,8	4,6
Almanya	1,6	4,0	5,5
Fransa	1,7	2,4	5,9
İtalya	0,5	2,7	4,4
İspanya	4,3	4,2	5,0
Yunanistan	2,1	9,0	-7,0
Japonya	1,2	8,4	1,6
Kanada	2,0	5,4	3,0
İngiltere	1,5	0,5	6,6
G7 Ülkeleri	1,8	3,8	3,8
Gelişmekte Olan Ülkeler	4,4	2,9	3,9
Rusya	4,1	-1,7	-2,2
Türkiye	0,3	4,5	-0,5
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	7,0	5,5	4,3
Çin	9,0	5,8	3,0
Hindistan	4,4	3,8	4,3
ASEAN-5 ⁽²⁾	3,4	4,8	7,5
Latin Amerika ve Karayipler	2,0	1,5	4,5
Brezilya	2,8	-0,7	8,9
Meksika	2,4	7,3	9,3
Dünya İthalat Hacmi	3,2	3,5	3,0
Gelişmiş Ülkeler	2,0	3,4	4,0
ABD	1,1	3,8	5,9
Euro Bölgesi	1,2	4,2	4,9
Almanya	3,1	3,7	5,6
Fransa	1,7	3,8	5,4
İtalya	-2,3	1,8	5,1
İspanya	-0,5	7,6	7,4
Yunanistan	-1,6	7,4	-2,1
Japonya	3,1	7,4	0,6
Kanada	1,3	1,8	0,6
İngiltere	1,4	2,4	5,3
G7 Ülkeleri	1,5	3,8	4,7
Gelişmekte Olan Ülkeler	5,2	3,6	1,3
Rusya	6,7	-7,0	-31,2
Türkiye	8,4	-0,3	-1,6
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	6,5	5,6	5,8
Çin	11,2	7,0	2,5
Hindistan	-3,8	6,1	11,1
ASEAN-5	3,4	2,0	9,5
Latin Amerika ve Karayipler	3,4	0,7	-0,7
Brezilya	8,4	-0,2	-4,2
Meksika	2,6	5,7	7,5

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

2015 yılı tahminlerine göre; dünya genelinde ihracatta yaklaşık % 3,4'lük bir artış yaşanmıştır. Gelişmiş ülkelerin toplam ihracat – GSYH oranlarındaki artış 2014'e benzer bir tablo çizmiştir. Gelişmiş ülkeler içinde ABD, Japonya ve Kanada ihracat artış hızları 2014 yılına göre azalmış, gelişmiş ülkelerin toplam artış hızının da altında kalmıştır. Euro bölgesinde ihracat hızının geçen yıla göre yaklaşık 0,8 puan artarak % 4,6 olması beklenirken, Yunanistan dışında kalan bölge ülkelerinin ihracat hızlarını yükselttiği görülmektedir. Euro bölgesinde ihracat artış hızında en yüksek artışın 3,5 puan ile Fransa'da olması beklenmektedir. Yunan ekonomisi 16 puanlık bir ivme kaybıyla ihracatında büyük bir gerileme yaşamış, ihracatın GSYH'ye oranı % 7,0 küçülmüştür. Gelişmekte olan Asya ekonomilerinin ihracat hızlarında görülen ivme kaybını, gelişmekte olan ülke gruplarında ve Latin Amerika-Karayip bölgesinde azalan fiyatlar sonucu artan ihracat artışı açıklamaktadır. Tahminlere göre; Rusya ve Çin'in ihracat hızlarında düşüş olurken; Hindistan'ın, Brezilya'nın, Meksika'nın ihracat hızı ivme kazanmıştır. 2015 yılında gelişmekte olan ülkeler arasında ihracatı azalan ülkeler; % 2,2'lik ihracat kaybı ile Rusya ve % 0,5'lik kayıp ile Türkiye olmuştur.

2015 yılı tahminlerine göre; dünya genelinde ithalatta yaklaşık % 3,0'lük bir artış yaşanmıştır. Gelişmekte olan ülkelerin yaşadığı sorunlar; dünya ithalat hacminin artış ivmesini 2014 yılına göre 0,5 puan azaltmıştır. Gelişmiş ülkelerin ithalat artış oranı 2014 yılında % 3,4 iken 2015 yılı tahmininde % 4,0'a yükselmiş, gelişmekte olan ülkelerin ithalat artış oranı ise düşüş eğilimini sürdürerek % 3,6'dan % 1,3'e düşmüştür.

Euro bölgesi ithalatı 2014 yılında % 4,2 artarken, 2015 yılında % 4,9'luk bir artış gösterdiği tahmin edilmiştir. İtalya'nın ithalatı % 5,1 artarken, Yunanistan'ın ithalatı % 2,1 azalmış, İspanya % 7,4 ile bölge ülkeleri içinde ithalatı en çok artan ülke olmuştur. Almanya % 5,6 ve Fransa % 5,4 oranında ithalatını büyütürken, 2014 yılına göre yaklaşık 1,5 puanlık ivme kazanmıştır. Gelişmiş ülkeler içinde ABD % 5,9 ile ithalatı en çok artan ülke olmuştur. Aynı grupta Japonya ve Kanada ithalatı 2014 yılından bu yana kayda değer bir artış göstermemiştir. Gelişmekte olan ülkelere Rusya'da yaşanmakta olan sıkıntılar ve ekonomik durgunluk ithalata da yansımıştır. 2014 yılında yaklaşık % 7,0 küçülen ithalat, 2015 yılında büyük bir kayıp ile % 31,2 azalmıştır. Hindistan'ın 2014 yılında % 6,1 artan ithalatı 2015 yılında % 11,1 artmıştır.

1.7 Cari İşlemler Dengesi

Ülkeler küresel dengesizlik ve finansal kriz döneminin mirası olarak krizin oluşturduğu dışsal bağımlılıklarla yüzleşmeden cari açık sorununa odaklanmışlardır. Birçok ülke cari işlemler dengesinde düzeltmeye gitmesine rağmen zayıf/negatif büyüme ve durgun enflasyon, ülkelerin net dış durumlarını sistematik bir şekilde iyileştirmelerini engelleyerek, kademeli iyileşmeye izin vermiştir.

2014 yılında gelişmiş ülkelerde GSYH'nin % 0,4'ü olan cari işlemler fazlasının, 2015 yılında 0,1 puan artarak % 0,5'e yükselmesi beklenmektedir. 2015 yılında gelişmekte olan ülkelere ibre tersine dönerek GSYH'nin % 0,1'i oranında cari açık, gelişmekte olan Asya ekonomilerinde de % 2,0'si oranında cari işlemler fazlası verilmiştir. Latin Amerika ve Karayip ülkeleri cari açık vermeye devam etmiş, cari açığa 0,3 puanlık bir artış da olmuştur (Tablo 8, Grafik 4).

Tablo 8. Cari İşlemler Dengesi/GSYH

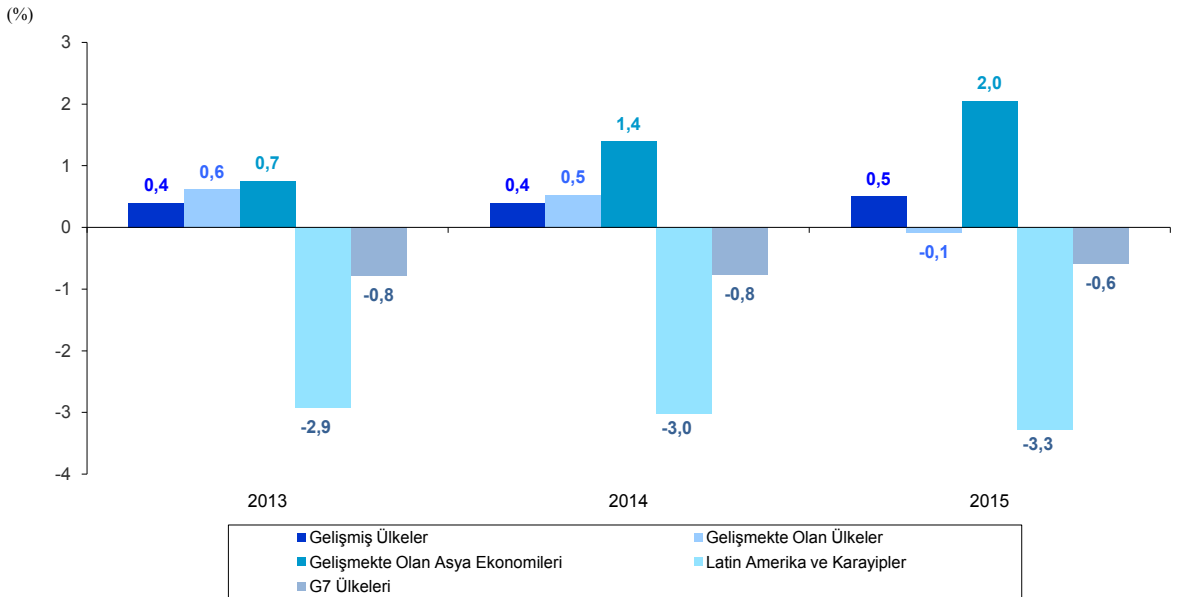
Ülke Grupları/Ülkeler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Gelişmiş Ülkeler	0,4	0,4	0,5
ABD	-2,3	-2,3	-2,6
Euro Bölgesi	1,8	2,0	3,2
Almanya	6,4	7,4	8,5
Fransa	-0,8	-0,9	-0,2
İtalya	0,9	1,9	2,0
İspanya	1,4	0,8	0,9
Yunanistan	0,6	0,9	0,7
Japonya	0,8	0,5	3,0
Kanada	-3,0	-2,1	-2,9
İngiltere	-4,5	-5,9	-4,7
G7 Ülkeleri	-0,8	-0,8	-0,6
Gelişmekte Olan Ülkeler	0,6	0,5	-0,1
Rusya	1,6	3,2	5,0
Türkiye	-7,9	-5,8	-4,5
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	0,7	1,4	2,0
Çin	1,6	2,1	3,1
Hindistan	-1,7	-1,3	-1,4
ASEAN-5 ⁽²⁾	-0,1	1,1	1,3
Latin Amerika ve Karayipler	-2,9	-3,0	-3,3
Brezilya	-3,8	-4,4	-4,0
Meksika	-2,4	-1,9	-2,4

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

Grafik 4. Cari İşlemler Dengesi /GSYH

Kaynak: IMF.

ABD ekonomisinde cari işlemler dengesindeki açık 2014 yılında GSYH'nin % 2,3'ü seviyesinde gerçekleşirken, tahminlere göre 2015 yılında bir miktar artışla % 2,6 seviyesine yükselmiştir. Euro bölgesinde Almanya cari fazlası en yüksek ülke olarak önceki yıllarda olduğu gibi dikkat çekmektedir. Almanya'nın yanı sıra İtalya, İspanya ve Yunanistan ekonomileri de cari fazla verirken, Fransa ekonomisi % 0,2'lik cari açık vermiştir. Ayrıca gelişmiş ülkelerden Kanada ve İngiltere, gelişmekte olan ülkelere Türkiye, Hindistan, Brezilya ve Meksika cari açık veren diğer ülkeler olmuştur. Gelişmekte olan ülkelere Rusya ve Çin ise cari işlemler fazlası vermiştir.

1.8 İşsizlik Oranları

Küresel ekonomide öngörülen canlanmanın gerçekleştirilememesi ve düşük oranlarda seyreden büyüme, istihdam üzerinde baskı oluşturmaktadır. İşsizlik oranlarında genel olarak küçük iyileşmeler olmakla birlikte, işsizlik dünyanın birçok ülkesinde önemli bir sorun olarak gündemdeki yerini korumaktadır.

2015 yılında gelişmiş ülkeler grubunda işsizlik oranı 0,5 puanlık düşüş ile % 6,8 olmuştur. ABD'de işsizlikteki iyileşme devam etmiş ve 2014 yılında % 6,2 olan işsizlik oranı 2015 yılında % 5,3'e gerilemiştir. Benzer şekilde İtalya, İspanya ve İngiltere'de işsizlik namına kayda değer iyileşmeler olmuştur. Euro bölgesinde 2012 yılında yaşanan borç krizinin kalıntısı olarak 2013 yılında artan işsizlik oranları 2014 yılında az da olsa gerilemiş ve 2015 yılında iyileşmesini sürdürmüştür. Ancak bu iyileşmelere rağmen, Euro bölgesi işsizlik rakamları yüksek seviyesini korumakta ve kronik bir sorun olarak durmaktadır. 2015 yılında bölge genelinde işsizlik oranının % 11,6'dan yaklaşık % 11,0'e gerilemesi beklenmektedir. İşsizlik oranının büyüklük sırasına göre Yunanistan, İspanya, İtalya ve Fransa hala iki haneli rakamlarla mücadele etmektedir. Bölge ekonomilerinden Almanya ise % 4,7 ile göreceli olarak düşük bir işsizlik oranına sahiptir. İşsizlik oranı gelişmiş ülkelere Japonya'da % 3,5, Kanada'da % 6,8, İngiltere'de % 5,6 olarak gerçekleşirken, üç ülkede de bir önceki yıla göre az da olsa iyileşme kaydedildiği görülmektedir (Tablo 9, Grafik 5) .

2015 yılında ekonomik ve politik sorunlarla mücadele veren Rusya, Brezilya, Türkiye ve Yunanistan gibi ülkelere işsizlik oranlarında 2014'e göre artışlar olmuştur. Rusya'da işsizlik oranı 2015 yılında yaklaşık 0,8 puanlık artış ile % 6,0 düzeyine yaklaşırken, Çin'de 2014 ve 2015 yıllarında bu oran % 4,1 düzeyinde kalmıştır. İşsizlik oranı Latin Amerika ve Karayipler ülkelere Brezilya'da % 6,6'ya yükselirken, Meksika'da gerilemeye devam ederek yaklaşık % 4,3'e düşmüştür.

Tablo 9. İşsizlik Oranları

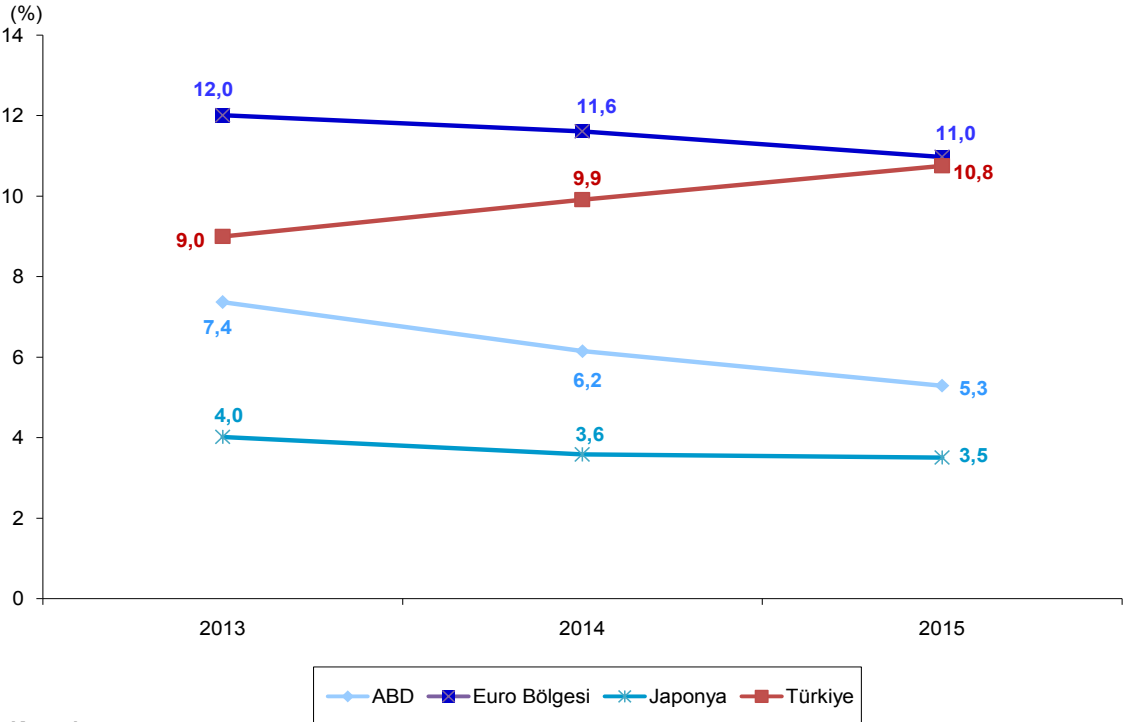
Ülke Grupları/Ülkeler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Gelişmiş Ülkeler	7,9	7,3	6,8
ABD	7,4	6,2	5,3
Euro Bölgesi	12,0	11,6	11,0
Almanya	5,2	5,0	4,7
Fransa	10,3	10,3	10,2
İtalya	12,2	12,7	12,2
İspanya	26,1	24,5	21,8
Yunanistan	27,5	26,5	26,8
Japonya	4,0	3,6	3,5
Kanada	7,1	6,9	6,8
İngiltere	7,6	6,2	5,6
G7 Ülkeleri	7,1	6,4	5,9
Gelişmekte Olan Ülkeler	-	-	-
Rusya	5,5	5,2	6,0
Türkiye	9,0	9,9	10,8
Gelişmekte Olan Asya Ekonomileri	-	-	-
Çin	4,1	4,1	4,1
Hindistan	-	-	-
ASEAN-5 ⁽²⁾	-	-	-
Latin Amerika ve Karayipler	-	-	-
Brezilya	5,4	4,8	6,6
Meksika	4,9	4,8	4,3

Kaynak: IMF, World Economic Outlook, October 2015

(1): 2015 yılı verileri tahmindir.

(2): Endonezya, Malezya, Filipinler, Tayland ve Singapur.

Grafik 5. İşsizlik Oranları

Kaynak: IMF.

1.9 Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi

Dünya Ekonomik Forumu tarafından 2004 yılından beri oluşturulan küresel rekabet edebilirlik endeksi (KREE), her ülkenin verimlilik ve rekabeti açısından kritik veriler içeren “Temel Gereklilikler”, “Etkinlik Artırıcılar” ve “İnovasyon Faktörleri” olarak adlandırılan üç alt endeksten oluşmaktadır. Ülkeler bu endeks ile uluslararası alanda kendilerini diğer ülkelerle kıyaslama, üstün ve zayıf oldukları alanları görme, uygulamakta oldukları politikaları gözden geçirme, yeni kararlar alabilme ve bunları uygulamaya koyabilme imkânı bulmaktadır.

KREE'nin son dönem verilerine göre, İsviçre rekabet edebilirlik anlamında son üç dönemde sırasıyla 5,67, 5,70 ve 5,76 puan ile ilk sırada yer alarak rekabet edebilirlik koşullarını en iyi sağlayan ülke konumunu devam ettirmiştir (Tablo 10).

KREE'nin 2015-2016 dönemi sıralamasında İsviçre'yi 5,68 puan ile Singapur, 5,61 puan ile ABD, 5,53 puan ile Almanya, 5,50 puan ile Hollanda ve 5,47 puan ile Japonya izlemektedir. İlk 10 ülke sıralamasında en çok gerilemeyi 4 basamak gerileyerek sekizinci sıraya düşen Finlandiya yaşarken, İngiltere 1 basamak düşüşle onuncu sıraya gerilemiştir. Hollanda 3 basamak yükselerek beşinci sıraya, Almanya 1 basamak yükselerek dördüncü sıraya, İsveç 1 basamak yükselerek dokuzuncu sıraya yerleşmiştir.

Türkiye 2015-2016 KREE'de sahip olduğu 4,37 puan ile endeks kapsamına dâhil edilen 140 ülke içinde 51'inci sırada yer almıştır. Yıllar itibarı ile Türkiye'nin KREE performansı analiz edildiğinde, 2013-2014 döneminde 148 ülke içinde 44'üncü sırada yer alan Türkiye, 2014-2015 döneminde de 144 ülke içinde 1 basamak gerileyerek 45'inci sırada yer almıştır. 2015-2016 dönemi ise Türkiye'nin 6 basamak gerilediği bir dönem olmuştur.

Tablo 10. Küresel Rekabet Edebilirlik Endeksi

Ülkeler	KREE 2015-2016			KREE 2014-2015			KREE 2013-2014	
	Sıralama	Skor	Değişim	Sıralama	Skor	Değişim	Sıralama	Skor
İsviçre	1	5,76	0	1	5,70	0	1	5,67
Singapur	2	5,68	0	2	5,65	0	2	5,61
ABD	3	5,61	0	3	5,54	2	5	5,48
Almanya	4	5,53	1	5	5,49	-1	4	5,51
Hollanda	5	5,50	3	8	5,45	0	8	5,42
Japonya	6	5,47	0	6	5,47	3	9	5,40
Hong Kong SAR	7	5,46	0	7	5,46	0	7	5,47
Finlandiya	8	5,45	-4	4	5,50	-1	3	5,54
İsveç	9	5,43	1	10	5,41	-4	6	5,48
İngiltere	10	5,43	-1	9	5,41	1	10	5,37
Norveç	11	5,41	0	11	5,35	0	11	5,33
Danimarka	12	5,33	1	13	5,29	2	15	5,18
Kanada	13	5,31	2	15	5,24	-1	14	5,20
Katar	14	5,30	2	16	5,24	-3	13	5,24
Tayvan, Çin	15	5,28	-1	14	5,25	-2	12	5,29
Yeni Zelanda	16	5,25	1	17	5,20	1	18	5,11
Birleşik Arap Emirlikleri	17	5,24	-5	12	5,33	7	19	5,11
Malezya	18	5,23	2	20	5,16	4	24	5,03
Belçika	19	5,20	-1	18	5,18	-1	17	5,13
Lüksemburg	20	5,20	-1	19	5,17	3	22	5,09
Türkiye	51	4,37	-6	45	4,46	-1	44	4,45

Kaynak: World Ekonomik Forum

Not: 2013-2014 sıralamasında 148 ülke, 2014-2015 sıralamasında 144 ülke, 2015-2016 sıralamasında 140 ülke vardır.

BÖLÜM-II
TÜRKİYE EKONOMİSİ

BÖLÜM II. TÜRKİYE EKONOMİSİ

TÜRKİYE EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

2015 yılı yurtdışı ve yurt içinde belirsizliklerin, dalgalanmaların yüksek olduğu bir yıl olmuştur. Küresel ekonomi zayıf seyrini sürdürürken, ülke içinde de bölgesel jeopolitik riskler, yaşanan iki seçim döneminin yarattığı siyasi belirsizlikler ekonomik gelişmeleri büyük ölçüde belirlemiştir.

Türkiye ekonomisi 2015 yılında, küresel ekonomide devam eden sorunlar ve son yıllarda artan jeopolitik risklere rağmen birçok ülkenin üzerinde bir performans sergilemiş ve % 4,0 oranında büyüme gerçekleştirmiştir. Büyümeye en büyük katkı iç tüketimdeki artıştan gelmiştir. Kamu harcamalarındaki artış da büyümeyi artırıcı etki yapmıştır. Bu dönemde iç politikadaki belirsizlikler, yaşanan iki seçim dönemi yatırımcıların yatırım kararlarında isteksiz davranmasına neden olmuş ve özel yatırım harcamalarındaki büyümeyi kısıtlamıştır.

Euro bölgesi ekonomilerinde yapısal sorunların varlığını sürdürmesi ve istikrarlı büyüme sağlanamaması, euro/dolar paritesindeki gerileme ile komşularımız Irak, Rusya ve Suriye gibi ülkelerde devam eden jeopolitik sorunlar nedeniyle ihracatta düşüş kaydedilmiştir. Dolayısıyla ihracatın büyümeye katkısı negatif olmuştur.

2015 yılında % 4,0 büyüyen Türkiye ekonomisinde ana sektörler itibarıyla, tarım sektörü olumlu seyreden iklim koşullarının etkisiyle % 7,6 büyürken, hizmetler sektörü % 4,8, sanayi sektörü % 3,3 büyüme göstermiştir. GSYH içinde tarım sektörünün payı 0,6 puan artarak % 8,6'ya yükselirken, sanayi sektörünün payı 0,6 puan azalarak % 26,5'e gerilemiş, hizmetler sektörünün % 64,9 olan payı aynı kalmıştır.

2015 yılında özel tüketim harcamaları % 4,5 ve kamu tüketim harcamaları % 6,7 artmış, böylece toplam tüketim harcamalarında % 4,8 artış gerçekleşmiştir. Kamu sektörü sabit sermaye yatırımları % 7,6 artarken, özel sektör sabit sermaye yatırımlarının büyüme hızı % 2,7 düzeyinde gerçekleşmiştir. Bu değişikliklere bağlı olarak toplam sabit sermaye yatırımlarında % 3,6 artış gerçekleşmiştir.

2013 yılında 10.822 dolar olan kişi başına GSYH, 2014 yılında % 3,9 düşüşle 10.395 dolara, 2015 yılında da % 10,9 düşüşle 9.261 dolara gerilemiştir.

Ekonomideki büyüme, sanayinin öncü göstergelerinden olan imalat sanayi kapasite kullanım oranlarına da yansımıştır. 2014 yılında bir önceki yıla göre 0,2 puan azalış göstererek % 74,4 seviyesine düşen imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2015 yılında 0,3 puan artarak % 74,7 seviyesine yükselmiştir. Mal grupları düzeyinde kapasite kullanım oranı dayanıklı tüketim malları grubunda 0,4 puan, yatırım malları grubunda 3,0 puan artarken, dayanıksız tüketim malları grubunda 1,0 puan, tüketim malları grubunda 0,7 puan, gıda ve içecekler grubunda 0,5 puan ve ara malları grubunda 0,5 puan azalmıştır.

2015 yılında sanayi ciro endeksi % 8,5 artarken, enerji fiyatlarındaki düşüş ile beraber enerji ciro endeksi ise % 12,0 oranında azalmıştır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından açıklanan sanayi kapasite raporu istatistiklerine göre, 2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporu sayısı 2014 yılı sonunda geçerliliği devam eden kapasite raporu sayısına göre % 0,8 artarak 72.433'e yükselmiştir. 2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporlarında daha çok düşük teknolojiye sahip girişimlerde yoğunlaşmanın devam ettiği, yüksek teknoloji sınıflarına geçildikçe sanayi kapasite raporu alma oranının düştüğü görülmüştür.

Küresel kriz sonrasında yaşanan ekonomik durgunluk, ilerleyen dönemlerde Ortadoğu'da ortaya çıkan karışıklıklar inşaat sektörünü olumsuz etkilemiştir. Ancak sektör, ekonomideki daralmadan olumsuz etkilenmesine rağmen toparlanma sürecine girmiştir. Yapılması planlanan inşaatlara ilişkin olarak belediyeler tarafından verilen yapı ruhsatları yüzölçümü cinsinden 2015 yılında % 16,4 azalarak 184.051 bin m²'ye, ruhsata bağlanmış ve bitirilmiş inşaatlarla ilgili belediyelerce verilen yapı kullanma izin belgeleri toplam inşaat alanı % 6,6 azalışla 141.442 bin m²'ye düşmüştür.

Konut satışları 2014 yılında önemli oranda yavaşlayarak sadece % 0,7 artarken, 2015 yılında % 10,6 artış göstermiştir. Türkiye genelinde 2015 yılında toplam 1.289.320 konut satış sonucu el değiştirmiştir. Bu konutların 434.388'i ipotekli, geri kalan 854.932'si diğer yollarla satılmıştır.

TOBB tarafından açıklanan kurulan ve kapanan şirket istatistiklerine göre 2015 yılında kurulan anonim şirket sayısı % 25,6, limited şirket sayısı % 13,3, kolektif şirket sayısı % 9,1 artarken, komandit şirket sayısı aynı kalmıştır. Kurulan gerçek kişi ticari işletme sayısında % 30,9, kurulan kooperatif sayısında ise % 3,6 azalış gerçekleşmiştir.

Ekonomik aktivite ile ilgili önemli göstergelerden olan protesto edilen senet sayısı 2015 yılında 2014 yılına göre % 0,4 gerilerken, protestolu senetlerin tutarı % 22,6 artarak 8,2 milyar TL'den 10,1 milyar TL'ye yükselmiştir. Karşılıksız çıkan çeklerin sayısı % 15,0 artarak 674 binden 775 bine yükselmiştir. Karşılıksız çıkan çeklerin tutarı ise % 36,9 artarak 19,9 milyar TL'den 27,3 milyar TL'ye yükselmiştir.

2015 yılı turizmde sıkıntıların yaşandığı, jeopolitik sorunların turizm geliri üzerinde olumsuz etki yaptığı durağan bir yıl olmuştur. Rusya'da yaşanan ekonomik kriz sonrası turist sayısındaki azalış, Rusya ile yaşanan uçak krizi sonrası iyice belirginleşmiş, güvenlik endişeleri de Avrupa'dan ve Uzakdoğu'dan gelen turistleri etkilemiştir.

2014 yılında 34,3 milyar dolar olan toplam turizm gelirleri 2015 yılında % 8,0 gerileyerek 31,5 milyar dolar olmuştur. Böylelikle % 1,0'lık turizm gelir kaybının yaşandığı 2010 yılından beri ilk kez toplam turizm gelirlerinde azalma gerçekleşmiştir. Toplam turist

sayısında bir azalış olmamasına rağmen yaşanan bu gelir kaybını TL'deki değer kaybına bağlayabiliriz. Türkiye'ye giren turist sayısı 2014 yılından 2015 yılına çok değişmemiştir. Ancak kimi ülkelerden gelen turist sayılarında çarpıcı değişiklikler gözlenmiştir. Suriyeli sığınmacılar dolayısıyla artan rakamları gözardı edersek, en çok artış % 19,0 ile İsraili turistlerde görülmüş, bu artışı % 16,0 ile Avustralyalı turistler izlemiştir. En büyük azalış ise % 38,0'lık bir kayıp ile Japon turistlerde görülmüştür.

2014 yılında yatırım teşvik belgesine bağlanan sabit yatırım tutarı % 33,3 azalırken, 2015 yılında % 60,2 artmıştır. Böylece 2014 yılında 64.350 milyon TL olan teşvik belgesine bağlanan sabit yatırımlar, 2015 yılında 103.059 milyon TL'ye yükselmiştir. İmalat sanayi sektörüne verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarı % 1,2 azalarak 24.340 milyon TL'ye gerilerken, diğer tüm sektörlerde verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarları bir önceki yıla göre artış göstermiştir. 2015 yılında teşvik belgesine bağlanan sabit yatırımlar içinde hizmetler sektörü % 36,8'lik pay ile ilk sırada yer alırken, enerji sektörü % 36,6, imalat sanayi sektörü % 23,6, madencilik sektörü % 2,3, tarım sektörü % 0,7'lik pay ile onu takip etmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) fiyat istikrarının sağlanmasına odaklı açık enflasyon hedeflemesi rejimini 2006 yılından itibaren uygulamaktadır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 2015 yılında da 2010 yılı sonlarından itibaren uygulanmaya başlanan bu yeni para politikası çerçevesinde uygulamalarını sürdürmüştür. 10 Aralık 2014 tarihinde yayınlanan 2015 Yılı Para ve Kur Politikası metninde, para ve kur politikasının ana çerçevesi yanında makro-finansal riskleri sınırlamaya ve basiretli borçlanmayı desteklemeye yönelik yeni makroihtiyati politikaları açıklamıştır.

2015 yılı sonunda enflasyon, 2012 yılından bu yana sabitlenen % 5'lik hedefin 3,81 puan üzerinde % 8,81 düzeyinde gerçekleşmiştir. TCMB Hükümete gönderdiği mektupta, enflasyonun belirgin olarak hedefin üzerinde gerçekleşmesinde, döviz kurunda kaydedilen birikimli artışlar, gıda fiyatlarının yüksek seyri ile beklentilerdeki bozulmaya bağlı olarak enflasyon eğiliminin güçlenmesinin etkili olduğunu bildirmiştir.

Ana harcama grupları itibarıyla en yüksek fiyat artışı % 13,23 ile lokanta ve oteller grubunda görülürken onu, % 11,56 ile eğlence ve kültür ve % 11,0 ile çeşitli mal ve hizmetler grubundaki artışlar izlemiştir. En düşük fiyat artışı ise % 3,56 ile haberleşme ana harcama grubunda gerçekleşmiş onu, % 5,68 ile alkollü içecekler ve tütün, % 6,39 ile eğitim grubundaki artışlar takip etmiştir.

Temel enflasyon göstergelerinden olan ve ana endeksten işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ve altının çıkarılması ile hesaplanan H çekirdek fiyat göstergesinde % 9,27 artış gerçekleşmiştir. 2014 yılı sonunda % 6,36 artan Yİ-ÜFE, Türk Lirasındaki değer kaybı nedeniyle imalat sanayi fiyatlarında yükselme, gıda imalatı ve uluslararası petrol fiyatlarındaki düşüşün etkisiyle 2015 yılı sonunda 0,65 puan azalarak % 5,71'e gerilemiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 2015 yılında da 2010 yılı sonlarından itibaren uygulanmaya başlanan para politikası çerçevesinde uygulamalarını sürdürmüştür. 10 Aralık 2014 tarihinde yayınlanan 2015 Yılı Para ve Kur Politikası metninde, para ve kur politikasının ana çerçevesi yanında makro-finansal riskleri sınırlamaya ve basiretli borçlanmayı desteklemeye yönelik yeni makroihtiyati politikaları açıklamıştır. Fiyat istikrarı ve finansal istikrarın sağlanması amacıyla yönelik olarak geleneksel araçların yanısıra yeni politika çerçevesinde geliştirilen araçlar kullanılmaya devam edilirken, iletişim politikası yine destekleyici bir araç olarak kullanılmıştır.

2013 yılının Mayıs ayından itibaren küresel para politikalarında yaşanan gelişmelerin etkisiyle gelişmekte olan ülkelerin çoğu gibi ülkemizde de sermaye akımlarında dalgalanmalar olmuş, Türk Lirasında belirgin bir değer kaybı yaşanırken, risk primi önemli oranda artmış ve faiz oranları yükselmiştir.

Küresel finansal piyasalardaki oynaklık 2015 yılında da devam etmiştir. Küresel iktisadi faaliyetlerde beklenen canlanma sağlanamazken, büyüme oranları düşük seyrini korumuş, döviz kurları dalgalanmaya devam etmiş, gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımları azalmıştır. Bu gelişmeler gelişmekte olan ülkelerin çoğu gibi Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiş ve kurlarda oynaklık artarken, risk primi göstergelerinde dalgalanmalar ortaya çıkmıştır.

Para Politikası Kurulu 2015 yılı Ocak ve Şubat aylarında yaptığı olağan toplantısında faiz oranlarında ölçülü indirimlere giderken, likidite politikasını sıkı tutarak temkinli para politikası duruşunu sürdürdüğünü açıklamıştır. Kurul para politikasındaki sıkı duruş ve özellikle enerji ve gıda dışı (çekirdek) enflasyon göstergelerindeki olumlu görünüme bağlı olarak, bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını (politika faizi) Ocak ayında 50 baz puan indirerek % 8,25'ten % 7,75'e, Şubat ayında da 25 puan indirerek % 7,50'ye düşürmüştür. Para Politikası Kurulu, küresel belirsizlikler, döviz kuru oynaklıkları ile enerji ve gıda fiyatlarındaki artışların çekirdek enflasyondaki iyileşmeyi geciktirmesi nedeniyle para politikasındaki temkinli yaklaşımın sürdürülmesi gerektiğini belirterek, yılın geri kalanında faiz oranlarını sabit tutmuştur. Türk Lirasının değer kaybına uğradığı bu dönemde, TCMB artan likidite ihtiyacını karşılamak için marjinal fonlamanın ağırlığını artırarak, TCMB ortalama fonlama faizini yükseltmiştir.

2015 yılı içinde uygulanan sıkı para politikası uygulamaları sonucunda, 2014 yılına göre M1 para arzı nominal olarak % 23,9 artışla 312.309 milyon TL'ye, M2 para arzı % 18,4 artışla 1.206.005 milyon TL'ye, M3 para arzı % 17,5 artışla 1.249.184 milyon TL'ye, mevduat bankalarındaki toplam mevduat % 18,0 artışla 1.170.462 milyon TL'ye, döviz tevdiat hesapları % 39,1 artışla 439.972 milyon TL'ye yükselmiştir.

Toplam banka kredileri artış hızı, 2015 yılında % 19,1 olarak gerçekleşirken, reel olarak % 9,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. BDDK'nin konut hariç bireysel kredilere yönelik olarak uygulamaya koyduğu düzenlemeler ve tüketici güveninin düşük seyri tüketici kredileri artış hızını yavaşlatırken, ticari kredilerdeki artış daha hızlı olmuştur.

Böylece 2014 yılında 1.172.732 milyon TL olan kredi hacmi 2015 yılında 1.398.606 milyon TL'ye yükselmiştir.

2014 yılında Borsa İstanbul finansal piyasalardaki yüksek dalgalanmalara rağmen, dünyada en yüksek getiri sağlayan borsalardan biri olurken, 2015 yılında değer kaybına uğratmıştır. Borsa İstanbul toplam işlem hacmi, 2015 yılında 2014 yılına göre % 19,8 artarak 856.351 milyon TL'den 1.028.874 milyon TL'ye yükselirken, BIST 100 Endeksi önemli oranda değer kaybetmiştir. Borsa İstanbul'da 2015 yılında hisse senedi portföyü bulunan yerli yatırımcı sayısı % 1,5, yabancı yatırımcı sayısı % 1,6 azalırken, toplam yatırımcı sayısı % 1,5 azalarak 1.059.313 olmuştur.

2015-2017 Orta Vadeli Programda maliye politikasının, ekonomik istikrarın desteklenmesine, yurt içi tasarrufların artırılarak cari açığın kontrol altına alınmasına, enflasyonla mücadele edilmesine ve büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesine yardımcı olacak şekilde uygulanacağı açıklanmıştır. Kamu kesimi borçlanma gereğinin ve faiz dışı harcamaların kontrol altında tutulması suretiyle maliye politikasının sürdürülebilirliğinin gözetilmesi, kamu maliyesi alanında geçmiş dönemde elde edilen kazanımların gelecek dönemde de devam etmesinin sağlanması temel ilkeler olarak belirtilmiştir. Ayrıca kamu kesimi açığının GSYH'ya oranının 2015 yılı sonunda % 0,4'e düşmesi, Program dönemi sonunda da % 0,1 fazlaya dönmesi hedeflenmiş ve 2015 yılı maliye politikaları bu hedefler çerçevesinde uygulanmıştır. Kamu maliyesi 2015 yılında da Türkiye ekonomisinde performansının iyi olduğu alanlardan biri olmuştur. Mali disiplinin korunması ve vergi gelirlerindeki artış bu olumlu performansın sağlanmasında etkili olmuştur.

Ekonominin en önemli göstergelerinden olan merkezi yönetim bütçe dengesi olumlu görünümünü 2015 yılında da korumuştur. Merkezi yönetim bütçesi hedeflenenden daha iyi bir performans sergilemiş ve bütçe açığı öngörülen değer altında gerçekleşmiştir. Bu gelişmede özellikle dahilde alınan KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergiler kaynaklı vergi gelirlerindeki artışlar etkili olmuştur. Faiz hariç bütçe giderlerindeki artıştaki yavaşlama beklenen düzeyde gerçekleşmezken, faiz giderlerindeki artışın sınırlı kalması bütçe açığındaki azalmayı desteklemiştir.

2015 yılı sonunda bütçe gelirleri bir önceki yıla göre % 13,6 artarak 483.386 milyon TL'ye, bütçe giderleri de % 12,8 artarak 505.992 milyon TL'ye yükselmiş, bütçe açığı % 3,3 azalarak 22.606 milyon TL olmuştur. 2014 yılında % 15,6 azalan faiz dışı fazla, 2015 yılında % 14,5 artarak 26.544 milyon TL'den 30.400 milyon TL'ye yükselmiştir. Bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı, 2015 yılında % 95,5'e yükselmiştir.

2013 yılında 12.486 milyon dolar olan özelleştirme işlemi tutarı, 2014 yılında 6.341 milyon dolara, 2015 yılında da 1.996 milyon dolara gerilemiştir. 1985 yılından bu yana 66.917 milyon dolar tutarında özelleştirme uygulaması gerçekleştirilmiştir.

Kamu borç yönetiminin temel amacı, dışsal şoklara karşı borç stokunun yapısını güçlendirirken borçlanmanın en düşük maliyet ve makul risk seviyesinde yapılmasını

sağlamaktır. Uygulanan strateji doğrultusunda, borçlanmanın 2003 yılından bu yana ağırlıklı olarak TL cinsinden yapılması ile toplam borç stoku içerisindeki döviz cinsi borçların payı önemli ölçüde azaltılmıştır. Ayrıca, mali varlıklar arasında yer alan Hazine nakit rezervi son yıllarda likidite riskinin azaltılmasına yönelik aktif bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2015 yılında da uygulamalar bu amaca uygun olarak yürütülmüş, böylece kamu borç stoku göstergeleri olumlu seyrini devam ettirmiştir.

2015 yılında merkezi yönetim toplam borç stoku % 10,7 artarak 677.615 milyon TL olmuştur. Merkezi yönetim iç borç stoku % 6,1 artışla 440.124 milyon TL olurken, 2014 yılında % 8,0 artan dış borç stoku 2015 yılında % 20,3 artışla 237.491 milyon TL'ye yükselmiştir.

Finansal istikrarın fiyat istikrarının ayrılmaz ön koşullarından olduğu noktasından hareketle TCMB döviz piyasasının etkin bir şekilde çalışabilmesi için gerekli önlemleri almaya 2015 yılında da devam etmiştir. Döviz kurlarının piyasada arz ve talep koşulları tarafından belirlendiği dalgalı döviz kuru rejimi uygulamasını sürdürmüştür. Bu kur çerçevesinde döviz arz ve talebini uygulanan para ve maliye politikaları, ekonomik temeller, uluslararası gelişmeler ve beklentiler oluşturmaktadır. Nominal veya reel kur hedefi belirlemeyen TCMB, finansal istikrarı koruyabilmek açısından Türk Lirasının aşırı değerlenmesi ve değer kaybetmesi durumunda müdahalede bulunmaktadır.

TCMB 2014 yılının sonlarından itibaren küresel para politikalarına ilişkin belirsizliklerin döviz piyasasına etkilerini sınırlamak ve finansal sistemi desteklemek amacıyla döviz likiditesini düzenleyici bir dizi tedbir almıştır. Bu kapsamda, bankaların Döviz Depo Piyasası'nda kendilerine tanınan borçlanma limitleri çerçevesinde TCMB'den alabilecekleri döviz depolarının faiz oranlarını kademeli olarak düşürmüştür. Ayrıca, TCMB nezdindeki döviz ve efektif piyasalarında işlem yapma limitleri yükseltilmiş ve küresel finansal piyasalardaki dalgalanmalara karşı döviz satım ihalelerinin esnekliği artırılmıştır.

Yıl içinde uygulamalar 2015 yılı kur politikasında açıklanan çerçevede yürütülmüş ve döviz kurlarında aşırı oynaklık ortaya çıktığında TCMB gerekli gördüğü günlerde yaptığı döviz satım ihalelerini sürdürmüştür. 2015 yılında TCMB tarafından döviz satım ihaleleri ile 12.366 milyon dolarlık ve enerji ithalatçısı KİT'lere döviz satışı ile 10.505 milyon dolarlık olmak üzere toplam 22.871 milyon dolarlık döviz satımı yapılmıştır.

Türk Lirası küresel konjonktürdeki ve yurtiçindeki siyasi gelişmelerin etkisiyle değer kaybına uğramıştır. 2015 yılı sonunda yıllık ortalama değerlere göre nominal olarak Türk Lirası karşısında Amerikan Doları % 24,3 değer kazanarak 2,719 TL'ye, Euro % 3,9 değer kazanarak 3,018 TL'ye yükselmiştir.

Finansal yatırım araçları yıllık olarak değerlendirildiğinde 2015 yılında Amerikan Doları TÜFE ile indirildiğinde ise % 17,0 ile yatırımcısına en fazla reel getiri sağladı. Diğer taraftan, BIST 100 Endeksi TÜFE ile indirildiğinde ise % 20,0 reel azalışla yatırımcısına en çok kaybettiren yatırım aracı oldu.

2015 yılında AB ülkelerindeki sınırlı düzeyde de olsa toparlanmaya karşın, komşu ülkelerde özellikle Rusya ve Irak kaynaklı jeopolitik riskler ve ekonomik gelişmeler, Euro/dolar paritesindeki gelişmeler ihracattaki azalışın temel nedeni olmuştur. Başta ham petrol olmak üzere enerji fiyatlarındaki gerileme ithalattaki düşüşün belirleyicisi olmuştur. İthalattaki azalışın ihracattaki azalıştan daha yüksek olması dış ticaret açığını azaltmıştır.

2015 yılında 2014 yılına göre ihracat, % 8,7 azalarak 157.610 milyon dolardan 143.935 milyon dolara, ithalat % 14,4 azalarak 242.177 milyon dolardan 207.203 milyon dolara gerilemiştir. Böylece, ithalatın ihracattan daha hızlı azalmasının bir sonucu olarak Türkiye'nin dış ticaret açığı 2015 yılında % 25,2 oranında daralarak 63.268 milyon dolara gerilemiştir. Bu gelişmelere bağlı olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2015 yılında 2014 yılına göre 4,4 puan artarak % 65,1'den % 69,5'e yükselmiştir.

Cari işlemler açığında 2013 yılının sonundan itibaren başlayan azalış eğilimi, 2014 yılının sonlarına kadar devam etmiştir. 2013 yılında 63.608 milyon dolar olan cari açık, 2014 yılında % 31,5 azalarak 43.552 milyon dolar olmuştur. 2015 yılı sonunda ise % 26,1 azalarak 32.192 milyon dolar ile son üç yılın en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir.

Cari açıktaki bu azalmada büyük ölçüde dış ticaret açığındaki azalma etkili olmuştur. Küresel ekonomik aktivitede ve en önemli ticaret ortaklarımızda kalıcı ekonomik toparlanmanın sağlanamaması, komşu ülkelerde yaşanan jeopolitik ve ekonomik sorunlar nedeniyle özellikle Irak ve Rusya'ya yapılan ihracatın gerilemesi ihracat performansını olumsuz etkilemiştir. TL'deki değer kaybının ithalatımızı baskılaması yanında, enerji fiyatlarındaki düşüşün enerji ithalatı faturasını düşürmesi ve altın ticaretindeki dengelenme cari açıktaki iyileşmeyi destekleyen unsurlar olarak öne çıkmıştır. Dış talepteki zayıf seyrin yanısıra jeopolitik gelişmelerin seyahat gelirlerini azaltması ise iyileşmeyi sınırlandırmıştır.

Kalkınma Bakanlığı verilerine göre, toplam tasarruflarda iyileşme trendi istenilen oranda olmasa da devam etmektedir. 2013 yılında % 13,4 olan yurtiçi toplam tasarrufların GSYH'ye oranı, 2014 yılında % 14,9 iken 2015 yılı için tahmini oran ise %15,3'tür. 2003 yılından itibaren yetersiz seviyelerde olan özel sektör tasarruflarında hala istenen iyileşme görülemezken; kamu tasarrufları 2009 yılı itibarıyla yükselişe geçmiştir. Özel sektör tasarruflarının düşük seyretmesi tasarrufların sabit sermaye yatırımları karşılama oranını düşürmektedir. 2015 yılında kamu yatırımlarının GSYH içindeki payının % 4,5, özel yatırımların payının % 15,9, dolayısıyla toplam sabit sermaye yatırımlarının GSYH'ye oranının % 20,4 olduğu tahmin edilmiştir. Toplam

tasarruflarla karşılanamayan toplam sermaye oluşumunun 2015 yılında GSYH'ye oranı % 5 civarındadır. Özel sektör yatırımlarının tasarruflardan karşılanamayan kısmının GSYH'ye oranı % 3,7 olarak tahmin edilmiştir.

Türkiye'nin cari açığı, yurt içi tasarruflarının sabit sermaye yatırımlarını karşılayamamasından ve bu nedenle yatırımların dış kaynaklarla finansmanından kaynaklanır. Türkiye'de yurtiçi tasarrufların düşük seyretmesi neticesinde yatırımlar giderek artan oranda dış sermayeyle finanse edilmeye başlanmıştır. Bunun sonucunda cari işlem açığı giderek büyümüş ve bu sürecin sürdürülebilirliği hususunda endişeler artmıştır.

Yabancı tasarruflara bağımlılık Türkiye'nin sermaye çıkışı riskine maruz kalmasına neden olmaktadır. Bu da ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır. Netice itibariyle; yurtiçi tasarrufların artması Türkiye'de sürdürülebilir büyümenin temini için kritik önem taşımaktadır. Bu çerçevede, yurtiçi tasarrufların artırılmasına yönelik bir takım çalışmalar yapılmış, 2014-2018 yılları arasında uygulanacak 10. Kalkınma Planı sonunda yurt içi tasarruf oranının % 19,0'a çıkarılması hedeflenmiştir. Yurtiçi tasarrufların artırılması ile üretken alanlarda yatırım yapılması, sürdürülebilir büyümenin sağlanması, cari işlemler açığının daha düşük düzeylere indirilmesi amaçlanmıştır.

Küresel ekonomiye yönelik aşağı yönlü riskler varlığını sürdürürken, küresel finansal koşulların zorlaşması sermaye akımlarının daralmasına neden olmuştur. Tüm bunlara ilaveten komşu ülkelerdeki problemlerden dolayı bölgesel risklerin arttığı, yıl içinde yaşanan iki seçim döneminin getirdiği belirsizliklere rağmen ülkemize yönelik yatırım girişleri artış göstermiştir. 2014 yılında % 13,2 azalarak 8.576 milyon dolar olan uluslararası doğrudan sermaye girişi 2015 yılında % 37,3 artarak 11.778 milyon dolara yükselmiştir.

2013 yılında % 14,9 olan dış borç stoku artış hızı, 2014 yılında önemli oranda yavaşlayarak % 3,2 olmuş, 2015 yılında ise artış hızı negatife dönmüştür. Böylece 2015 yılında brüt dış borç stoku % 1,2 azalarak 398.038 milyon dolara gerilemiştir. Borç stoku içinde kısa vadeli borçların payı azalırken, uzun vadeli borçların payı artış göstermiştir.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi sonuçlarına göre Türkiye nüfusu artış hızı 2014 yılında %13,3 iken, 2015 yılı sonu itibarıyla %13,4'lük artışla 78.741 bin kişiye yükselmiştir. Nüfusun % 92'si il ve ilçe merkezlerinde, % 8'i ise belde ve köylerde yaşamaktadır.

Küresel iktisadi kriz finansal piyasaları olduğu gibi işgücü piyasasını da olumsuz etkilemiştir. Çoğu ülkede işsizlik oranları yükselerek çift haneli rakamlara çıkmıştır. Türkiye de bu gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir. İşsizlik oranı 2015 sonunda %10,3'e yükselerek son 5 senenin en yüksek oranına ulaşmıştır. Öte yandan Türkiye ekonomisinin kriz sonrası çabuk toparlanması ile istihdam edilenlerin sayısı her sene artmaya devam etmiştir. 2010-2015 arasındaki 5 yılda Türkiye ekonomisi

4,8 milyon kişiye yeni istihdam sağlamıştır. Ancak işsizlik önemli bir sorun olmaya devam etmektedir. İşgücüne katılımların yaratılan istihdamdan daha yüksek olması işsizliğin istenen seviyelere çekilebilmesini engellemektedir.

2015 yılında işgücüne katılımlar nedeni ile işgücü arzındaki artış ise güçlü seyrini yıl boyunca devam ettirmiştir. Genç ve kadın nüfusun işgücü piyasasına katılımının artmasıyla emek arzında artış gerçekleşmiş, işgücüne katılım oranındaki yüksek artış, işsizlik oranındaki düşüşü sınırlamış ve tekrar çift haneli rakamlara yükselmiştir. 2015 yılında işgücü 892 bin kişi artarak 29.678 bin kişiye, istihdam oranı 0,5 puanlık artışla % 46,0'a, işsizlik oranı, işgücü artışının istihdam edilenlerden fazla olması nedeniyle 0,4 puan artışla % 10,3 seviyesine, tarım dışı işsizlik oranı 0,4 puan artarak % 12,4'e, genç işsizlik oranı 0,6 puan artarak % 18,5'e yükselmiştir.

Türkiye genelinde işsiz sayısı 2015 yılında bir önceki yıla göre 204 bin kişi artarak 3 milyon 57 bin kişiye çıkmıştır. İşsizlik oranı erkeklerde 0,2 puanlık artışla % 9,2 kadınlarda ise 0,7 puanlık artışla % 12,6 olmuştur. İstihdam edilenlerin % 20,6'sı tarım, % 27,2'si sanayi, % 52,2'si ise hizmetler sektöründe yer almıştır. Bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında hizmet sektörünün istihdam edilenler içindeki payı 1,2 puan artarken, tarım sektörünün payı 0,5 puan, sanayi sektörünün payı 0,7 puan azalmıştır. İşgücüne katılma oranı 0,8 puan artarak % 51,3 olarak gerçekleşmiştir. Erkeklerde işgücüne katılma oranı 0,3 puanlık artışla % 71,6, kadınlarda ise 1,2 puanlık artışla % 31,5'e yükselmiştir.

2015 yılında aylık brüt asgari ücret birinci altı aylık dönemde 1.201,5 TL, ikinci altı aylık dönemde 1.273,5 TL olarak belirlenmiştir. Asgari ücretin işverene maliyeti ilk altı aylık dönemde 1.411,76 TL ikinci altı aylık dönemdeyse 1.496,36 TL olmuştur.

1. EKONOMİK GÖSTERGELER

1.1 Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Türkiye ekonomisi küresel kriz sonrası 2009 yılında % 4,8 küçülürken, 2010 yılında % 9,2, 2011 yılında % 8,8 oranlarında yüksek büyüme performansı göstermiş, 2012-2014 yılları arasındaki üç yıllık süreçte ise ortalama % 3,1 büyümüştür.

2015 yılında küresel ekonomideki belirsizlikler artarak devam etmiş, büyüme oranları hem gelişmiş hem de gelişen ülkelerde gerilemiştir. Ana ticaret ortaklarımızda yaşanan durgunluk, jeopolitik gerginlikler, ülkemizde yaşanan terör olayları ve iki siyasi seçimin yarattığı belirsizlik ülkemiz ekonomisini olumsuz yönde etkilemiştir. Tüm bu olumsuz etkilere rağmen ekonomimiz, özel tüketimin yarattığı itici güç ile birçok dünya ülkesinin üzerinde büyümüştür. 2015 yılında özellikle otomotiv, beyaz eşya ve konut talebindeki artışlar büyümeyi desteklerken, net dış talep negatif katkı ile sınırlandırmıştır.

2016-2018 dönemini kapsayan Orta Vadeli Program'da (OVP) büyüme hedefi 2015 yılı için % 4,0 olarak belirlenmiştir. 2015 yılında büyüme hızı bir önceki yıla göre 1 puan artarak % 4,0'a yükselmiş ve OVP'de öngörülen seviyede gerçekleşmiştir. GSYH ise sabit fiyatlar ile 131.289 milyon liraya ulaşmıştır (Tablo 11).

Tablo 11. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Sabit Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

(1998 fiyatlarıyla)

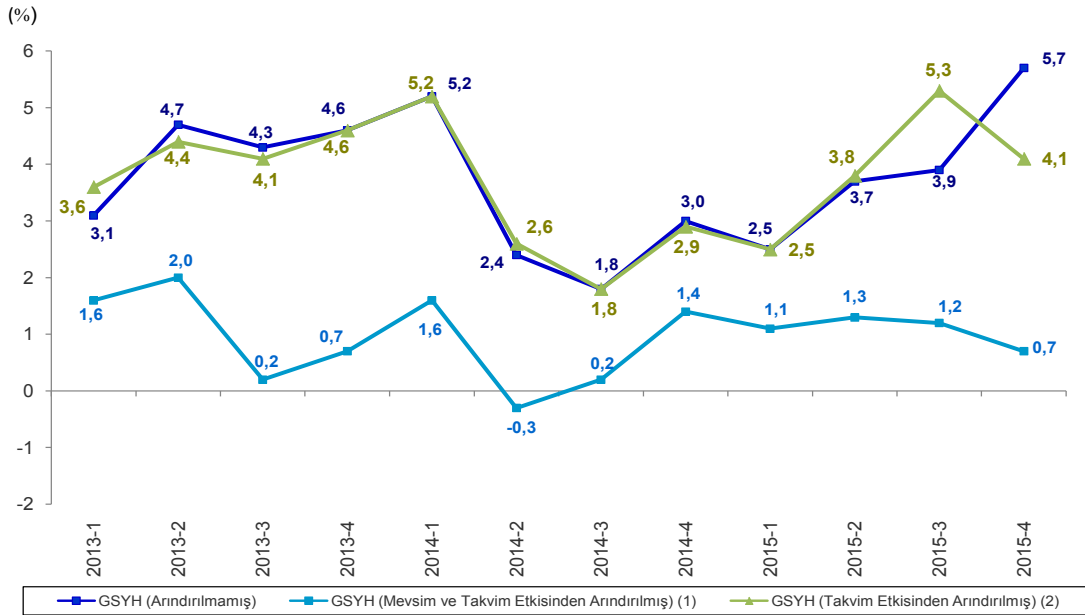
İktisadi Faaliyet Kolları (Nace Rev 2)	Değer (Bin TL)			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	11.315.315	11.082.921	11.925.978	9,2	8,8	9,1	-2,1	7,6
Sanayi	40.096.925	41.512.974	42.888.872	32,7	32,9	32,7	3,5	3,3
Madencilik ve taşocakçılığı	804.188	849.066	829.257	0,7	0,7	0,6	5,6	-2,3
İmalat sanayi	29.426.602	30.501.108	31.664.101	24,0	24,2	24,1	3,7	3,8
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	2.187.420	2.278.068	2.332.075	1,8	1,8	1,8	4,1	2,4
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faal.	457.702	507.169	559.923	0,4	0,4	0,4	10,8	10,4
İnşaat	7.221.013	7.377.564	7.503.516	5,9	5,8	5,7	2,2	1,7
Hizmetler	71.614.173	74.659.682	78.257.028	58,4	59,1	59,6	4,3	4,8
Toptan ve perakende ticaret	15.630.581	15.926.152	16.257.633	12,8	12,6	12,4	1,9	2,1
Ulaştırma ve depolama	15.138.361	15.607.182	16.058.781	12,4	12,4	12,2	3,1	2,9
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	2.416.308	2.484.542	2.599.723	2,0	2,0	2,0	2,8	4,6
Bilgi ve iletişim	3.125.888	3.230.396	3.336.718	2,6	2,6	2,5	3,3	3,3
Finans ve sigorta faaliyetleri	15.548.906	16.684.721	18.356.127	12,7	13,2	14,0	7,3	10,0
Gayrimenkul faaliyetleri	5.671.681	5.828.801	5.979.000	4,6	4,6	4,6	2,8	2,6
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	2.930.802	3.249.695	3.620.574	2,4	2,6	2,8	10,9	11,4
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	2.216.241	2.343.189	2.466.832	1,8	1,9	1,9	5,7	5,3
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	3.604.324	3.691.614	3.774.611	2,9	2,9	2,9	2,4	2,2
Eğitim	2.361.048	2.515.651	2.651.424	1,9	2,0	2,0	6,5	5,4
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1.484.994	1.568.320	1.616.398	1,2	1,2	1,2	5,6	3,1
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	219.861	235.026	247.452	0,2	0,2	0,2	6,9	5,3
Diğer hizmet faaliyetleri	1.063.290	1.086.825	1.087.124	0,9	0,9	0,8	2,2	0,0
Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri	201.888	207.568	204.630	0,2	0,2	0,2	2,8	-1,4
Sektörler toplamı	123.026.413	127.255.577	133.071.877	100,4	100,8	101,4	3,4	4,6
Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri	10.879.822	11.676.375	13.353.791	8,9	9,2	10,2	7,3	14,4
Vergi-sübvansiyon	10.409.870	10.678.608	11.570.922	8,5	8,5	8,8	2,6	8,4
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla)	122.556.461	126.257.811	131.289.008	100,0	100,0	100,0	3,0	4,0

Kaynak: TÜİK.

2014 yılında ihracat büyümenin itici gücü olurken, 2015 yılında ekonomi yurtiçi talep kaynaklı büyümüştür. Türkiye ekonomisi, 2015 yılının birinci çeyreğinde GSYH % 2,5, ikinci çeyreğinde % 3,7, üçüncü çeyreğinde % 3,9 ve son çeyrekte % 5,7 artış göstererek 25 çeyrektir büyümesini devam ettirmiştir.

Takvim etkisinden arındırılmış sabit fiyatlarla GSYH bir önceki yılın aynı çeyreğine göre, birinci çeyrekte % 2,5, ikinci çeyrekte % 3,8 üçüncü çeyrekte % 3,9 ve son çeyrekte % 4,1 büyümüştür. Mevsim ve takvim etkilerinden arındırılmış GSYH bir önceki çeyreğe göre, birinci çeyrekte % 1,1, ikinci çeyrekte % 1,3 üçüncü çeyrekte % 1,2 ve son çeyrekte % 0,7 büyüme kaydetmiştir (Grafik 6).

Grafik 6. Dönemler İtibarıyla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Büyüme Hızları

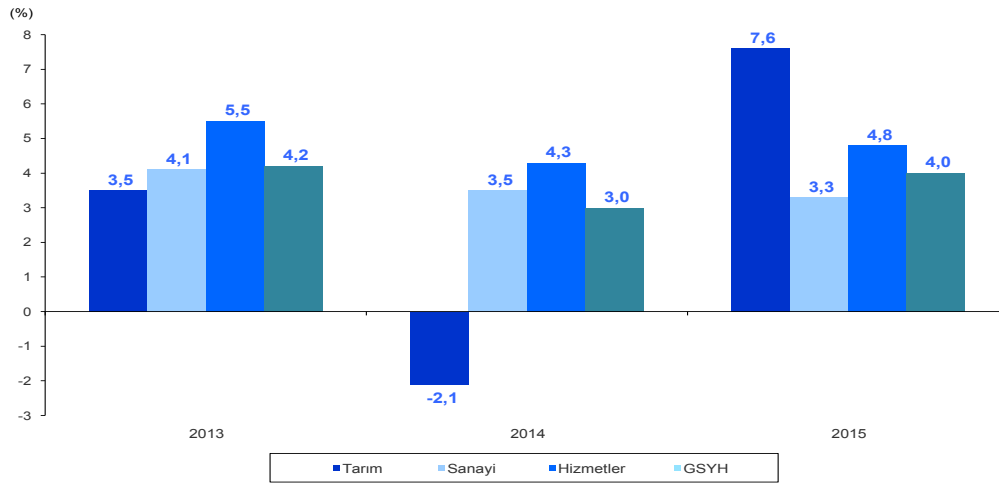
Kaynak: TÜİK.

- (1): Bir önceki çeyreğe göre değişim.
 (2): Bir önceki yılın aynı çeyreğine göre değişim.

2015 yılında ana sektörler itibarıyla, tarımsal üretimin artmasına bağlı olarak tarım sektörü % 7,6 büyürken, hizmetler sektöründe % 4,8, sanayi sektöründe % 3,3 büyüme gerçekleşmiştir. Bu değişiklikler ile tarım sektörü büyüme hızında 9,7 ve hizmetler sektörü büyüme hızında 0,5 puanlık artış, sanayi sektörü büyüme hızında 0,2 puanlık düşüş olmuştur (Grafik 7).

2015 yılında iktisadi faaliyet kolları itibarıyla en yüksek oranlı büyüme % 14,4 ile dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri faaliyetlerinde gerçekleşirken onu, % 11,4 ile mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler, % 10,4 ile su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri, % 10,0 ile finans ve sigorta faaliyetlerindeki büyüme izlemiştir.

Grafik 7. Gayri Safi Yurtiçi Hasıla Büyüme Hızları (1998 Fiyatlarıyla)

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında GSYH cari fiyatlarla % 11,7 büyüyerek 1.953.561 milyon TL'ye ulaşmıştır. Bunun 148.288 milyon TL'si tarım, 457.340 milyon TL'si sanayi ve 1.120.756 milyon TL'si hizmetler sektörü tarafından sağlanmıştır (Tablo 12).

Tablo 12. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Cari Fiyatlarla Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

İktisadi Faaliyet Kolları (Nace Rev 2)	Değer (Bin TL)			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	115.658.178	124.586.099	148.287.777	7,4	7,1	7,6	7,7	19,0
Sanayi	369.356.843	421.546.985	457.340.002	23,6	24,1	23,4	14,1	8,5
Madencilik ve taşocakçılığı	21.915.872	25.452.507	24.626.269	1,4	1,5	1,3	16,1	-3,2
İmalat sanayi	240.199.914	276.548.906	304.437.797	15,3	15,8	15,6	15,1	10,1
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	27.422.113	27.754.366	28.064.052	1,7	1,6	1,4	1,2	1,1
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faal.	10.261.455	12.026.276	14.329.313	0,7	0,7	0,7	17,2	19,2
İnşaat	69.557.490	79.764.929	85.882.571	4,4	4,6	4,4	14,7	7,7
Hizmetler	903.089.775	1.009.365.506	1.120.756.246	57,6	57,7	57,4	11,8	11,0
Toptan ve perakende ticaret	188.389.859	208.696.024	227.470.686	12,0	11,9	11,6	10,8	9,0
Ulaştırma ve depolama	186.958.493	208.686.812	227.551.004	11,9	11,9	11,6	11,6	9,0
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	39.411.605	44.878.861	51.653.224	2,5	2,6	2,6	13,9	15,1
Bilgi ve iletişim	31.105.291	32.993.764	35.039.314	2,0	1,9	1,8	6,1	6,2
Finans ve sigorta faaliyetleri	52.483.368	53.969.384	61.129.625	3,3	3,1	3,1	2,8	13,3
Gayrimenkul faaliyetleri	155.838.570	171.681.255	189.573.766	9,9	9,8	9,7	10,2	10,4
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	48.914.985	59.000.500	70.782.061	3,1	3,4	3,6	20,6	20,0
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	31.925.207	36.826.682	41.796.538	2,0	2,1	2,1	15,4	13,5
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	66.337.321	74.082.773	82.861.634	4,2	4,2	4,2	11,7	11,9
Eğitim	55.579.726	64.941.808	74.575.860	3,5	3,7	3,8	16,8	14,8
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	23.312.081	26.985.152	29.987.730	1,5	1,5	1,5	15,8	11,1
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	3.259.541	3.749.964	4.244.006	0,2	0,2	0,2	15,0	13,2
Diğer hizmet faaliyetleri	16.485.975	19.421.050	20.426.195	1,1	1,1	1,0	17,8	5,2
Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri	3.087.751	3.451.477	3.664.604	0,2	0,2	0,2	11,8	6,2
Sektörler toplamı	1.388.104.797	1.555.498.590	1.726.384.026	88,6	89,0	88,4	12,1	11,0
Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri	25.195.305	25.062.873	29.318.652	1,6	1,4	1,5	-0,5	17,0
Vergi-sübvansiyon	204.379.746	217.732.100	256.495.958	13,0	12,5	13,1	6,5	17,8
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla)	1.567.289.238	1.748.167.817	1.953.561.332	100,0	100,0	100,0	11,5	11,7

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında bir önceki yıla göre GSYH içinde tarım sektörünün payı 0,6 puan artarak % 8,6'ya yükselirken, sanayi sektörünün payı 0,6 puan azalarak % 26,5'e gerilemiş, hizmetler sektörünün payı % 64,9 ile aynı kalmıştır (Tablo 13, Grafik 8).

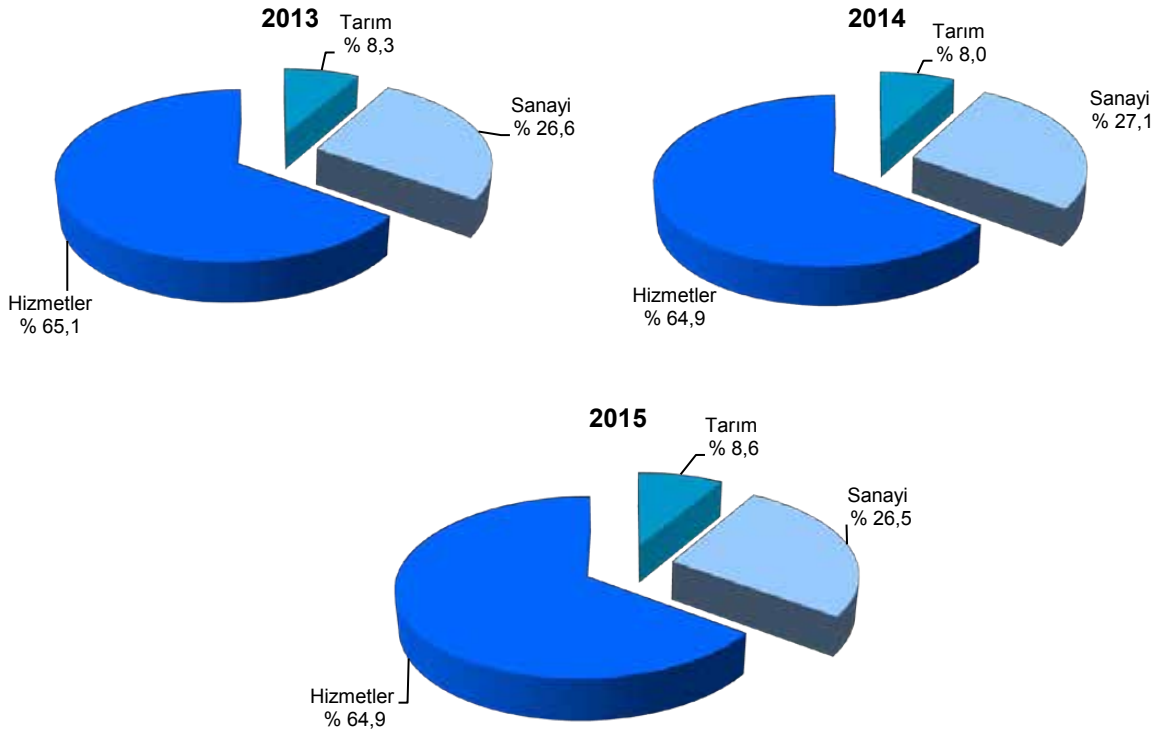
Tablo 13. Sektörlerin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla İçindeki Payları ⁽¹⁾

Sektörler	2013	2014	2015
Tarım	8,3	8,0	8,6
Sanayi	26,6	27,1	26,5
Hizmetler	65,1	64,9	64,9
GSYH	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK.

(1): Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri ve vergi-sübvansiyonlar sektörel ağırlıklara göre dağıtılarak GSYH içindeki payları hesaplanmıştır.

Grafik 8. Gayri Safi Yurtiçi Hasılanın Sektörel Dağılımı (Cari fiyatlarla)

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında GSYH'de meydana gelen % 4,0 oranındaki büyümeye sektörel bazda en fazla katkıyı 2,85 puan ile GSYH içinde en yüksek paya sahip olan hizmetler sektörü yaparken, sanayi sektörünün katkısı 1,09 puan, tarım sektörünün ise 0,67 puan düzeyinde gerçekleşmiştir (Tablo 14).

Tablo 14. İktisadi Faaliyet Kollarına Göre Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Sektör Katkıları

(1998 fiyatlarıyla)

İktisadi Faaliyet Kolları (Nace Rev 2)	GSYH (Bin TL)			Sektör Katkıları (Puan)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	11.315.315	11.082.921	11.925.978	0,32	-0,19	0,67
Sanayi	40.096.925	41.512.974	42.888.872	1,34	1,16	1,09
Madencilik ve taşocakçılığı	804.188	849.066	829.257	-0,02	0,04	-0,02
İmalat sanayi	29.426.602	30.501.108	31.664.101	0,90	0,88	0,92
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	2.187.420	2.278.068	2.332.075	0,02	0,07	0,04
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faal.	457.702	507.169	559.923	0,02	0,04	0,04
İnşaat	7.221.013	7.377.564	7.503.516	0,42	0,13	0,10
Hizmetler	71.614.173	74.659.682	78.257.028	3,20	2,48	2,85
Toptan ve perakende ticaret	15.630.581	15.926.152	16.257.633	0,65	0,24	0,26
Ulaştırma ve depolama	15.138.361	15.607.182	16.058.781	0,48	0,38	0,36
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	2.416.308	2.484.542	2.599.723	0,17	0,06	0,09
Bilgi ve iletişim	3.125.888	3.230.396	3.336.718	0,07	0,09	0,08
Finans ve sigorta faaliyetleri	15.548.906	16.684.721	18.356.127	1,18	0,93	1,32
Gayrimenkul faaliyetleri	5.671.681	5.828.801	5.979.000	0,08	0,13	0,12
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	2.930.802	3.249.695	3.620.574	0,15	0,26	0,29
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	2.216.241	2.343.189	2.466.832	0,09	0,10	0,10
Kamu yönetimi ve savunma; zorunlu sosyal güvenlik	3.604.324	3.691.614	3.774.611	0,13	0,07	0,07
Eğitim	2.361.048	2.515.651	2.651.424	0,09	0,13	0,11
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	1.484.994	1.568.320	1.616.398	0,06	0,07	0,04
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	219.861	235.026	247.452	0,00	0,01	0,01
Diğer hizmet faaliyetleri	1.063.290	1.086.825	1.087.124	0,02	0,02	0,00
Hanehalklarının işverenler olarak faaliyetleri	201.888	207.568	204.630	0,01	0,00	0,00
Sektörler toplamı	123.026.413	127.255.577	133.071.877	4,86	3,45	4,61
Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri	10.879.822	11.676.375	13.353.791	1,02	0,65	1,33
Vergi-sübvansiyon	10.409.870	10.678.608	11.570.922	0,36	0,22	0,71
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla (Alıcı fiyatlarıyla)	122.556.461	126.257.811	131.289.008	4,19	3,02	3,98

Kaynak: TÜİK.

İktisadi faaliyet kolları itibarıyla ise en fazla katkısı 1,33 puan ile dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri faaliyeti yaparken onu, 1,32 puan ile finans ve sigorta, 0,92 puan ile imalat sanayi, 0,71 puan ile vergi-sübvansiyonlar ve 0,36 puan ile ulaştırma faaliyet kolları izlemiştir.

Harcamalar yöntemine göre, sabit fiyatlarla 2015 yılında yerleşik hanehalklarının tüketim harcamaları % 4,5 ve devletin nihai tüketim harcamaları % 6,7 artmıştır. Böylece toplam tüketim harcamalarında % 4,8 artış gerçekleşmiştir. 2014 yılında % 8,2 azalış gösteren kamu sektörü sabit sermaye yatırımları, 2015 yılında inşaat yatırımlarındaki % 8,4'lük ve makine-teçhizat yatırımlarındaki % 4,8'lik büyümenin etkisi ile % 7,6 artmıştır. Özel sektör sabit sermaye yatırımları artış hızı 2015 yılında makine teçhizat yatırımındaki % 4,8 büyümenin etkisi ile % 2,7 olmuştur. Toplam sabit sermaye yatırımlarında % 3,6 artış gerçekleşmiştir.

Mal ve hizmet ihracatında 2014 yılında % 7,4 artış olurken, 2015 yılında ihracat büyümeye negatif yönde etki ederek % 0,8 azalmıştır. 2014 yılında % 0,3 azalan mal ve hizmet ithalatı ise, 2015 yılında % 0,3 artmıştır (Tablo 15).

Tablo 15. Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

Harcama Bileşenleri	(1998 fiyatlarıyla)								
	Değer (Bin TL)			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	122.556.461	126.257.811	131.289.008	100,0	100,0	100,0	3,0	4,0	
Yerleşik hanehalklarının tüketimi	82.446.468	83.628.112	87.392.003	67,3	66,2	66,6	1,4	4,5	
Yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	87.155.699	88.758.095	91.946.293	71,1	70,3	70,0	1,8	3,6	
(Eksi) Yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	5.357.428	5.832.977	5.418.389	4,4	4,6	4,1	8,9	-7,1	
Yerleşik hanehalklarının yurtdışı tüketimi	648.198	702.993	864.099	0,5	0,6	0,7	8,5	22,9	
Devletin nihai tüketim harcamaları	13.401.764	14.033.075	14.975.402	10,9	11,1	11,4	4,7	6,7	
Maaş, ücret	5.785.895	6.000.605	6.164.296	4,7	4,8	4,7	3,7	2,7	
Mal ve hizmet alımları	7.615.869	8.032.470	8.811.106	6,2	6,4	6,7	5,5	9,7	
Gayri safi sabit sermaye oluşumu	30.290.581	29.887.582	30.965.540	24,7	23,7	23,6	-1,3	3,6	
Kamu sektörü	5.915.766	5.432.091	5.844.871	4,8	4,3	4,5	-8,2	7,6	
Makine-teçhizat	1.231.577	1.248.052	1.307.753	1,0	1,0	1,0	1,3	4,8	
İnşaat	4.684.189	4.184.039	4.537.118	3,8	3,3	3,5	-10,7	8,4	
Özel sektör	24.374.816	24.455.491	25.120.669	19,9	19,4	19,1	0,3	2,7	
Makine-teçhizat	16.635.625	15.991.478	16.756.872	13,6	12,7	12,8	-3,9	4,8	
İnşaat	7.739.191	8.464.012	8.363.797	6,3	6,7	6,4	9,4	-1,2	
Stok değişimleri ⁽¹⁾	136.769	-47.361	-420.441	0,1	0,0	-0,3	-	-	
Mal ve hizmet ihracatı	31.930.533	34.306.613	34.023.531	26,1	27,2	25,9	7,4	-0,8	
(Eksi) Mal ve hizmet ithalatı	35.649.655	35.550.210	35.647.026	29,1	28,2	27,2	-0,3	0,3	

Kaynak: TÜİK.

(1): Stok değişimleri kalıntı yöntemiyle hesaplanmış olup, istatistik hata payı da içermektedir.

Cari fiyatlarla yerleşik hanehalklarının tüketimi, 2015 yılında bir önceki yıla göre % 11,4 artış göstermiştir. Bu tüketim kalemi içinde bulunan yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi % 10,9, yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi % 6,4 ve yerleşik hanehalklarının yurt dışı tüketimi ise % 31,7 artış göstermiştir. Devletin nihai tüketim harcamaları, 2015 yılında bir önceki yıla göre % 14,3 artarken, maaş ve ücretlerde % 12,5, mal ve hizmet alımlarında % 16,6 artış meydana gelmiştir (Tablo 16).

Tablo 16. Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasıla

(Cari fiyatlarla)

Harcama Bileşenleri	Değer (Bin TL)			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Gayri Safi Yurt İçi Hasıla	1.567.289.238	1.748.167.817	1.953.561.332	100,0	100,0	100,0	11,5	11,7
Yerleşik hanehalklarının tüketimi	1.109.722.480	1.204.363.970	1.341.189.619	70,8	68,9	68,7	8,5	11,4
Yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	1.168.608.230	1.276.573.902	1.415.171.452	74,6	73,0	72,4	9,2	10,9
(Eksi) Yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	68.076.194	83.314.463	88.606.094	4,3	4,8	4,5	22,4	6,4
Yerleşik hanehalklarının yurtdışı tüketimi	9.190.444	11.104.530	14.624.261	0,6	0,6	0,7	20,8	31,7
Devletin nihai tüketim harcamaları	236.588.684	268.155.919	306.604.516	15,1	15,3	15,7	13,3	14,3
Maaş, ücret	129.385.288	147.539.929	165.959.276	8,3	8,4	8,5	14,0	12,5
Mal ve hizmet alımları	107.203.396	120.615.990	140.645.239	6,8	6,9	7,2	12,5	16,6
Gayri safi sabit sermaye oluşumu	318.580.097	351.847.291	396.603.635	20,3	20,1	20,3	10,4	12,7
Kamu sektörü	73.949.726	74.656.025	86.228.833	4,7	4,3	4,4	1,0	15,5
Makine-teçhizat	12.142.573	13.393.915	16.008.099	0,8	0,8	0,8	10,3	19,5
İnşaat	61.807.154	61.262.110	70.220.735	3,9	3,5	3,6	-0,9	14,6
Özel sektör	244.630.371	277.191.266	310.374.802	15,6	15,9	15,9	13,3	12,0
Makine-teçhizat	164.547.014	176.122.523	205.573.711	10,5	10,1	10,5	7,0	16,7
İnşaat	80.083.357	101.068.743	104.801.091	5,1	5,8	5,4	26,2	3,7
Stok değişimleri ⁽¹⁾	4.948.005	-2.016.766	-35.005.866	0,3	-0,1	-1,8	-	-
Mal ve hizmet ihracatı	401.786.853	487.473.113	546.251.230	25,6	27,9	28,0	21,3	12,1
(Eksi) Mal ve hizmet ithalatı	504.336.882	561.655.711	602.081.801	32,2	32,1	30,8	11,4	7,2

Kaynak: TÜİK.

(1): Stok değişimleri kalıntı yöntemiyle hesaplanmış olup, istatistik hata payı da içermektedir.

Kamu sektörü makine-teçhizat sabit sermaye yatırımları % 19,5, inşaat yatırımları % 14,6 artış kaydetmiş, bunun neticesinde kamu sektörü sabit sermaye yatırımları artış hızı 2014 yılına göre 14,5 puan artarak % 15,5'e yükselmiştir. Özel sektör makine-teçhizat sabit sermaye yatırımları % 16,7 artış gösterirken, inşaat yatırımları % 3,7 artış kaydetmiş, böylece özel sektör sabit sermaye yatırımları artış hızı 2014 yılına göre 1,3 puan azalarak % 12,0'a gerilemiştir.

Harcamalar yöntemiyle GSYH büyümesine 2015 yılında en fazla katkısı 3,73 puan ile tüketim harcamaları yaparken, yatırım harcamaları 0,83 puan katkı sağlamıştır. Harcama alt bileşenleri incelendiğinde, yerleşik hanehalklarının tüketimi 2,98 puan, devletin nihai tüketim harcamaları 0,75 puan, özel sektör yatırımları 0,53 puan ve kamu sektörü yatırımları 0,33 puan katkı yaptığı görülmektedir. Stok değişimlerinin 0,30 puan, mal ve hizmet ihracatının 0,22 puan, mal ve hizmet ithalatının 0,08 puan ile büyümeye katkısı negatif yönde olmuştur (Tablo 17).

Tablo 17. Harcamalar Yöntemiyle Gayri Safi Yurtiçi Hasılaya Katkıları

Harcama Bileşenleri	(1998 fiyatlarıyla)					
	GSYH (Bin TL)			GSYH'ye Katkıları (Puan)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Gayri Safi Yurtiçi Hasıla	122.556.461	126.257.811	131.289.008	4,19	3,02	3,98
Yerleşik hanehalklarının tüketimi	82.446.468	83.628.112	87.392.003	3,42	0,96	2,98
Yerleşik ve yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	87.155.699	88.758.095	91.946.293	3,75	1,31	2,53
(Eksi) Yerleşik olmayan hanehalklarının yurtiçi tüketimi	5.357.428	5.832.977	5.418.389	0,42	0,39	-0,33
Yerleşik hanehalklarının yurtdışı tüketimi	648.198	702.993	864.099	0,09	0,04	0,13
Devletin nihai tüketim harcamaları	13.401.764	14.033.075	14.975.402	0,70	0,52	0,75
Maaş, ücret	5.785.895	6.000.605	6.164.296	0,18	0,18	0,13
Mal ve hizmet alımları	7.615.869	8.032.470	8.811.106	0,51	0,34	0,62
Gayri safi sabit sermaye oluşumu	30.290.581	29.887.582	30.965.540	1,08	-0,33	0,85
Kamu sektörü	5.915.766	5.432.091	5.844.871	0,98	-0,39	0,33
Makine-teçhizat	1.231.577	1.248.052	1.307.753	0,05	0,01	0,05
İnşaat	4.684.189	4.184.039	4.537.118	0,92	-0,41	0,28
Özel sektör	24.374.816	24.455.491	25.120.669	0,10	0,07	0,53
Makine-teçhizat	16.635.625	15.991.478	16.756.872	0,15	-0,53	0,61
İnşaat	7.739.191	8.464.012	8.363.797	-0,04	0,59	-0,08
Stok değişimleri ⁽¹⁾	136.769	-47.361	-420.441	1,56	-0,15	-0,30
Mal ve hizmet ihracatı	31.930.533	34.306.613	34.023.531	-0,06	1,94	-0,22
(Eksi) Mal ve hizmet ithalatı	35.649.655	35.550.210	35.647.026	2,50	-0,08	0,08

Kaynak: TÜİK.

(1): Stok değişimleri kalıntı yöntemiyle hesaplanmış olup, istatistikî hata payı da içermektedir.

Kişi başına GSYH 2015 yılında cari fiyatlarla % 10,5 artışla 25.130 TL'ye, sabit fiyatlarla % 2,9 artışla 1.689 TL'ye yükselmiştir. 2014 yılında 10.395 dolar olan kişi başına GSYH, 2015 yılında % 10,9 düşüşle 9.261 dolara gerilemiştir (Tablo 18).

Tablo 18. Kişi Başına Gayri Safi Yurtiçi Hasıla ⁽¹⁾

Yıllar	Yıl Ortası Nüfus ⁽¹⁾ (Bin Kişi)	Cari Fiyatlarla			Sabit Fiyatlarla		
		Türk Lirası (TL)	Değişim (%)	ABD Doları (\$)	Değişim (%)	Türk Lirası (TL)	Değişim (%)
2013	76.055	20.607	9,3	10.822	3,5	1.611	3,0
2014	76.903	22.732	10,3	10.395	-3,9	1.642	1,9
2015	77.738	25.130	10,5	9.261	-10,9	1.689	2,9

Kaynak: TÜİK.

(1): Kişi başına GSYH rakamları, yıl ortası nüfus tahminleri ve projeksiyonları kullanılarak hesaplanmıştır.

1.2 Sektörel Gelişmeler

1.2.1 Tarım

2014 yılında iklim koşullarının olumsuz seyretmesiyle, yaşanan tarımsal kuraklık tarım sektörünü baskı altında bırakmıştır. 2015 yılında ise elverişli iklim koşulları tarımsal üretimi olumlu yönde etkilemiştir. Yağışlar normalinden ve geçen yıl yağışlarından fazla olmuştur. Yağışların yeterli seyretmesi neticesinde birçok üründe verimlilik artışı yaşanmış, üretim alanları artmıştır. Buna bağlı olarak tarım sektörü katma değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre, 2015 yılının birinci çeyreğinde % 3,9, ikinci çeyreğinde % 7,7, üçüncü çeyreğinde % 11,4 ve dördüncü çeyreğinde % 2,8 artış göstermiştir. Böylece 2015 yılı tarım sektörü katma değerinde % 7,6 büyüme gerçekleşmiştir.

2014 yılında % 6,7 azalan tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin üretimi, 2015 yılında % 10,2 artış göstermiştir. 2014 yılında hava koşullarının olumsuz seyretmesiyle % 12,7 azalan tahıl üretimi, 2015 yılında yağışların yeterli seyretmesi ve hava koşullarının olumlu gitmesiyle % 18,1 artmıştır. Tahıl ürünleri grubunda bir önceki yıla göre seçilmiş ürünlerden en yüksek üretim artışı % 27,0 ile arpa üretiminde olurken, bunu % 18,9 ile buğday üretimi ve % 10,8 ile çeltik üretimi izlemiştir (Tablo 19, Grafik 9).

Patates, kuru baklagiller, yenilebilir kök ve yumrular grubunun üretim miktarı 2014 yılında % 2,1 artış gösterirken, 2015 yılında ekim alanlarının artmasıyla % 12,1'e yükselmiştir. Tatlı patates üretiminde bir önceki yıla göre ekim alanlarının daralmasıyla % 66,0 azalış olurken, patates üretiminde bir önceki yıl fiyatların artmasından dolayı ekim alanlarının artış göstermesiyle % 14,3, kuru fasulye üretiminde üretim ve verim artışıyla % 9,3, kırmızı mercimek üretiminde verim artışıyla % 4,6, nohut üretiminde iklim şartlarının olumlu seyriyle % 2,2 artış gerçekleşmiş, yeşil mercimek üretiminde değişim olmamıştır.

Yağlı tohumlar grubu üretiminde 2014 ve 2015 yıllarında % 5,2'lik artış gerçekleşmiştir. Yağlı tohumlar grubu içinde en yüksek üretim artışını % 89,4 ile haşhaş (tohum) üretimi gösterirken onu, % 19,4 ile 2. ürün alternatiflerinden biri olarak görülen yarfıstığı, üretim alanı artışıyla % 9,1 ile kanola, % 7,3 ile soya ve % 2,6 ayçiçeği üretimi izlemiştir.

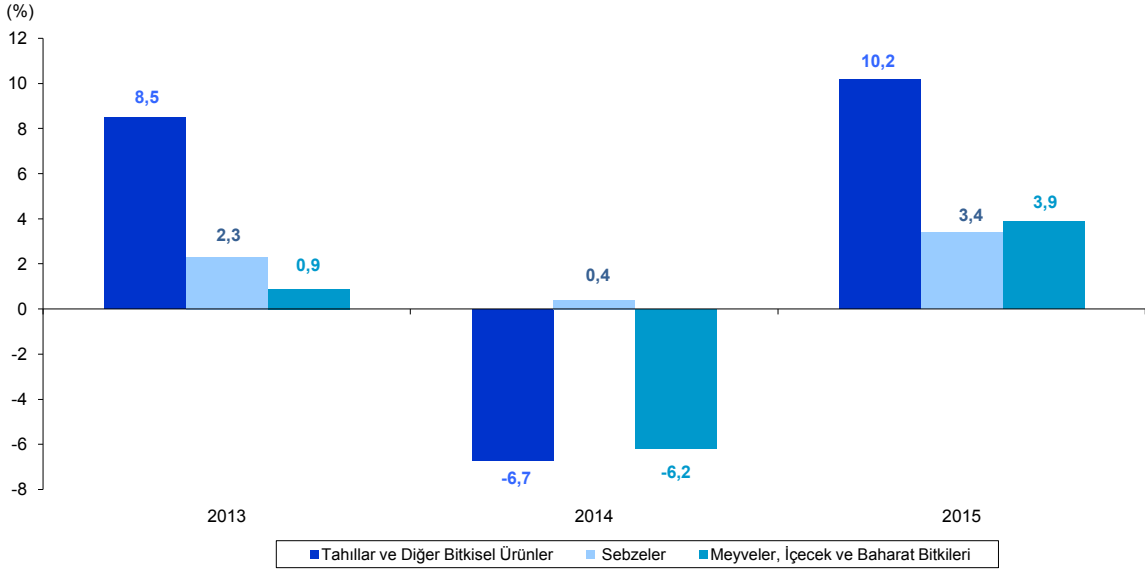
Tablo 19. Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünlerin Üretim Miktarları

Tahıllar ve Diğer Bitkisel Ürünler	Üretim (Ton)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Tahıllar	37.489.268	32.714.157	38.637.138	-12,7	18,1
Buğday	22.050.000	19.000.000	22.600.000	-13,8	18,9
Arpa	7.900.000	6.300.000	8.000.000	-20,3	27,0
Mısır (dane)	5.900.000	5.950.000	6.400.000	0,8	7,6
Çeltik	900.000	830.000	920.000	-7,8	10,8
Diğer	739.268	634.157	717.138	-14,2	13,1
Patates, kuru baklagiller, yenilebilir kök ve yumrular	5.103.865	5.211.650	5.842.894	2,1	12,1
Patates	3.948.000	4.166.000	4.760.000	5,5	14,3
Nohut	506.000	450.000	460.000	-11,1	2,2
Mercimek (kırmızı)	395.000	325.000	340.000	-17,7	4,6
Fasulye (kuru)	195.000	215.000	235.000	10,3	9,3
Mercimek (yeşil)	22.000	20.000	20.000	-9,1	0,0
Tatlı patates	7.294	9.013	3.060	23,6	-66,0
Diğer	30.571	26.637	24.834	-12,9	-6,8
Yağlı tohumlar	2.012.967	2.117.440	2.228.498	5,2	5,2
Ayçiçeği	1.523.000	1.637.900	1.680.700	7,5	2,6
Soya	180.000	150.000	161.000	-16,7	7,3
Yerfıstığı	141.263	123.600	147.537	-12,5	19,4
Kolza (kanola)	102.000	110.000	120.000	7,8	9,1
Haşhaş (tohum)	19.244	16.223	30.730	-15,7	89,4
Diğer	47.460	79.717	88.531	68,0	11,1
Tütün⁽¹⁾	93.158	74.696	75.000	-19,8	0,4
Şeker pancarı⁽¹⁾	16.488.590	16.742.968	16.462.000	1,5	-1,7
Diğer yem bitkileri (tahıl samanı ve kabuklar hariç)	131.289	127.300	114.165	-3,0	-10,3
Hayvan pancarı	131.289	127.300	114.165	-3,0	-10,3
Tekstilde kullanılan ham bitkiler	2.250.001	2.350.001	2.050.002	4,4	-12,8
Pamuk (kütü)	2.250.000	2.350.000	2.050.000	4,4	-12,8
Kenevir (lif)	1	1	1	-16,7	0,0
Parfümeri, eczacılık ve benzeri alanlarda kullanılan bitkiler, yem bitkileri tohumları	150.263	98.257	113.856	-34,6	15,9
Fığ	114.218	65.692	67.385	-42,5	2,6
Haşhaş (kapsül)	19.244	16.223	30.730	-15,7	89,4
Diğer	16.801	16.342	15.741	-2,7	-3,7
Toplam	63.719.401	59.436.469	65.523.553	-6,7	10,2

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı verileri geçicidir.

Grafik 9. Bitkisel Üretim Değişim Oranları

Kaynak: TÜİK.

2014 yılında % 19,8 azalan tütün üretimi, 2015 yılında % 0,4 artmıştır. Hayvan pancarı üretiminde 2014 yılında % 3,0 azalış olurken, 2015 yılında % 10,3 azalış gerçekleşmiştir. 2015 yılında % 1,5 artış gösteren şeker pancarı üretimi, 2015 yılında yerini % 1,7'lik azalışa bırakmıştır. 2014 yılında % 4,4 artan tekstilde kullanılan ham bitkilerden kütlü pamuk üretimi, üretim alanının azalmasıyla 2015 yılında % 12,8 düşüş göstermiştir.

Parfümeri, eczacılık ve benzeri alanlarda kullanılan bitkiler, yem bitkileri tohumları üretiminde 2014 yılında görülen % 34,6'lık azalış 2015 yılında yerini % 15,9'luk artışa bırakmıştır. Bu grup altında yer alan haşhaş (kapsül) üretiminde % 89,4 ve fiğ üretiminde % 2,6 artış gerçekleşmiştir.

Sebze ürünleri üretiminde 2014 yılında kaydedilen % 0,4 artış, 2015 yılında % 3,4'e yükselmiştir. Yumru ve kök sebzeler grubu üretimi 2014 yılında bir önceki yıla göre % 4,2 azalış gösterirken, 2015 yılında % 2,6 artmıştır. Bu grupta yer alan seçilmiş ürünlerden taze soğan üretiminde % 4,4 ve havuç üretiminde % 4,1 azalış olurken, diğerlerinin üretiminde artış görülmüştür. En yüksek oranlı artış % 5,7 ile kırmızı turp, % 5,0 ile kuru soğan, % 3,8 ile pırasa üretiminde gerçekleşmiştir (Tablo 20, Grafik 9).

Tablo 20. Sebze Ürünleri Üretim Miktarları

Sebzeler	Üretim (Ton)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Yumru ve kök sebzeler	3.187.276	3.052.073	3.131.240	-4,2	2,6
Soğan (kuru)	1.904.846	1.790.000	1.879.189	-6,0	5,0
Havuç	569.855	557.977	534.988	-2,1	-4,1
Pırasa	240.391	223.303	231.678	-7,1	3,8
Turp (kırmızı)	158.766	169.935	179.660	7,0	5,7
Soğan (taze)	153.478	148.255	141.691	-3,4	-4,4
Diğer	159.940	162.603	164.034	1,7	0,9
Meyvesi için yetiştirilen sebzeler	23.514.578	23.724.312	24.588.763	0,9	3,6
Domates	11.820.000	11.850.000	12.615.000	0,3	6,5
Karpuz	3.887.324	3.885.617	3.918.558	0,0	0,8
Hıyar	1.754.613	1.845.749	1.822.636	5,2	-1,3
Kavun	1.699.550	1.707.302	1.719.620	0,5	0,7
Biber (sivri)	946.506	907.126	919.004	-4,2	1,3
Biber (salçalık)	814.372	829.809	879.775	1,9	6,0
Patlıcan	826.941	827.380	805.259	0,1	-2,7
Fasulye	632.301	638.469	640.836	1,0	0,4
Biber (dolmalık)	398.470	391.009	393.109	-1,9	0,5
Diğer	734.501	841.851	874.966	14,6	3,9
Başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzeler	1.746.364	1.793.396	1.832.287	2,7	2,2
Lahana (beyaz)	496.864	492.610	514.344	-0,9	4,4
Marul (göbekli)	212.189	230.755	225.021	8,7	-2,5
Ispanak	220.274	207.676	208.403	-5,7	0,4
Marul (kıvırcık)	159.971	172.207	157.981	7,6	-8,3
Lahana (kırmızı)	138.329	164.069	178.679	18,6	8,9
Karnabahar	158.996	161.331	182.266	1,5	13,0
Lahana (kara yaprak)	83.246	73.643	71.118	-11,5	-3,4
Maydanoz	57.619	58.351	57.728	1,3	-1,1
Mantar (kültür)	34.494	38.767	39.495	12,4	1,9
Diğer	184.382	193.987	197.252	5,2	1,7
Toplam	28.448.218	28.569.781	29.552.290	0,4	3,4

Kaynak: TÜİK.

Meyvesi için yetiştirilen sebzeler grubu üretim miktarı 2014 yılında % 0,9, 2015 yılında ise % 3,6 artış göstermiştir. Bu grupta yer alan seçilmiş ürünlerden patlıcan üretiminde % 2,7 ve hıyar üretiminde % 1,3 azalış olurken, diğer ürünlerin üretiminde artış gerçekleşmiştir. En yüksek üretim artışları % 6,5 ile domates, % 6,0 ile salçalık biber ve % 1,3 ile sivribiber üretiminde görülmüştür.

Başka yerde sınıflandırılmamış diğer sebzeler grubu üretim miktarında 2014 yılında % 2,7, 2015 yılında % 2,2 artış olmuştur. Kıvırcık üretiminde % 8,3, kara yaprak lahana üretiminde % 3,4 göbekli marul üretiminde % 2,5 ve maydanoz üretiminde % 1,1 düşüş olurken, diğer sebzelerin üretiminde artış olmuştur. En yüksek oranlı artışlar % 13,0 ile karnabahar % 8,9 ile kırmızı lahana ve % 4,4 ile beyaz lahana üretiminde gerçekleşmiştir.

Meyve ürünleri, içecek ve baharat bitkileri üretiminde 2014 yılında kaydedilen % 6,2'lik azalış, 2015 yılında yerini % 3,9 artışa bırakmıştır. 2015 yılı Mart ve Nisan

aylarındaki ilkbahar donları ve dolu zararları, meyveler grubunda önemli paya sahip olan üzüm üretiminin % 12,6 azalmasına neden olurken, diğer meyveler ve sert kabuklular grubu üretiminde % 9,2, baharat bitkileri üretiminde % 8,7 artış gerçekleşmiştir. 2015 yılında olumlu iklim şartları neticesinde verimlilik artmış, muz, incir, avokado ve kivi'nin toplam üretimi % 4,9, turunçgillerin toplam üretimi % 5,1, diğer meyvelerin üretimi % 12,3 yükselmiştir. Muz, incir, avokado, kivi grubunda en yüksek üretim artışı % 7,3 ile muz üretiminde olurken, turunçgiller grubunda % 10,5 ile mandalina, diğer meyveler grubunda % 151,9 ile kayısı üretimi en çok artış gösteren meyveler olmuştur. Kayısı üretimindeki yüksek oranlı artışta, bir önceki yıla kıyasla üretimin fazla olmasının yarattığı baz etkisiyle, olumlu iklim koşulları ve yüksek yerlerde meyve tutumunun iyi olması etkili olmuştur. Bu gruplar içinde ekim alanı azalması sebebiyle sadece % 0,1 ile çilek üretimi düşüş göstermiştir (Tablo 21, Grafik 9).

Tablo 21. Meyve Ürünleri, İçecek ve Baharat Bitkileri Üretim Miktarları

Meyveler, İçecek ve Baharat Bitkileri	Üretim (Ton)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Üzüm	4.011.409	4.175.356	3.650.000	4,1	-12,6
Diğer meyveler ve sert kabuklular	13.983.985	12.700.845	13.875.012	-9,2	9,2
Muz, incir, avakado, kivi	557.619	585.895	614.590	5,1	4,9
İncir	298.914	300.282	300.600	0,5	0,1
Muz	215.472	251.994	270.500	17,0	7,3
Diğer	43.233	33.619	43.490	-22,2	29,4
Turunçgiller	3.681.158	3.783.517	3.975.873	2,8	5,1
Portakal	1.781.258	1.779.675	1.816.798	-0,1	2,1
Mandalina	942.226	1.046.899	1.156.365	11,1	10,5
Limon	726.283	725.230	750.550	-0,1	3,5
Diğer	231.391	231.713	252.160	0,1	8,8
Diğer meyveler	7.076.599	5.753.634	6.460.799	-18,7	12,3
Elma	3.128.450	2.480.444	2.569.759	-20,7	3,6
Kayısı	780.000	270.000	680.000	-65,4	151,9
Şeftali	637.543	608.513	642.727	-4,6	5,6
Kiraz	494.325	445.556	535.600	-9,9	20,2
Armut	461.826	462.336	463.623	0,1	0,3
Nar	383.085	397.335	445.750	3,7	12,2
Çilek	372.498	376.070	375.800	1,0	-0,1
Erik	305.393	265.490	279.761	-13,1	5,4
Vişne	179.752	182.577	183.500	1,6	0,5
Diğer	333.728	265.313	284.279	-20,5	7,1
Zeytin ve diğer sert kabuklular	2.668.609	2.577.799	2.823.750	-3,4	9,5
Zeytin	1.676.000	1.768.000	1.700.000	5,5	-3,8
Fındık	549.000	412.000	646.000	-25,0	56,8
Ceviz	212.140	180.807	190.000	-14,8	5,1
Antep fıstığı	88.600	80.000	144.000	-9,7	80,0
Diğer	142.869	136.992	143.750	-4,1	4,9
Baharat bitkileri	243.861	227.362	247.045	-6,8	8,7
Kırmızı biber	198.636	186.291	204.131	-6,2	9,6
Kimyon	17.050	15.570	16.897	-8,7	8,5
Diğer	28.175	25.501	26.017	-9,5	2,0
Çay	1.180.000	1.266.311	1.320.000	7,3	4,2
Toplam	18.239.255	17.103.563	17.772.057	-6,2	3,9

Kaynak: TÜİK.

(1): Çay meyve üretimi toplamına dahil değildir.

2014 yılında % 3,4 azalış gösteren zeytin ve diğer sert kabuklular grubu üretim miktarı 2015 yılında da % 9,5 artış göstermiştir. Seçilmiş sert kabuklulardan antep fıstığı üretiminde 2014 yılında don etkisiyle kaydedilen % 9,7'lik düşüş yerini 2015 yılında % 80,0'lik artışa bırakmıştır. Bu artışta verimliliğin artması ve sertifikalı fidan desteği ile dağıtılan fidanların meyve vermesi etkili olmuştur. Fındık üretiminde 2014 yılında kaydedilen % 25,0'lik düşüş yerini 2015 yılında verim yüksekliğiyle % 56,8'lik artışa bırakmıştır. Zeytin üretiminde ise % 3,8 düşüş gerçekleşmiştir.

Baharat bitkileri grubunun üretim miktarı, 2014 yılında bir önceki yıla göre % 6,8 azalış gösterirken, 2015 yılında % 8,7 artış göstermiştir. Seçilmiş baharat bitkilerinden kırmızı biber üretimi % 9,6, kimyon üretimi % 8,5 artmıştır.

Çay üretiminde 2014 yılında bir önceki yıla göre kaydedilen % 7,3'lük artış, 2015 yılında yerini % 4,2'lik artışa bırakmıştır.

Tarımsal Destekleme Ödemeleri

Tarım destekleri 2006 yılında çıkarılan 5488 sayılı Tarım Kanunu çerçevesinde; tarım sektörünün öncelikli problemlerinin çözümüne katkıda bulunmak, uygulanan politikaların etkinliğini artırmak, sektörün bu politikalara uyumunu kolaylaştırmak amacıyla yönelik olarak uygulanmaya devam edilmiştir. Tarımsal üretim, alan bazlı tarımsal destekler, fark ödemesi destekleme hizmetleri, hayvancılık destekleri, kırsal kalkınma amaçlı tarımsal destekler, tarım sigortası destekleri ve diğer tarımsal amaçlı desteklerle yönlendirilmiştir.

2014 yılında % 4,9 artan tarımsal destekleme ödemeleri, 2015 yılında % 16,3 artış göstermiştir. Tarımsal destekleme ödemelerinde en yüksek artış % 80,0 ile çevre amaçlı tarım alanlarının korunması (ÇATAK) destekleme ödemelerinde görülmüştür. Kırsal kalkınma amaçlı tarımsal destekleme ödemelerinde % 79,4, tarım sigortası destekleme hizmetleri ödemelerinde % 46,8, arz açığı olan ürünlere fark ödemesi destek ödemelerinde % 28,3, diğer tarımsal amaçlı destekleme ödemelerinde % 25,6 ve organik tarım, iyi tarım ve toprak analizine veriler alan bazlı ek ödemelerde % 19,8 artış olurken, hububat ve bakliyat fark ödemesi destekleme hizmetlerinde % 22,4, azalış olmuştur (Tablo 22).

2015 yılında destekleme ödemelerinde en yüksek payı % 28,2 ile hayvancılık destek ödemeleri alırken bunu, % 28,0 ile alan bazlı tarımsal destekleme ödemeleri, % 27,0 ile fark ödemesi destekleme hizmetleri takip etmiştir. Bir önceki yıla göre hayvancılık destekleme ödemelerinin, alan bazlı tarımsal destekleme ödemelerinin ve fark ödemesi destekleme hizmetlerinin payı azalmıştır.

Tablo 22. Tarımsal Destekleme Ödemeleri ⁽¹⁾

	(Cari Fiyatlarla)								
	Değer (Milyon TL)			Değişim (%)		Pay (%)			
	2013	2014	2015 ⁽²⁾	2014	2015	2013	2014	2015	
Alan bazlı tarımsal destek ödemeleri	2.435	2.699	2.978	10,8	10,3	27,8	29,5	28,0	
Alan bazlı ek ödeme (organik tarım, iyi tarım, toprak analizi)	154	192	230	24,7	19,8	1,8	2,1	2,2	
Mazot	607	646	700	6,4	8,4	6,9	7,1	6,6	
Gübre	718	779	830	8,5	6,5	8,2	8,5	7,8	
Sertifikalı tohum ve fidan kullanımı	76	118	141	55,3	19,5	0,9	1,3	1,3	
Çevre amaçlı tarım alanlarının korunması (ÇATAK)	40	50	90	25,0	80,0	0,5	0,5	0,8	
Fındık	720	788	850	9,4	7,9	8,2	8,6	8,0	
Alternatif ürün ödemeleri (fındık)	0	1	0	-	-	0,0	0,0	0,0	
Telafi edici ödemeler	123	125	137	1,6	9,6	1,4	1,4	1,3	
Patates siğili desteği	8	0	0	-	-	0,1	0,0	0,0	
Çay budama tazminatı ve masrafları	122	125	137	2,5	9,6	1,4	1,4	1,3	
Fark ödemesi destekleme hizmetleri	2.607	2.685	2.879	3,0	7,2	29,7	29,4	27,0	
Hububat ve bakliyat	1.197	1.040	807	-13,1	-22,4	13,6	11,4	7,6	
Çay	170	150	154	-11,8	2,7	1,9	1,6	1,4	
Arz açığı olan ürünler ⁽³⁾	1.240	1.495	1.918	20,6	28,3	14,1	16,3	18,0	
Hayvancılık destek ödemeleri	2.756	2.665	3.004	-3,3	12,7	31,4	29,1	28,2	
Kırsal kalkınma amaçlı tarımsal destekleme ⁽⁴⁾	478	613	1.100	28,2	79,4	5,4	6,7	10,3	
Tarım sigortası destekleme hizmetleri	299	357	524	19,4	46,8	3,4	3,9	4,9	
Diğer tarımsal amaçlı destekler	109	129	162	18,3	25,6	1,2	1,4	1,5	
Toplam	8.684	9.148	10.646	5,3	16,4	99,0	100,0	100,0	
GAP Eylem Planı kırsal kalkınma ve hayvancılık destekleri	90	60	63	-33,3	5,0	1,0	-	-	
Genel Toplam	8.774	9.208	10.710	4,9	16,3	100,0	-	-	

Kaynak: KB.

(1): 2015 yılında ilgili kurum bütçesi kesin hesap verileridir.

(2): Gerçekleşme tahmini.

(3): Kütlü pamuk, zeytinyağı, ayçiçeği, soya fasulyesi, kanola, aspir ve dane mısıra verilmektedir.

(4): Bütçe tutarının 2013 yılında 174 milyon TL'si, 2014 yılında 303 milyon TL'si ve 2015 yılında 700 milyon TL'si Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu hibe karşılığıdır.

2015 yılında mevcut desteklere ek olarak ürünlerini lisanslı depolara bırakacak üreticilere depo kira bedeli desteği ve sanayide işlenmek üzere üretilecek meyve çeşitleri için kullanılacak fidanlara ilave destek sağlanmış, özellikle bakliyat üretiminin artırılmasına yönelik sertifikalı tohum ve fark ödeme destekleri artırılmıştır.

1.2.2 Sanayi

Sanayi sektörü katma değeri 2015 yılında, sabit fiyatlarla bir önceki yılın aynı dönemine göre birinci çeyrekte % 0,4, ikinci çeyrekte % 4,0, üçüncü çeyrekte % 1,5 ve dördüncü çeyrekte % 7,2 artış göstermiştir. 2015 yılı genelinde sanayi sektörü katma değer artışı % 3,3 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Alt sektörler itibarıyla madencilik ve taşocakçılığı sektörü katma değerinde % 2,3 azalış olurken, imalat sanayi sektörü katma değerinde % 3,8, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörü katma değerinde % 2,4, su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri sektörü katma değerinde % 10,4, inşaat sektörü katma değerinde % 1,7 artış meydana gelmiştir (Tablo 23).

Tablo 23. Sanayi Sektörü Katma Değeri Değişim Oranları

Sektörler	(1998 fiyatlarıyla)		
	2013	2014	2015
Madencilik ve taşocakçılığı	-3,4	5,6	-2,3
İmalat sanayi	3,7	3,7	3,8
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	1,3	4,1	2,4
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	4,7	10,8	10,4
İnşaat	7,4	2,2	1,7
Toplam sanayi	4,1	3,5	3,3

Kaynak: TÜİK.

Sanayi sektörünün GSYH içindeki payı 2014 yılında % 27,1 iken, 2015 yılında % 26,5'e gerilemiştir. Alt sektörler itibarıyla madencilik ve taşocakçılığı sektörünün payı % 1,4, imalat sanayi sektörünün payı % 17,6, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektörünün payı % 1,6, su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri sektörünün payı % 0,8 ve inşaat sektörünün payı % 5,0 olmuştur. 2015 yılında bir önceki yıla göre su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri sektörünün payı aynı kalırken, diğer tüm sektörlerin payı düşüş göstermiştir (Tablo 24).

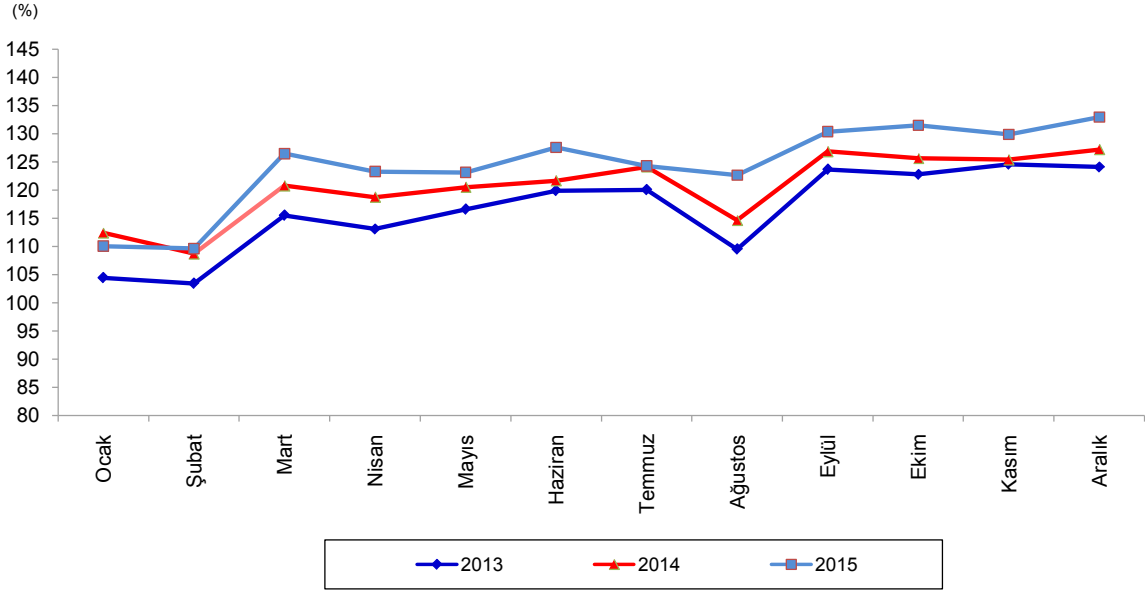
Tablo 24. Sanayi Sektörü Katma Değerinin GSYH İçindeki Payı⁽¹⁾

Sektörler	(Cari fiyatlarla)		
	2013	2014	2015
Madencilik ve taşocakçılığı	1,6	1,6	1,4
İmalat sanayi	17,3	17,8	17,6
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım	2,0	1,8	1,6
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	0,7	0,8	0,8
İnşaat	5,0	5,1	5,0
Toplam sanayi	26,6	27,1	26,5

Kaynak: TÜİK.

(1): Dolaylı ölçülen mali aracılık hizmetleri ve vergi-sübvansiyonlar sektörel ağırlıklara göre dağıtılarak GSYH içindeki payları hesaplanmıştır.

2015 yılında sanayi üretimi diğer yıllarda olduğu gibi dalgalı bir seyir izlemiştir. 2015 yılı Ocak ayında 110,1 olan takvim etkisinden arındırılmış endeks, Şubat ayında 109,6 seviyesine gerilemiş, Mart ayında tekrar 126,5 seviyesine yükselen endeks, yılın geri kalanında da inişli çıkışlı bir seyir izlemiştir. Sanayideki toparlanma trendiyle Aralık ayında endeks 132,9 ile yılın en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Sanayi üretimi 2014 yılında % 3,5 artış gösterirken, 2015 yılında % 3,1 artış göstermiştir (Grafik 10).

Grafik 10. Takvim Etkisinden Arındırılmış Sanayi Üretim Endeksi (2010=100)

Kaynak: TÜİK.

Sanayinin alt sektörleri itibarıyla 2015 yılında madencilik ve taşocakçılığı sektörü üretiminde bir önceki yıla göre % 4,7 düşüş olurken, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı sektörü üretiminde % 3,7 ve imalat sanayi sektörü üretiminde % 3,6 artış olmuştur. Sanayi sektörü üretim endeksinin göstermiş olduğu değişim oranları bir önceki yılın verileri ile karşılaştırıldığında; madencilik ve taşocakçılığı sektöründe 12,1 puanlık düşüş, elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtım sektöründe 0,9 puanlık düşüş, imalat sanayi sektöründe ise 0,5 puanlık artış olduğu görülmektedir (Tablo 25, Grafik 11).

Tablo 25. Sanayi Üretim Endeksi

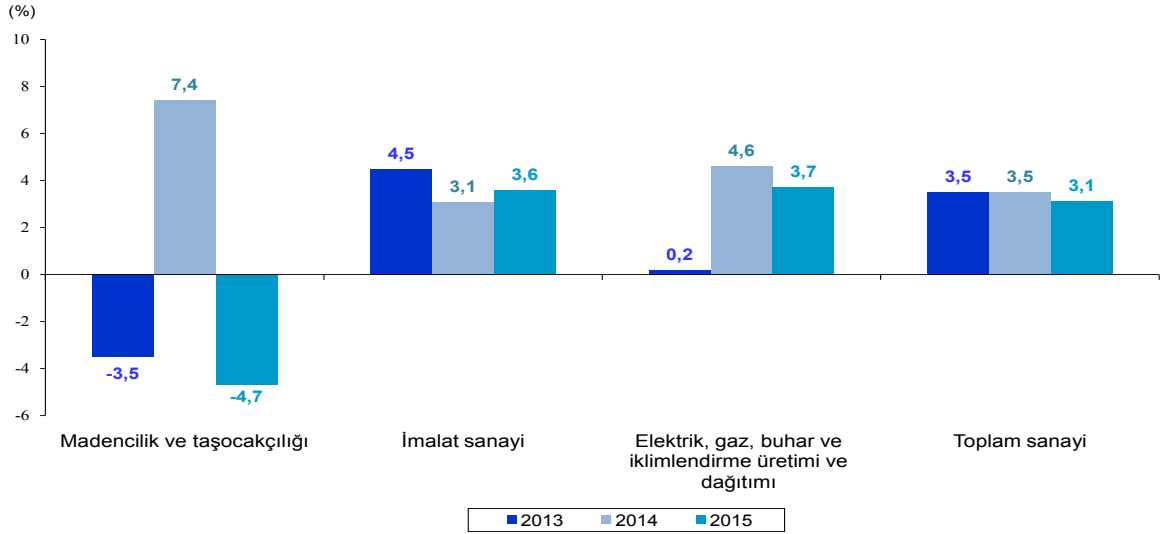
(2010=100)

Sektörler	Üretim Endeksi ⁽¹⁾			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Madencilik ve taşocakçılığı	104,9	112,7	107,3	7,4	-4,7
İmalat sanayi	117,7	121,4	125,7	3,1	3,6
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	113,8	119,1	123,5	4,6	3,7
Toplam sanayi	116,5	120,6	124,3	3,5	3,1

Kaynak: TÜİK.

(1): Takvim etkisinden arındırılmış yıllık ortalama değerlerdir.

**Grafik 11. Sektörlere Göre Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (Yıllık Ortalama, %)
(Takvim Etkisinden Arındırılmış, 2010=100)**

Ana sanayi grupları sınıflamasına göre sanayi üretimi, 2015 yılında tüm gruplarda artış göstermiştir. 2015 yılında sermaye malı imalatı % 8,3, dayanıklı tüketim malı imalatı % 4,7, dayanıksız tüketim malı imalatı % 3,3, enerji % 3,2 ve ara malı imalatı % 0,3 artmıştır (Tablo 26, Grafik 12).

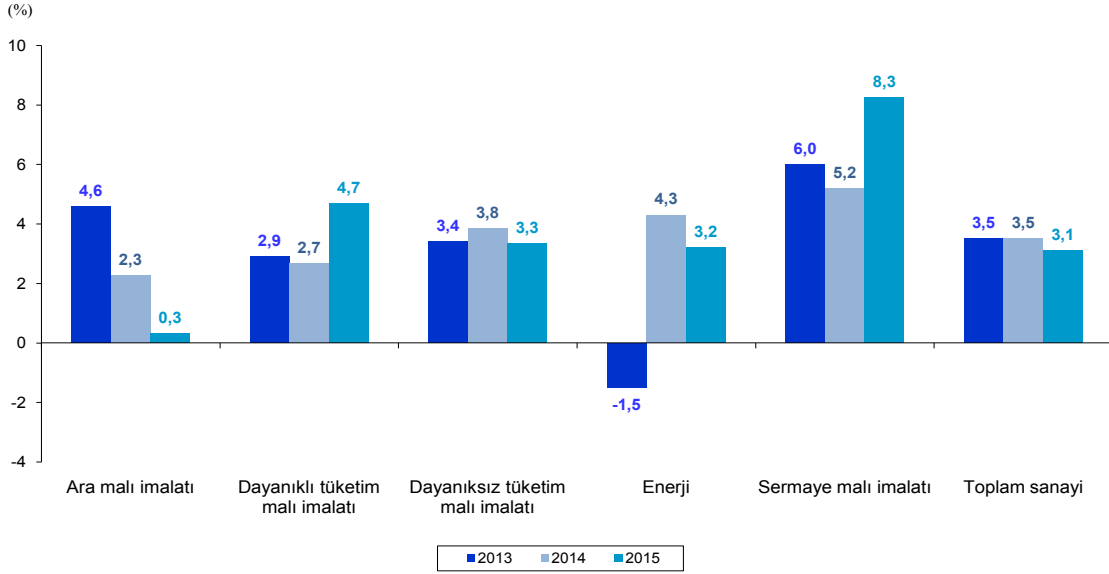
Tablo 26. Ana Sanayi Gruplarına Göre Sanayi Üretim Endeksi

Ana Sanayi Grupları	Üretim Endeksi ⁽¹⁾			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Ara malı imalatı	117,7	120,4	120,8	2,3	0,3
Dayanıklı tüketim malı imalatı	116,6	119,7	125,3	2,7	4,7
Dayanıksız tüketim malı imalatı	113,9	118,2	122,2	3,8	3,3
Enerji	108,9	113,5	117,2	4,3	3,2
Sermaye malı imalatı	125,1	131,6	142,5	5,2	8,3
Toplam sanayi	116,5	120,6	124,3	3,5	3,1

Kaynak: TÜİK.

(1): Takvim etkisinden arındırılmış yıllık ortalama değerlerdir.

Grafik 12. Ana Sanayi Gruplarına Göre Sanayi Üretim Endeksi Değişim Oranları (Yıllık Ortalama, %) (Takvim Etkisinden Arındırılmış, 2010=100)

Kaynak: TÜİK.

1.2.2.1 Madencilik ve Taşocakçılığı

2015 yılında madencilik ve taşocakçılığı sektörü katma değeri bir önceki yılın aynı dönemine göre, birinci çeyrekte % 8,1, ikinci çeyrekte % 5,0, üçüncü çeyrekte % 2,6 küçülme gösterirken, son çeyrekte % 6,0 büyümüştür. 2015 yılında madencilik ve taşocakçılığı sektörünün katma değeri bir önceki yıla göre % 2,3 düşüş göstermiştir.

2014 yılında yıllık olarak % 7,4 artış gösteren madencilik ve taşocakçılığı sektörü üretimi, 2015 yılında % 4,7 düşüş göstermiştir. Alt sektörler itibarıyla 2015 yılında kömür ve linyit üretiminde % 25,5, metal cevherleri madenciliği üretiminde % 1,2, ham petrol ve doğal gaz üretiminde % 1,1 düşüş olurken, diğer madencilik ve taşocakçılığı üretiminde % 6,0 artış kaydedilmiştir. 2015 yılında madencilik ve taşocakçılığı sektörü üretim endeksinin alt sektörler bazında kaydetmiş olduğu değişim oranları, 2014 yılı sonuçları ile kıyaslandığında tüm alt sektörlerin düşüş gösterdiği görülmektedir (Tablo 27).

Tablo 27. Madencilik ve Taşocakçılığı Üretim Endeksi

(2010=100)

Alt Sektörler	Üretim Endeksi ⁽¹⁾			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Kömür ve linyit çıkarılması	84,2	90,8	67,6	7,8	-25,5
Ham petrol ve doğal gaz çıkarımı	94,1	101,2	100,1	7,6	-1,1
Metal cevherleri madenciliği	124,4	133,8	132,2	7,5	-1,2
Diğer madencilik ve taşocakçılığı	113,8	121,7	129,0	6,9	6,0
Toplam (madencilik ve taşocakçılığı)	104,9	112,7	107,3	7,4	-4,7

Kaynak: TÜİK.

(1): Takvim etkisinden arındırılmış yıllık ortalama değerlerdir.

1.2.2.2 İmalat Sanayi

İmalat sanayi katma değeri, 2015 yılında bir önceki yılın aynı dönemine göre birinci çeyrekte % 1,2, ikinci çeyrekte % 4,8, üçüncü çeyrekte % 1,3 ve dördüncü çeyrekte % 7,8 büyümüştür. Yıl sonu itibarıyla bir önceki yıla göre imalat sanayi katma değerinde % 3,8 artış olmuştur.

2014 yılında yıllık % 3,1 artış gösteren imalat sanayi üretim endeksi, 2015 yılında 0,5 puan artış göstererek % 3,6 artmıştır. 2015 yılına Ocak ayında % 2,3'lük düşüş oranı ile başlayan endeks Temmuz ayında değişim göstermezken, diğer tüm aylarda artış yönünde değişim göstermiştir. Şubat ayında % 0,8 ile yılın en düşük artışını gösteren imalat sanayi, Ağustos ayında % 8,4 artış ile yılın en yüksek artışını göstermiş, Aralık ayında ise % 4,4'lük artış oranı ile yılı kapatmıştır (Tablo 28).

Tablo 28. İmalat Sanayi Üretim Endeksi

Alt Sektörler	(2010=100)				
	Üretim Endeksi ⁽¹⁾			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Gıda ürünleri imalatı	117,0	121,8	122,2	4,1	0,3
İçeceklerin imalatı	107,8	109,8	111,5	1,8	1,6
Tütün ürünleri imalatı	113,7	123,8	135,5	8,9	9,5
Tekstil ürünleri imalatı	110,5	111,6	107,2	0,9	-3,9
Giyim eşyaları imalatı	106,8	107,0	110,6	0,1	3,4
Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	102,6	92,3	82,2	-10,0	-11,0
Ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)	113,2	125,8	124,1	11,1	-1,3
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	119,9	127,8	135,4	6,6	6,0
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	130,4	131,6	138,0	1,0	4,9
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	106,8	102,2	134,4	-4,3	31,6
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	112,6	117,6	121,7	4,5	3,5
Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	117,1	133,8	163,0	14,3	21,8
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	115,5	119,6	121,5	3,5	1,6
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	110,1	112,1	110,3	1,8	-1,6
Ana metal sanayii	122,9	123,1	122,8	0,1	-0,2
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	131,5	135,1	137,9	2,7	2,1
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	128,7	141,6	147,3	10,0	4,0
Elektrikli teçhizat imalatı	127,3	127,3	127,4	0,0	0,1
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	139,3	143,2	140,4	2,7	-1,9
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	119,8	121,8	139,9	1,6	14,9
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	100,6	122,6	140,2	21,9	14,4
Mobilya imalatı	117,7	125,6	134,6	6,7	7,2
Diğer imalatlar	113,9	104,9	111,7	-8,0	6,5
Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	106,9	130,6	163,7	22,2	25,4
Toplam (imalat sanayi)	117,7	121,4	125,7	3,1	3,6

Kaynak: TÜİK.

(1): Takvim etkisinden arındırılmış yıllık ortalama değerlerdir.

2015 yılında imalat sanayinde alt sektörler itibarıyla ile en yüksek oranlı üretim artışı % 31,6 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatında gerçekleşmiş onu, % 25,4 ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı, % 21,8 ile temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı ve % 14,9 ile motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı sektörlerindeki üretim artışları izlemiştir.

İmalat sanayinin alt sektörlerinde yıllık boyutta en yüksek oranlı düşüş ise % 11,0 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı sektöründe görülürken, tekstil ürünleri imalatında % 3,9, başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatında % 1,9, diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatında % 1,6, ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatında (mobilya hariç) % 1,3 ve ana metal sanayi imalatında % 0,2 düşüş olmuştur.

2015 yılında dünya genelinde büyüme düşük seyrini sürdürmüş, kriz öncesi büyüme oranları yakalanamamıştır. Küresel ekonomideki durgunluğun olumsuz etkilerine rağmen ülkemizde özellikle özel tüketim kaynaklı olarak nispeten yüksek büyüme sağlanmıştır. Ekonomide ki büyüme sanayinin öncü göstergelerinden olan imalat sanayi kapasite kullanım oranlarına da yansımıştır. 2014 yılında bir önceki yıla göre 0,2 puan azalış göstererek % 74,4 seviyesine düşen imalat sanayi kapasite kullanım oranı, 2015 yılında 0,3 puan artarak % 74,7 seviyesine yükselmiştir (Tablo 29).

Tablo 29. İmalat Sanayi Kapasite Kullanım Oranları

Alt Sektörler (NACE Rev. 2)	(Ağırlıklı Ortalama, %)				
	Kapasite Kullanım Oranları			Değişim (Puan)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Gıda ürünlerinin imalatı	71,9	71,3	70,5	-0,6	-0,7
İçeceklerin imalatı	64,8	62,1	62,0	-2,7	-0,1
Tütün ürünlerinin imalatı	69,0	73,3	75,7	4,3	2,4
Tekstil ürünlerinin imalatı	79,3	80,0	76,5	0,7	-3,5
Giyim eşyalarının imalatı	77,4	77,8	76,6	0,4	-1,2
Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	66,5	65,0	60,3	-1,5	-4,7
Ağaç, ağaç ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç)	75,6	77,4	78,8	1,8	1,4
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı	79,1	80,9	82,7	1,8	1,8
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	71,7	69,3	65,2	-2,4	-4,1
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	73,0	70,0	84,5	-3,0	14,5
Kimyasallar ve kimyasal ürünlerin imalatı	77,8	76,5	76,0	-1,3	-0,5
Temel eczacılık ürünleri ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	71,3	74,2	75,2	2,9	1,0
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	72,6	73,6	72,8	1,0	-0,8
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	76,7	77,5	76,0	0,9	-1,5
Ana metal sanayii	77,4	74,7	74,5	-2,6	-0,2
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	71,9	71,9	71,8	-0,0	-0,1
Bilgisayarlar, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	81,0	86,1	79,9	5,1	-6,2
Elektrikli teçhizat imalatı	75,9	73,7	75,9	-2,2	2,2
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	76,3	78,6	77,7	2,3	-0,9
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	74,3	68,8	77,3	-5,5	8,5
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	68,3	70,4	72,9	2,1	2,5
Mobilya imalatı	71,4	71,8	72,4	0,4	0,6
Diğer imalatlar	54,9	55,6	59,5	0,7	3,9
Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	80,7	72,4	68,3	-8,3	-4,1
Toplam (imalat sanayi)	74,6	74,4	74,7	-0,2	0,3

Kaynak: TCMB.

2015 yılında imalat sanayi alt sektörlerinde en yüksek kapasite kullanımı % 84,5 ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı sektöründe gerçekleşirken, onu sırasıyla % 82,7 ile kağıt ve kağıt ürünleri imalatı ve % 79,9 ile bilgisayar, elektrik ve optik ürünlerin imalatı sektörleri takip etmiştir. 2015 yılında kapasite kullanım oranının en düşük olduğu alt sektörler ise % 59,5 ile diğer imalatlar, % 60,3 ile deri ve ilgili ürünlerin imalatı ve % 62,0 ile içeceklerin imalatı sektörleri olmuştur.

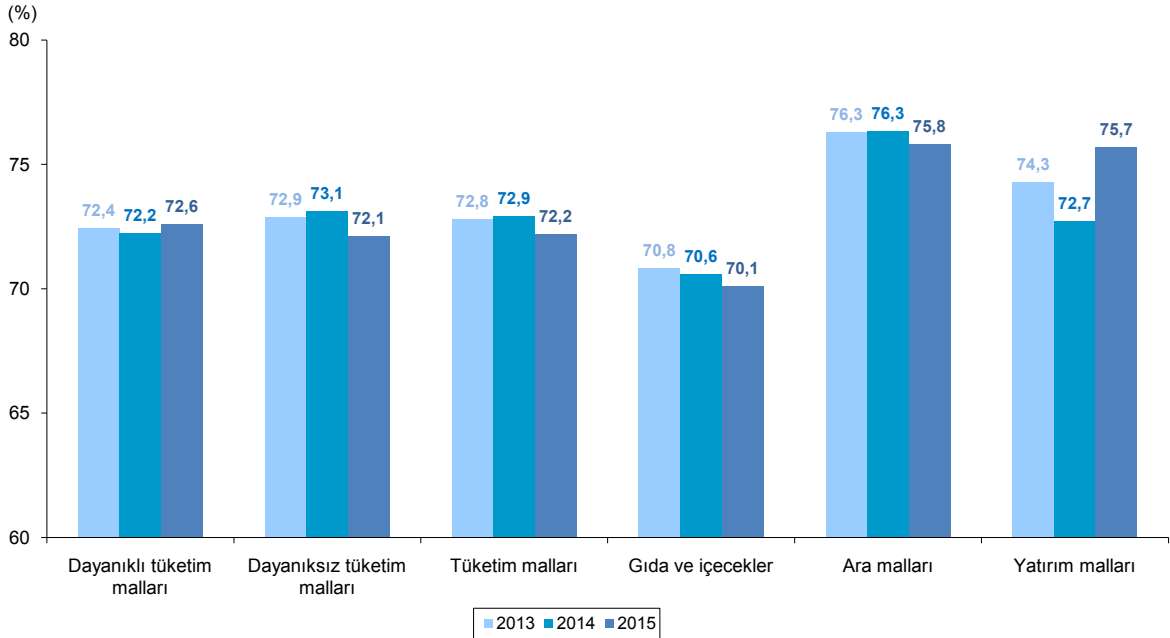
2014 yılında bir önceki yıla göre imalat sanayi kapasite kullanım oranının en yüksek artış gösterdiği alt sektör 5,1 puan ile bilgisayar, elektrik ve optik ürünlerin imalatı sektörü olurken, 2015 yılında 14,5 puan ile kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı sektörü olmuştur. 2014 yılında kapasite kullanım oranının bir önceki yıla göre en çok azalış gösterdiği sektör 8,3 puan ile makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı sektörü olurken, 2015 yılında 6,2 puan ile bilgisayar, elektrik ve optik ürünlerin imalatı sektörü olmuştur.

2015 yılında bir önceki yıla göre mal grupları düzeyinde kapasite kullanım oranı dayanıklı tüketim malları grubunda 0,4 puan artarak % 72,6, yatırım malları grubunda 3,0 puan artarak % 75,7 olurken, dayanıksız tüketim malları grubunda 1,0 puan azalarak % 72,1'e, tüketim malları grubunda 0,7 puan azalarak % 72,2'ye, gıda ve içecekler grubunda 0,5 puan azalarak % 70,1'e ve ara malları grubunda 0,5 puan azalarak % 75,8'e düşmüştür. Kapasite kullanım oranının 2015 yılında en yüksek olduğu mal grubu % 75,8 ile ara malları grubu, en düşük olduğu mal grubu ise % 70,1 ile gıda ve içecekler grubu olmuştur (Tablo 30, Grafik 13).

Tablo 30. Mal Gruplarına Göre Kapasite Kullanım Oranları

Mal Grupları	(Ağırlıklı Ortalama, %)				
	Kapasite Kullanım Oranları			Değişim (Puan)	
	2013	2014	2015	2014	2015
Dayanıklı tüketim malları	72,4	72,2	72,6	-0,2	0,4
Dayanıksız tüketim malları	72,9	73,1	72,1	0,2	-1,0
Tüketim malları	72,8	72,9	72,2	0,2	-0,7
Gıda ve içecekler	70,8	70,6	70,1	-0,2	-0,5
Ara malları	76,3	76,3	75,8	0,0	-0,5
Yatırım malları	74,3	72,7	75,7	-1,6	3,0

Kaynak: TCMB.

Grafik 13. Mal Gruplarına Göre Kapasite Kullanım Oranları (Ağırlıklı Ortalama, %)

Kaynak: TCMB.

Sanayi Kapasite Raporu İstatistikleri

Sanayi kapasite raporu, sınai üretim yapan tüm kamu ve özel sektör kuruluşlarının üretim gücünü gösteren ve onay tarihinden itibaren 3 yıl geçerliliği olan bir belgedir ve konu ile ilgili istatistikleri yayımlama sorumluluğu Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği'ne verilmiştir. 2011 yılından itibaren yıllık bazda sanayi kapasite raporu istatistiklerini açıklamaktadır.

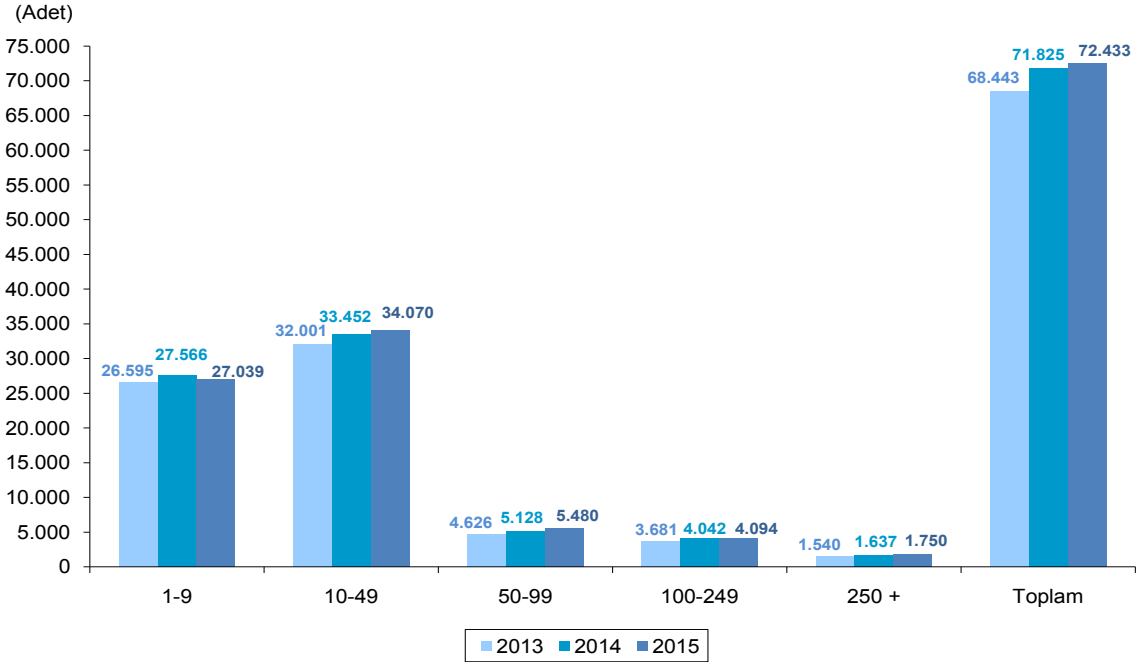
Sanayi kapasite raporu istatistiklerine göre, 2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporu sayısı 2014 yılı sonunda geçerliliği devam eden kapasite raporu sayısına göre % 0,8 artarak 72.433'e yükselmiştir (Tablo 31, Grafik 14).

Tablo 31. Çalışan Aralıklarına Göre Kapasite Raporu Sayısı ve Toplam Çalışan Sayısı⁽¹⁾

Çalışan Aralığı	Kapasite Raporu Sayısı			Toplam Çalışan Sayısı		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
1-9	26.595	27.566	27.039	142.903	147.140	143.140
10-49	32.001	33.452	34.070	747.397	777.586	786.530
50-99	4.626	5.128	5.480	327.882	362.233	386.144
100-249	3.681	4.042	4.094	559.990	618.267	627.257
250 +	1.540	1.637	1.750	885.592	938.453	1.004.183
Toplam	68.443	71.825	72.433	2.663.764	2.843.679	2.947.254
	Pay (%)					
1-9	38,9	38,4	37,3	5,4	5,2	4,9
10-49	46,8	46,6	47,0	28,1	27,3	26,7
50-99	6,8	7,1	7,6	12,3	12,7	13,1
100-249	5,4	5,6	5,7	21,0	21,7	21,3
250 +	2,3	2,3	2,4	33,2	33,0	34,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TOBB.

(1): İlgili yıl sonu itibarı ile geçerliliği devam eden kapasite raporu sayılarıdır.

Grafik 14. Çalışan Aralıklarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı

2015 yılında geçerliliği devam eden kapasite raporlarının % 37,3'ü 1-9 çalışanı olan firmalara, % 47,0'ı 10-49 çalışanı olan firmalara, % 7,6'sı 50-99 çalışanı olan firmalara, % 5,7'si 100-249 çalışanı olan firmalara ve % 2,4'ü de 250 ve üzeri çalışanı olan firmalara aittir.

2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden kapasite raporlarını almış olan firmaların raporun alındığı dönemdeki çalışan sayılarına göre dağılımına bakıldığında; 1-9 çalışanı olan firmalardaki çalışan sayısının toplam çalışan sayısının % 4,9'unu, 10-49 çalışanı olan firmalardaki çalışan sayısının toplam çalışanların % 26,7'sini, 50-99 çalışanı olan firmalardaki çalışan sayısının toplam çalışanların % 13,1'ini, 100-249 çalışanı olan firmalardaki çalışan sayısının toplam çalışanların % 21,3'ünü ve 250 ve üzeri çalışanı olan firmalardaki çalışan sayısının da toplam çalışanların % 34,1'ini oluşturduğu görülmektedir.

2015 yılında ana faaliyet gruplarına göre geçerliliği devam eden en çok sanayi kapasite raporu bulunan faaliyet grubu önceki yıllarda da olduğu gibi % 11,5'lik pay ile gıda ürünlerinin imalatı olurken, onu % 10,8 ile fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makina ve teçhizat hariç), % 8,3 ile başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı ve % 8,0 ile tekstil ürünlerinin imalatı izlemiştir. Geçerliliği devam eden en az kapasite raporu bulunan faaliyet grupları içinde ise 4 kapasite raporu ile ormancılık ile endüstriyel ve yakacak odun üretimi, 5 kapasite raporu ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımı ve 17 kapasite raporu ile balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği grupları yer almıştır. 2015 yılında geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporu sayıları bir önceki yıl ile karşılaştırıldığında en yüksek düşüş % 37,5 ile ham petrol ve doğalgaz çıkarımı grubunda görülürken, en fazla artış % 33,3 ile ormancılık ile endüstriyel ve yakacak odun üretimi grubunda gerçekleşmiştir (Tablo 32).

Tablo 32. Ana Faaliyet Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayıları ⁽¹⁾

Alt Sektörler (NACE Rev. 2)	Kapasite Raporu Sayısı			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Gıda ürünlerinin imalatı	11.580	11.425	10.362	13,8	12,9	11,5	-1,3	-9,3
Fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine ve teçhizat hariç)	8.470	9.229	9.701	10,1	10,4	10,8	9,0	5,1
Başka yerde sınıflandırılmamış makine ve ekipman imalatı	6.360	6.864	7.446	7,6	7,8	8,3	7,9	8,5
Tekstil ürünlerinin imalatı	6.912	7.100	7.194	8,3	8,0	8,0	2,7	1,3
Kauçuk ve plastik ürünlerin imalatı	5.787	6.252	6.447	6,9	7,1	7,2	8,0	3,1
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	5.079	5.460	5.582	6,1	6,2	6,2	7,5	2,2
Giyim eşyalarının imalatı	4.845	5.183	5.191	5,8	5,9	5,8	7,0	0,2
Mobilya imalatı	3.109	3.440	3.571	3,7	3,9	4,0	10,6	3,8
Kimyasalların ve kimyasal ürünlerin imalatı	3.295	3.404	3.426	3,9	3,8	3,8	3,3	0,6
Diğer madencilik ve taş ocaklığı	3.161	3.194	3.210	3,8	3,6	3,6	1,0	0,5
Elektrikli teçhizat imalatı	2.529	2.763	2.908	3,0	3,1	3,2	9,3	5,2
Ana metal sanayii	2.488	2.609	2.623	3,0	2,9	2,9	4,9	0,5
Ağaç, ağaç ürünleri ve mantar ürünleri imalatı (mobilya hariç); saz, saman ve benzeri malzemelerden örülerek yapılan eşyaların imalatı	2.037	2.202	2.261	2,4	2,5	2,5	8,1	2,7
Motorlu kara taşıtı, treyler (römork) ve yarı treyler (yarı römork) imalatı	1.855	1.936	2.037	2,2	2,2	2,3	4,4	5,2
Atığın toplanması, işlahı ve bertarafı faaliyetleri; maddelerin geri kazanımı	1.408	1.580	1.852	1,7	1,8	2,1	12,2	17,2
Büro yönetimi, büro destek ve iş destek faaliyetleri	1.849	1.893	1.795	2,2	2,1	2,0	2,4	-5,2
Diğer imalatlar	1.451	1.622	1.703	1,7	1,8	1,9	11,8	5,0
Kağıt ve kağıt ürünlerinin imalatı	1.345	1.494	1.574	1,6	1,7	1,7	11,1	5,4
Kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	1.376	1.498	1.547	1,6	1,7	1,7	8,9	3,3
Yiyecek ve içecek hizmeti faaliyetleri	1.691	1.580	1.465	2,0	1,8	1,6	-6,6	-7,3
Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	1.196	1.335	1.349	1,4	1,5	1,5	11,6	1,0
Bilgisayarların, elektronik ve optik ürünlerin imalatı	937	1.022	1.083	1,1	1,2	1,2	9,1	6,0
Diğer ulaşım araçlarının imalatı	570	652	719	0,7	0,7	0,8	14,4	10,3
Bitkisel ve hayvansal üretim ile avcılık ve ilgili hizmet faaliyetleri	511	618	630	0,6	0,7	0,7	20,9	1,9
Elektrik, gaz, buhar ve havalandırma sistemi üretim ve dağıtımı	407	527	606	0,5	0,6	0,7	29,5	15,0
İçeceklerin imalatı	558	588	568	0,7	0,7	0,6	5,4	-3,4
Toptan ticaret (Motorlu kara taşıtları ve motosikletler hariç)	457	519	564	0,5	0,6	0,6	13,6	8,7
Motorlu kara taşıtlarının ve motosikletlerin toptan ve perakende ticareti ile onarımı	565	642	550	0,7	0,7	0,6	13,6	-14,3
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	433	413	550	0,5	0,5	0,6	-4,6	33,2
Metal cevherleri madenciliği	301	293	278	0,4	0,3	0,3	-2,7	-5,1
Bilgisayar programlama, danışmanlık ve ilgili faaliyetler	199	227	257	0,2	0,3	0,3	14,1	13,2
Taşımacılık için depolama ve destekleyici faaliyetler	218	272	244	0,3	0,3	0,3	24,8	-10,3
Kömür ve linyit çıkartılması	264	251	238	0,3	0,3	0,3	-4,9	-5,2
Temel eczacılık ürünlerinin ve eczacılığa ilişkin malzemelerin imalatı	182	189	206	0,2	0,2	0,2	3,8	9,0
Makine ve ekipmanların kurulumu ve onarımı	142	153	162	0,2	0,2	0,2	7,7	5,9
Tütün ürünleri imalatı	26	29	31	0,0	0,0	0,0	11,5	6,9
Diğer hizmet faaliyetleri	80	34	28	0,1	0,0	0,0	-57,5	-17,6
Balıkçılık ve su ürünleri yetiştiriciliği	11	15	17	0,0	0,0	0,0	36,4	13,3
Ham petrol ve doğal gaz çıkarımı	10	8	5	0,0	0,0	0,0	-20,0	-37,5
Ormancılık ile endüstriyel ve yakacak odun üretimi	3	3	4	0,0	0,0	0,0	0,0	33,3
Toplam ⁽²⁾	83.697	88.518	89.984	100,0	100,0	100,0	5,8	1,7

Kaynak: TOBB.

(1): İlgili yıl sonu itibarı ile geçerliliği devam eden kapasite raporu sayılarıdır.

(2): Bir kapasite raporunda birden fazla sektörde yer alan ürünler bulunabileceğinden toplam diğer tablo verilerinden farklı olabilir.

2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporlarında yoğunlaşmanın daha çok düşük teknolojiye sahip girişimlerde devam ettiği, yüksek teknoloji sınıflarına geçildikçe sanayi kapasite raporu alma oranının düştüğü görülmektedir. 2015 yılında geçerliliği devam eden sanayi kapasite raporlarının % 44,6'sı düşük teknoloji grubunda, % 31,9'u orta-düşük teknoloji grubunda, % 21,8'i

orta-yüksek teknoloji grubunda ve % 1,7'si yüksek teknoloji grubunda bulunmaktadır. 2014 yılı ile kıyaslandığında orta-düşük teknoloji, orta-yüksek teknoloji ve yüksek teknoloji grubunun payının arttığı, düşük teknoloji grubunun payının ise azaldığı görülmektedir (Tablo 33, Grafik 15).

Tablo 33. Teknoloji Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporu Sayısı⁽¹⁾

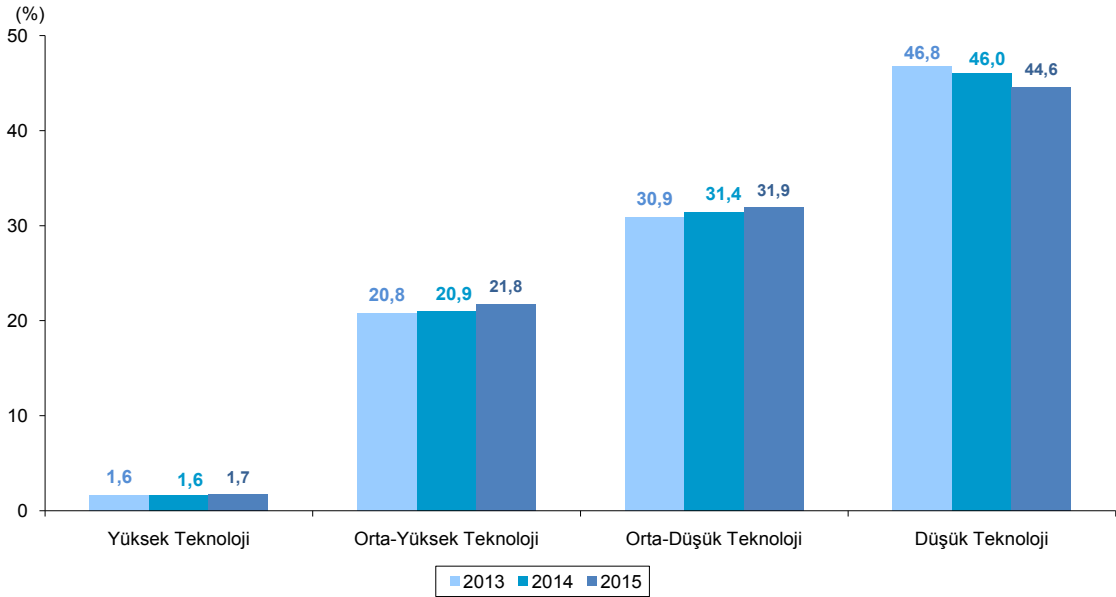
Teknoloji Grupları	Kapasite Raporu Sayısı			Pay (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Yüksek Teknoloji	1.162	1.261	1.344	1,6	1,6	1,7
Orta-Yüksek Teknoloji	15.067	16.092	16.983	20,8	20,9	21,8
Orta-Düşük Teknoloji	22.391	24.103	24.906	30,9	31,4	31,9
Düşük Teknoloji	33.922	35.363	34.798	46,8	46,0	44,6
Toplam⁽²⁾	72.542	76.819	78.031	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TOBB.

(1): İlgili yıl sonu itibarı ile geçerliliği devam eden kapasite raporu sayılarıdır.

(2): Bir kapasite raporunda birden fazla sektörde yer alan ürünler bulunabileceğinden toplam diğer tablo verilerinden farklı olabilir.

Grafik 15. Teknoloji Gruplarına Göre Sanayi Kapasite Raporlarının Dağılımı (%)

Kaynak: TOBB.

2015 yılında en çok kapasite raporu bulunan il 20.297 kapasite raporu ile İstanbul olurken, bunu 4.991 kapasite raporu ile Bursa ikinci, 4.906 kapasite raporu ile Ankara üçüncü, 4.596 kapasite raporu ile İzmir dördüncü ve 2.640 kapasite raporu ile Konya beşinci sırada takip etmektedir (Tablo 34).

Tablo 34. İllere Göre Sanayi Kapasite Raporu ve Toplam Çalışan Sayısı ⁽¹⁾

		(2015 Yılı)					
İller	Kapasite Raporu Sayısı	Çalışan Sayısı	Yabancı Sermayeli Kapasite Raporu Sayısı		Kapasite Raporu Sayısı	Çalışan Sayısı	Yabancı Sermayeli Kapasite Raporu Sayısı
			İller	İller			
Adana	1.608	58.183	30	Kahramanmaraş	782	43.965	5
Adıyaman	250	8.973	0	Karabük	160	10.307	2
Afyonkarahisar	861	20.035	10	Karaman	205	17.933	3
Ağrı	64	1.629	0	Kars	103	1.642	1
Aksaray	261	10.030	8	Kastamonu	257	10.860	1
Amasya	177	8.100	2	Kayseri	1.531	69.847	2
Ankara	4.906	164.753	73	Kırıkkale	148	7.026	2
Antalya	1.229	31.979	50	Kırklareli	336	29.281	15
Ardahan	34	346	0	Kırşehir	116	5.156	0
Artvin	87	2.836	2	Kilis	79	1.648	5
Aydın	805	29.486	8	Kocaeli	2.257	178.538	228
Balıkesir	895	34.589	10	Konya	2.640	69.462	11
Bartın	124	8.164	0	Kütahya	380	24.973	2
Batman	244	7.774	0	Malatya	575	22.095	1
Bayburt	25	355	0	Manisa	1.450	91.814	39
Bilecik	298	21.429	13	Mardin	295	5.634	0
Bingöl	101	1.944	0	Mersin	1.239	35.748	1
Bitlis	62	1.549	0	Muğla	622	14.548	9
Bolu	266	17.732	9	Muş	84	2.052	0
Burdur	434	10.472	2	Nevşehir	283	6.536	4
Bursa	4.991	248.918	143	Niğde	184	8.123	0
Çanakkale	392	20.483	7	Ordu	281	11.941	4
Çankırı	112	7.866	4	Osmaniye	254	12.038	0
Çorum	404	15.558	2	Rize	249	14.032	2
Denizli	1.580	70.143	10	Sakarya	958	54.317	39
Diyarbakır	436	9.717	0	Samsun	563	18.235	9
Düzce	379	26.805	17	Siirt	56	1.411	0
Edirne	287	16.001	3	Sinop	128	5.050	0
Elazığ	325	8.362	3	Sivas	369	11.761	7
Erzincan	133	4.261	3	Şanlıurfa	678	14.292	3
Erzurum	153	4.078	1	Şırnak	78	1.586	0
Eskişehir	742	54.635	21	Tekirdağ	1.507	124.177	93
Gaziantep	2.269	95.219	2	Tokat	261	8.597	4
Giresun	186	6.584	3	Trabzon	517	12.904	3
Gümüşhane	95	2.056	0	Tunceli	47	601	0
Hakkari	51	730	0	Uşak	523	19.601	5
Hatay	718	30.711	11	Van	239	5.246	0
İğdır	54	811	1	Yalova	213	8.280	3
Isparta	357	10.215	1	Yozgat	157	5.565	2
İstanbul	20.297	663.076	206	Zonguldak	341	30.331	1
İzmir	4.596	193.240	190	Toplam	72.433	2.947.254	1.351

Kaynak: TOBB.

(1): 2015 yılı sonu itibarı ile geçerliliği devam eden kapasite raporu sayılarıdır.

Çalışan sayısı açısından, İstanbul 663.076 çalışan ile birinci sırada yer alırken, Bursa 248.918 çalışan ile ikinci, İzmir 193.240 çalışan ile üçüncü, Kocaeli 178.538 çalışan ile dördüncü ve Ankara 164.753 çalışan ile beşinci sırada yer almıştır.

Firmaların yabancı sermayeye sahiplik durumu incelendiğinde, 2015 yılı sonu itibarıyla geçerliliği devam eden en çok yabancı sermayeli sanayi kapasite raporunun 228'inin Kocaeli'nde olduğu, onun ardından 206 rapor ile İstanbul, 190 rapor ile İzmir, 143 rapor ile Bursa ve 93 rapor ile Tekirdağ'ın geldiği görülmektedir.

1.2.2.3 Enerji

Enerji sektörü katma değeri, 2015 yılının birinci çeyreğinde % 1,3, ikinci çeyreğinde % 2,0, üçüncü çeyreğinde % 1,6 ve dördüncü çeyreğinde % 4,0 artış göstermiştir. Böylece 2015 yılında bir önceki yıla göre enerji sektörü katma değerinde % 2,4 büyüme gerçekleşmiştir.

Sanayi faaliyetleriyle doğrudan bağlantılı olan elektrik enerjisi üretim endeksi, 2013 yılında % 0,2 artış gösterirken, 2014 yılında ivme kazanarak % 4,6'ya yükselmiş, 2015 yılında ise bu artış oranı % 3,7 olmuştur (Tablo 35).

Tablo 35. Enerji Sektörü Üretim Endeksi

Yıllar	(2010=100)	
	Üretim Endeksi ⁽¹⁾	Değişim (%)
2013	113,8	0,2
2014	119,1	4,6
2015	123,5	3,7

Kaynak: TÜİK.

(1): Takvim etkisinden arındırılmış yıllık ortalama değerlerdir.

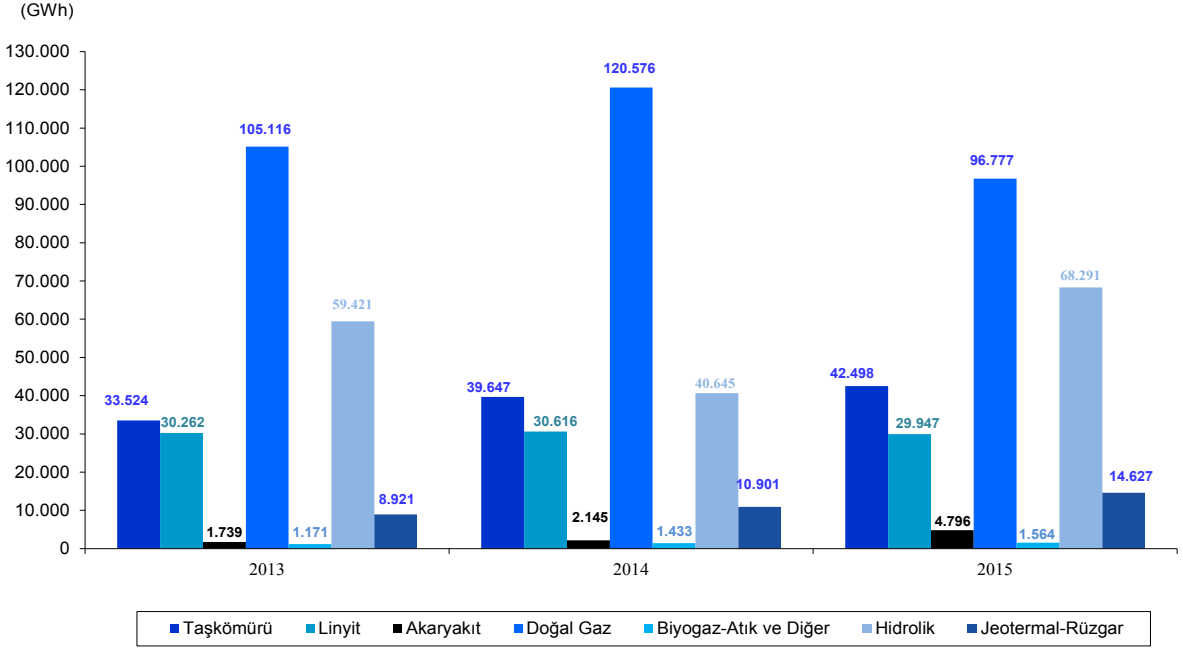
2014 yılında bir önceki yıla göre % 4,9 artan elektrik enerjisi üretiminin, 2015 yılında % 2,6 artarak 251.963 GWh'den 258.500 GWh'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. 2015 yılı tahminlerine göre elektrik enerjisi üretiminin kaynaklarına göre dağılımı incelendiğinde, % 37,4'ünün doğal gaz termik santrallerinden, % 26,4'ünün hidrolik santrallerden, % 16,4'ünün taş kömürü termik santrallerinden, % 11,6'sının linyit termik santrallerinden, % 5,7'sinin jeotermal-rüzgar santrallerinden, % 1,9'unun akaryakıt termik santrallerinden ve % 0,6'sının da biyogaz-atık ve diğer termik santrallerinden sağlanması beklenmektedir (Tablo 36, Grafik 16).

Tablo 36. Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

Yıllar	Termik																Jeotermal-Rüzgar		Genel Toplam	
	Taş Kömürü		Linyit		Akaryakıt		Doğal Gaz		Biyogaz-Atık ve Diğer		Termik Toplam		Hidrolik		Jeotermal-Rüzgar		Genel Toplam			
	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)		
2013	33.524	14,0	30.262	12,6	1.739	0,7	105.116	43,8	1.171	0,5	171.812	71,6	59.421	24,7	8.921	3,7	240.154	100,0		
2014	39.647	15,7	30.616	14,5	2.145	0,9	120.576	47,9	1.433	0,6	200.417	79,5	40.645	16,1	10.901	4,3	251.963	100,0		
2015 ⁽¹⁾	42.498	16,4	29.947	11,6	4.796	1,9	96.777	37,4	1.564	0,6	175.582	67,9	68.291	26,4	14.627	5,7	258.500	100,0		

Kaynak: KB.

(1): Gerçekleşme tahmini.

Grafik 16. Elektrik Enerjisi Üretiminin Enerji Kaynaklarına Göre Dağılımı

Kaynak: KB.

2014 yılında % 4,4 artan elektrik enerjisi tüketiminin, 2015 yılında % 2,1 artarak 262.500 GWh olacağı tahmin edilmektedir. Kişi başına tüketimin ise bir önceki yıla göre % 1,0 artışla 3.326 KWh'den 3.359 KWh'ye yükselmesi beklenmektedir (Tablo 37).

Tablo 37. Elektrik Enerjisi Üretim ve Tüketiminde Gelişmeler

Yıllar	Elektrik Enerjisi Kurulu Güç (MW)							Üretim (GWh)							İthalat	İhracat	Tüketim (GWh)	Kişi Başına Tüketim (KWh)
	Termik		Hidrolik		Jeotermal-Rüzgar-Güneş			Termik		Hidrolik		Jeotermal-Rüzgar-Güneş						
	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Toplam Miktar	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Miktar	Pay (%)	Toplam Miktar				
2013	38.648	60,4	22.289	34,8	3.071	4,8	64.008	171.812	71,5	59.421	24,7	8.921	3,7	240.154	7.429	1.227	246.357	3.221
2014	41.802	60,1	23.643	34,0	4.075	5,9	69.520	200.417	79,5	40.645	16,1	10.901	4,3	251.963	7.953	2.696	257.220	3.326
2015 (1)	41.904	57,3	25.868	35,4	5.376	7,3	73.148	175.582	67,9	68.291	26,4	14.627	5,7	258.500	7.240	3.220	262.500	3.359

Kaynak: KB.

(1): Gerçekleşme tahmini.

Elektrik enerjisi ihracatının % 19,4 artışla 3.220 GWh, ithalatının ise % 9,0 düşüşle 7.240 GWh düzeyinde gerçekleşmesi öngörülmektedir.

2015 yılında bir önceki yıla göre termik elektrik enerjisi kurulu gücü % 0,2 artışla 41.904 MW'ye, hidrolik elektrik enerjisi kurulu gücü % 9,4 artışla 25.868 MW'ye, jeotermal ve rüzgar elektrik enerjisi kurulu gücü % 31,9 artışla 5.376 MW'ye yükselmiştir. 2015 yılında toplam elektrik enerjisi üretimi içinde termik santrallerin payı % 57,3, hidrolik santrallerin payı % 35,4, jeotermal ve rüzgar santrallerinin payı % 7,3 olmuştur.

1.2.3 Hizmetler

1.2.3.1 İnşaat

İnşaat sektörü yarattığı geniş istihdam olanakları ve ülke ekonomisine sağladığı katma değerle stratejik önem taşıyan sektörlerden birisi durumundadır. Küresel kriz sonrasında yaşanan ekonomik durgunluk, ilerleyen dönemlerde Ortadoğu'da ortaya çıkan karışıklıklar inşaat sektörünü olumsuz etkilemiştir. Ancak sektör ekonomideki daralmadan olumsuz etkilenmesine rağmen, hızla toparlanma sürecine girmiştir.

İnşaat sektörünün önemli bir bölümü konut sektöründen oluşmaktadır. Konut sektörünün büyüklüğüne ilişkin değerlendirme belediyeler tarafından verilen yapı ruhsatlarının yüzölçümü, değeri ve daire sayısı ile yapılmaktadır.

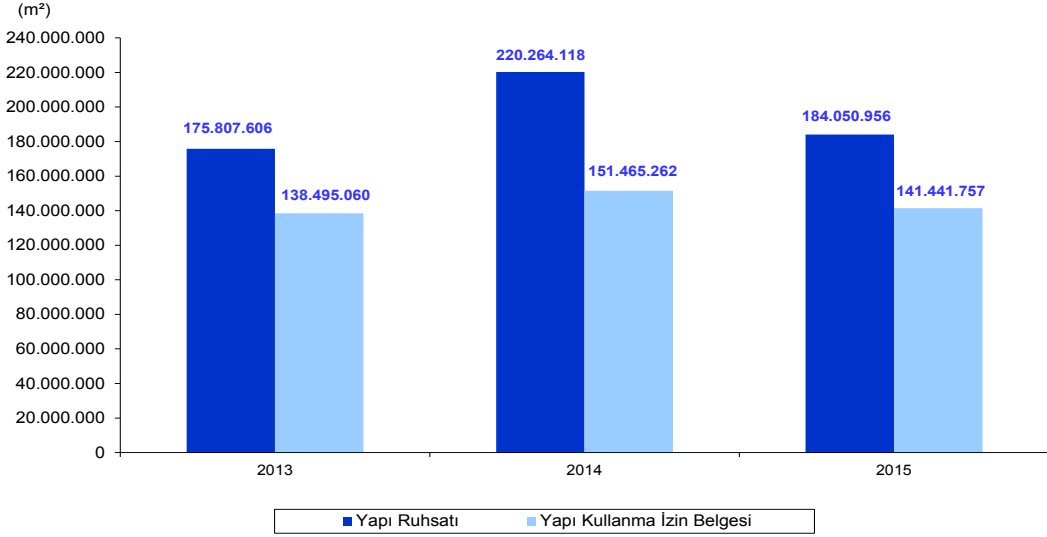
Bu değerlendirmeye göre, yapılması planlanan inşaatlara ilişkin olarak belediyeler tarafından verilen yapı ruhsatları yüzölçümü cinsinden 2014 yılında % 25,3 artarken, 2015 yılında % 16,4 azalarak 220.264 bin m²'den 184.051 bin m²'ye gerilemiştir. Ekonomik aktivitedeki yavaşlama, beraberinde inşaat yatırımlarında gerilemeyi getirmiştir. Yurtdışındaki elverişsiz konjonktür ve bölgesel olarak gün geçtikçe artan jeopolitik risklere ek olarak, yurt içinde ortaya çıkan siyasi riskler de hesaba katıldığında büyüme performansı olumsuz etkilenmiştir.

2015 yılında yapı ruhsatına göre sadece ofis (işyeri) binalarının inşaat alanında % 8,6 artış olurken diğer bütün binaların inşaat alanlarında düşüş kaydedilmiştir. En yüksek oranlı düşüş % 41,4 ile otel vb. binalarda olurken, onu % 39,0 ile toptan ve perakende ticaret binaları, % 23,1 ile sanayi binaları ve depolar, % 17,1 ile iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar ve % 9,0 ile bir daireli ikamet amaçlı binalar izlemiştir (Tablo 38, Grafik 17).

Tablo 38. Yapı Ruhsatına Göre Bina İnşaatı Yüzölçümleri

Kullanma Amacı	(m ²)								
				Değişim (%)		Pay (%)			
	2013	2014	2015	2014	2015	2013	2014	2015	
Bir daireli ikamet amaçlı binalar	4.443.907	5.214.121	4.744.725	17,3	-9,0	2,5	2,4	2,6	
İki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar	125.353.096	158.391.809	131.259.213	26,4	-17,1	71,3	71,9	71,3	
Otel vb. binalar	4.762.118	5.705.815	3.345.277	19,8	-41,4	2,7	2,6	1,8	
Ofis (işyeri) binaları	5.137.123	7.428.798	8.069.255	44,6	8,6	2,9	3,4	4,4	
Toptan ve perakende ticaret binaları	9.169.394	11.557.734	7.044.501	26,0	-39,0	5,2	5,2	3,8	
Sanayi binaları ve depolar	8.006.167	9.844.702	7.568.126	23,0	-23,1	4,6	4,5	4,1	
Diğerleri	18.935.801	22.121.139	22.019.859	16,8	-0,5	10,8	10,0	12,0	
Toplam	175.807.606	220.264.118	184.050.956	25,3	-16,4	100,0	100,0	100,0	

Kaynak: TÜİK.

Grafik 17. Yapı Ruhsatı ve Yapı Kullanma İzin Belgesi Verilen Yapıların Yüzölçümleri

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında yapı ruhsatı verilen yapıların toplam inşaat alanı içerisinde en yüksek payı % 71,3 ile iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar alırken, bunu % 4,4 ile ofis (işyeri) binaları, % 4,1 ile sanayi binaları ve depolar, % 3,8 ile toptan ve perakende ticaret binaları, % 2,6 ile bir daireli ikamet amaçlı binalar, % 1,8 ile otel vb. binalar takip etmiştir.

2015 yılında ruhsata bağlanmış ve bitirilmiş inşaatlarla ilgili belediyelerce verilen yapı kullanma izin belgeleri toplam inşaat alanı % 6,6 azalışla 151.465 bin m²'den 141.442 bin m²'ye düşmüştür.

Yapı kullanma izin belgesi verilen yapılarda kullanım amaçlarına göre ofis (işyeri) binaları inşaat alanında % 87,2 artış olurken, diğer binaların inşaat alanı azalmıştır. En yüksek oranlı azalış % 48,4 ile otel vb. binaların inşaat alanında olmuş, onu % 43,0 ile sanayi binaları ve depoların inşaat alanı, % 24,3 ile bir daireli ikamet amaçlı binaların inşaat alanı, % 7,4 toptan ve perakende ticaret binaları ve % 4,4 ile iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binaların inşaat alanı izlemiştir (Tablo 39).

Tablo 39. Yapı Kullanma İzin Belgesine Göre Bina İnşaatı Yüzölçümleri

Kullanma Amacı	2013	2014	2015	Değişim (%)		Pay (%)		
				2014	2015	2013	2014	2015
Bir daireli ikamet amaçlı binalar	4.837.086	4.753.675	3.599.008	-1,7	-24,3	3,5	3,1	2,5
İki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar	99.547.642	109.097.995	104.311.953	9,6	-4,4	71,9	72,0	73,7
Otel vb. binalar	3.637.452	4.504.521	2.324.530	23,8	-48,4	2,6	3,0	1,6
Ofis (işyeri) binaları	2.855.632	4.009.078	7.504.600	40,4	87,2	2,1	2,6	5,3
Toptan ve perakende ticaret binaları	9.581.801	9.922.748	9.186.158	3,6	-7,4	6,9	6,6	6,5
Sanayi binaları ve depolar	7.826.901	7.038.556	4.013.825	-10,1	-43,0	5,7	4,6	2,8
Diğerleri	10.208.546	12.138.689	10.501.683	18,9	-13,5	7,4	8,0	7,4
Toplam	138.495.060	151.465.262	141.441.757	9,4	-6,6	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında yapı kullanma izin belgesi verilen yapıların toplam inşaat alanı içerisinde en yüksek payı önceki yıllarda olduğu gibi, iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binalar almıştır. 2015 yılında verilen toplam yapı kullanma izin belgeleri içerisinde % 73,7 paya sahip olan iki ve daha fazla daireli ikamet amaçlı binaları, % 6,5 ile toptan ve perakende ticaret binaları, % 5,3 ile ofis (işyeri) binaları, % 2,8 ile sanayi binaları ve depolar, % 2,5 ile bir daireli ikamet amaçlı binalar ve % 1,6 ile otel vb. binalar izlemiştir.

Konut satışları 2014 yılında önemli oranda yavaşlayarak sadece % 0,7 artarken, 2015 yılında % 10,6 artış göstermiştir. Türkiye genelinde 2015 yılında toplam 1.289.320 konut satış sonucu el değiştirmiştir. Bu konutların 434.388'i ipotekli, geri kalan 854.932'si diğer yollarla satılmıştır. Toplam satışların 598.667'si ilk satış, 690.653'ü ikinci el satıştır. Konut satışlarının % 33,7'sini ipotekli satışlar, % 66,3'ünü de diğer satışlar oluşturmuştur. 2014 yılına göre ipotekli satışlar % 11,5, diğer satışlar % 10,2 artmıştır (Tablo 40).

Tablo 40. Konut Satış Sayıları

	2013	2014	2015	Pay (%)			Değişim (%)	
				2013	2014	2015	2014	2015
İpotekli satışlar ⁽¹⁾	460.112	389.689	434.388	39,8	33,4	33,7	-15,3	11,5
İlk satış ⁽²⁾	203.955	171.708	192.175	17,6	14,7	14,9	-15,8	11,9
İkinci el satış ⁽³⁾	256.157	217.981	242.213	22,1	18,7	18,8	-14,9	11,1
Diğer satışlar	697.078	775.692	854.932	60,2	66,6	66,3	11,3	10,2
İlk satış	325.174	369.846	406.492	28,1	31,7	31,5	13,7	9,9
İkinci el satış	371.904	405.846	448.440	32,1	34,8	34,8	9,1	10,5
Toplam satışlar	1.157.190	1.165.381	1.289.320	100,0	100,0	100,0	0,7	10,6

Kaynak: TÜİK.

(1): İpotekli satış, borçlanarak satın alınan konutun kredi teminatını oluşturmak için, yine aynı konutun teminat olarak gösterilmesidir.

(2): İlk satış, konut üreticisi bir firma veya kişi tarafından; bu firma veya kişi ile kat karşılığı anlaşma yapıp arsası karşılığında konut alan kişiler tarafından bir konutun ilk defa satılmasıdır.

(3): İkinci el satış, ilk satıştan ev alan kişinin bu konutu tekrar başka bir kişiye satmasıdır.

1.2.3.2 Ticaret Borsaları İşlem Hacmi

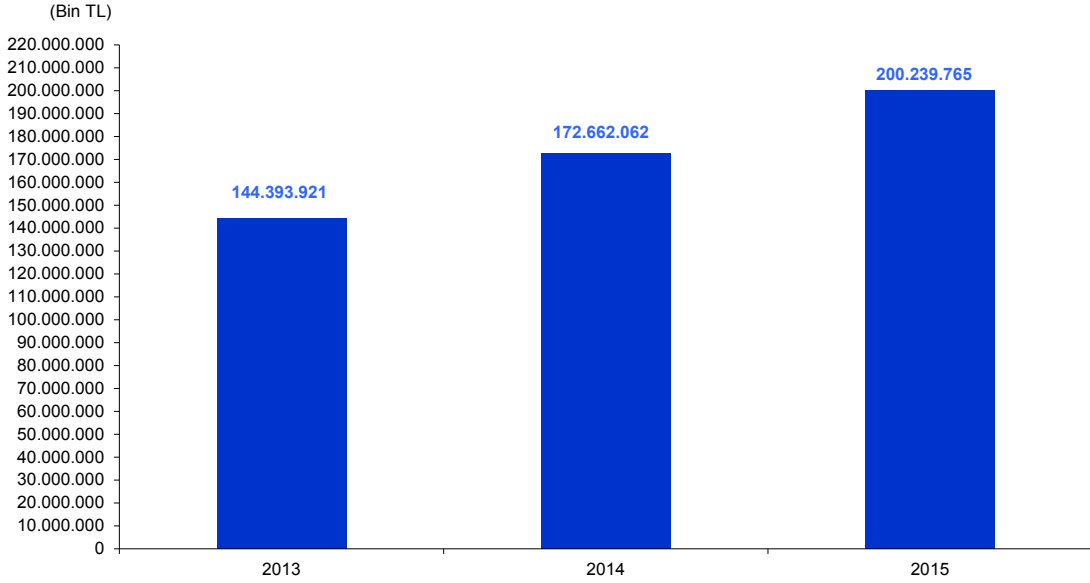
2013 yılında % 14,9 artan ticaret borsaları işlem hacmi, 2014 yılında % 19,6, 2015 yılında da % 16,0 artış göstermiştir. Böylece 2014 yılında 172.662 milyon TL olan işlem hacmi 200.240 milyon TL'ye yükselmiştir. Reel olarak ise 2014 yılında % 10,5 artış olurken, 2015 yılında 3,9 puan gerileme ile % 6,6 artış meydana gelmiştir (Tablo 41, Grafik 18).

Tablo 41. Ticaret Borsaları İşlem Hacmi

(Bin TL)

Yıllar	İşlem Hacmi		TÜFE (2003=100) Yıllık Değişim (%)	İşlem Hacmi Reel Değişim (%)
	Değer	Değişim (%)		
2013	144.393.921	14,9	7,4	7,0
2014	172.662.062	19,6	8,2	10,5
2015	200.239.765	16,0	8,8	6,6

Kaynak: TOBB.

Grafik 18. Ticaret Borsaları İşlem Hacmi

Kaynak: TOBB.

2015 yılı borsa işlem hacmine göre ilk 20'de yer alan ticaret borsaları sıralamasında, önceki yıllarda olduğu gibi İstanbul ticaret borsası'nın liderliği devam etmiştir. 2014 yılında bir önceki yıla göre % 22,8 artan İstanbul ticaret borsası işlem hacmi, 2015 yılında % 31,1 artarak 22.001 milyon TL ile ilk sırada yer almıştır. İstanbul ticaret borsası'nı 9.355 milyon TL ile İzmir, 9.320 milyon TL ile Şanlıurfa ve 9.108 milyon TL ile de Konya ticaret borsaları takip etmiştir. 2015 yılında ticaret borsaları toplam işlem hacmi içinde İstanbul ticaret borsası'nın payı % 11,0, İzmir ticaret borsası ve Şanlıurfa ticaret borsası'nın payları % 4,7, Konya ticaret borsası'nın payı % 4,5 olmuştur (Tablo 42).

2015 yılında 2014 yılına göre işlem hacmi en çok artan ticaret borsası, daha önceki yıllarda ilk 20 borsa arasında yer almayan Nusaybin ticaret borsası olmuştur. Nusaybin ticaret borsası % 93,0 artış ve 3.040 milyon TL işlem hacmi ile sıralamada 15. sırada yer almıştır. Onu % 36,6 ile Ordu, % 32,4 ile Gaziantep, % 31,1 ile İstanbul ve % 28,2 ile Şanlıurfa ticaret borsaları takip etmiştir. 2015 yılında işlem hacmi sıralamasına göre ilk 20'de yer alan ticaret borsaları içinde, 2014 yılına göre işlem hacmi azalan borsalar % 13,5 ile Ankara ve % 12,0 ile Adana Ticaret Borsaları olmuştur.

Tablo 42. İşlem Hacmine Göre İlk 20 Ticaret Borsası

Borsalar ⁽¹⁾	İşlem Hacmi			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
	İstanbul	13.667.477	16.778.913	22.000.804	9,5	9,7	11,0	22,8
İzmir	6.794.462	7.671.424	9.354.846	4,7	4,4	4,7	12,9	21,9
Şanlıurfa	5.907.189	7.267.775	9.320.125	4,1	4,2	4,7	23,0	28,2
Konya	7.025.276	8.095.972	9.107.816	4,9	4,7	4,5	15,2	12,5
Gaziantep	4.842.047	6.634.212	8.786.452	3,4	3,8	4,4	37,0	32,4
Sakarya	4.206.978	7.250.120	7.794.486	2,9	4,2	3,9	72,3	7,5
Mersin	3.403.445	5.114.105	5.339.450	2,4	3,0	2,7	50,3	4,4
Adana	5.036.686	5.770.480	5.079.540	3,5	3,3	2,5	14,6	-12,0
Ankara	4.579.102	4.992.492	4.318.730	3,2	2,9	2,2	9,0	-13,5
Düzce	2.305.721	4.184.398	4.296.781	1,6	2,4	2,1	81,5	2,7
Samsun	2.253.517	3.047.896	3.832.154	1,6	1,8	1,9	35,3	25,7
Diyarbakır	2.666.038	3.317.921	3.500.691	1,8	1,9	1,7	24,5	5,5
Trabzon	1.803.501	2.691.092	3.336.257	1,2	1,6	1,7	49,2	24,0
Afyonkarahisar	2.238.672	2.757.437	3.156.694	1,6	1,6	1,6	23,2	14,5
Nusaybin	2.472.680	1.575.244	3.039.917	1,7	0,9	1,5	-36,3	93,0
Kızıltepe	2.095.909	2.335.084	2.917.676	1,5	1,4	1,5	11,4	24,9
Ordu	2.253.697	2.129.278	2.909.543	1,6	1,2	1,5	-5,5	36,6
Tekirdağ	2.578.683	2.530.788	2.845.782	1,8	1,5	1,4	-1,9	12,4
Giresun	2.155.036	2.449.017	2.722.666	1,5	1,4	1,4	13,6	11,2
Balıkesir	2.019.052	2.215.092	2.659.445	1,4	1,3	1,3	9,7	20,1
Toplam ⁽²⁾	144.393.921	172.662.062	200.239.765	100,0	100,0	100,0	19,6	16,0

Kaynak: TOBB.

(1): 2015 yılı işlem hacmine göre ilk 20'de yer alan ticaret borsalarıdır.

(2): Tüm borsalardaki işlem hacmi toplamıdır.

1.2.3.3 Kurulan ve Kapanan Şirket İstatistikleri

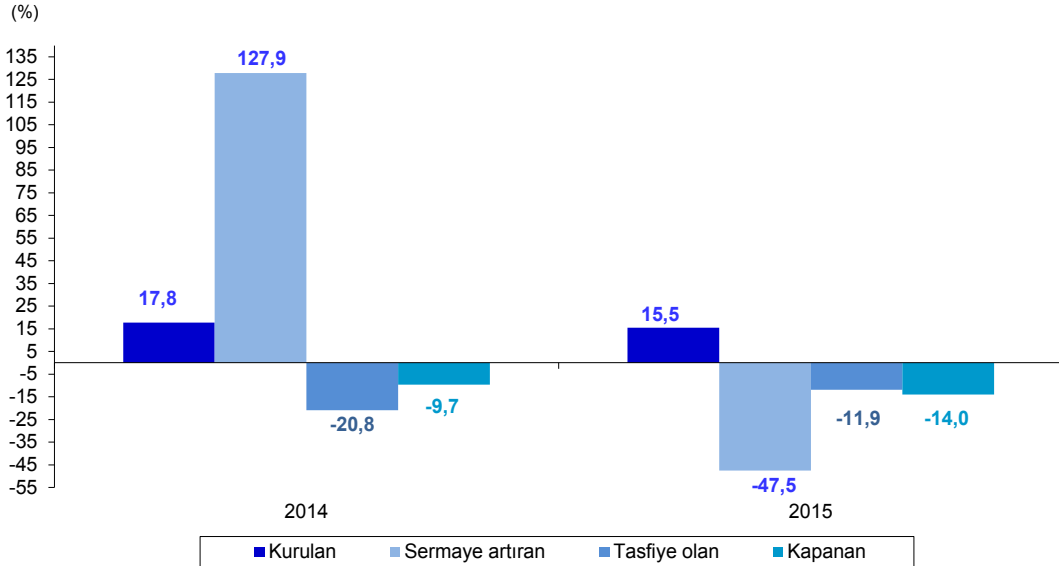
2015 yılında 12.977'si anonim, 53.712'si limited, 12'si kollektif ve 1'i komandit şirket olmak üzere toplam 66.702 şirket kurulmuştur. Kurulan anonim şirket sayısı % 25,6, limited şirket sayısı % 13,3, kollektif şirket sayısı % 9,1 artarken, komandit şirket sayısı aynı kalmıştır. Böylece 2015 yılında toplam kurulan şirket sayısı % 15,5 artmıştır. Kurulan gerçek kişi ticari işletme sayısında % 30,9, kurulan kooperatif sayısında ise % 3,6 azalış gerçekleşmiştir (Tablo 43, Grafik 19).

2015 yılında bir önceki yıla göre kapanan anonim şirket sayısı % 5,8, limited şirket sayısı % 15,0, kollektif şirket sayısı % 31,5 ve komandit şirket sayısı % 25,0 azalmış, böylece kapanan şirket sayısı % 14,0 azalarak 12.070 olmuştur. Kapanan gerçek kişi ticari işletme sayısı % 40,0, kooperatif sayısı ise % 11,4 azalmıştır.

Tablo 43. Kurulan, Kapanan, Sermaye Artıran ve Tasfiye Olan Şirket ve Kooperatif Sayıları

Şirket Türü		2013	2014	2015	Değişim (%)	
					2014	2015
Anonim şirket	Kurulan	8.703	10.334	12.977	18,7	25,6
	Sermaye artıran	4.831	5.538	6.625	14,6	19,6
	Tasfiye olan	1.064	1.037	1.025	-2,5	-1,2
	Kapanan	1.822	1.714	1.614	-5,9	-5,8
Limited şirket	Kurulan	40.294	47.423	53.712	17,7	13,3
	Sermaye artıran	15.478	40.751	17.672	163,3	-56,6
	Tasfiye olan	12.614	9.792	8.509	-22,4	-13,1
	Kapanan	13.644	12.187	10.361	-10,7	-15,0
Kollektif şirket	Kurulan	36	11	12	-69,4	9,1
	Tasfiye olan	96	80	73	-16,7	-8,8
	Kapanan	74	130	89	75,7	-31,5
Komandit şirket	Kurulan	2	1	1	-50,0	0,0
	Tasfiye olan	8	1	4	-87,5	300,0
	Kapanan	3	8	6	166,7	-25,0
Gerçek kişi ticari işletme	Kurulan	58.988	68.195	47.096	15,6	-30,9
	Kapanan	65.299	71.594	42.982	9,6	-40,0
Toplam	Kurulan	108.023	125.964	113.798	16,6	-9,7
	Sermaye artıran	20.309	46.289	24.297	127,9	-47,5
	Tasfiye olan	13.782	10.910	9.611	-20,8	-11,9
	Kapanan	80.842	85.633	55.052	5,9	-35,7
Kooperatif	Kurulan	918	1.010	974	10,0	-3,6
	Tasfiye olan	1.738	1.460	1.221	-16,0	-16,4
	Kapanan	1.866	1.841	1.632	-1,3	-11,4

Kaynak: TOBB.

Grafik 19. Kurulan, Kapanan, Sermaye Artıran ve Tasfiye Olan Şirket Sayılarının Değişim Oranı (Bir Önceki Yıla Göre)

Kaynak: TOBB.

1.2.3.4 Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler

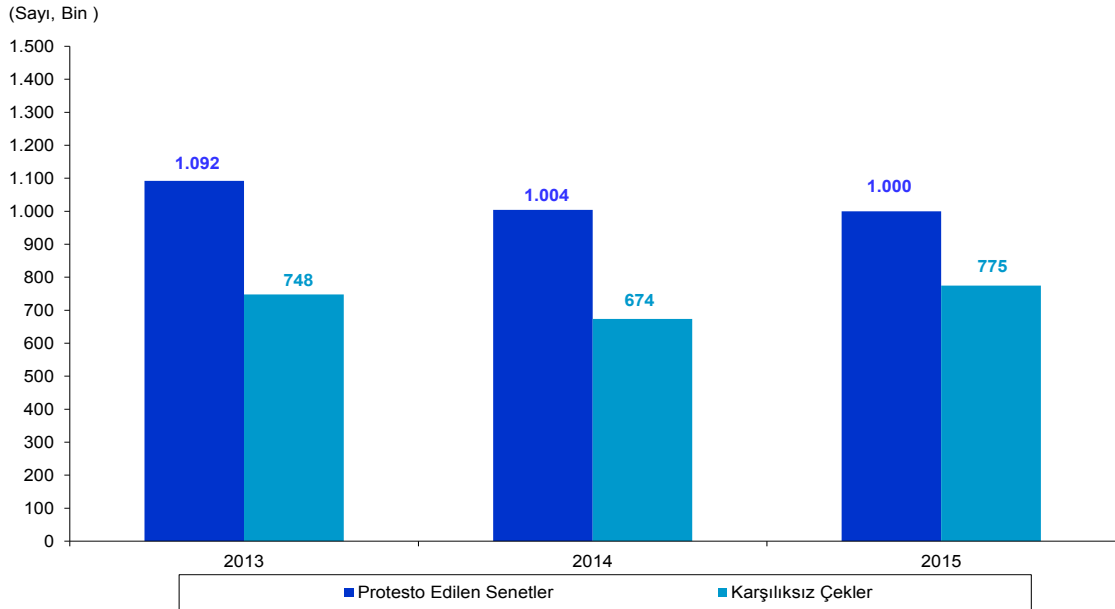
Protesto edilen senet sayısı 2015 yılında 2014 yılına göre % 0,4 azalarak 1.004 binden 1.000 bine gerilerken, protestolu senetlerin tutarı % 22,6 artarak 8.221 milyon TL'den 10.081 milyon TL'ye yükselmiştir. 2014 yılında karşılıksız çıkan çeklerin sayısı % 10,0 azalırken, 2015 yılında % 15,0 artarak 674 binden 775 bine yükselmiştir. Karşılıksız çıkan çeklerin tutarı ise % 36,9 artarak 19.919 milyon TL'den 27.279 milyon TL'ye yükselmiştir (Tablo 44, Grafik 20).

Tablo 44. Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler

Yıllar	Protesto Edilen Senetler				Karşılıksız Çekler			
	Sayı (Bin)	Değişim (%)	Tutar (Milyon TL)	Değişim (%)	Sayı (Bin)	Değişim (%)	Tutar (Milyon TL)	Değişim (%)
2013	1.092	1,6	7.494	7,8	748	-20,7	18.071	-13,6
2014	1.004	-8,1	8.221	9,7	674	-10,0	19.919	10,2
2015	1.000	-0,4	10.081	22,6	775	15,0	27.279	36,9

Kaynak: TBB Risk Merkezi.

Grafik 20. Protesto Edilen Senetler ve Karşılıksız Çekler

Kaynak: TBB Risk Merkezi.

1.2.3.5 Turizm

2015 yılı turizmde arka arkaya sıkıntıların yaşandığı, jeopolitik sorunların turizm geliri üzerinde olumsuz etki yaptığı durağan bir yıl olmuştur. Rusya'da yaşanan ekonomik kriz sonrası azalan turist sayısı, Rusya ile yaşanan uçak krizi sonrası iyice belirginleşmiş, güvenlik endişeleri de Avrupa'dan ve Uzakdoğu'dan gelen turistleri etkilemiştir. Ülkemizden çıkış yapan ziyaretçi sayısı değişim oranında 5,1 puanlık düşüş olmuştur.

2015 yılında bir önceki yıla göre ülkemizden çıkış yapan ziyaretçi sayısı % 0,5 artarak 41.415 bin kişiden 41.618 bin kişiye, giriş yapan vatandaş sayısı % 9,6 artarak 7.982 bin kişiden 8.751 bin kişiye yükselmiştir (Tablo 45).

Tablo 45. Çıkış Yapan Ziyaretçi ve Giriş Yapan Vatandaş Sayısı

Yıllar	Çıkış Yapan Ziyaretçi Sayısı		Giriş Yapan Vatandaş Sayısı	
	Sayı	Değişim (%)	Sayı	Değişim (%)
2013	39.226	7,6	7.526	29,7
2014	41.415	5,6	7.982	6,1
2015	41.618	0,5	8.751	9,6

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında ülkemizden çıkış yapan ziyaretçilerin ilk 20'de yer alan milliyetlere göre sıralamasında Almanya 5.593 bin kişi ile birinci sırada yer alırken, onu 3.652 bin kişi ile Rusya Federasyonu, 2.520 bin kişi ile İngiltere, 1.826 bin kişi ile Bulgaristan ve 1.663 bin kişi ile İran takip etmiştir. 2015 yılında çıkış yapan ziyaretçilerin en çok artış gösterdiği ülke % 32,1 ile Suudi Arabistan olmuş, onu % 20,6 ile Suriye ve % 17,2 ile Irak izlemiştir (Tablo 46).

2014 yılında % 6,2 artan turizm gelirleri, 2015 yılında ivme kaybederek % 8,3 azalışla 31.465 milyon dolar olmuştur. 2014 yılında % 4,1 artan turizm giderleri, 2015 yılında % 4,2 artarak 5.698 milyon dolara yükselmiştir. Net turizm gelirleri de 2015 yılında % 10,6 azalarak 28.836 milyon dolardan 25.767 milyon dolara gerilemiştir (Tablo 47, Grafik 21).

Tablo 46. Milliyetlere Göre Türkiye'den Çıkış Yapan Yabancı Sayısı

Milliyetler ⁽¹⁾	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
Almanya	5.048	5.252	5.593	4,0	6,5
Rusya Federasyonu	4.269	4.482	3.652	5,0	-18,5
İngiltere	2.518	2.607	2.520	3,5	-3,3
Bulgaristan	1.583	1.696	1.826	7,1	7,7
İran	1.189	1.581	1.663	33,0	5,2
Hollanda	1.321	1.308	1.239	-1,0	-5,3
Irak	712	797	934	12,0	17,2
Fransa	1.047	1.039	852	-0,8	-18,0
A.B.D.	791	790	808	-0,1	2,2
Yunanistan	699	828	755	18,4	-8,7
İsveç	694	669	627	-3,7	-6,2
Belçika	655	662	619	1,1	-6,5
İtalya	734	698	518	-4,9	-25,8
Polonya	426	509	501	19,4	-1,7
Avusturya	515	508	486	-1,4	-4,2
Suudi Arabistan	232	342	451	47,5	32,1
Romanya	397	427	443	7,6	3,8
Danimarka	404	409	411	1,3	0,6
İsviçre	381	398	384	4,4	-3,6
Suriye ⁽²⁾	234	311	375	33,1	20,6

Kaynak: TCMB.

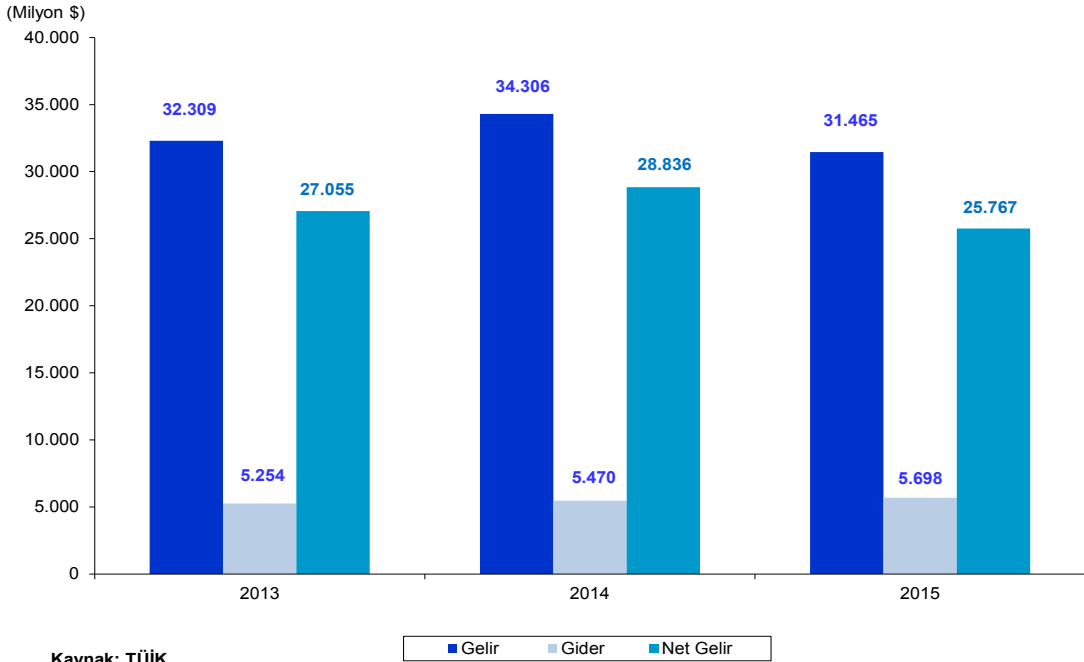
(1): 2015 yılına göre ilk 20'de yer alan milliyetler verilmiştir.

(2): 2013 yılı 3. döneminden itibaren Gaziantep, Kargamış, Hatay Cilvegözü ve Yayladağı, Kilis Öncüpınar ve Şanlıurfa Akçakale sınır kapılarından çıkış yapan Suriye vatandaşı sayısı Emniyet Genel Müdürlüğü sınır rakamlarından çıkartılmıştır.

Tablo 47. Turizm Gelir-Gider Dengesi ve Ortalama Harcamalar

Yıllar	Gelir (Milyon Dolar)	Gider (Milyon Dolar)	Net Gelir (Milyon Dolar)	Çıkış Yapan Ziyaretçi Başına Ortalama Harcama (Dolar)	Vatandaş Başına Ortalama Harcama (Dolar)
2013	32.309	5.254	27.055	824	698
2014	34.306	5.470	28.836	828	685
2015	31.465	5.698	25.767	756	651

Kaynak: TÜİK.

Grafik 21. Turizm Gelir ve Giderleri

2015 yılında çıkış yapan ziyaretçi başına ortalama harcama bir önceki yıla 72 dolar azalarak 828 dolardan 756 dolara gerilerken, vatandaş başına ortalama harcama 34 dolar azalarak 685 dolardan 651 dolara gerilemiştir.

1.2.3.6 Ulaştırma

2015 yılında geçen yıla göre yurt içi yolcu taşımada % 5,4 ve yurt dışı yolcu taşımada % 10,8 artış olurken, yurt içi yük taşımada % 3,3 ve yurt dışı yük taşımada (boru hattı ile BOTAŞ tarafından ithalatı yapılan doğal gaz taşımaları hariç) % 6,5 artış gerçekleşmiştir (Tablo 48).

Yurt içi yolcu ve yük taşımalarında kara yolu, yurt dışı yolcu taşımalarında hava yolu, yurt dışı yük taşımalarında deniz yolu ağırlıklarını 2015 yılında da devam ettirmişlerdir. Demir yolu ulaşımının son yıllarda yapılan iyileştirmelere rağmen halen standardının düşük ve altyapısının ağırlıklı olarak tek hat olması, deniz yolu ulaşımında ise büyük liman altyapısının yetersiz olması gibi sorunların varlığını sürdürmesi nedeniyle, 2015 yılında da yük ve yolcu taşımalarında ağırlıklı olarak kara yolu kullanılmıştır.

Tablo 49. Türkiye Geneli ve Devlet Hava Meydanları İşletmesi Tarafından Hava Yolu ile Yapılan Yolcu ve Yük Taşımacılığı

Bileşenler	Yolcu Taşıma ⁽²⁾			Değişim (%)		Yük Taşıma (Ton) ⁽³⁾			Değişim (%)	
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2014	2015	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2014	2015
DHMI										
Yurt içi	64.040.856	70.078.255	78.468.770	9,4	12,0	649.937	693.669	745.073	6,7	7,4
Yurt dışı	66.384.365	71.259.320	73.684.712	7,3	3,4	1.709.406	1.905.072	1.977.318	11,4	3,8
DHMI Toplamı	130.425.221	141.337.575	152.153.482	8,4	7,7	2.359.343	2.598.741	2.722.391	10,1	4,8
Türkiye Geneli										
Yurt içi	76.148.526	85.416.166	97.485.961	12,2	14,1	744.029	810.858	886.941	9,0	9,4
Yurt dışı	73.281.895	80.304.068	83.869.800	9,6	4,4	1.851.289	2.082.142	2.174.010	12,5	4,4
Türkiye Genel Toplamı	149.430.421	165.720.234	181.355.761	10,9	9,4	2.595.318	2.893.000	3.060.951	11,5	5,8

Kaynak: DHMI.

(1): Geçici.

(2): Türkiye direkt transit hariç.

(3): Hava yolu ile taşınan bagaj, kargo ve posta toplamıdır.

Türkiye genelinde 2015 yılında 887 bin tonu yurt içine, 2.174 bin tonu yurt dışına olmak üzere toplam 3.061 bin ton yük hava yolu ile taşınmıştır. Devlet Hava Meydanları İşletmesi tarafından taşınan yük miktarı 2.722 bin ton olmuş, bunun 745 bin tonu yurt içi, 1.977 bin tonu da yurt dışı taşımalardan oluşmuştur.

1.3 Yatırımlar

2015 yılında kamu sektörü sabit sermaye yatırımlarının % 3,7 artışla 85.356 milyon TL'den 88.526 milyon TL'ye, özel sektör sabit sermaye yatırımlarının ise % 12,5 artışla 276.235 milyon TL'den 310.661 milyon TL'ye yükseleceği tahmin edilmektedir. 2014 yılında % 13,7 artan toplam sabit sermaye yatırımlarının, 2015 yılında da % 10,4 artışla 399.187 milyon TL olacağı öngörülmüştür (Tablo 50, Grafik 22).

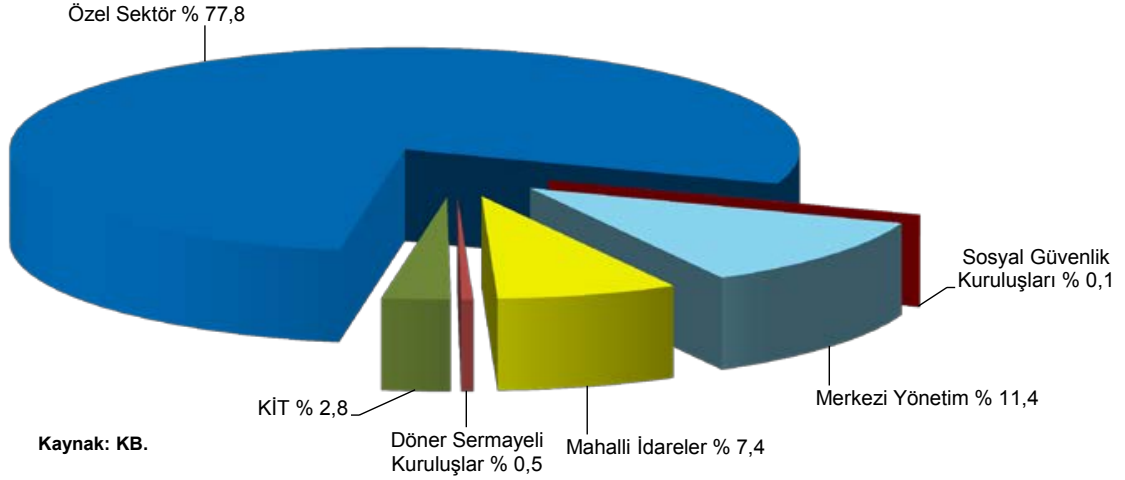
Tablo 50. Sabit Sermaye Yatırımları

	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)								
	2013	2014 ⁽¹⁾	2015 ⁽²⁾	Pay (%)			Değişim (%)		
				2013	2014	2015	2014	2015	
Merkezi Yönetim	46.437	51.569	45.339	14,6	14,3	11,4	11,1	-12,1	
KİT	7.508	9.018	11.165	2,4	2,5	2,8	20,1	23,8	
İşletmeci	7.386	8.925	11.061	2,3	2,5	2,8	20,8	23,9	
Özelleştirme Kapsamındaki Kuruluşlar	122	93	104	0,0	0,0	0,0	-23,8	11,8	
İller Bankası	16	12	27	0,0	0,0	0,0	-25,0	125,0	
Döner Sermayeli Kuruluşlar	1.415	1.521	2.038	0,4	0,4	0,5	7,5	34,0	
Sosyal Güvenlik Kuruluşları	182	176	264	0,1	0,0	0,1	-3,3	50,0	
Mahalli İdareler	22.608	23.060	29.693	7,1	6,4	7,4	2,0	28,8	
Kamu Sektörü	78.166	85.356	88.526	24,6	23,6	22,2	9,2	3,7	
Özel Sektör	239.956	276.235	310.661	75,4	76,4	77,8	15,1	12,5	
Toplam Sabit Sermaye Yatırımı	318.122	361.591	399.187	100,0	100,0	100,0	13,7	10,4	

Kaynak: KB.

(1): Gerçekleşme tahmini.

(2): Program.

Grafik 22. Sabit Sermaye Yatırımlarının Dağılımı (2015, %)

2015 yılında toplam sabit sermaye yatırımları içinde göre kamu sektörü yatırımlarının payının azalması, özel sektör sabit sermaye yatırımlarının payının ise artması beklenmektedir. 2015 yılında kamu sektörü sabit sermaye yatırımları payının % 22,2, özel sektör sabit sermaye yatırımlarının payının % 77,8 olacağı tahmin edilmiştir.

Kamu kesimi sabit sermaye yatırımlarının % 51,2'si merkezi yönetim, % 33,5'i mahalli idareler, % 12,6'sı KİT'ler, % 2,3'ü döner sermayeli kuruluşlar, % 0,3'ü sosyal güvenlik kuruluşlar tarafından gerçekleştirilecektir. 2014 yılına göre kamu sabit sermaye yatırımları içinde en yüksek oranlı artış % 125,0 ile İller Bankasının yatırımlarında olurken, sosyal güvenlik kuruluşlarının yatırımları % 50,0, döner sermayeli kuruluşların yatırımları % 34,0, mahalli idarelerin yatırımları % 28,8, KİT'ler % 23,8, İller Bankası % 11,8 artış, merkezi yönetim yatırımları % 12,1 azalış göstermiştir.

Özel sektör sabit sermaye yatırımları içinde bir önceki yıla göre konut ve ulaştırma sektörlerinin payı artarken, imalat, turizm ve diğer hizmetler sektörlerinin payı azalmış, tarım, madencilik, enerji, eğitim ve sağlık sektörlerinin payı ise aynı kalmıştır. 2015 yılında özel sektör sabit sermaye yatırımları içinde en ağırlıklı sektör % 37,7'lik pay ile bir önceki yılda olduğu gibi imalat sektörü olurken, bunu % 18,4'lük pay ile konut sektörü ve % 15,4'lük pay ile ulaştırma sektörü izlemiştir. Özel sektör sabit sermaye yatırımları içinde en az payı % 1,8 ile tarım, % 3,2 ile enerji sektörleri almıştır (Tablo 51).

Tablo 51. Sektörler İtibarıyla Sabit Sermaye Yatırımları

Sektörler	(Cari Fiyatlarla, Yüzde Dağılım)		
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
	Özel Sektör		
Tarım	2,1	1,8	1,8
Madencilik	3,2	3,3	3,3
İmalat	36,4	38,1	37,7
Enerji	3,5	3,2	3,2
Ulaştırma	17,3	14,8	15,4
Turizm	8,8	8,0	7,8
Konut	14,8	18,3	18,4
Eğitim	3,1	3,5	3,5
Sağlık	6,2	4,6	4,6
Diğer Hizmetler	4,6	4,4	4,3
Özel Sektör	100,0	100,0	100,0
	Kamu Sektörü		
Tarım	9,6	8,8	9,2
Madencilik	1,5	1,6	2,0
İmalat	0,9	0,7	0,7
Enerji	4,7	5,6	5,2
Ulaştırma	38,6	37,6	37,9
Turizm	0,7	0,5	0,9
Konut	1,2	1,0	0,8
Eğitim	14,4	16,0	13,2
Sağlık	5,0	5,6	5,9
Diğer Hizmetler	23,3	22,6	24,3
Kamu Sektörü	100,0	100,0	100,0
	Toplam		
Tarım	3,9	3,4	3,5
Madencilik	2,8	2,9	3,0
İmalat	27,8	29,6	29,2
Enerji	3,8	3,7	3,7
Ulaştırma	22,5	19,9	20,6
Turizm	6,8	6,3	6,2
Konut	11,5	14,4	14,4
Eğitim	5,8	6,3	5,7
Sağlık	5,9	4,9	4,9
Diğer Hizmetler	9,1	8,5	8,9
Toplam	100,0	100,0	100,0

Kaynak: KB.

(1): Gerçekleşme tahmini.

2015 yılında kamu sektörü sabit sermaye yatırımları içinde bir önceki yıla göre tarım, madencilik, ulaştırma, turizm, sağlık ve diğer hizmetler sektörlerinin payı artarken, enerji, konut ve eğitim sektörlerinin payı azalmış, imalat sektörünün payı ise değişmemiştir.

Kamu sektörü toplam sabit sermaye yatırımları içinde ulaştırma sektörü % 37,9, diğer hizmetler sektörü % 24,3 ve eğitim sektörü % 13,2'lik pay ile en ağırlıklı sektörler olurken, imalat sektörü % 0,7, konut sektörü % 0,8 ve turizm sektörü % 0,9 ile en düşük paya sahip sektörler olmuştur.

Bölgesel Düzeyde Kamu Yatırımları

Yıllardır bölgeler arası gelişmişlik farklılıklarını azaltmak amacıyla uygulanan bölgesel kalkınma politikalarına rağmen, birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de bölgeler arası gelişmişlik farkları önemli bir ekonomik ve toplumsal sorun olarak varlığını korumaktadır. Kamu yatırımları, bölgelerin gelirlerini olumlu etkileyerek kalkınmasına katkıda bulunmakta, dolayısıyla gelişmiş farklarının giderilmesinde önemli rol oynamaktadır.

2015 Yılı Yatırım Programı, Onuncu Kalkınma Planında, 2015-2017 Orta Vadeli Programında ve 2015 Yılı Programında öngörülen hedefler doğrultusunda hazırlanmıştır. Programda; kamu yatırımlarının büyümeye, özel kesim yatırımlarını desteklemeye, bölgelerin gelişme potansiyellerini harekete geçirmeye, istihdamı ve ülke refahını artırmaya katkısının azami seviyeye çıkarılması temel amaç olarak belirtilmiştir. Kamu yatırım ödeneklerinin özel sektörün üretken faaliyetlerini destekleyecek nitelikteki altyapı yatırımlarına yönlendirilmesi, bu kapsamda, demiryolu, liman, lojistik merkezi gibi alanlara özel önem verilmesi planlanmıştır.

Kamu yatırımları ağırlıklı olarak, sulama, enerji, ulaştırma gibi altyapı alanlarında yoğunlaşırken, eğitim, sağlık, hizmetler ve diğer sektörlerdeki okul, hastane, küçük sanayi sitesi ve organize sanayi bölgesi gibi birçok proje ise toplulaştırılarak yatırım programında yer almaktadır. Sulama baraj ve kanalları, enerji nakil hatları, devlet yolları, otoyollar, demir yolu, boru hatları gibi projeler ile okul, hastane, organize sanayi bölgesi, küçük sanayi sitesi gibi toplulaştırılmış projeler büyük ölçüde birden fazla ili ilgilendirmekte ve muhtelif il olarak nitelendirilmektedir.

2014 yılında 56.280 milyon TL olan kamu yatırımlarının tutarı, 2015 yılında % 10,6 artışla 62.240 milyon TL’ye yükselmiştir. Kamu yatırımlarının % 43,4’ü birden fazla ili kapsayan muhtelif illere yapılırken, % 56,6’sı 81 ile dağılmıştır. 2015 yılında kamu yatırımlarından en çok pay alan il % 10,3 ile İstanbul olurken, bunu % 6,8 ile Ankara, % 2,6 ile İzmir ve % 1,8 ile Diyarbakır ve Mardin illeri izlemiştir. 2015 yılında bir önceki yıla göre kamu yatırımlarında en yüksek oranlı artışlar % 60,8 ile Denizli, % 56,7 ile Kırıkkale, % 56,0 ile Sivas illerinde olurken, % 62,0 ile Sinop, % 40,9 ile Kırklareli ve % 35,6 ile Çanakkale kamu yatırımlarının en çok azaldığı iller olmuştur (Tablo 52).

Tablo 52. Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı

İller	(Bin TL)							
	2013	2014	2015	Pay (%)			Değişim (%)	
				2013	2014	2015	2014	2015
Adana	361.099	570.304	574.314	0,7	1,0	0,9	57,9	0,7
Adıyaman	293.934	413.352	368.894	0,6	0,7	0,6	40,6	-10,8
Afyonkarahisar	249.388	424.038	320.132	0,5	0,8	0,5	70,0	-24,5
Ağrı	276.913	247.779	215.325	0,5	0,4	0,3	-10,5	-13,1
Aksaray	316.415	272.888	232.356	0,6	0,5	0,4	-13,8	-14,9
Amasya	155.451	141.418	128.636	0,3	0,3	0,2	-9,0	-9,0
Ankara	3.664.716	4.509.166	4.255.158	6,9	8,0	6,8	23,0	-5,6
Antalya	615.317	637.386	663.539	1,2	1,1	1,1	3,6	4,1
Ardahan	50.621	72.420	68.945	0,1	0,1	0,1	43,1	-4,8
Artvin	433.038	406.244	430.528	0,8	0,7	0,7	-6,2	6,0
Aydın	189.958	254.486	227.111	0,4	0,5	0,4	34,0	-10,8
Balıkesir	280.964	350.356	370.141	0,5	0,6	0,6	24,7	5,6
Bartın	80.699	112.686	124.507	0,2	0,2	0,2	39,6	10,5
Batman	244.590	423.002	512.618	0,5	0,8	0,8	72,9	21,2
Bayburt	46.929	61.306	63.697	0,1	0,1	0,1	30,6	3,9
Bilecik	67.639	62.219	88.454	0,1	0,1	0,1	-8,0	42,2
Bingöl	398.614	439.517	294.358	0,8	0,8	0,5	10,3	-33,0
Bitlis	92.930	138.875	101.772	0,2	0,2	0,2	49,4	-26,7
Bolu	77.253	76.135	94.027	0,1	0,1	0,2	-1,4	23,5
Burdur	113.738	93.341	99.426	0,2	0,2	0,2	-17,9	6,5
Bursa	415.292	533.928	610.484	0,8	0,9	1,0	28,6	14,3
Çanakkale	243.332	422.189	271.946	0,5	0,8	0,4	73,5	-35,6
Çankırı	121.262	107.708	128.644	0,2	0,2	0,2	-11,2	19,4
Çorum	135.317	169.692	206.517	0,3	0,3	0,3	25,4	21,7
Denizli	194.204	205.591	330.646	0,4	0,4	0,5	5,9	60,8
Diyarbakır	914.826	1.023.845	1.130.827	1,7	1,8	1,8	11,9	10,4
Düzce	97.131	76.489	76.702	0,2	0,1	0,1	-21,3	0,3
Edirne	152.577	245.287	325.266	0,3	0,4	0,5	60,8	32,6
Elazığ	252.827	213.056	253.869	0,5	0,4	0,4	-15,7	19,2
Erzincan	177.671	188.658	245.538	0,3	0,3	0,4	6,2	30,1
Erzurum	360.246	502.836	505.934	0,7	0,9	0,8	39,6	0,6
Eskişehir	503.956	563.206	526.420	1,0	1,0	0,8	11,8	-6,5
Gaziantep	420.830	495.454	418.534	0,8	0,9	0,7	17,7	-15,5
Giresun	143.184	128.791	141.535	0,3	0,2	0,2	-10,1	9,9
Gümüşhane	82.040	85.061	83.533	0,2	0,2	0,1	3,7	-1,8
Hakkari	155.301	189.601	170.181	0,3	0,3	0,3	22,1	-10,2
Hatay	633.627	334.791	330.501	1,2	0,6	0,5	-47,2	-1,3
İğdır	89.539	75.766	83.921	0,2	0,1	0,1	-15,4	10,8
Isparta	105.473	106.358	163.769	0,2	0,2	0,3	0,8	54,0
İstanbul	2.246.210	5.451.746	6.392.505	4,2	9,7	10,3	142,7	17,3
İzmir	1.209.754	1.475.723	1.639.470	2,3	2,6	2,6	22,0	11,1
Kahramanmaraş	515.399	490.384	495.744	1,0	0,9	0,8	-4,9	1,1
Karabük	86.325	72.585	90.954	0,2	0,1	0,1	-15,9	25,3

(Bin TL)

Tablo 52. Kamu Yatırımlarının İllere Göre Dağılımı (Devam)

İller	2013	2014	2015	Pay (%)			Değişim (%)	
				2013	2014	2015	2014	2015
Karaman	165.826	153.181	158.183	0,3	0,3	0,3	-7,6	3,3
Kars	181.580	178.638	191.890	0,3	0,3	0,3	-1,6	7,4
Kastamonu	113.658	104.582	123.259	0,2	0,2	0,2	-8,0	17,9
Kayseri	407.837	423.251	482.179	0,8	0,8	0,8	3,8	13,9
Kırıkkale	135.817	151.402	237.270	0,3	0,3	0,4	11,5	56,7
Kırklareli	137.825	402.399	237.768	0,3	0,7	0,4	192,0	-40,9
Kırşehir	85.216	80.586	104.683	0,2	0,1	0,2	-5,4	29,9
Kilis	60.120	57.551	60.633	0,1	0,1	0,1	-4,3	5,4
Kocaeli	395.514	480.950	474.038	0,7	0,9	0,8	21,6	-1,4
Konya	623.754	909.841	877.931	1,2	1,6	1,4	45,9	-3,5
Kütahya	354.552	393.140	426.033	0,7	0,7	0,7	10,9	8,4
Malatya	209.553	352.331	281.519	0,4	0,6	0,5	68,1	-20,1
Manisa	246.529	400.083	323.733	0,5	0,7	0,5	62,3	-19,1
Mardin	1.458.881	1.016.369	1.115.096	2,8	1,8	1,8	-30,3	9,7
Mersin	511.121	421.935	455.384	1,0	0,7	0,7	-17,4	7,9
Muğla	204.638	268.160	176.444	0,4	0,5	0,3	31,0	-34,2
Muş	172.211	164.105	151.397	0,3	0,3	0,2	-4,7	-7,7
Nevşehir	68.580	92.422	122.659	0,1	0,2	0,2	34,8	32,7
Niğde	96.880	99.088	126.480	0,2	0,2	0,2	2,3	27,6
Ordu	299.817	268.038	312.742	0,6	0,5	0,5	-10,6	16,7
Osmaniye	79.592	99.488	113.405	0,2	0,2	0,2	25,0	14,0
Rize	110.518	144.428	199.702	0,2	0,3	0,3	30,7	38,3
Sakarya	417.976	467.027	347.537	0,8	0,8	0,6	11,7	-25,6
Samsun	320.009	298.206	301.463	0,6	0,5	0,5	-6,8	1,1
Siirt	72.682	125.099	135.477	0,1	0,2	0,2	72,1	8,3
Sinop	167.435	260.773	99.211	0,3	0,5	0,2	55,7	-62,0
Sivas	309.393	290.028	452.307	0,6	0,5	0,7	-6,3	56,0
Şanlıurfa	789.586	1.009.544	957.511	1,5	1,8	1,5	27,9	-5,2
Şırnak	133.779	168.428	177.632	0,3	0,3	0,3	25,9	5,5
Tekirdağ	247.046	319.042	400.158	0,5	0,6	0,6	29,1	25,4
Tokat	136.822	134.929	161.497	0,3	0,2	0,3	-1,4	19,7
Trabzon	223.509	183.806	215.638	0,4	0,3	0,3	-17,8	17,3
Tunceli	62.163	72.962	92.834	0,1	0,1	0,1	17,4	27,2
Uşak	83.137	96.005	128.594	0,2	0,2	0,2	15,5	33,9
Van	402.240	393.874	441.782	0,8	0,7	0,7	-2,1	12,2
Yalova	63.516	51.847	57.807	0,1	0,1	0,1	-18,4	11,5
Yozgat	155.578	163.528	225.013	0,3	0,3	0,4	5,1	37,6
Zonguldak	133.600	314.844	439.311	0,3	0,6	0,7	135,7	39,5
Muhtelif İller	25.776.601	22.402.068	26.996.724	48,7	39,8	43,4	-13,1	20,5
Toplam	52.881.620	56.279.641	62.240.302	100,0	100,0	100,0	6,4	10,6

Kaynak: KB.

2015 yılında illere ve sektörler göre yapılan değerlendirmede kamu yatırımlarının yine ulaştırma-haberleşme sektöründe yoğunlaştığı, bunu diğer kamu hizmetleri, eğitim, tarım, enerji, sağlık ve madencilik sektörlerine yapılan yatırımların takip ettiği görülmektedir. Konut, turizm ve imalat sektörleri ise en az kamu yatırımı yapılan sektörler olarak dikkat çekmektedir (Tablo 53).

Tablo 53. 2015 Yılında Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı

(Bin TL)											
İller	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Ulaştırma- Haberleşme	Turizm	Konut	Eğitim	Sağlık	Diğer Kamu Hizmetleri	İl Toplamı
Adana	90.334	22.596	6.300	22.894	61.505	5.500		173.214	46.126	145.845	574.314
Adıyaman	27.455	190.918		600	9.654	1.000	7.330	61.039	21.959	48.939	368.894
Afyonkarahisar	79.952	1.339	28.435	8.812	68.605	2.492	500	71.406	26.802	31.789	320.132
Ağrı	35.741	11.441		2	25.202		6.752	77.931	8.794	49.462	215.325
Aksaray	34.923			14.172	126.094	900	1.051	33.521	5.375	16.320	232.356
Amasya	26.442			5.340	9.969		60	38.576	5.350	42.899	128.636
Ankara	70.467	224.364	43.644	100.174	1.483.882	2.730	21.025	473.997	153.803	1.681.072	4.255.158
Antalya	132.865	34.238		40.768	30.814	53.056	1.415	139.275	65.655	165.453	663.539
Ardahan	2.048			3.456	690		50	55.327	2.080	5.294	68.945
Artvin	11.612			328.303	17.988		4.013	50.365	2.150	16.097	430.528
Aydın	52.012			13.408	6.496	3.371	250	83.633	14.352	53.589	227.111
Balıkesir	96.258	11.596	48.009	7.510	61.959	2.000	780	100.730	15.730	25.569	370.141
Bartın	21.045	32		13.502	23	1.000	175	53.745	2.380	32.605	124.507
Batman	6.504	327.739		2.726	65.911		1.447	74.063	4.306	29.922	512.618
Bayburt	8.931				14		278	52.532	427	1.515	63.697
Bilecik	5.506		264		27.475		350	50.397	252	4.210	88.454
Bingöl	18.567			172.700	4.982		9.157	68.236	2.476	18.240	294.358
Bitlis	6.763		250	792	11.709	4.865	610	52.980	11.450	12.353	101.772
Bolu	10.696			426	2.017	1.280	310	58.651	8.325	12.322	94.027
Burdur	25.330			5.060	3.989		870	51.286	1.768	11.123	99.426
Bursa	54.570		5.000	32.834	67.698	4.600	629	124.953	31.954	288.246	610.484
Çanakkale	29.671			67.739	20.566	5.359	1.946	80.971	45.585	20.109	271.946
Çankırı	40.765	1.889	97	12.590	12.849	4.004		40.520	3.475	12.455	128.644
Çorum	36.481			917	19.176	150	10.372	68.926	42.621	27.874	206.517
Denizli	78.438			19.259	13.504	712	150	77.617	21.888	119.078	330.646
Diyarbakır	495.366	121.237	450	53.515	50.474		6.701	135.159	14.463	253.462	1.130.827
Düzce	7.446	110		6	12	1.950	150	51.908	10.500	4.620	76.702
Edirne	89.410		837	12.624	52.960	380	500	80.874	61.364	26.317	325.266
Elazığ	24.294		350	85.337	19.961	600	10.763	48.798	22.616	41.150	253.869
Erzincan	17.109		44.400	27.054	29.711	3.480	8.324	36.710	3.681	75.069	245.538
Erzurum	53.949	16		43.106	45.833	10.685	4.268	163.046	44.501	140.530	505.934
Eskişehir	23.055	8.876	138.428	2.120	97.941		257	109.372	35.079	111.292	526.420
Gaziantep	58.533		150	8.901	130.318		1.165	115.188	34.452	69.827	418.534
Giresun	9.153			2	63	471	614	59.953	28.112	43.167	141.535
Gümüşhane	19.913			16.308	4.329	950	273	30.400	5.500	5.860	83.533
Hakkari	20.948	8.319		16.273	26.605		1.990	68.744	3.002	24.300	170.181
Hatay	80.880		250	1.310	14.156	1.000	800	99.819	44.505	87.781	330.501
İğdır	26.440			130	6.202		1.000	43.352	150	6.647	83.921
İsparta	50.248	1.568		12.454	7.140	1.000	500	67.321	16.815	6.723	163.769
İstanbul	7.382	353.146	4.873	218.688	4.440.750	410	300	773.964	166.140	426.852	6.392.505
İzmir	126.944	1.743	3.749	78.431	743.585	9.757	750	237.797	69.405	367.309	1.639.470
Kahramanmaraş	46.737	52.000		55.197	72.033	500	3.800	98.007	43.360	124.110	495.744
Karabük	6.430		1.323		5.577		150	60.951	10.666	5.857	90.954
Karaman	48.564			20.699	10.861	2.000	150	53.077	5.952	16.880	158.183
Kars	31.954		307	402	12.567	25.000	4.502	68.830	22.052	26.276	191.890
Kastamonu	33.624	16		5.072	3.151	1.500	1.800	57.628	8.163	12.305	123.259
Kayseri	104.625	1.858	487	35.542	60.667	10.794	100	136.052	27.192	104.862	482.179
Kırıkkale	18.733		134.770	2.500	3.637		150	44.428	6.602	26.450	237.270
Kırklareli	34.524	99.881	89	14.158	3.288		100	48.040	23.802	13.886	237.768
Kırşehir	11.060			1.500	5.712			49.294	6.739	30.378	104.683
Kilis	11.032				3		100	29.446		20.052	60.633
Kocaeli	8.771		1.554	35.553	95.675	3.500		183.995	11.200	133.790	474.038
Konya	287.031	2.165	1.050	14.297	109.074	6.300	1.850	176.333	61.089	218.742	877.931
Kütahya	23.778	36.158	105.725	4.240	16.277	840	400	82.199	7.900	148.516	426.033

Tablo 53. 2015 Yılında Kamu Yatırımlarının İllere Göre Sektörel Dağılımı (Devam)

İller	(Bin TL)										İl Toplamı
	Tarım	Madencilik	İmalat	Enerji	Ulaştırma- Haberleşme	Turizm	Konut	Eğitim	Sağlık	Diğer Kamu Hizmetleri	
Malatya	57.903		1.476	2.102	69.814		4.108	74.433	29.882	41.801	281.519
Manisa	53.810		500	37.289	52.651	915	450	72.960	31.202	73.956	323.733
Mardin	19.888	8.287		984.263	7.032	150	1.000	63.299	727	30.450	1.115.096
Mersin	67.575	30.602		27.215	22.164	11.173	200	90.414	54.706	151.335	455.384
Muğla	40.614			11.237	10.069	13.042	200	57.309	15.925	28.048	176.444
Muş	22.572	2.915		10.000	32.459		2.930	60.116	6.300	14.105	151.397
Nevşehir	11.031	1.721		11.354	1.560	4.800	350	68.323	3.230	20.290	122.659
Niğde	44.433	1.913	100	3.204	12.052	500	672	43.769	4.733	15.104	126.480
Ordu	4.526	789		19.990	124.180	1.500	2.626	77.798	10.979	70.354	312.742
Osmaniye	9.142			1.424	25.609		109	60.854	775	15.492	113.405
Rize	9.303		82.250	2	7.224		6.090	62.896	4.687	27.250	199.702
Sakarya	8.021		12.088	5.745	164.727	1.002	1.497	85.567	16.748	52.142	347.537
Samsun	64.585		341	4.420	33.726	650	533	111.299	25.702	60.207	301.463
Siirt	7.532	29.542		3.002	17.608		530	61.857	1.966	13.440	135.477
Sinop	12.740	3.448		5.040	17.498	500	150	38.922	11.000	9.913	99.211
Sivas	57.919		11.776	11.868	189.927	12.722	360	121.738	20.006	25.991	452.307
Şanlıurfa	350.222	9.822		33.988	113.430	150	8.500	160.867	67.965	212.567	957.511
Şırnak	814	600		514	87.797		1.100	55.007	3.810	27.990	177.632
Tekirdağ	6.952	9.231	1.000	28.354	67.157		50	66.427	43.192	177.795	400.158
Tokat	34.762			23.132	10.005		759	47.609	32.850	12.380	161.497
Trabzon	15.638			4.304	5.400	705	1.266	86.218	14.637	87.470	215.638
Tunceli	8.044			1.024	19.066		3.812	53.324	3.400	4.164	92.834
Uşak	32.774		1.200	12.004	12.980			59.224	1.000	9.412	128.594
Van	12.121		9.370	53.387	60.728	1.750	24.849	109.154	41.849	128.574	441.782
Yalova	7.901			470	69	500	200	46.177	250	2.240	57.807
Yozgat	35.057		114	2.506	22.731		100	76.437	20.154	67.914	225.013
Zonguldak	9.221	87.941	435	25.012	216.774		140	59.257	12.702	27.829	439.311
Muhtelif İller	3.286.489	315.944	298.925	967.991	8.394.164	228.503	155.512	3.191.996	2.104.307	8.052.893	26.996.724
Toplam	7.072.898	2.016.000	990.366	3.930.244	18.019.934	452.698	339.070	10.587.827	3.924.769	14.906.496	62.240.302

Kaynak: KB.

2015 yılında tüm illere tarım, ulaştırma-haberleşme, eğitim ve diğer kamu hizmetleri başlığı altında yer alan sektör yatırımı yapılmıştır. Diğer sektörlerde ise kamu yatırımı yapılmayan iller bulunmaktadır. En yüksek tutarlı tarım yatırımı 495.366 bin TL ile Diyarbakır, madencilik yatırımı 353.146 bin TL ile İstanbul, imalat yatırımı 138.428 bin TL ile Eskişehir, enerji yatırımı 984.263 bin TL ile Mardin, ulaştırma-haberleşme yatırımı 4.440.750 bin TL ile İstanbul, turizm yatırımı 53.056 bin TL ile Antalya, konut yatırımı 24.849 bin TL ile Van, eğitim yatırımı 773.964 bin TL ile sağlık yatırımı da 166.140 bin TL ile İstanbul ilinde yapılmıştır.

2014 yılında yatırım teşvik belgesine bağlanan sabit yatırım tutarı % 33,3 azalırken, 2015 yılında % 60,2 artmıştır. Böylece 2014 yılında 64.350 milyon TL olan teşvik belgesine bağlanan sabit yatırımlar, 2015 yılında 103.059 milyon TL'ye yükselmiştir (Tablo 54).

Tablo 54. Sektörlere Göre Yatırım Teşvik Belgeleri

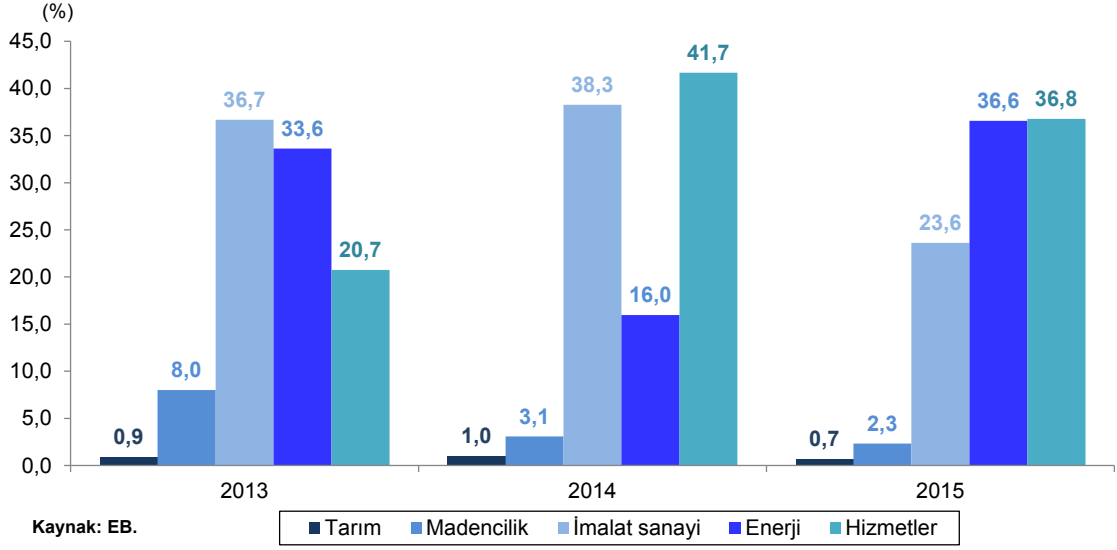
Sektörler	Belge Sayısı			Sabit Yatırım (Milyon TL)			İstihdam (Kişi)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Tarım	107	94	151	895	638	744	3.284	2.186	2.677
Madencilik	273	164	132	7.734	1.993	2.394	10.632	4.154	2.231
İmalat sanayi	2.922	2.151	1.897	35.366	24.624	24.340	98.451	65.344	63.941
Enerji	182	274	846	32.433	10.278	37.677	4.452	2.265	4.291
Hizmetler	1.370	1.346	1.561	20.010	26.816	37.904	78.164	70.513	75.287
Toplam	4.854	4.029	4.587	96.438	64.350	103.059	194.983	144.462	148.427
Değişim (%)									
Tarım	-6,1	-12,1	60,6	26,6	-28,7	16,6	13,3	-33,4	22,5
Madencilik	3,4	-39,9	-19,5	236,2	-74,2	20,1	41,9	-60,9	-46,3
İmalat sanayi	17,5	-26,4	-11,8	5,1	-30,4	-1,2	24,2	-33,6	-2,1
Enerji	-3,7	50,5	208,8	168,3	-68,3	266,6	30,4	-49,1	89,4
Hizmetler	25,2	-1,8	16,0	42,4	34,0	41,3	35,4	-9,8	6,8
Toplam	17,0	-17,0	13,8	53,6	-33,3	60,2	29,3	-25,9	2,7
Pay (%)									
Tarım	2,2	2,3	3,3	0,9	1,0	0,7	1,7	1,5	1,8
Madencilik	5,6	4,1	2,9	8,0	3,1	2,3	5,5	2,9	1,5
İmalat sanayi	60,2	53,4	41,4	36,7	38,3	23,6	50,5	45,2	43,1
Enerji	3,7	6,8	18,4	33,6	16,0	36,6	2,3	1,6	2,9
Hizmetler	28,2	33,4	34,0	20,7	41,7	36,8	40,1	48,8	50,7
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: EB.

2015 yılında imalat sanayi sektörüne verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarı % 1,2 azalarak 24.340 milyon TL'ye gerilerken, diğer tüm sektörlere verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarları bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Tarım sektörüne verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarı bir önceki yıla göre % 16,6 artışla 744 milyon TL'ye, madencilik sektörüne verilen teşvikler % 20,1 artışla 2.394 milyon TL'ye, enerji sektörüne verilen teşvikler % 266,6 artışla 37.677 milyon TL'ye, hizmetler sektörüne verilen teşvikler % 41,3 artışla 37.904 milyon TL'ye yükselmiştir.

2015 yılında teşvik belgesine bağlanan sabit yatırımlar içinde hizmetler sektörü % 36,8'lik pay ile ilk sırada yer alırken, enerji sektörü % 36,6, imalat sanayi sektörü % 23,6, madencilik sektörü % 2,3, tarım sektörü % 0,7'lik pay ile onu takip etmiştir. 2015 yılında, 2014 yılına göre tarım, madencilik, imalat sanayi ve hizmetler sektörlerinin toplam yatırım teşviklerinden aldığı pay azalırken, enerji sektörünün payı artmıştır (Grafik 23).

2015 yılında toplam 4.587 teşvik belgeli yatırım ile 148.427 kişiye istihdam sağlanması amaçlanmıştır. Bunların % 50,7'si olan 75.287'sinin hizmetler, % 43,1'i olan 63.941'inin imalat sanayi, % 2,9'u olan 4.291'inin enerji, % 1,8'i olan 2.677'sinin tarım ve % 1,5'i olan 2.231'inin madencilik sektöründe istihdam edilmesi hedeflenmiştir.

Grafik 23. Yatırım Teşvik Belgelerinin Sektörel Dağılımı (Sabit Yatırım)

2015 yılında teşvik belgesine bağlanan sabit yatırımların % 78,4'ünü komple yeni yatırımlar, % 14,6'sını tevsi yatırımları ve % 7,0'ını da bunların dışında kalan yatırımlar oluşturmuştur. 2015 yılında komple yeni yatırımlar için verilen 3.249 teşvik belgesinin tutarı 80.806 milyon TL, tevsi yatırımlarına verilen 949 teşvik belgesinin tutarı 15.044 milyon TL ve bunların dışında kalan yatırımlar için verilen 389 teşvik belgesinin tutarı da 7.209 milyon TL olmuştur (Tablo 55).

Tablo 55. Mahiyetlerine Göre Yatırım Teşvik Belgeleri

Yatırımın Mahiyeti	Belge Sayısı			Sabit Yatırım (Milyon TL)			İstihdam (Kişi)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Komple yeni yatırım	2.852	2.592	3.249	64.926	43.907	80.806	148.021	113.052	114.654
Tevsi	1.501	1.055	949	21.784	15.788	15.044	38.756	26.853	27.024
Diğer	501	382	389	9.728	4.656	7.209	8.206	4.557	6.749
Toplam	4.854	4.029	4.587	96.438	64.350	103.059	194.983	144.462	148.427
	Değişim (%)								
Komple yeni yatırım	12,7	-9,1	25,3	43,5	-32,4	84,0	30,3	-23,6	1,4
Tevsi	24,5	-29,7	-10,0	62,7	-27,5	-4,7	20,8	-30,7	0,6
Diğer	21,6	-23,8	1,8	134,1	-52,1	54,8	60,8	-44,5	48,1
Toplam	17,0	-17,0	13,8	53,6	-33,3	60,2	29,3	-25,9	2,7
	Pay (%)								
Komple yeni yatırım	58,8	64,3	70,8	67,3	68,2	78,4	75,9	78,3	77,2
Tevsi	30,9	26,2	20,7	22,6	24,5	14,6	19,9	18,6	18,2
Diğer	10,3	9,5	8,5	10,1	7,2	7,0	4,2	3,2	4,5
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: EB.

2015 yılındaki yatırım teşvik belgesine bağlanan yatırımlarda istihdam edilmesi planlanan 148.427 kişinin % 77,2'sinin komple yeni yatırımlarda, % 18,2'sinin tevsi yatırımlarında ve % 4,5'inin de diğer yatırımlarda istihdam edilmesi öngörülmüştür. 2015 yılında mahiyeti itibarıyla toplam yatırım teşvik belgesi sayısı, sabit yatırım

tutarı ve istihdam edilen kişi sayısı bir önceki yıla göre artış göstermiştir. Belge sayısında en yüksek oranlı artış % 25,3 ile komple yeni yatırımlarda olurken, sabit yatırım tutarı açısından % 84,0 ile yine komple yeni yatırımlarda, istihdam edilmesi öngörülen personel sayısı açısından % 48,1 ile diğer yatırımlarda görülmüştür.

2015 yılında verilen toplam 103.059 milyon TL tutarındaki teşvik belgeli sabit yatırımlar içinde ilk sırayı % 25,0'lık pay ve 25.779 milyon TL ile 1. bölge alırken, onu % 17,8'lik pay ve 18.340 milyon TL ile 3. bölge, % 15,9'luk pay ve 16.354 milyon TL ile 2. bölge, % 9,2'lik pay ve 9.517 milyon TL ile 4. bölge, % 5,6'lık pay ve 5.780 milyon TL ile 5. bölge, % 2,2'lik pay ve 2.292 milyon TL ile 6. bölge izlemiştir. Muhtelif bölge olarak adlandırılan birden fazla ili kapsayan yatırımlar rekor düzeyde artarak 24.996 milyon TL ile yatırım teşviklerinden % 24,3 pay almıştır.

2015 yılında geçen yıla göre verilen yatırım teşvik belgelerinin tutarı 1. bölgede % 6,2, 6. bölgede % 45,1 azalırken, diğer bölgelerde artış olmuştur. En fazla artış olan bölge % 79,8 ile 3. bölge olurken, onu % 79,3 ile 4. bölge izlemiştir. Teşvik belgeli yatırımlar ile 1. bölgede 59.774, 2. bölgede 24.274, 3. bölgede 15.220, 4. bölgede 13.733, 5. bölgede 10.679, 6. bölgede 23.305 kişiye istihdam sağlanması öngörülmüştür (Tablo 56, Grafik 24).

Tablo 56. Bölgelere Göre Yatırım Teşvik Belgeleri

Bölgeler ⁽¹⁾	Belge Sayısı		Sabit Yatırım (Milyon TL)					İstihdam (Kişi)				
			2014		2015		Değişim (%)	2014		2015		Değişim (%)
	2014	2015	Değer	Pay (%)	Değer	Pay (%)		Kişi Sayısı	Pay (%)	Kişi Sayısı	Pay (%)	
1. Bölge	1.444	1.514	27.474	42,7	25.779	25,0	-6,2	61.601	42,6	59.774	40,3	-3,0
2. Bölge	708	893	11.326	17,6	16.354	15,9	44,4	21.319	14,8	24.274	16,4	13,9
3. Bölge	590	672	10.201	15,9	18.340	17,8	79,8	16.758	11,6	15.220	10,3	-9,2
4. Bölge	447	503	5.309	8,2	9.517	9,2	79,3	10.748	7,4	13.733	9,3	27,8
5. Bölge	365	479	4.555	7,1	5.780	5,6	26,9	12.946	9,0	10.679	7,2	-17,5
6. Bölge	458	514	4.173	6,5	2.292	2,2	-45,1	20.995	14,5	23.305	15,7	11,0
Muhtelif Bölge	17	12	1.312	2,0	24.996	24,3	1.805,6	95	0,1	1.442	1,0	1.417,9
Toplam	4.029	4.587	64.350	100,0	103.059	100,0	60,2	144.462	100,0	148.427	100,0	2,7

Kaynak: EB.

(1): **1. Bölge:** Ankara, Antalya, Bursa, Eskişehir, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Muğla.

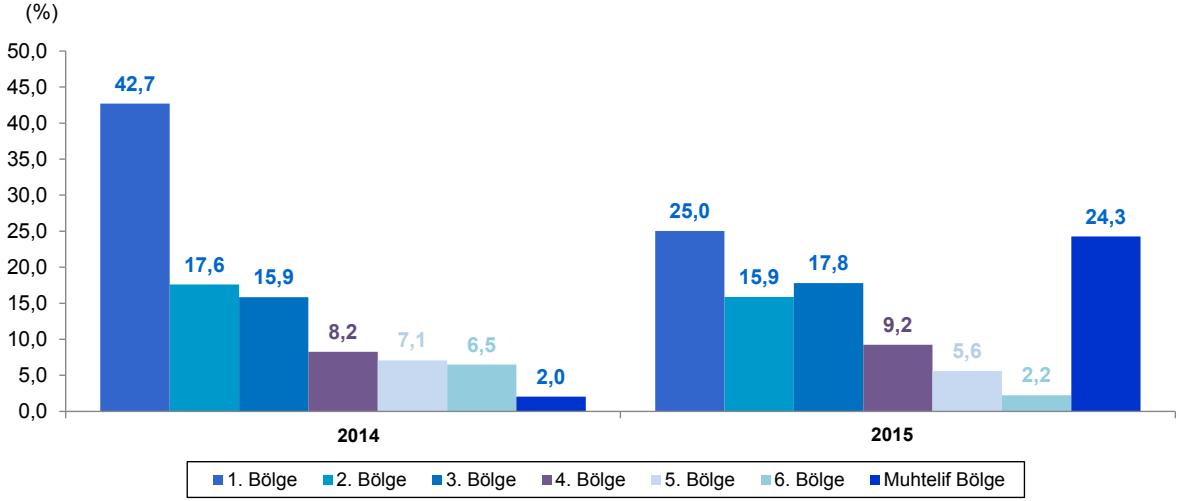
2. Bölge: Adana, Aydın, Bolu, Çanakkale (Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri hariç), Denizli, Edirne, Isparta, Kayseri, Kırklareli, Konya, Sakarya, Tekirdağ, Yalova,

3. Bölge: Balıkesir, Bilecik, Burdur, Gaziantep, Karabük, Karaman, Manisa, Mersin, Samsun, Trabzon, Uşak, Zonguldak,

4. Bölge: Afyonkarahisar, Amasya, Artvin, Bartın, Çorum, Düzce, Elazığ, Erzincan, Hatay, Kastamonu, Kırıkkale, Kırşehir, Kütahya, Malatya, Nevşehir, Rize, Sivas,

5. Bölge: Adıyaman, Aksaray, Bayburt, Çankırı, Erzurum, Giresun, Gümüşhane, Kahramanmaraş, Kilis, Niğde, Ordu, Osmaniye, Sinop, Tokat, Tunceli, Yozgat,

6. Bölge: Ağrı, Ardahan, Batman, Bingöl, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Iğdır, Kars, Mardin, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van, Bozcaada ve Gökçeada ilçeleri.

Grafik 24. Yatırım Teşviklerinin Bölgesel Dağılımı (Sabit Yatırım)

Kaynak: EB.

2015 yılında toplam 4.587 yatırım teşvik belgesinin, 225'i yabancı sermayeli ve 4.362'si yerli sermayeli yatırımlara verilmiştir. Yatırım teşvik belgelerinin sabit yatırım tutarının % 31,9'u olan 32.900 milyon TL'si yabancı sermayeli ve % 68,1'i olan 70.159 milyon TL'si yerli sermayeli yatırımlara verilmiştir. 2015 yılında verilen yatırım teşvik belgelerinin sabit yatırım tutarı 2014 yılına göre yabancı sermayeli yatırımlarda % 185,4, yerli sermayeli yatırımlarda % 60,2 artış göstermiştir (Tablo 57).

Yabancı sermayeli yatırımlara verilen teşviklerin 3.159 milyon TL'si bölgesel, 25.054 milyon TL'si büyük ölçekli ve 2.836 milyon TL'si genel, 1.851 milyon TL'si de stratejik yatırım teşvik uygulamaları kapsamındadır. Yerli sermayeli teşviklerin ise, 25.902 milyon TL'si bölgesel, 4.042 milyon TL'si büyük ölçekli, 29.427 milyon TL'si genel ve 10.789 milyon TL'si stratejik yatırım kapsamındadır.

2015 yılında yabancı sermayeye verilen yatırım teşvikleriyle sağlanması öngörülen yeni istihdamın % 3,1'inin bölgesel, % 1,1'inin büyük ölçekli ve % 2,1'inin de genel, % 0,4'ünün de stratejik yatırım sınıfında olacağı tahmin edilmektedir. Yerli sermayeye verilen bölgesel düzeydeki yatırım teşvik belgelerinde ise oluşturulması öngörülen yeni istihdamın % 67,7'sinin bölgesel, % 2,4'ünün büyük ölçekli, % 23,2'sinin genel ve % 0,1'inin de stratejik yatırımlarda olması planlanmıştır.

Tablo 57. Destek Sınıflarına Göre Yatırım Teşvik Belgeleri

Destek Sınıfı	Belge Sayısı			Sabit Yatırım (Milyon TL)			İstihdam (Kişi)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Yabancı Sermaye									
Bölgesel	141	150	111	8.634	6.394	3.159	12.188	9.096	4.535
Büyük Ölçekli	8	5	8	1.885	2.378	25.054	3.087	952	1.571
Genel	89	97	102	4.258	2.755	2.836	1.649	2.142	3.064
Stratejik Yatırım	0	0	4	0	0	1.851	0	0	612
Toplam	238	252	225	14.776	11.527	32.900	16.924	12.190	9.782
Yerli Sermaye									
Bölgesel	2.735	2.161	2.208	31.642	29.436	25.902	131.375	100.320	100.548
Büyük Ölçekli	7	9	17	12.747	2.390	4.042	949	1.683	3.523
Genel	1.864	1.603	2.132	30.823	20.243	29.427	43.892	30.011	34.395
Stratejik Yatırım	10	4	5	6.450	754	10.789	1.843	258	179
Toplam	4.616	3.777	4.362	81.661	52.823	70.159	178.059	132.272	138.645
Genel Toplam	4.854	4.029	4.587	96.438	64.350	103.059	194.983	144.462	148.427
Yabancı Sermaye Değişim (%)									
Bölgesel	27,0	6,4	-26,0	108,5	-25,9	-50,6	41,2	-25,4	-50,1
Büyük Ölçekli	-11,1	-37,5	60,0	26,2	26,2	953,6	11,0	-69,2	65,0
Genel	-16,8	9,0	5,2	58,6	-35,3	2,9	-47,9	29,9	43,0
Toplam	4,8	5,9	-10,7	77,6	-22,0	185,4	16,1	-28,0	-19,8
Yerli Sermaye Değişim (%)									
Bölgesel	43,6	-21,0	2,2	35,7	-7,0	-12,0	38,1	-23,6	0,2
Büyük Ölçekli	40,0	28,6	88,9	1.343,6	-81,3	69,1	46,7	77,3	109,3
Genel	-7,3	-14,0	33,0	65,3	-34,3	45,4	11,2	-31,6	14,6
Stratejik Yatırım	-	-60,0	25,0	-	-88,3	1.329,9	-	-86,0	-30,6
Toplam	17,7	-18,2	15,5	49,9	-35,3	32,8	30,7	-25,7	4,8
Genel Toplam	17,0	-17,0	13,8	53,6	-33,3	60,2	29,3	-25,9	2,7
Yabancı Sermaye Pay (%)									
Bölgesel	2,9	3,7	2,4	9,0	9,9	3,1	6,3	6,3	3,1
Büyük Ölçekli	0,2	0,1	0,2	2,0	3,7	24,3	1,6	0,7	1,1
Genel	1,8	2,4	2,2	4,4	4,3	2,8	0,8	1,5	2,1
Stratejik Yatırım	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	1,8	0,0	0,0	0,4
Toplam	4,9	6,3	4,9	15,3	17,9	31,9	8,7	8,4	6,6
Yerli Sermaye Pay (%)									
Bölgesel	56,3	53,6	48,1	32,8	45,7	25,1	67,4	69,4	67,7
Büyük Ölçekli	0,1	0,2	0,4	13,2	3,7	3,9	0,5	1,2	2,4
Genel	38,4	39,8	46,5	32,0	31,5	28,6	22,5	20,8	23,2
Stratejik Yatırım	0,2	0,1	0,1	6,7	1,2	10,5	0,9	0,2	0,1
Toplam	95,1	93,7	95,1	84,7	82,1	68,1	91,3	91,6	93,4
Genel Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: EB.

1.4 Parasal ve Mali Gelişmeler

1.4.1 Enflasyon

1.4.1.1 Tüketici Fiyat Endeksi

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası'nın (TCMB) temel amacı, fiyat istikrarını sağlamaktır. Bu çerçevede enflasyon hedefini, 2015 yılı için Orta Vadeli Program hazırlık sürecinde Hükümet ile varılan mutabakata paralel olarak % 5 olarak belirlemiştir.

TCMB, enflasyonu hedefle uyumlu seviyelerde tutmak için, hesap verme yükümlülüğünün bir unsuru olan belirsizlik aralığını her iki yönde 2 yüzdelik puan olarak korumuştur. "2015 Yılı Para ve Kur Politikası" temel politika metninde yıl sonunda enflasyonun hedeften belirgin olarak (her iki yönde de 2 puandan fazla) sapsması durumunda Hükümete açık mektup yazılacağı belirtilmiştir.

TCMB 2006 yılından itibaren uyguladığı enflasyon hedeflemesi rejiminde 2009 ve 2010 yıllarında hedefi tutturmuş, 2012 yılında belirsizlik aralığı sınırında, diğer yıllarda ise belirsizlik aralığının üzerinde kalmıştır. 2015 yılı sonunda enflasyon, 2012 yılından bu yana sabitlenen % 5'lik hedefin 3,81 puan üzerinde % 8,81 düzeyinde gerçekleşmiş ve belirsizlik aralığı 1,81 puan aşmıştır (Tablo 58, Grafik 25).

Böylece TCMB'nin hesap verme sorumluluğu doğmuş ve politika gereği 26 Ocak 2016 tarihinde Hükümete enflasyonun hedeften sapsmasının nedenleri ile hedefe ulaşmak için alınan ve alınması gereken önlemleri açıkladığı bir mektup göndermiştir. TCMB sözkonusu mektupta, 2015 yılında enflasyonun belirgin olarak hedefin üzerinde gerçekleşmesinde, döviz kurunda kaydedilen birikimli artışlar, gıda fiyatlarının yüksek seyri ile beklentilerdeki bozulmaya bağlı olarak enflasyon eğiliminin güçlenmesinin etkili olduğunu bildirmiştir.

2015 yılı Ocak ayında % 7,24 olan yıllık enflasyon, gıda fiyatlarındaki olumsuz görünümün etkisiyle Mart ayında % 7,61 olarak gerçekleşmiştir. Mayıs ayında ise % 8,09 ile Ocak ayından itibaren devam eden yükselme eğilimini sürdürmüştür. Temel mal grubu fiyatlarındaki baz etkisi, petrol fiyatlarındaki gerileme enflasyonu düşürücü etki yaparken, gıda fiyatlarındaki artış ile TL'nin değer kaybı enflasyondaki düşüşü sınırlandırmıştır. Haziran ayında ise enflasyon 2013 yılı Mayıs ayından bu yana en düşük seviyesine gerileyerek % 7,20 seviyesine inmiştir. Haziran ayındaki gerilemede temel mal ve enerji gruplarındaki yükselişe rağmen gıda fiyatlarında kaydedilen düzeltme etkili olmuştur.

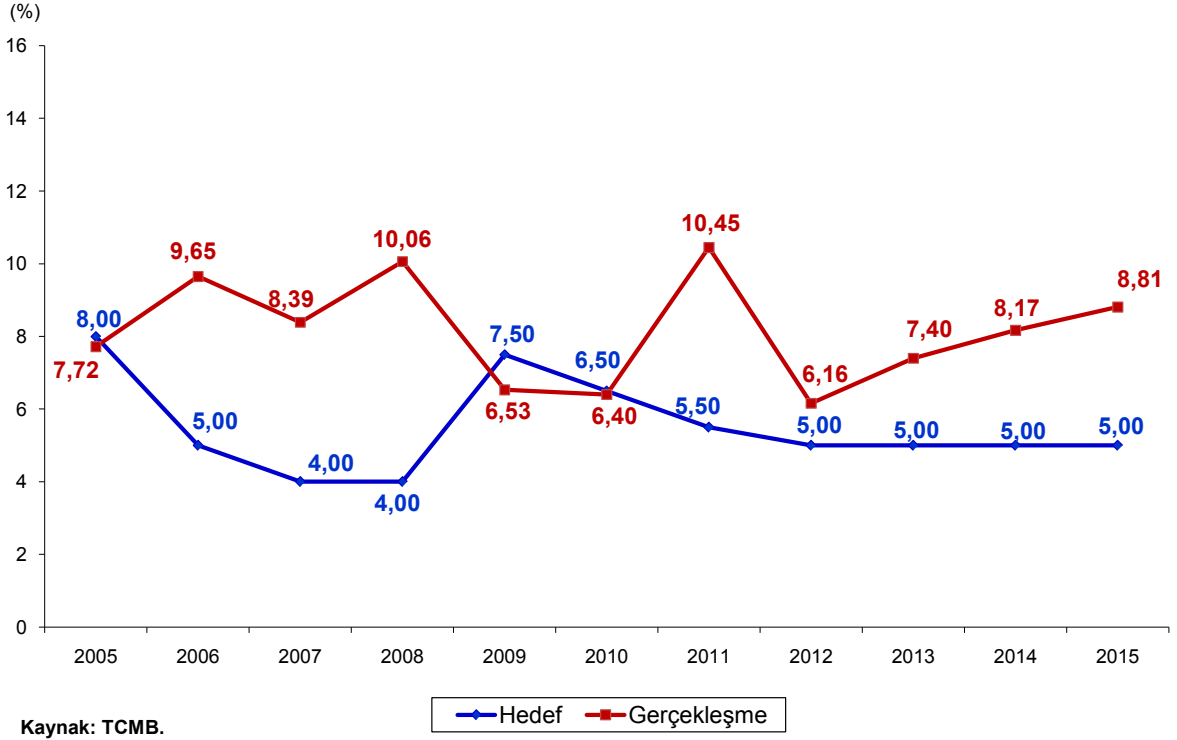
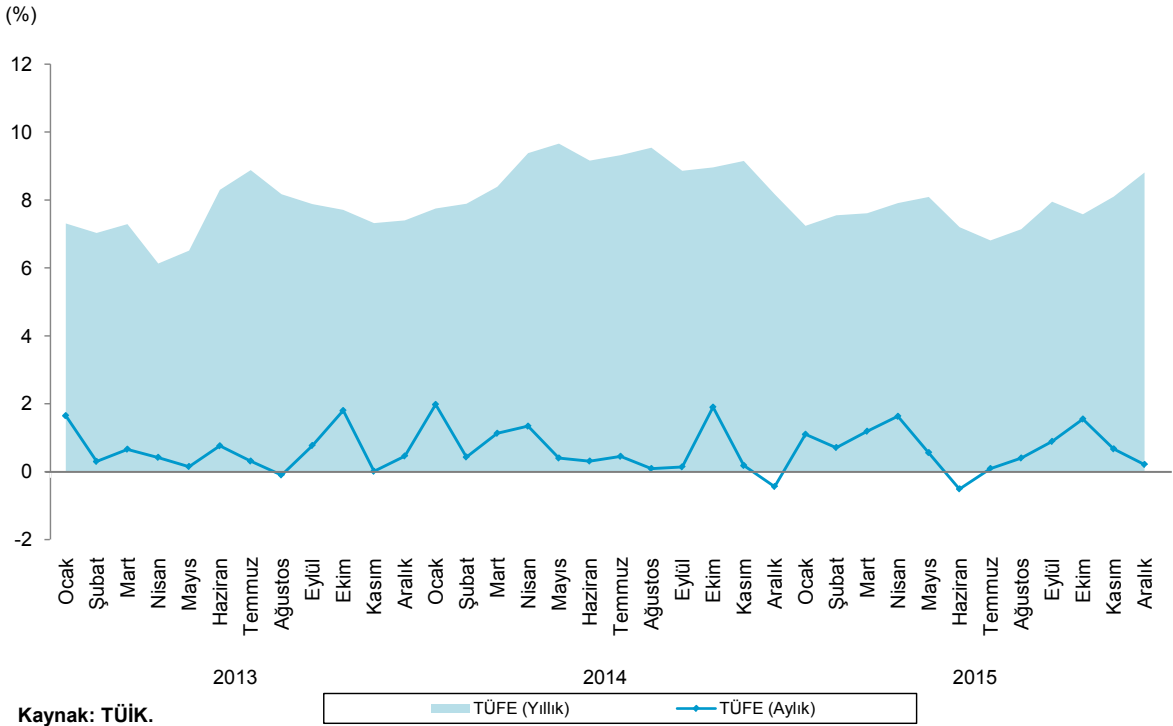
Petrol fiyatlarının enflasyon üzerindeki düşürücü etkisine rağmen gıda fiyatlarındaki olumsuz seyir ve Türk lirasında yaşanan değer kayıpları, enflasyonun ivmelenerek Eylül ayı itibarıyla % 7,95'e yükselmesine neden olmuştur. Türk lirasındaki değer kayıplarının sürmesi ve enerji grubundaki baz etkisi kaynaklı artışlar nedeniyle Aralık ayında enflasyon % 8,81 ile yılın en yüksek seviyesine yükselmiştir (Grafik 26).

Tablo 58. Ana Harcama Gruplarına Göre Tüketici Fiyat Endeksi

(2003=100)

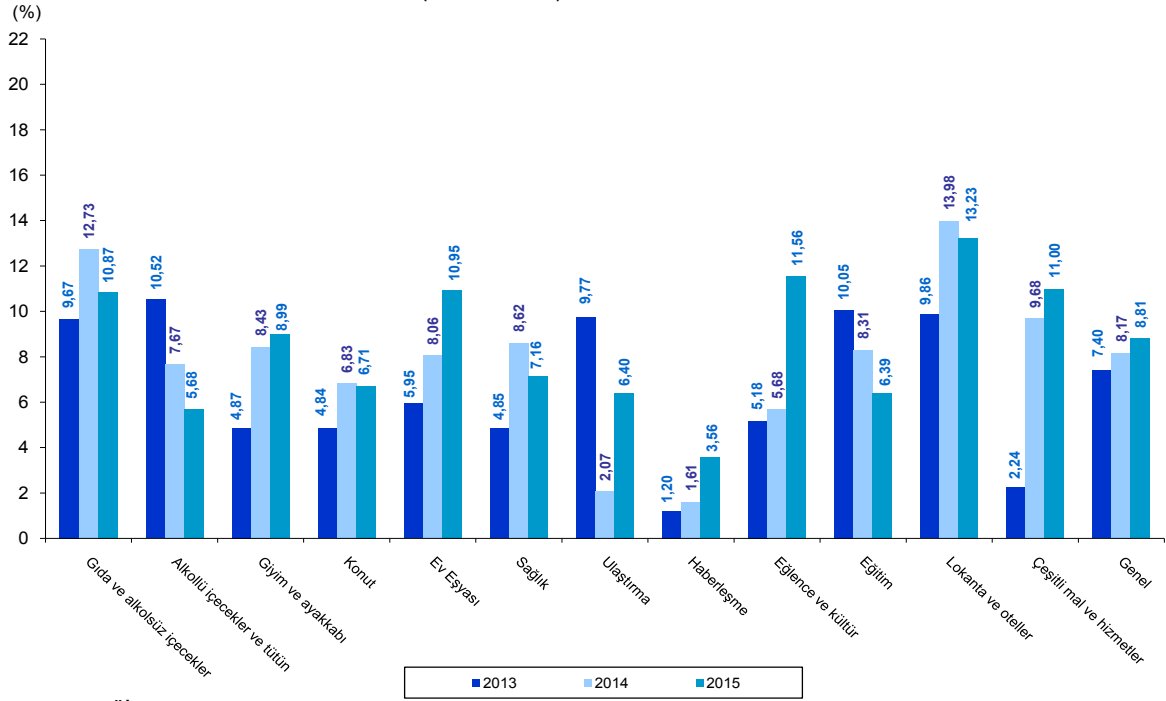
Ana Harcama Grupları	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
	Oniki Aylık Ortalama					
Gıda ve alkolsüz içecekler	233,97	9,10	263,49	12,62	292,86	11,15
Alkollü içecekler ve tütün	397,73	15,20	413,84	4,05	432,61	4,54
Giyim ve ayakkabı	152,79	6,39	165,03	8,01	175,25	6,19
Konut	262,85	7,17	277,81	5,69	299,01	7,63
Ev Eşyası	175,56	4,88	190,18	8,33	206,64	8,65
Sağlık	133,58	2,67	144,87	8,45	155,50	7,34
Ulaştırma	216,18	6,83	237,30	9,77	240,84	1,49
Haberleşme	122,13	5,12	123,40	1,04	127,17	3,06
Eğlence ve kültür	160,43	2,54	172,20	7,34	187,71	9,01
Eğitim	222,56	7,12	242,73	9,06	259,61	6,95
Lokanta ve oteller	295,18	9,26	334,38	13,28	379,39	13,46
Çeşitli mal ve hizmetler	256,27	4,93	274,60	7,15	302,42	10,13
Genel	222,33	7,49	242,02	8,85	260,59	7,67
	Yıl Sonu					
Gıda ve alkolsüz içecekler	241,85	9,67	272,64	12,73	302,27	10,87
Alkollü içecekler ve tütün	383,94	10,52	413,37	7,67	436,87	5,68
Giyim ve ayakkabı	161,41	4,87	175,02	8,43	190,75	8,99
Konut	269,55	4,84	287,95	6,83	307,28	6,71
Ev Eşyası	180,13	5,95	194,64	8,06	215,96	10,95
Sağlık	136,75	4,85	148,54	8,62	159,18	7,16
Ulaştırma	226,39	9,77	231,07	2,07	245,87	6,40
Haberleşme	122,41	1,20	124,38	1,61	128,81	3,56
Eğlence ve kültür	164,85	5,18	174,21	5,68	194,34	11,56
Eğitim	232,76	10,05	252,11	8,31	268,22	6,39
Lokanta ve oteller	308,77	9,86	351,95	13,98	398,51	13,23
Çeşitli mal ve hizmetler	258,16	2,24	283,15	9,68	314,29	11,00
Genel	229,01	7,40	247,72	8,17	269,54	8,81

Kaynak: TÜİK.

Grafik 25. Enflasyon Hedefleri ve Gerçekleşme**Grafik 26. Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)**

2015 yılı sonu itibarıyla alkollü içecekler ve tütün, konut, sağlık, ulaştırma, haberleşme ile eğitim ana harcama grupları endekslerinin değişim oranları, TÜFE genel endeks değişim oranının altında kalmıştır. Bunların dışında kalan gıda ve alkolsüz içecekler, giyim ve ayakkabı, ev eşyası, eğlence ve kültür, lokanta ve oteller ile çeşitli mal ve hizmetler ana harcama gruplarındaki fiyat endeksi değişim oranları ise TÜFE genel endeks değişim oranının üzerinde değişim göstermiştir (Grafik 27).

Grafik 27. Ana Harcama Grupları İtibarıyla Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Kaynak: TÜİK.

Ana harcama grupları itibarıyla en yüksek fiyat artışı % 13,23 ile lokanta ve oteller grubunda görülürken onu, % 11,56 ile eğlence ve kültür ve % 11,0 ile çeşitli mal ve hizmetler grubundaki artışlar izlemiştir. En düşük fiyat artışı ise % 3,56 ile haberleşme ana harcama grubunda gerçekleşmiş onu, % 5,68 ile alkollü içecekler ve tütün, % 6,39 ile eğitim grubundaki artışlar takip etmiştir.

2015 yılında dış finansal piyasalardaki belirsizlikler ve yurtiçindeki siyasi değişimler nedeniyle Türk Lirasında yaşanan değer kaybının doğrudan etkileri temel mal fiyatları kanalıyla çekirdek enflasyon üzerinde etkili olmuştur. 2015 yılının ilk dört ayında gerileyen temel mal grubu yıllık enflasyonu Mayıs ve Haziran aylarında yükselmeye başlamış ve bu artış eğilimi yılsonuna kadar devam etmiştir. Maliyet yönlü baskılar hizmet fiyatları üzerinde belirleyici olmaya devam etmiş, fiyatlama davranışlarında gözlenen bozulma çekirdek enflasyonun yükselmesine neden olmuştur. Alınan makro ihtiyati önlemler ve para politikasındaki sıkı duruşun olumlu etkisiyle birlikte petrol fiyatlarındaki gerileme ve ithalat fiyatlarındaki olumlu görünüm, maliyet baskılarını kısmen de olsa sınırlamıştır.

2015 yılında bu gelişmelere paralel olarak temel enflasyon göstergelerinden H çekirdek fiyat göstergesi (işlenmemiş gıda ürünleri, enerji, alkollü içkiler, tütün ürünleri ile altın hariç), bir önceki yılın aynı ayına göre Nisan ayında % 7,00 ile en düşük seviyede gerçekleşmiş, yılın en yüksek artış oranı ise % 9,27 ile Aralık ayında gerçekleşmiştir (Tablo 59, Grafik 28).

Tablo 59. Özel Kapsamlı Tüketici Fiyat Endeksi

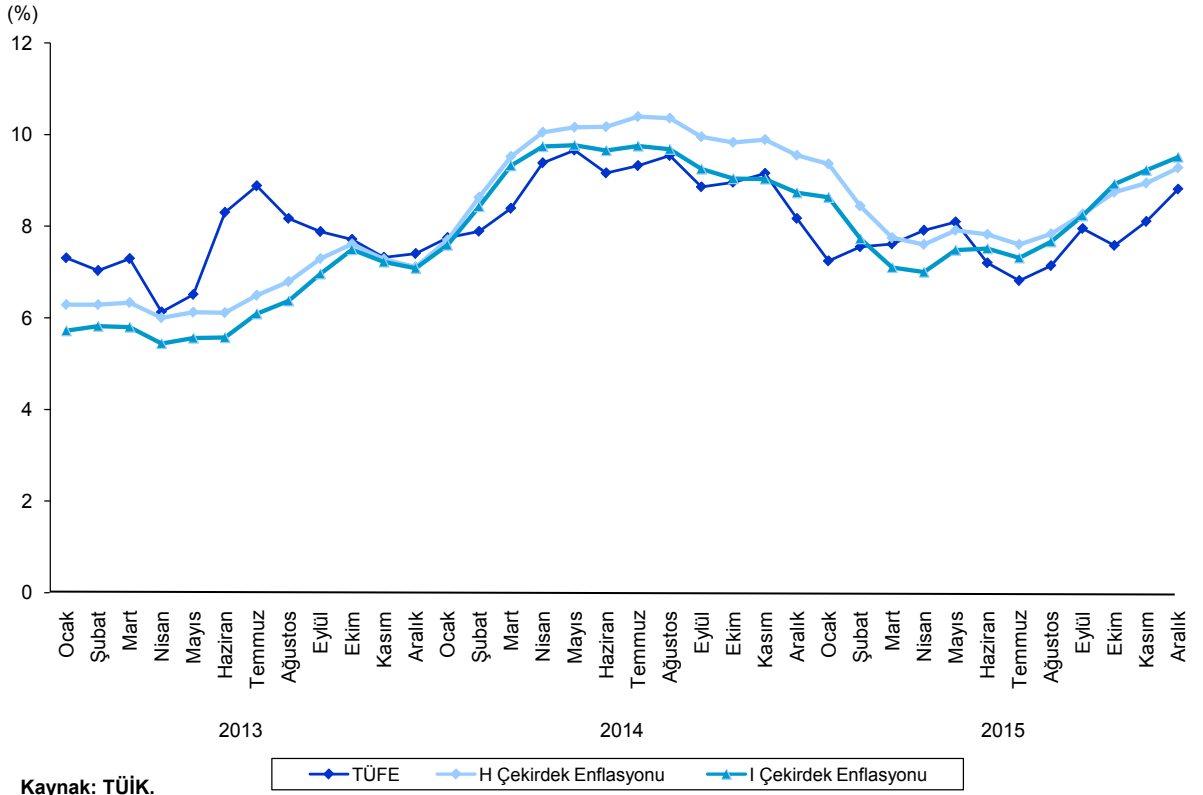
Grup/Kapsam	(2003=100)					
	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
	Oniki Aylık Ortalama					
A Mevsimlik ürünler hariç	228,22	7,21	249,08	9,14	267,80	7,52
B İşlenmemiş gıda ürünleri hariç	218,23	7,17	236,23	8,25	252,66	6,95
C Enerji hariç	216,08	7,45	237,17	9,76	257,87	8,73
D (B) ve (C)	210,07	7,06	229,39	9,20	247,91	8,07
E (C) ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç	207,34	6,95	228,41	10,16	248,96	9,00
F (E) ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	215,85	7,06	237,50	10,03	259,03	9,06
G (F) ve (B)	208,61	6,55	228,43	9,50	247,58	8,38
H (D) ve alkollü içkiler, tütün ürünleri ile altın hariç	196,55	6,65	215,60	9,69	233,49	8,30
I (C), gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç	190,97	6,27	208,47	9,17	225,23	8,04
	Yıl Sonu					
A Mevsimlik ürünler hariç	235,47	7,57	254,38	8,03	275,69	8,38
B İşlenmemiş gıda ürünleri hariç	224,77	6,76	241,85	7,60	261,57	8,15
C Enerji hariç	222,34	7,79	244,13	9,80	267,82	9,70
D (B) ve (C)	216,11	7,08	236,45	9,41	257,91	9,08
E (C) ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç	214,27	7,62	235,57	9,94	258,98	9,94
F (E) ve fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç	223,32	7,81	245,07	9,74	269,61	10,01
G (F) ve (B)	215,97	6,99	236,16	9,35	258,29	9,37
H (D) ve alkollü içkiler, tütün ürünleri ile altın hariç	203,41	7,11	222,84	9,55	243,50	9,27
I (C), gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç	197,54	7,08	214,79	8,73	235,21	9,51

Kaynak: TÜİK.

Enflasyonun diğer öncü göstergelerinden olan I fiyat göstergesi (enerji, gıda ve alkolsüz içecekler, alkollü içkiler ile tütün ürünleri ve altın hariç) % 9,36 ile Ocak ayında yılın en yüksek artış oranına yükselmiş, Aralık ayında % 9,51 ile yılın en yüksek artış seviyesine yükselmiştir.

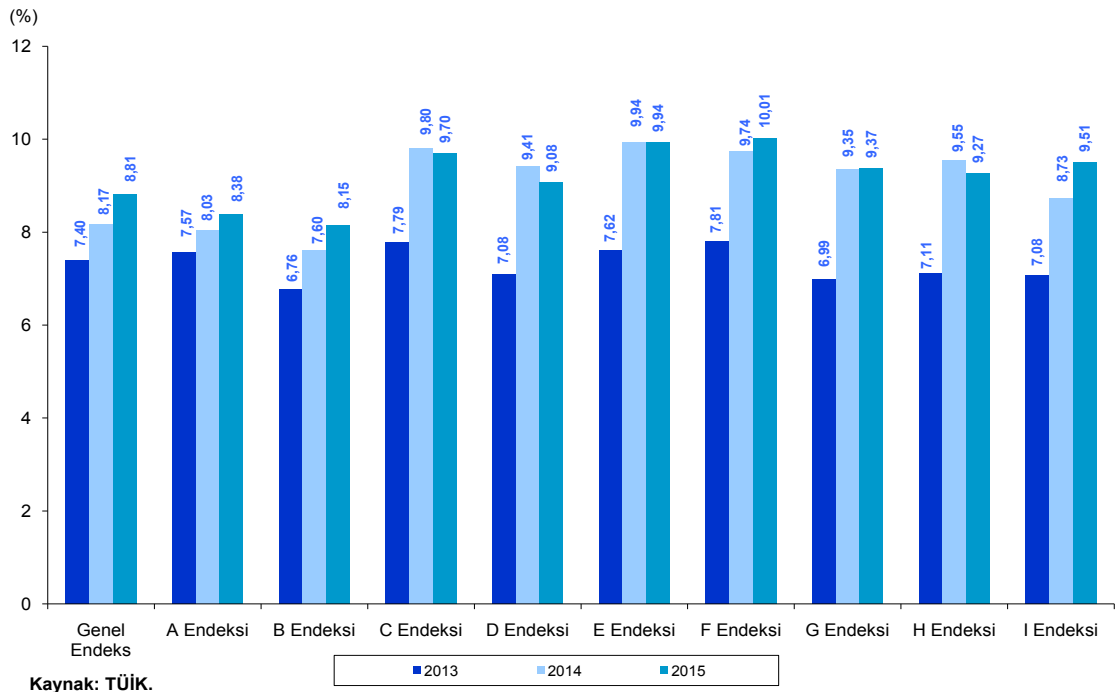
2015 yılında tüm özel kapsamlı TÜFE göstergelerinde artış olmuştur. Özel kapsamlı TÜFE'de gözlenen en yüksek yıllık artış % 10,01 ile F (enerji ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç, fiyatları yönetilen/yönlendirilen diğer ürünler, dolaylı vergiler hariç) fiyat göstergesinde görülmüştür. F fiyat göstergesini, % 9,94 ile E (enerji ve alkollü içkiler ile tütün ürünleri hariç) fiyat göstergesi, % 9,70 ile C (enerji hariç) fiyat göstergesi takip etmiştir. En az artış % 8,15 ile B (işlenmemiş gıda ürünleri hariç) fiyat göstergesinde olmuştur (Grafik 29).

Grafik 28. TÜFE, H ve I Çekirdek Enflasyonu (Yıllık)

Kaynak: TÜİK.

Grafik 29. Özel Kapsamlı Tüketici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Kaynak: TÜİK.

Bölgesel Düzeyde TÜFE

2015 yılı TÜFE rakamlarının İBBS Düzey-2'ye göre yıllık artış oranları incelendiğinde, en yüksek artışın % 9,83 ile İzmir TR31 bölgesinde olduğu, ardından ikinci sırada % 9,49 ile Aydın, Denizli ve Muğla illerini kapsayan TR32 bölgesinin, üçüncü sırada % 9,47 ile Adana ve Mersin illerini kapsayan TR62 bölgesinin geldiği görülmektedir. İBBS Düzey-2'ye göre en düşük artış ise % 7,41 ile Van, Muş, Bitlis ve Hakkari illerini kapsayan TRB2 bölgesinde gerçekleşirken, onu ikinci sırada % 7,53 ile Ağrı, Kars, Iğdır ve Ardahan illerini kapsayan TRA2 bölgesi ve üçüncü sırada % 7,70 ile Tekirdağ, Edirne ve Kırklareli illerini kapsayan TR21 bölgesi izlemiştir (Tablo 60).

Tablo 60. Bölgelere Göre Tüketici Fiyat Endeksi

Bölge Kodu	İBBS Düzey-2	(2003=100)					
		2013		2014		2015	
		Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
TR10	İstanbul	226,86	7,89	247,59	9,14	267,58	8,07
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	224,66	8,24	245,52	9,29	262,40	6,88
TR22	Balıkesir, Çanakkale	230,27	7,86	252,27	9,55	272,85	8,16
TR31	İzmir	223,37	7,27	244,70	9,55	265,04	8,31
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	223,41	6,92	243,16	8,84	262,96	8,14
TR33	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak	219,79	7,29	238,55	8,53	258,33	8,29
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	222,89	7,49	241,89	8,53	260,42	7,66
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	228,15	7,94	247,20	8,35	266,59	7,84
TR51	Ankara	229,65	7,74	251,07	9,33	270,67	7,81
TR52	Konya, Karaman	225,18	7,43	243,34	8,06	261,32	7,39
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	216,06	7,24	235,18	8,85	252,18	7,23
TR62	Adana, Mersin	227,55	7,72	245,40	7,85	263,95	7,56
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	221,89	6,92	240,76	8,50	258,27	7,28
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	228,30	7,80	248,17	8,70	264,94	6,76
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	228,74	7,45	249,29	8,99	269,38	8,06
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	218,44	7,67	237,88	8,90	255,94	7,59
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	218,67	6,97	238,18	8,92	255,66	7,34
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	222,26	7,39	242,48	9,10	260,89	7,59
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	223,50	7,51	242,67	8,58	258,80	6,65
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	228,28	7,67	248,62	8,91	263,10	5,83
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	231,15	7,15	251,17	8,66	268,46	6,89
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	222,51	7,75	242,51	8,99	257,94	6,36
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	227,31	7,22	246,87	8,60	263,57	6,77
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	225,61	9,08	246,18	9,12	266,34	8,19
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	226,67	8,09	246,61	8,80	266,32	7,99
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	207,76	7,20	223,65	7,65	240,58	7,57
TR	Türkiye	222,33	7,49	242,02	8,85	260,59	7,67
Yıl Sonu							
TR10	İstanbul	233,44	7,48	254,24	8,91	276,54	8,77
TR21	Tekirdağ, Edirne, Kırklareli	231,16	7,50	251,05	8,60	270,37	7,70
TR22	Balıkesir, Çanakkale	237,25	7,46	257,69	8,62	281,75	9,34
TR31	İzmir	231,10	7,94	250,83	8,54	275,48	9,83
TR32	Aydın, Denizli, Muğla	230,31	7,29	248,07	7,71	271,61	9,49
TR33	Manisa, Afyonkarahisar, Kütahya, Uşak	226,98	6,98	244,23	7,60	266,97	9,31
TR41	Bursa, Eskişehir, Bilecik	229,77	7,62	246,90	7,46	269,81	9,28
TR42	Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova	235,22	7,79	253,74	7,87	276,31	8,89
TR51	Ankara	236,86	7,54	257,48	8,71	279,64	8,61
TR52	Konya, Karaman	232,11	7,84	247,69	6,71	270,42	9,18
TR61	Antalya, Isparta, Burdur	222,65	7,65	239,52	7,58	260,69	8,84
TR62	Adana, Mersin	233,77	7,45	250,98	7,36	274,76	9,47
TR63	Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye	228,83	7,36	245,38	7,23	267,37	8,96
TR71	Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir	235,75	8,44	252,78	7,22	274,15	8,45
TR72	Kayseri, Sivas, Yozgat	235,71	7,40	255,15	8,25	277,62	8,81
TR81	Zonguldak, Karabük, Bartın	225,49	7,60	243,29	7,89	265,32	9,06
TR82	Kastamonu, Çankırı, Sinop	225,61	7,33	243,49	7,93	262,93	7,98
TR83	Samsun, Tokat, Çorum, Amasya	229,18	7,33	247,62	8,05	270,24	9,13
TR90	Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane	230,13	7,34	246,65	7,18	267,24	8,35
TRA1	Erzurum, Erzincan, Bayburt	235,36	8,04	251,54	6,87	271,09	7,77
TRA2	Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan	236,83	6,63	257,12	8,57	276,47	7,53
TRB1	Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli	230,17	7,40	248,88	8,13	268,10	7,72
TRB2	Van, Muş, Bitlis, Hakkari	233,68	7,22	252,97	8,25	271,72	7,41
TRC1	Gaziantep, Adıyaman, Kilis	233,52	8,51	253,96	8,75	277,77	9,38
TRC2	Şanlıurfa, Diyarbakır	233,10	7,55	254,33	9,11	275,51	8,33
TRC3	Mardin, Batman, Şırnak, Siirt	213,51	6,58	230,73	8,07	249,18	8,00
TR	Türkiye	229,01	7,40	247,72	8,17	269,54	8,81

Kaynak: TÜİK.

1.4.1.2 Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

2014 yılı sonunda % 6,36 artan Yİ-ÜFE, 2015 yılı ilk ayına yıllık % 3,28'lik artış ile başlamış, Türk Lirasındaki değer kaybı nedeniyle imalat sanayi fiyatlarında yükselme olsa da, baz etkisiyle % 3,00'lar civarındaki düşük oranlı artış korunmuştur. YÜ-ÜFE gıda imalatı ve uluslararası petrol fiyatlarındaki artış ile Türk Lirasındaki değer kaybının ivmelenmeye başlamasıyla Nisan ayından itibaren artış eğilimi göstermeye başlamıştır. Eylül ayında % 6,92 ile yılın en yüksek artış oranı gerçekleşmiştir.

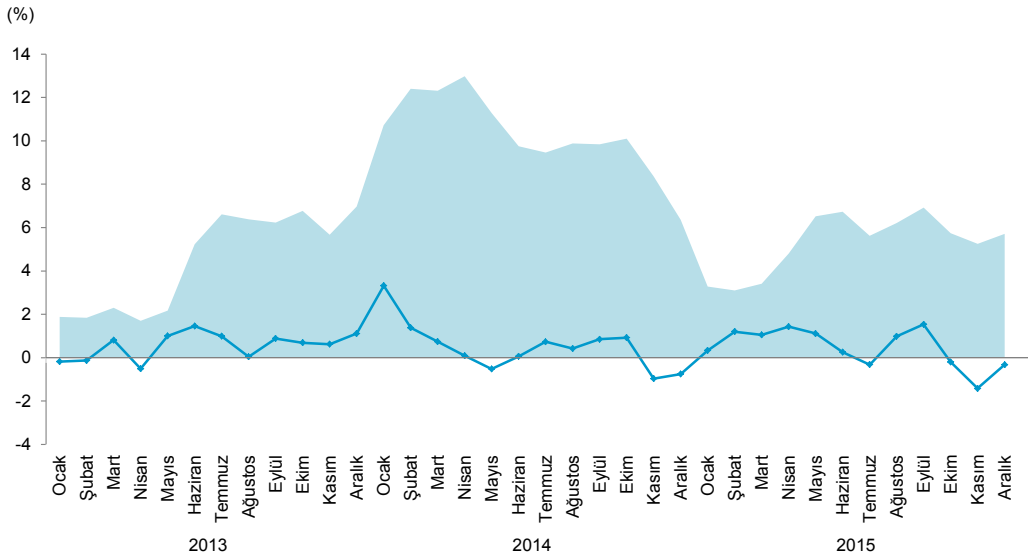
Yılın son çeyreğinde başta petrol olmak üzere uluslararası emtia fiyatlarındaki düşüş Yİ-ÜFE'nin gerilemesinde belirleyici olmuştur. 2015 yılı sonunda Yİ-ÜFE bir önceki yıl sonuna göre 0,65 puan azalarak % 5,71'e gerilemiştir (Tablo 61, Grafik 30).

Tablo 61. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

Sektörler	(2003=100)					
	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
	Oniki Aylık Ortalama					
Madencilik ve taşocakçılığı	316,24	9,52	344,09	8,81	337,50	-1,92
İmalat	206,60	4,46	230,22	11,43	243,95	5,96
Elektrik, gaz üretimi ve dağıtımı	243,65	10,21	238,81	-1,99	238,88	0,03
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	183,51	10,74	201,77	9,95	245,45	21,65
Genel	212,96	4,48	234,78	10,25	247,19	5,28
	Yıl Sonu					
Madencilik ve taşocakçılığı	331,61	12,64	335,00	1,02	332,68	-0,69
İmalat	215,42	8,45	231,85	7,63	246,64	6,38
Elektrik, gaz üretimi ve dağıtımı	244,69	-11,16	235,98	-3,56	236,42	0,19
Su temini; kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	189,40	10,77	211,93	11,90	254,21	19,95
Genel	221,74	6,97	235,84	6,36	249,31	5,71

Kaynak: TÜİK.

Grafik 30. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)

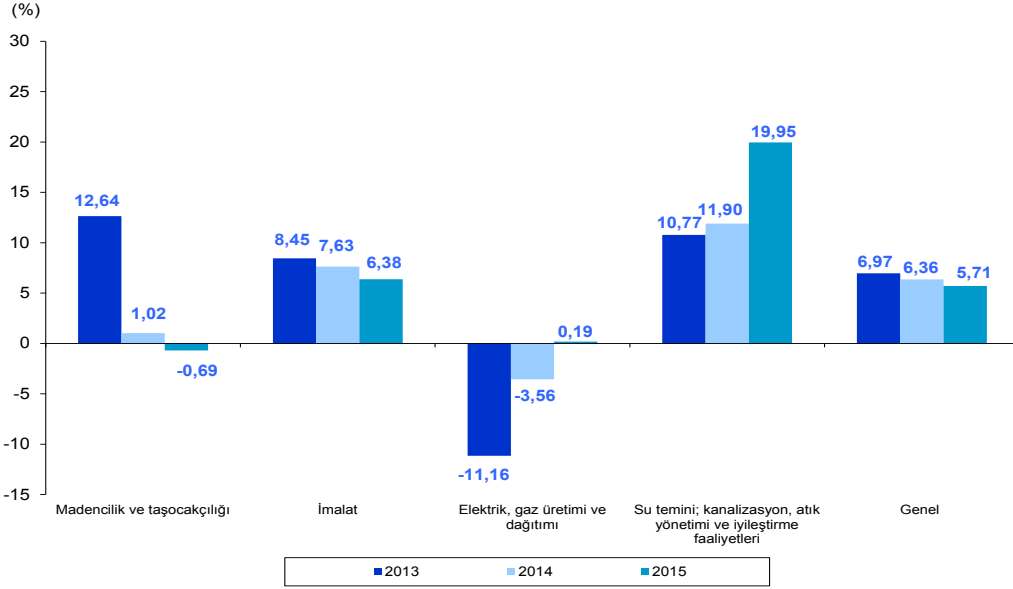

Kaynak: TÜİK.

— Yİ-ÜFE (Yıllık) — Yİ-ÜFE (Aylık)

2015 yılında sanayinin alt sektörlerinden madencilik ve taşocakçılığı sektörü fiyat artış hızı % 1,02'den % -0,69'a, imalat sanayi sektörü fiyat artış hızı % 7,63'ten % 6,38'e gerilerken, elektrik, gaz üretimi ve dağıtım sektörü fiyat artış hızı % -3,56'dan % 0,19'a, su temini sektörü fiyat artış hızı % 11,90'dan % 19,95'e yükselmiştir (Grafik 31).

Grafik 31. Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Kaynak: TÜİK.

Oniki aylık ortalamalara göre 2014 yılında % 10,25 olan Yİ-ÜFE değişim oranı, 2015 yılında 4,97 puanlık düşüşle % 5,28'e gerilemiştir.

Yİ-ÜFE'de ana sanayi grupları sınıflamasına göre 2015 yılı sonunda en yüksek artış % 12,48 ile dayanıklı tüketim malı fiyatlarında gerçekleşirken, düşüş gösteren tek grup % 2,57 ile enerji olmuştur (Tablo 62, Grafik 32).

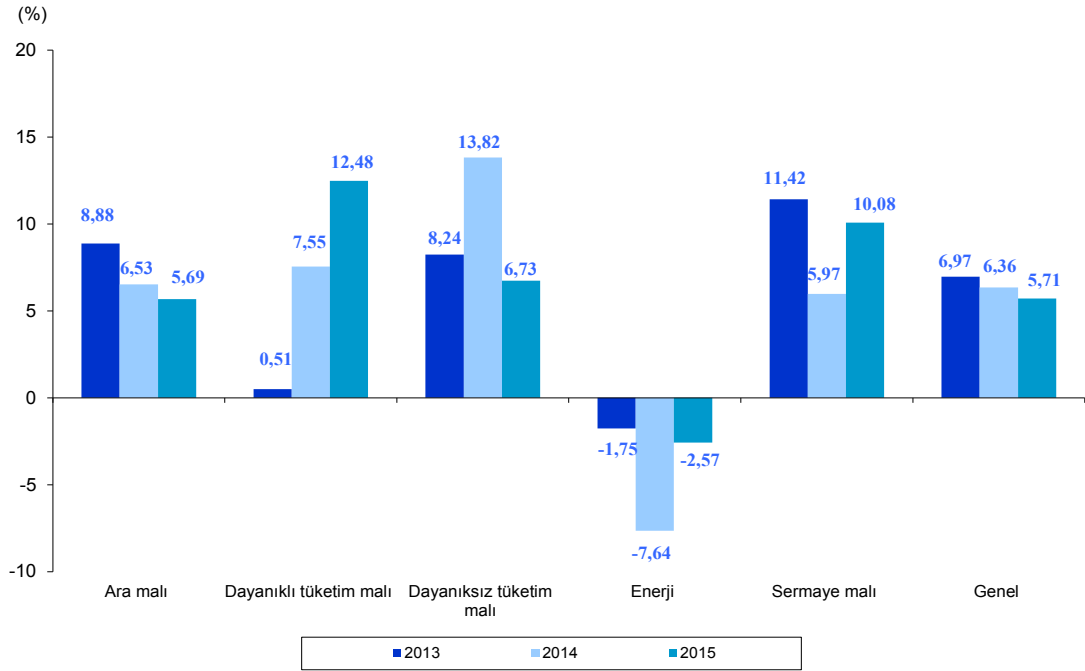
Tablo 62. Ana Sanayi Gruplarına Göre Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi

(2003=100)

Ana Sanayi Grupları	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
Oniki Aylık Ortalama						
Ara malı	211,44	3,90	234,31	10,82	246,03	5,00
Dayanıklı tüketim malı	149,98	0,25	162,87	8,60	178,17	9,39
Dayanısız tüketim malı	185,63	5,77	210,85	13,59	232,19	10,12
Enerji	344,20	9,21	350,23	1,75	331,70	-5,29
Sermaye malı	176,57	7,25	196,35	11,20	207,64	5,75
Genel	212,96	4,48	234,78	10,25	247,19	5,28
Yıl Sonu						
Ara malı	221,12	8,88	235,56	6,53	248,96	5,69
Dayanıklı tüketim malı	152,13	0,51	163,62	7,55	184,04	12,48
Dayanısız tüketim malı	193,06	8,24	219,75	13,82	234,55	6,73
Enerji	353,64	-1,75	326,61	-7,64	318,21	-2,57
Sermaye malı	185,00	11,42	196,05	5,97	215,81	10,08
Genel	221,74	6,97	235,84	6,36	249,31	5,71

Kaynak: TÜİK.

Grafik 32. Ana Sanayi Gruplarına Göre Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Yıl Sonuna Göre)

Kaynak: TÜİK.

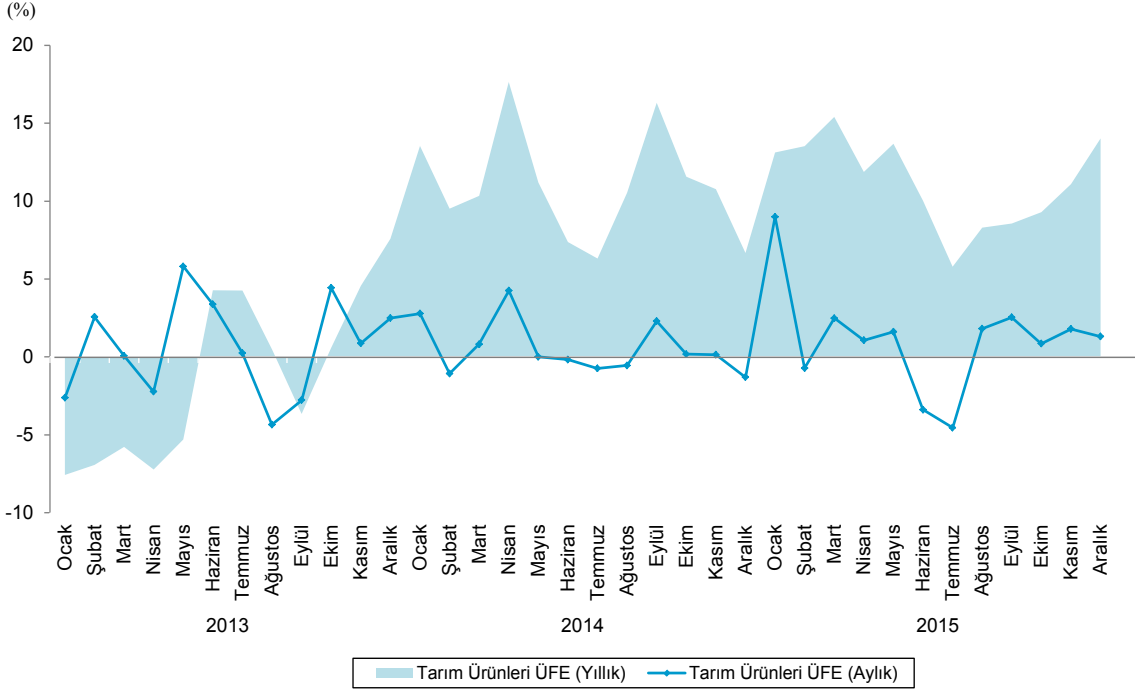
1.4.1.3 Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi

Tarım sektörü fiyatları 2014 yılı sonunda % 6,67 artış gösterirken, 2015 yılında yıl sonu itibarıyla 7,35 puan artarak % 14,02 artış göstermiştir. Tarım ÜFE alt sektörlerinden balıkçılıkta % 22,12, tarım ve avcılık ürünlerinde % 14,23 artarken, ormancılık ürünlerinde % 0,56 düşüş gerçekleşmiştir. 2015 yılında tarım ÜFE yıllık bazda en yüksek düzeyine % 15,40 ile Mart ayında ulaşırken, aylık değişimde en yüksek düzeyine % 8,99 ile Ocak ayında ulaşmıştır (Tablo 63, Grafik 33).

Tablo 63. Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi

Sektörler	(2010=100)					
	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
	Oniki Aylık Ortalama					
Tarım ve avcılık ürünleri	105,08	-1,43	116,31	10,69	129,44	11,28
Ormancılık ürünleri	125,56	-7,41	155,17	23,58	162,17	4,51
Balıkçılık	135,92	10,04	142,86	5,10	165,11	15,58
Genel	106,10	-1,34	117,65	10,89	130,82	11,20
	Yıl Sonu					
Tarım ve avcılık ürünleri	110,92	7,77	117,33	5,78	134,03	14,23
Ormancılık ürünleri	126,32	5,02	152,89	21,03	152,03	-0,56
Balıkçılık	111,69	1,59	147,91	32,44	180,63	22,12
Genel	111,26	7,58	118,68	6,67	135,32	14,02

Kaynak: TÜİK.

Grafik 33. Tarım Ürünleri Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)

Kaynak: TÜİK.

1.4.1.4 Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi

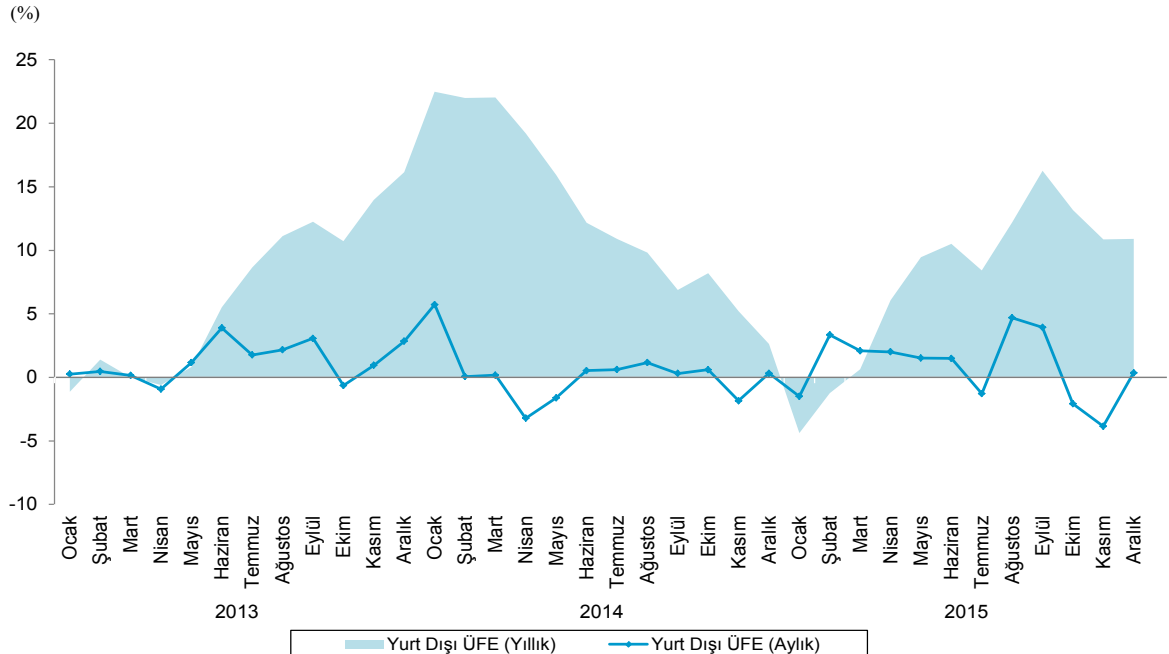
2014 yılı sonunda % 2,63 artış gösteren YD-ÜFE, 2015 yılında yılsonu itibarıyla 8,27 puanlık yükselişle % 10,90 artış göstermiştir. YD-ÜFE’de sanayi alt sektörlerinden madencilik ve taşocakçılığı sektöründe % 5,43, imalat sanayi sektöründe % 11,00 artış gerçekleşmiştir. Ana sanayi grupları sınıflamasına göre ise enerji fiyatları % 12,58 düşüş gösterirken, dayanıklı tüketim malı fiyatları % 13,49, sermaye malı fiyatları % 13,12, dayanıksız tüketim malı fiyatları % 12,66 ve ara malı fiyatları % 10,43 artış göstermiştir. YD-ÜFE yıllık değişimde en yüksek düzeyine % 4,69 ile Ağustos, aylık değişimde en yüksek düzeyine % 16,26 ile Eylül ayında ulaşmıştır (Tablo 64, Grafik 34).

Tablo 64. Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi

Sektörler	(2010=100)					
	2013		2014		2015	
	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)	Endeks	Değişim (%)
			Oniki Aylık Ortalama			
Madencilik ve taşocakçılığı	128,09	11,02	145,37	13,49	153,38	5,51
İmalat Sanayi	126,19	6,48	142,30	12,77	153,29	7,73
Ana Sanayi Grupları						
Ara malı	126,54	4,66	142,05	12,26	156,64	10,27
Dayanıklı tüketim malı	114,64	3,65	126,84	10,64	138,65	9,31
Dayanısız tüketim malı	127,08	10,50	147,07	15,74	161,54	9,84
Enerji	168,55	2,27	183,12	8,64	153,76	-16,03
Sermaye malı	120,47	8,54	135,54	12,51	143,46	5,84
Genel	126,22	6,55	142,34	12,78	153,27	7,68
			Yıl Sonu			
Madencilik ve taşocakçılığı	138,48	17,89	147,01	6,16	154,99	5,43
İmalat Sanayi	137,67	16,13	141,21	2,57	156,75	11,00
Ana Sanayi Grupları						
Ara malı	136,04	13,53	144,81	6,45	159,91	10,43
Dayanıklı tüketim malı	120,85	7,34	124,94	3,38	141,79	13,49
Dayanısız tüketim malı	142,49	21,88	148,52	4,23	167,32	12,66
Enerji	185,06	15,89	146,12	-21,04	127,74	-12,58
Sermaye malı	132,51	18,69	132,47	-0,03	149,85	13,12
Genel	137,68	16,15	141,30	2,63	156,70	10,90

Kaynak: TÜİK.

Grafik 34. Yurt Dışı Üretici Fiyat Endeksi Değişim Oranları (Aylık ve Yıllık)

Kaynak: TÜİK.

1.4.2 Para, Banka

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası fiyat istikrarının sağlanmasına odaklı açık enflasyon hedeflemesi rejimini 2006 yılından itibaren uygulamaya başlamıştır. Küresel kriz sonrası dönemde Türkiye ekonomisinin toparlanma sürecinde iç ve dış talepte daralma, kısa vadeli sermaye girişleri, cari dengede bozulma ve hızlı seyreden kredi genişlemesinin yol açtığı riskler karşısında alternatif politika ihtiyacı doğmuştur. Buradan hareketle TCMB, küresel dengesizliklerden kaynaklanan makro finansal riskleri kontrol altında tutabilmek için 2010 yılı sonlarından itibaren enflasyon hedeflemesi rejimini yeniden düzenleyerek, fiyat istikrarının yanısıra finansal istikrarı da dikkate alan yeni bir para politikası stratejisini uygulamaya başlamıştır. Yeni para politikası ile orta vadede fiyat istikrarından taviz vermeden, koşulların elverdiği ölçüde makro finansal istikrarı da gözetmeye başlamıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası 2015 yılında da 2010 yılı sonlarından itibaren uygulanmaya başlanan bu yeni para politikası çerçevesinde uygulamalarını sürdürmüştür. 10 Aralık 2014 tarihinde yayınlanan 2015 Yılı Para ve Kur Politikası metninde, para ve kur politikasının ana çerçevesi yanında makro-finance riskleri sınırlamaya ve basiretli borçlanmayı desteklemeye yönelik yeni makroihtiyati politikaları açıklamıştır. Fiyat istikrarı ve finansal istikrarın sağlanması amacına yönelik olarak geleneksel araçların yanısıra yeni politika çerçevesinde geliştirilen araçlar kullanılmaya devam edilirken, iletişim politikası yine destekleyici bir araç olarak kullanılmıştır.

2015 yılında enflasyon hedefi 2013 ve 2014 yıllarında olduğu gibi Hükümetle birlikte % 5 olarak belirlenmiştir. TCMB'nin hesap verme yükümlülüğüne esas teşkil edecek olan belirsizlik aralığı her iki yönde 2 puan olarak korunmaya devam edileceği açıklanmıştır.

2013 yılının Mayıs ayından itibaren küresel para politikalarında yaşanan gelişmelerin etkisiyle gelişmekte olan ülkelerin çoğu gibi ülkemizde de sermaye akımlarında dalgalanmalar olmuş, Türk Lirasında belirgin bir değer kaybı yaşanırken, risk primi önemli oranda artmış ve faiz oranları yükselmiştir. TCMB enflasyon beklentileri ve fiyatlama davranışlarındaki bozulmayı sınırlamak için 2014 yılı başından itibaren para politikasında sıkı bir duruş sergilemiştir.

Küresel finansal piyasalardaki oynaklık 2015 yılının ilk çeyreğinde de devam etmiştir. Küresel iktisadi faaliyetlerde beklenen canlanma sağlanamazken, büyüme oranları düşük seyrini korumuş, döviz kurları dalgalanmaya devam etmiş, gelişmekte olan ülkelere yönelik sermaye akımları azalmıştır. Bu gelişmeler gelişmekte olan ülkelerin çoğu gibi Türkiye ekonomisini de olumsuz etkilemiş ve kurlarda oynaklık artarken, risk primi göstergelerinde dalgalanmalar ortaya çıkmıştır.

Para Politikası Kurulu 2015 yılı Ocak ve Şubat aylarında yaptığı olağan toplantısında faiz oranlarında ölçülü indirimlere giderken, likidite politikasını sıkı tutarak temkinli

para politikası duruşunu sürdürdüğünü açıklamıştır. Kurul para politikasındaki sıkı duruş ve özellikle enerji ve gıda dışı(çekirdek) enflasyon göstergelerindeki olumlu görünüme bağlı olarak, bir hafta vadeli repo ihale faiz oranını (politika faizi) Ocak ayında 50 baz puan indirerek % 8,25'ten % 7,75'e, Şubat ayında da 25 puan indirerek % 7,50'ye düşürmüştür. Ayrıca gecelik borçlanma faiz oranını Ocak ayında % 7,50'ye, Şubat ayında % 7,25'e, gecelik borç verme faiz oranını da Ocak ayında % 11,25'e, Şubat ayında da % 10,75'e indirmiştir. Küresel finansal piyasalarda belirsizliklerin devam etmesi, yurt içinde gıda fiyatlarındaki artışların enflasyon görünümünü olumsuz etkilemesi nedeniyle faiz indirimlerini ölçülü düzeyde tutmuştur (Tablo 65).

Tablo 65. Para Politikası Kurulu Faiz Kararları

Para Politikası Kurulu Toplantı Tarihleri	Faiz Kararı ⁽¹⁾	Gecelik Borçlanma Faiz Oranı	Gecelik Borç Verme Faiz Oranı	Politika Faizi ⁽¹⁾
20 Ocak 2015	50 baz puan indirildi	7,50	11,25	7,75
24 Şubat 2015	25 baz puan indirildi	7,25	10,75	7,50
17 Mart 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
22 Nisan 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
20 Mayıs 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
23 Haziran 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
23 Temmuz 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
18 Ağustos 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
22 Eylül 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
21 Ekim 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
24 Kasım 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50
22 Aralık 2015	Değişiklik Yapılmadı	7,25	10,75	7,50

Kaynak: TCMB.

(1): Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası politika faiz oranındaki karar ve oran.

Yılın ikinci çeyreğinde küresel finansal piyasalardaki dalgalanmaların devam etmesi yanında yurt içi kaynaklı belirsizlikler Türkiye ekonomisini olumsuz etkilemiştir. Para Politikası Kurulu, küresel belirsizlikler, döviz kuru oynaklıkları ile enerji ve gıda fiyatlarındaki artışların çekirdek enflasyondaki iyileşmeyi geciktirmesi nedeniyle para politikasındaki temkinli yaklaşımın sürdürülmesi gerektiğini belirterek, faiz oranlarının sabit tutulmasına karar vermiştir. Türk Lirasının değer kaybına uğradığı bu dönemde, TCMB artan likidite ihtiyacını karşılamak için marjinal fonlamanın ağırlığını artırarak, TCMB ortalama fonlama faizini yükseltmiştir.

Para Politikası Kurulu 18 Ağustos 2016 tarihinde yaptığı olağan toplantısında da enflasyona ilişkin yukarı yönlü riskleri dengelemek açısından para politikası duruşunun bir miktar sıkılaştırılmasına karar vermiştir. Ayrıca, küresel para politikalarının normalleşmeye başlamasından önce ve sonra uygulanabilecek politikalara ilişkin yol

haritasını açıklamıştır. Bu yol haritası; faiz ve Türk Lirası likiditesi, döviz likiditesi ve finansal istikrara yönelik politikalar olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Bu çerçevede para politikasında sadeleştirmeye gidileceği, faiz koridorunun daraltılacağı ve bir hafta vadeli repo ihale faiz oranı etrafında daha simetrik bir hale getirileceği bildirilmiştir. Türk Lirası likiditesiyle ilgili olarak da 23 Eylül 2015 tarihinden itibaren piyasa yapıcı bankalara repo işlemleri yoluyla tanınan borçlanma imkanı faiz oranı uygulaması kaldırılmış ve Türk Lirası işlemlerinin teminat koşullarında sadeleşmeye gidilmiştir.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası finansal istikrarı destekleyici, döviz likiditesini dengeleyici mevcut para politikasındaki sıkı duruşunu yıl sonuna kadar sürdürmüş ve faiz oranlarında değişiklik yapmamıştır.

2015 yılı içinde uygulanan sıkı para politikası uygulamaları çerçevesinde, 2014 yılına göre M1 para arzının alt kalemi olan dolaşımdaki para % 22,0'lık artışla 94.465 milyon TL'ye, vadesiz TL mevduat % 17,4'lük artışla 123.368 milyon TL'ye, vadesiz yabancı para cinsinden mevduat % 35,9'luk artışla 94.477 milyon TL'ye yükselmiştir. TÜFE'nin 2015 yılında % 8,8 arttığı dikkate alındığında reel olarak dolaşımdaki paranın % 12,1, vadesiz TL mevduatın % 7,9, vadesiz yabancı para cinsinden mevduatın da % 24,9 arttığı görülmektedir. Böylece dar tanımlı para arzı M1 nominal olarak % 23,9'luk artışla 312.309 milyon TL'ye yükselirken, reel olarak da % 13,9 büyüme kaydetmiştir (Tablo 66, Grafik 35).

Tablo 66. Para Arzları ⁽¹⁾

Para Arzları	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
				(Bin TL)	
M1	225.330.535	251.991.723	312.309.477	11,8	23,9
Dolaşımdaki para	67.755.894	77.420.141	94.464.630	14,3	22,0
Vadesiz mevduat (TL)	94.575.852	105.042.324	123.367.891	11,1	17,4
Vadesiz mevduat (YP)	62.998.789	69.529.257	94.476.956	10,4	35,9
M2	910.052.031	1.018.546.164	1.206.005.294	11,9	18,4
Vadeli mevduat (TL)	460.981.473	507.414.932	539.139.399	10,1	6,3
Vadeli mevduat (YP)	223.740.023	259.139.509	354.556.418	15,8	36,8
M3	950.979.183	1.063.151.797	1.249.183.770	11,8	17,5
Repo	5.672.097	6.280.778	5.043.518	10,7	-19,7
Para piyasası fonları	11.229.143	13.091.779	12.563.088	16,6	-4,0
İhraç edilen menkul değerler	24.025.912	25.233.077	25.571.870	5,0	1,3

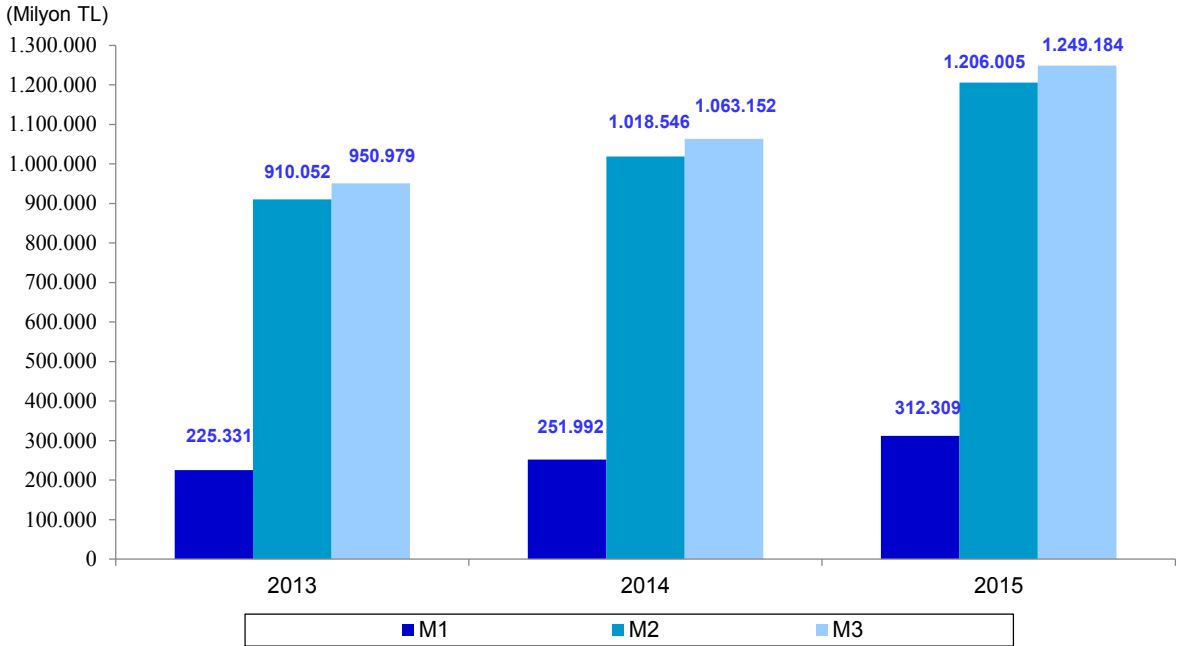
Kaynak: TCMB.

(1): Veriler yılın son Cuma günü itibarıyladır.

YP: Yabancı para.

M2 para arzının alt kalemi olan TL cinsinden vadeli mevduat 2015 yılında % 6,3'lük artışla 539.139 milyon TL'ye, yabancı para cinsinden vadeli mevduat ise % 36,8'lik artışla 354.556 milyon TL'ye yükselmiştir. Böylece M2 para arzı % 18,4 artarak 1.206.005 milyon TL olmuştur. M2 para arzında reel olarak da % 8,8'lik artış meydana gelmiştir. M3 para arzı % 17,5'lik artışla 1.249.184 milyon TL'ye yükselirken, reel olarak da % 8,0 artış göstermiştir.

Grafik 35. Para Arzları

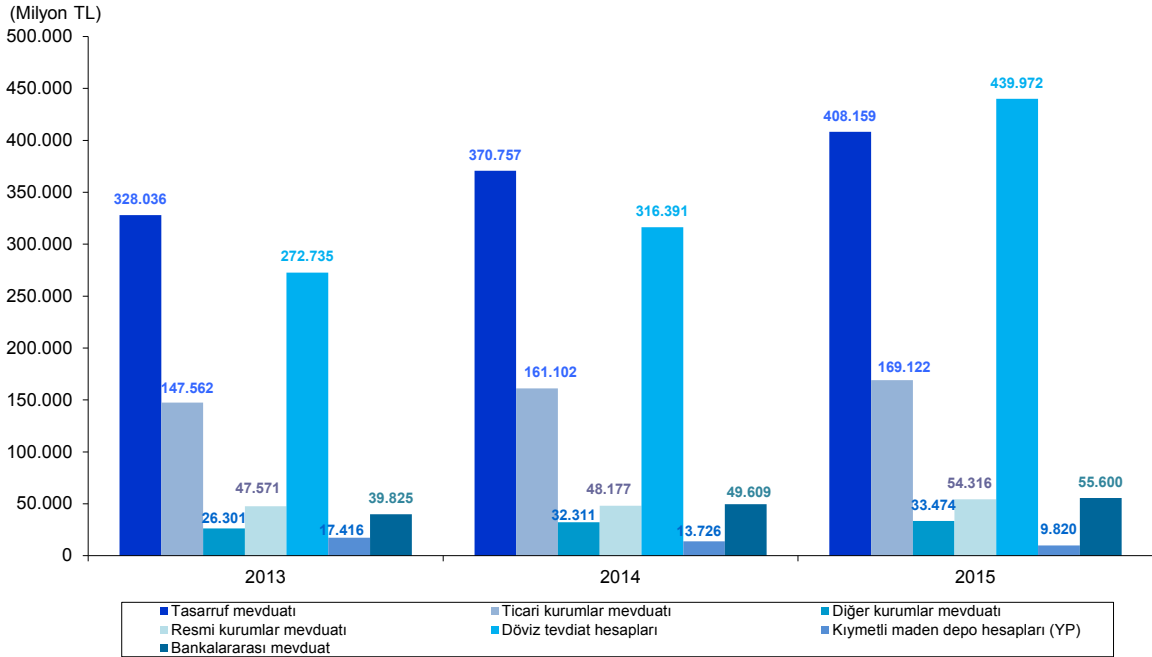
2015 yılında mevduat bankalarındaki toplam mevduat % 18,0'lık artışla 1.170.462 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. Toplam mevduat içinde en yüksek paya sahip olan tasarruf mevduatı % 10,1'lik artışla 408.159 milyon TL, ticari kurumlar mevduatı % 5,0'lık artışla 169.122 milyon TL, diğer kurumlar mevduatı % 3,6'lık artışla 33.474 milyon TL, resmi kurumlar mevduatı % 12,7'lik artışla 54.316 milyon TL olmuştur. Döviz tevdiat hesapları % 39,1'lik artışla 439.972 milyon TL'ye, bankalararası mevduat % 12,1'lik artışla 55.600 milyon TL'ye yükselirken, yabancı para cinsinden kıymetli maden depo hesapları % 28,5'lik azalışla 9.820 milyon TL'ye gerilemiştir. Toplam mevduat içinde en yüksek payı % 37,6 ile döviz tevdiat hesapları alırken, bunun içinde yer alan vadeli döviz tevdiat hesabının payı % 30,3 olmuştur. Döviz tevdiat hesabını % 34,9'luk pay ile tasarruf mevduatı takip ederken, bunun altında yer alan vadeli mevduatın payı % 29,9 düzeyinde gerçekleşmiştir. Toplam mevduat bir önceki yıla göre reel olarak % 8,5 artış göstermiştir (Tablo 67, Grafik 36).

Tablo 67. Mevduat Bankalarındaki Mevduat

(Bin TL)

Mevduat Türleri	2013	2014	2015	Pay (%)			Değişim (%)	
				2013	2014	2015	2014	2015
Tasarruf mevduatı	328.036.476	370.757.056	408.158.556	37,3	37,4	34,9	13,0	10,1
Vadesiz	39.728.327	47.330.971	57.935.679	4,5	4,8	4,9	19,1	22,4
Vadeli	288.308.149	323.426.085	350.222.877	32,8	32,6	29,9	12,2	8,3
Ticari kurumlar mevduatı	147.561.698	161.102.139	169.121.661	16,8	16,2	14,4	9,2	5,0
Vadesiz	36.457.485	37.624.640	41.321.561	4,1	3,8	3,5	3,2	9,8
Vadeli	111.104.213	123.477.499	127.800.100	12,6	12,4	10,9	11,1	3,5
Diğer kurumlar mevduatı	26.301.061	32.311.444	33.474.186	3,0	3,3	2,9	22,9	3,6
Vadesiz	5.214.954	6.164.939	6.767.873	0,6	0,6	0,6	18,2	9,8
Vadeli	21.086.107	26.146.505	26.706.313	2,4	2,6	2,3	24,0	2,1
Resmi kurumlar mevduatı	47.571.203	48.177.171	54.315.816	5,4	4,9	4,6	1,3	12,7
Vadesiz	16.895.452	17.104.978	17.423.560	1,9	1,7	1,5	1,2	1,9
Vadeli	30.675.751	31.072.193	36.892.256	3,5	3,1	3,2	1,3	18,7
Döviz tevdiat hesapları	272.734.844	316.390.978	439.972.232	31,0	31,9	37,6	16,0	39,1
Vadesiz	47.767.810	61.570.057	85.343.117	5,4	6,2	7,3	28,9	38,6
Vadeli	224.967.034	254.820.921	354.629.115	25,6	25,7	30,3	13,3	39,2
Kıymetli maden depo hesapları (YP)	17.415.542	13.726.110	9.819.801	2,0	1,4	0,8	-21,2	-28,5
Vadesiz	14.699.543	11.214.445	7.636.156	1,7	1,1	0,7	-23,7	-31,9
Vadeli	2.715.999	2.511.665	2.183.645	0,3	0,3	0,2	-7,5	-13,1
Bankalararası mevduat	39.824.814	49.608.700	55.599.746	4,5	5,0	4,8	24,6	12,1
Toplam mevduat	879.445.638	992.073.598	1.170.461.998	100,0	100,0	100,0	12,8	18,0

Kaynak: TCMB.

Grafik 36. Mevduat Bankalarındaki Mevduat

Kaynak: TCMB.

Enflasyon üzerindeki yukarı yönlü riskleri sınırlamak ve finansal istikrarı desteklemek açısından önem taşıyan tüketici kredilerindeki büyüme hızı, TCMB'nin sıkı para politikası duruşu ve BDDK'nın konut hariç bireysel kredilere yönelik uygulamaya koyduğu makroihtiyati tedbirler sonucu yavaşlamıştır.

Toplam banka kredileri artış hızı, 2015 yılında % 19,1 olarak gerçekleşirken, reel olarak % 9,5 düzeyinde gerçekleşmiştir. BDDK'nin konut hariç bireysel kredilere yönelik olarak uygulamaya koyduğu düzenlemeler ve tüketici güveninin düşük seyri tüketici kredileri artış hızını yavaşlatırken, ticari kredilerdeki artış daha hızlı olmuştur. Böylece 2014 yılında 1.172.732 milyon TL olan kredi hacmi 2015 yılında 1.396.604 milyon TL'ye yükselmiştir.

Toplam krediler içinde, mevduat bankaları kredileri % 19,2'lik artışla 1.256.255 milyon TL, kalkınma ve yatırım bankaları kredileri % 27,2'lik artışla 70.579 milyon TL, katılım bankaları kredileri % 10,5'lik artışla 69.770 milyon TL olmuştur. Türk Lirası cinsinden mevduat bankaları kredileri % 15,3'lük artışla 901.946 milyon TL olurken, bunun bileşenlerinden ticari ve bireysel krediler % 14,1'lik artışla 836.545 milyon TL'ye, tarımsal krediler % 34,8'lik artışla 35.547 milyon TL'ye, küçük esnaf ve sanatkâr kredileri % 30,9'luk artışla 19.486 milyon TL'ye, konut kredileri % 5,7'lik artışla 2.980 milyon TL'ye yükselmiştir. Yabancı para cinsinden krediler % 30,4 artarak 354.310 milyon TL ve bunun bileşenleri olan yabancı para cinsinden ticari ve bireysel krediler % 30,5'lik artışla 350.548 milyon TL, ihtisas kredileri ise % 21,7'lik artışla 3.762 milyon TL olmuştur (Tablo 68).

Tablo 68. Banka Kredileri (1), (2)

Banka Kredileri	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
				(Bin TL)	
Mevduat bankaları kredileri	886.292.333	1.054.125.330	1.256.255.368	18,9	19,2
TL	663.502.644	782.434.906	901.945.699	17,9	15,3
Ticari ve bireysel krediler	625.341.153	733.009.233	836.544.516	17,2	14,1
İhtisas kredileri	38.161.491	49.425.673	65.401.183	29,5	32,3
Tarımsal krediler	20.913.878	26.370.776	35.546.820	26,1	34,8
Küçük esnaf ve sanatkâr kredileri	11.771.975	14.884.292	19.485.784	26,4	30,9
Konut kredileri	1.497.918	2.819.039	2.980.179	88,2	5,7
Diğer	3.977.720	5.351.566	7.388.400	34,5	38,1
Yabancı para	222.789.689	271.690.424	354.309.669	21,9	30,4
Ticari ve bireysel krediler	219.250.120	268.598.801	350.547.540	22,5	30,5
İhtisas kredileri	3.539.569	3.091.623	3.762.129	-12,7	21,7
Tarımsal krediler	0	0	0	-	-
Küçük esnaf ve sanatkâr kredileri	3.364.806	2.977.333	3.516.174	-11,5	18,1
Konut kredileri	0	0	0	-	-
Diğer	174.763	114.290	245.955	-	115,2
Kalkınma ve yatırım bankaları kredileri	44.026.508	55.482.166	70.578.512	26,0	27,2
TL	19.288.917	20.947.300	22.829.620	8,6	9,0
Türkiye İhracat Kredi Bankası	2.793.394	3.748.034	4.460.584	34,2	19,0
Diğer	16.495.523	17.199.266	18.369.036	4,3	6,8
Yabancı para	24.737.591	34.534.866	47.748.892	39,6	38,3
Türkiye İhracat Kredi Bankası	15.112.334	23.130.561	32.285.676	53,1	39,6
Diğer	9.625.257	11.404.305	15.463.216	18,5	35,6
Katılım bankaları kredileri	60.477.638	63.124.428	69.769.696	4,4	10,5
TL	56.272.495	58.446.071	62.303.472	3,9	6,6
Yabancı para	4.205.143	4.678.357	7.466.224	11,3	59,6
Toplam	990.796.479	1.172.731.924	1.396.603.576	18,4	19,1

Kaynak: TCMB.

(1): Yurt içi kredileri içermektedir.

(2): Veriler, yılın son Cuma günü itibarıyla.

2015 yılında Türk Lirası cinsinden kalkınma ve yatırım bankaları kredileri % 9,0'luk artışla 22.830 milyon TL'ye, yabancı para cinsinden kalkınma ve yatırım bankaları kredileri de % 38,3'lük artışla 47.749 milyon TL'ye yükselmiştir.

Türk Lirası cinsinden katılım bankaları kredileri 2015 yılında % 6,6'lık artışla 62.303 milyon TL, yabancı para cinsinden katılım bankaları kredileri % 59,6'lık artışla 7.466 milyon TL olmuştur.

2015 yılında mevduat bankaları konut kredileri 2014 yılına göre % 14,6 artarak 131.133 milyon TL, katılım bankaları konut krediler % 10,9 artarak 11.969 milyon TL'ye yükselirken, kalkınma ve yatırım bankaları konut kredileri % 33,2 azalarak 3.690 milyon TL'ye gerilemiştir. Mevduat bankaları ve kalkınma ve yatırım bankaları tarafından verilen taşıt kredileri azalırken, katılım bankaları tarafından verilen taşıt kredileri artmıştır. 2015 yılında toplam konut kredisi 143.106 milyon TL olurken, dövizle endeksli konut kredisi 293 milyon TL olmuştur (Tablo 69).

Tablo 69. Bankacılık Sektörü Tüketici Kredileri ⁽¹⁾

			(Bin TL)				
			Değişim (%)				
			2013	2014	2015	2014	2015
Mevduat Bankaları			235.968.772	267.449.037	289.764.313	13,3	8,3
	Konut		100.876.245	114.444.376	131.132.892	13,5	14,6
	Taşıt		7.964.376	6.189.430	5.695.605	-22,3	-8,0
	Diğer		127.128.151	146.815.231	152.935.816	15,5	4,2
	Konut		585.976	360.401	265.300	-38,5	-26,4
Dövizle Endeksli	Taşıt		98	38	1	-61,2	-97,4
	Diğer		16.099	10.403	6.386	-35,4	-38,6
Kalkınma ve Yatırım Bankaları			1.701.625	1.394.968	1.343.198	-18,0	-3,7
	Konut		9.790	5.525	3.690	-43,6	-33,2
	Taşıt		100	41	3	-59,0	-92,7
	Diğer		1.691.735	1.389.402	1.339.505	-17,9	-3,6
	Konut		6.884	4.406	2.831	-36,0	-35,7
Dövizle Endeksli	Taşıt		0	0	0	-	-
	Diğer		266	183	125	-31,2	-31,7
Katılım Bankaları			9.919.393	11.960.786	13.930.830	20,6	16,5
	Konut		9.033.940	10.791.789	11.969.177	19,5	10,9
	Taşıt		566.587	571.967	643.156	0,9	12,4
	Diğer		318.866	597.030	1.318.497	87,2	120,8
	Konut		18.454	17.211	24.248	-6,7	40,9
Dövizle Endeksli	Taşıt		16	0	0	-	-
	Diğer		1.165	1.184	25.616	1,6	2063,5

Kaynak: TCMB

(1): Geçici.

2015 yılında bireysel kredi borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı bir önceki yıla göre % 8,4 artarak 725.278, bireysel kredi veya bireysel kredi kartı borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı % 2,6 artarak 1.331.305 olurken, bireysel kredi kartı borcunu ödememiş gerçek kişi sayısı ise % 1,6 azalarak 1.002.518 olmuştur (Tablo 70).

Tablo 70. TBB Risk Merkezi Üyeleri Tarafından Bildirimi Yapılan, Borcunu Ödemeyen Bireysel Kredi ve Bireysel Kredi Kartı Borçlularının Sayısı

Yıllar	Bireysel Kredi Borcunu Ödememiş Gerçek Kişi Sayısı ⁽¹⁾	Bireysel Kredi Kartı Borcunu Ödememiş Gerçek Kişi Sayısı ⁽¹⁾	Bireysel Kredi veya Bireysel Kredi Kartı Borcunu Ödememiş Gerçek Kişi Sayısı ⁽²⁾
2013	644.920	915.691	1.209.119
2014	669.383	1.018.576	1.297.132
2015	725.278	1.002.518	1.331.305
Değişim (%)			
2014	3,8	11,2	7,3
2015	8,4	-1,6	2,6

Kaynak: TBB Risk Merkezi.

(1) İlgili yıllar bazında bireysel kredi ve kredi kartından dolayı yasal takibe intikal etmiş tekil kişi sayısını göstermektedir.

(2) İlgili yıllar bazında, sadece bireysel kredi, sadece kredi kartı ve hem bireysel kredi hem kredi kartı dolayısıyla, yasal takibe intikal etmiş tekil kişi sayısını göstermektedir.

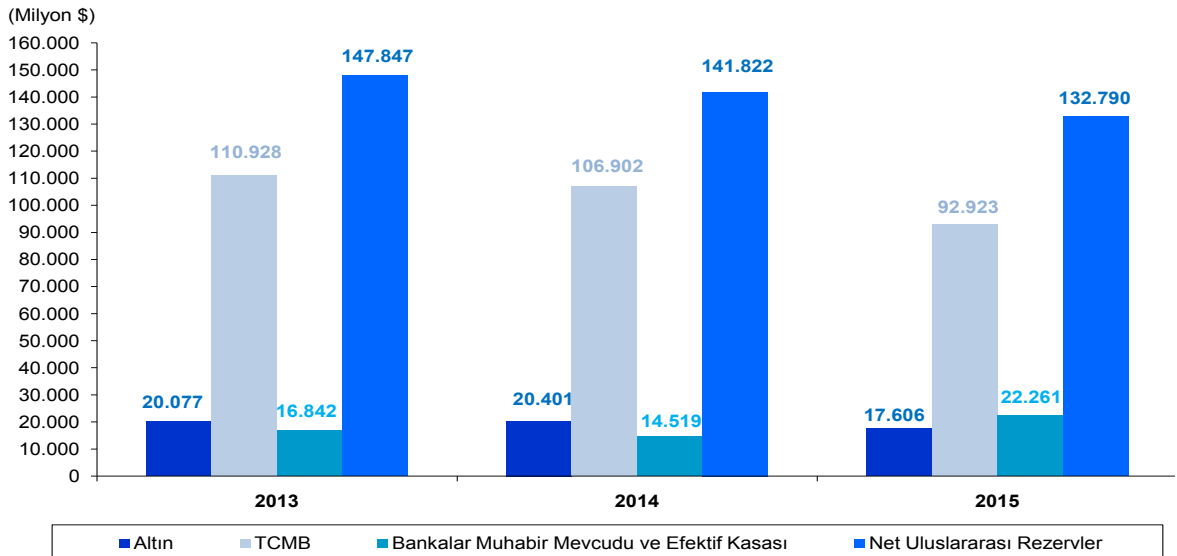
2014 yılında % 5,0 azalış gösteren brüt döviz rezervleri, 2015 yılında da % 5,1'lik azalışla 115.184 milyon dolara gerilerken ve altın rezervi % 13,7'lik azalışla 17.606 milyon dolara gerilemiştir. Bu değişikliklere bağlı olarak brüt uluslararası rezervler % 6,4'lük azalışla 132.790 milyon dolar olmuştur (Tablo 71, Grafik 37).

Tablo 71. Uluslararası Rezervler

(Milyon Dolar)

Yıllar	Brüt Döviz Rezervleri				Brüt Uluslararası Rezervler	Muhabir Açıkları	Net Uluslararası Rezervler
	Altın	TCMB	Bankalar Muhabir Mevcudu ve Efektif Kasası	Toplam			
2013	20.077	110.928	16.842	127.770	147.847	0	147.847
2014	20.401	106.902	14.519	121.421	141.822	0	141.822
2015	17.606	92.923	22.261	115.184	132.790	0	132.790

Kaynak: TCMB.

Grafik 37. Uluslararası Rezervler

Kaynak: TCMB.

2013 ve 2014 yıllarında 5,3 ay olan TCMB döviz rezervlerinin aylık ortalama ithalatı karşılama oranı, 2015 yılında 5,4 ay düzeyine yükselmiştir (Tablo 72).

Tablo 72. TCMB Rezervleri ve İthalatı Karşılama Oranı

(Milyon Dolar)

Yıllar	TCMB Döviz Mevcudu	İthalat	Ortalama Aylık İthalat	Döviz Mevcudunun Aylık Ortalama İthalatı Karşılama Oranı
2013	110.928	251.661	20.972	5,3
2014	106.902	242.177	20.181	5,3
2015	92.923	207.203	17.267	5,4

Kaynak: TCMB, TÜİK.

Türk bankacılık sektöründe faaliyet gösteren banka sayısı 2013 yılında 45 iken, 2015 yılında 47'ye yükselmiştir. Mevduat bankacılığı ağırlıklı olan bankacılık sektöründe 34 mevduat ve 13 kalkınma ve yatırım bankası faaliyet göstermektedir. Mevduat bankalarının 3'ü kamu sermayeli, 9'u özel sermayeli, 21'i yabancı sermayeli ve 1'i de Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu kapsamında bulunan bankalardır. Kalkınma ve yatırım bankalarının 3'ü kamu sermayeli, 6'sı özel sermayeli ve 4'ü yabancı sermayelidir. Türk bankacılık sistemindeki bankaların payı bir önceki yıla göre değişmemiş ve toplam bankaların % 72,3'ünü mevduat bankaları, % 27,7'sini de kalkınma ve yatırım bankaları oluşturmuştur (Tablo 73).

Tablo 73. Türk Bankacılık Sisteminde Banka, Şube ve Personel Bilgileri

Bankalar	Banka Sayısı			Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Mevduat bankaları	32	34	34	10.981	11.182	11.151	192.219	195.363	195.839
Kamu sermayeli bankalar	3	3	3	3.397	3.500	3.681	54.466	55.851	58.211
Özel sermayeli bankalar	11	11	9	5.339	5.455	4.299	93.365	95.839	74.756
TMSF'ye devredilen bankalar	1	1	1	1	1	1	229	227	225
Yabancı sermayeli bankalar	17	19	21	2.244	2.226	3.170	44.159	43.446	62.647
Kalkınma ve yatırım bankaları	13	13	13	40	41	42	5.246	5.523	5.366
Kamu sermayeli bankalar	3	3	3	21	22	23	3.761	3.835	3.783
Özel sermayeli bankalar	7	7	6	16	16	15	1.282	1.460	1.338
Yabancı sermayeli bankalar	3	3	4	3	3	4	203	228	245
Toplam	45	47	47	11.021	11.223	11.193	197.465	200.886	201.205

Pay (%)

Bankalar	Banka Sayısı			Şube Sayısı			Personel Sayısı		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Mevduat bankaları	71,1	72,3	72,3	99,6	99,6	99,6	97,3	97,3	97,3
Kamu sermayeli bankalar	6,7	6,4	6,4	30,8	31,2	32,9	27,6	27,8	28,9
Özel sermayeli bankalar	24,4	23,4	19,1	48,4	48,6	38,4	47,3	47,7	37,2
TMSF'ye devredilen bankalar	2,2	2,1	2,1	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Yabancı sermayeli bankalar	37,8	40,4	44,7	20,4	19,8	28,3	22,4	21,6	31,1
Kalkınma ve yatırım bankaları	28,9	27,7	27,7	0,4	0,4	0,4	2,7	2,7	2,7
Kamu sermayeli bankalar	6,7	6,4	6,4	0,2	0,2	0,2	1,9	1,9	1,9
Özel sermayeli bankalar	15,6	14,9	12,8	0,1	0,1	0,1	0,6	0,7	0,7
Yabancı sermayeli bankalar	6,7	6,4	8,5	0,0	0,0	0,0	0,1	0,1	0,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TBB.

Bankacılık sektöründeki toplam şube sayısı 2015 yılında % 0,3 azalarak 11.193 olmuştur. Kamu sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı % 5,2 artarak 3.681'e, yabancı sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı % 42,4 artarak 3.170'e yükselirken, özel sermayeli mevduat bankalarının şube sayısı % 21,2 azalarak 4.299'a gerilemiştir. Böylece mevduat bankalarının şube sayısı 31 adet azalarak 11.151'e düşmüştür. Kalkınma ve yatırım bankalarının 2014 yılında 41 olan şube sayısı, 42'ye yükselmiştir. Bunların 23'ünü kamu sermayeli banka şubeleri, 15'ini özel sermayeli banka şubeleri, 4'ünü yabancı sermayeli banka şubeleri oluşturmaktadır.

Bankacılık sisteminde 2014 yılında 200.886 olan çalışan sayısı, 2015 yılında 319 kişi artarak 201.205'e yükselmiştir. Bunların % 28,9'u kamu sermaye mevduat bankalarında, % 37,2'si özel sermayeli mevduat bankalarında, % 31,1'i yabancı sermayeli mevduat bankalarında, % 0,1'i TMSF'ye devredilen bankada, % 1,9'u kamu sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında, % 0,7'si özel sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında ve % 0,1'i yabancı sermayeli kalkınma ve yatırım bankalarında çalışmaktadır.

1.4.3 Sermaye Piyasası

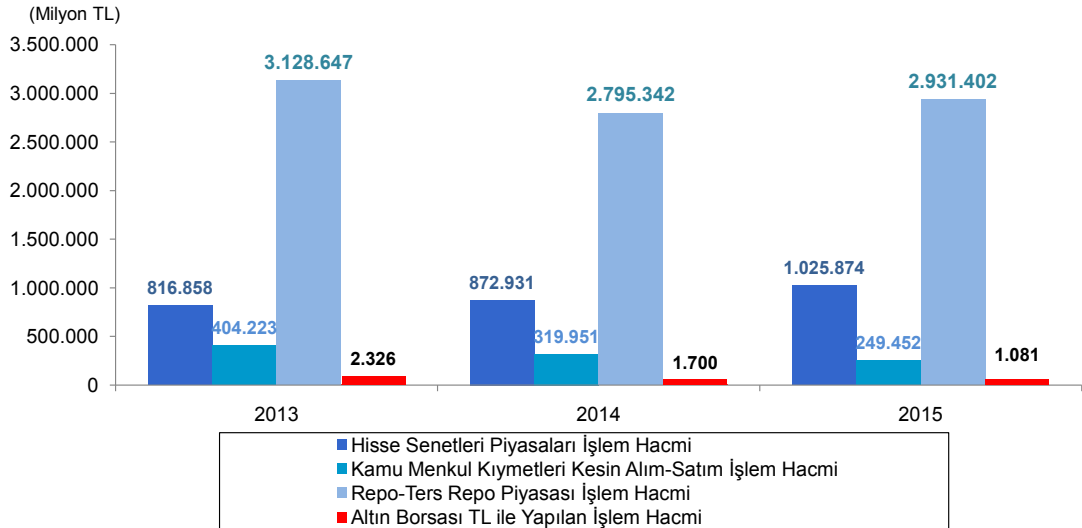
2015 yılında menkul kıymetler borsalarında hisse senetleri piyasaları işlem hacmi bir önceki yıla göre % 17,5 artarak 1.025.874 milyon TL, repo-ters repo piyasası işlem hacmi % 4,9 artarak 2.931.402 milyon TL'ye yükselirken, kamu menkul kıymetleri kesin alım-satım işlem hacmi % 23,3 azalarak 249.452 milyon TL'ye, altın borsası TL ile yapılan işlem hacmi % 36,4 azalarak 1.081 milyon TL'ye gerilemiştir (Tablo 74, Grafik 38).

Hisse senetleri piyasaları işlem hacminin en yüksek olduğu ay Mart olurken, kamu menkul kıymetleri kesin alım-satım işlem hacminin en yüksek olduğu ay Ocak, repo-ters repo piyasası işlem hacminin en yüksek olduğu ay Haziran ve altın borsası TL ile yapılan işlem hacminin en yüksek olduğu ay Temmuz olmuştur.

Tablo 74. Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler

		(Milyon TL)			
Yıllar	Aylar	Hisse Senetleri	Kamu Menkul Kıymetleri Kesin	Repo-Ters Repo	Altın Borsası TL ile
		Piyasaları İşlem Hacmi	Alım-Satım İşlem Hacmi	Piyasası İşlem Hacmi	Yapılan İşlem Hacmi
2013	Ocak	83.890	46.876	284.902	74
	Şubat	63.157	33.563	251.687	141
	Mart	61.185	33.665	268.624	149
	Nisan	61.142	38.906	280.721	335
	Mayıs	78.570	41.719	295.557	124
	Haziran	77.262	40.501	281.825	59
	Temmuz	71.857	35.050	314.549	96
	Ağustos	51.927	22.581	236.497	101
	Eylül	73.158	40.025	250.177	181
	Ekim	56.212	25.883	190.774	156
	Kasım	69.848	24.289	229.492	495
	Aralık	68.650	21.163	243.843	413
	Toplam	816.858	404.223	3.128.647	2.326
2014	Ocak	76.860	26.876	246.142	170
	Şubat	57.600	19.304	206.415	67
	Mart	60.726	25.389	231.635	96
	Nisan	72.648	27.378	248.355	73
	Mayıs	69.862	34.550	233.574	57
	Haziran	71.772	29.452	255.736	106
	Temmuz	63.568	18.116	227.530	54
	Ağustos	73.631	30.439	221.917	54
	Eylül	73.020	29.048	219.183	346
	Ekim	72.363	24.526	215.742	222
	Kasım	84.369	24.789	224.577	378
	Aralık	96.513	30.085	264.537	76
	Toplam	872.931	319.951	2.795.342	1.700
2015	Ocak	98.410	33.064	243.583	164
	Şubat	95.727	23.935	238.872	61
	Mart	100.995	24.312	264.001	72
	Nisan	88.973	18.902	260.626	73
	Mayıs	84.658	21.517	249.207	51
	Haziran	87.284	21.470	297.344	53
	Temmuz	74.524	18.698	260.524	190
	Ağustos	66.039	13.808	249.019	66
	Eylül	58.091	11.628	223.543	60
	Ekim	86.866	22.255	223.846	142
	Kasım	94.290	22.122	210.936	98
	Aralık	90.016	17.741	209.901	51
	Toplam	1.025.874	249.452	2.931.402	1.081

Kaynak: KB, SPK.

Grafik 38. Menkul Kıymetler Borsalarında Çeşitli Göstergeler

Kaynak: KB, SPK.

Borsa İstanbul (BİST)

2015 yılı yurtdışı ve yurt içinde belirsizliklerin, dalgalanmaların yüksek olduğu bir yıl olmuştur. Küresel ekonomi zayıf seyrini sürdürürken, ülke içinde de bölgesel jeopolitik riskler, yaşanan iki seçim döneminin yarattığı siyasi belirsizlikler ekonomik gelişmelerde büyük ölçüde belirleyici olmuştur.

2014 yılında Borsa İstanbul finansal piyasalardaki yüksek dalgalanmalara rağmen, dünyada en yüksek getiri sağlayan borsalardan biri olmuştur. 2015 yılına petrol fiyatlarındaki düşüşün desteği ile yükselişe 88.945,8 seviyesinden başlayan BİST 100 Endeksi, daha sonra yıl boyunca gerileme trendi göstermiştir. Yılın ikinci yarısından itibaren siyasi belirsizliklerin ve jeopolitik endişelerin artmasına bağlı olarak gelen satışların etkisiyle endeks Temmuz ayında 79.909,7 seviyesine gerilemiştir. 1 Kasım seçimleri sonrasında tek partili hükümetin kurulması ve nispeten güven ortamının oluşması, derecelendirme kuruluşu Standard&Poor's'un 8 Mayıs 2015 tarihinde açıkladığı Türkiye ekonomisine ilişkin değerlendirmede değişiklik yapmaması, endeksi yükseltmeye yeterli olmamış ve yılı 71.727 seviyesinde kapatmıştır (Tablo 75).

Tablo 75. Borsa İstanbul (BİST) Endeksi ve İşlem Hacmi

Yıllar	Aylar	İşlem Hacmi (Bin TL)	BİST 100 Endeksi (Ocak 1986=1)	Tüketici Fiyat Endeksi (2003=100)		İşlem Hacmi	
				Endeks	Değişim (%)	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%)
2013	Ocak	83.890.437	78.783,5	216,7	1,6	30,6	28,4
	Şubat	63.156.929	79.333,7	217,4	0,3	-24,7	-24,9
	Mart	61.184.690	85.899,0	218,8	0,7	-3,1	-3,8
	Nisan	61.142.005	86.046,0	219,8	0,4	-0,1	-0,5
	Mayıs	78.569.768	85.990,0	220,1	0,1	28,5	28,3
	Haziran	77.262.126	76.294,5	221,8	0,8	-1,7	-2,4
	Temmuz	71.857.440	73.377,5	222,4	0,3	-7,0	-7,3
	Ağustos	51.926.649	66.394,4	222,2	-0,1	-27,7	-27,7
	Eylül	73.158.428	74.486,6	223,9	0,8	40,9	39,8
	Ekim	56.211.764	77.620,4	227,9	1,8	-23,2	-24,5
	Kasım	69.848.439	75.748,3	228,0	0,0	24,3	24,2
	Aralık	68.649.798	67.801,7	229,0	0,5	-1,7	-2,2
2014	Ocak	76.860.180	61.858,2	233,5	2,0	12,0	9,8
	Şubat	57.599.582	62.553,3	234,5	0,4	-25,1	-25,4
	Mart	60.725.646	69.736,3	237,2	1,1	5,4	4,3
	Nisan	72.647.643	73.871,5	240,4	1,3	19,6	18,0
	Mayıs	69.862.112	79.289,8	241,3	0,4	-3,8	-4,2
	Haziran	71.771.692	78.489,0	242,1	0,3	2,7	2,4
	Temmuz	63.567.873	82.156,9	243,2	0,5	-11,4	-11,8
	Ağustos	57.051.140	80.312,9	243,4	0,1	-10,3	-10,3
	Eylül	73.020.351	74.937,8	243,7	0,1	28,0	27,8
	Ekim	72.363.009	80.579,7	248,4	1,9	-0,9	-2,7
	Kasım	84.369.098	86.168,7	248,8	0,2	16,6	16,4
	Aralık	96.512.898	85.721,1	247,7	-0,4	14,4	14,9
2015	Ocak	98.409.765	88.945,8	250,5	1,1	2,0	0,9
	Şubat	95.727.458	84.147,5	252,2	0,7	-2,7	-3,4
	Mart	100.994.646	80.846,0	255,2	1,2	5,5	4,3
	Nisan	88.973.480	83.947,0	259,4	1,6	-11,9	-13,3
	Mayıs	84.658.202	82.981,2	260,9	0,6	-4,9	-5,4
	Haziran	87.284.309	82.249,5	259,5	-0,5	3,1	3,6
	Temmuz	74.524.271	79.909,7	259,7	0,1	-14,6	-14,7
	Ağustos	66.038.812	75.210,4	260,8	0,4	-11,4	-11,7
	Eylül	58.091.246	74.205,5	263,1	0,9	-12,0	-12,8
	Ekim	86.866.119	79.409,0	267,2	1,6	49,5	47,2
	Kasım	94.289.820	75.232,8	269,0	0,7	8,5	7,8
	Aralık	90.015.949	71.727,0	269,5	0,2	-4,5	-4,7

Kaynak: BİST, SPK, TÜİK.

Borsa İstanbul toplam işlem hacmi, 2015 yılında 2014 yılına göre % 19,8 artarak 856.351 milyon TL'den 1.028.874 milyon TL'ye yükselmiştir. Aylar itibarıyla en yüksek işlem hacmi 100.995 milyon TL ile Mart ayında, en düşük işlem hacmi ise 58.091 milyon TL ile Eylül ayında gerçekleşmiştir.

2015 yılında Borsa İstanbul'da toplam işlem hacmindeki aylık reel artışın en yüksek oranda gerçekleştiği ay % 47,2 ile Ekim ayı olmuş, bunu % 7,8 ile Kasım ayı ve % 4,3 ile Mart ayı takip etmiştir. Toplam işlem hacminin reel olarak en yüksek oranda düşüş gösterdiği aylar ise % 14,7 ile Temmuz ayı, % 13,3 ile Nisan ayı ve % 12,8 ile Eylül ayları olmuştur.

Borsa İstanbul'da 2015 yılında hisse senedi portföyü bulunan yerli yatırımcı sayısı 2014 yılına göre % 1,5 azalarak 1.049.578'e, yabancı yatırımcı sayısı % 1,6 azalarak 9.735'e gerilemiştir. Böylece 2015 yılında BİST'de yatırım yapan toplam yatırımcı sayısı 2014 yılına göre % 1,5 azalarak 1.059.313 olmuştur. 2015 yılında yerli yatırımcıların BİST'deki portföy değeri de % 5,1 azalarak 85.114 milyon TL, yabancı yatırımcıların portföy değeri % 11,3 azalarak 141.206 milyon TL, toplam portföy değeri % 9,1 azalarak 226.320 milyon TL olmuştur. Borsa İstanbul'da yatırım yapan toplam yatırımcı sayısı içinde yerli yatırımcıların payı % 99,1, yabancı yatırımcıların payı % 0,9 olurken, portföy değerine göre yerli yatırımcıların payı % 37,6, yabancı yatırımcıların payı % 62,4 olmuştur (Tablo 76).

Tablo 76. Borsa İstanbul'da Yatırım Yapan Yatırımcı Sayısı ve Portföy Değeri

Yatırımcı Uyuşu	Yatırımcı Sayısı			Değişim (%)		Portföy Değeri (Milyon TL)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Yerli	1.100.854	1.065.473	1.049.578	-3,2	-1,5	73.034	89.699	85.114	22,8	-5,1
Yabancı	9.555	9.895	9.735	3,6	-1,6	122.219	159.243	141.206	30,3	-11,3
Toplam	1.110.409	1.075.368	1.059.313	-3,2	-1,5	195.253	248.942	226.320	27,5	-9,1

Kaynak: MKK.

2015 yılında Borsa İstanbul'da yatırım yapan yabancı yatırımcılar içinde portföy değerine göre ilk onda yer alan ülkeler arasında 1.359 yatırımcı ve 42.962 milyon TL'lik portföy ile ABD ilk sırada yer alırken, ikinci sırada 460 yatırımcı ve 24.749 milyon TL'lik portföy ile İngiltere, üçüncü sırada 302 yatırımcı ve 11.598 milyon TL'lik portföy ile Lüksemburg gelmektedir. 2015 yılında ülkemizdeki yabancı yatırımcılar içinde ilk 10'da yer alan ülkeler, 111.659 milyon TL'lik portföy değeri ile 141.206 milyon TL'lik toplam yabancı yatırımcı portföy değerinin % 79,1'ini almaktadır (Tablo 77).

Tablo 77. Borsa İstanbul'da Yabancı Yatırımcılarda İlk On Ülke ⁽¹⁾

Ülkeler	Yatırımcı Sayısı	Pay (%)	Portföy Değeri (Milyon TL)	(2015 Yılı)
				Pay (%)
Amerika Birleşik Devletleri	1.359	14,0	42.962	30,4
İngiltere	460	4,7	24.749	17,5
Lüksemburg	302	3,1	11.598	8,2
Hollanda	133	1,4	6.884	4,9
Yunanistan	34	0,3	6.112	4,3
İrlanda	163	1,7	4.604	3,3
Singapur	10	0,1	4.542	3,2
Cayman Adaları	120	1,2	3.977	2,8
Norveç	24	0,2	3.737	2,6
Kanada	163	1,7	2.494	1,8
10 ülke toplamı	2.768	28,4	111.659	79,1
Diğer ülkeler	6.967	71,6	29.547	20,9
Toplam yabancı yatırımcı	9.735	100,0	141.206	100,0

Kaynak: MKK.

(1): Portföy değerine göre BİST'de yatırım yapan yabancı yatırımcılarda ilk on ülke alınmıştır.

1.4.4 Kamu Maliyesi

2015-2017 Orta Vadeli Programda maliye politikasının, ekonomik istikrarın desteklenmesine, yurt içi tasarrufların artırılarak cari açığın kontrol altına alınmasına, enflasyonla mücadele edilmesine ve büyüme potansiyelinin yukarı çekilmesine yardımcı olacak şekilde uygulanacağı açıklanmıştır. Kamu kesimi borçlanma gereğinin ve faiz dışı harcamaların kontrol altında tutulması suretiyle maliye politikasının sürdürülebilirliğinin gözetilmesi, kamu maliyesi alanında geçmiş dönemde elde edilen kazanımların gelecek dönemde de devam etmesinin sağlanması temel ilkeler olarak belirtilmiştir. Özellikle kamu tüketimi ve cari transferlerin kontrol altına alınması yoluyla kamu tasarruf yatırım açığının azaltılmasının, harcama artış hızının kontrol altına alınmasının, kamu gelirlerinin kalitesinin artırılmasının hedeflendiğine dikkat çekilmiştir. Ayrıca kamu kesimi açığının GSYH'ya oranının 2015 yılı sonunda % 0,4'e düşmesi, Program dönemi sonunda da % 0,1 fazlaya dönmesi hedeflenmiş ve 2015 yılı maliye politikaları bu hedefler çerçevesinde uygulanmıştır.

Kamu maliyesi 2015 yılında da Türkiye ekonomisinin nispeten performansının iyi olduğu alanlardan biri olmuştur. Kamu mali dengelerinde 2013 yılından buyana görülen iyileşme eğilimi 2015 yılında da devam etmiştir. Kamu disiplinin korunması ve vergi gelirlerindeki artış bu performansın sağlanmasında etkili olmuştur.

Genel devlet gelirleri artışını 2015 yılında da sürdürmüştür. 2014 yılında % 10,5 artan genel devlet gelirlerinin, 2015 yılında % 15,5 artışla 798.628 milyon TL'ye yükselmesi beklenmektedir (Tablo 78).

Tablo 78. Genel Devlet Gelirleri ⁽¹⁾

Gelirler	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)										
				Değişim (%)		Pay (%)			GSYH'ye Oranı		
	2013	2014	2015 ⁽²⁾	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Vergiler	334.445	361.940	419.095	8,2	15,8	53,5	52,4	52,5	21,3	20,7	21,5
Vasitasız	92.602	105.982	119.034	14,4	12,3	14,8	15,3	14,9	5,9	6,1	6,1
Vasitalı	231.110	243.672	285.394	5,4	17,1	37,0	35,3	35,7	14,7	13,9	14,6
Servet	10.733	12.285	14.667	14,5	19,4	1,7	1,8	1,8	0,7	0,7	0,8
Vergi dışı normal gelirler	29.520	38.941	43.661	31,9	12,1	4,7	5,6	5,5	1,9	2,2	2,2
Faktör gelirleri	90.781	99.361	112.784	9,5	13,5	14,5	14,4	14,1	5,8	5,7	5,8
Sosyal fonlar	157.967	178.900	211.388	13,3	18,2	25,3	25,9	26,5	10,1	10,2	10,8
Toplam	612.713	679.142	786.928	10,8	15,9	98,0	98,3	98,5	39,1	38,8	40,3
Özelleştirme gelirleri	12.636	12.094	11.700	-4,3	-3,3	2,0	1,7	1,5	0,8	0,7	0,6
Toplam gelir	625.350	691.236	798.628	10,5	15,5	100,0	100,0	100,0	39,9	39,5	40,9

Kaynak: KB, TÜİK.

(1): Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, İşsizlik Sigortası Fonu, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası ve fonları kapsamaktadır.

(2): Gerçekleşme tahmini.

Genel devlet gelirlerinin önemli bir kısmını oluşturan vergi gelirleri, 2015 yılında % 15,8 artışla 419.095 milyon TL olmuştur. 2014 yılında % 31,9 artan vergi dışı normal gelirler, 2015 yılında önemli oranda hız kesmiş ve % 12,1 artarak 43.661 milyon TL'ye yükselmiştir. Faktör gelirleri % 13,5 artışla 112.784 milyon TL'ye, sosyal fonlar % 18,2 artışla 211.388 milyon TL'ye yükselmiştir. 2014 yılında % 4,3 azalan özelleştirme gelirleri bu eğilimini 2015 yılında da sürdürmüş ve % 3,3 azalışla 11.700 milyon TL olmuştur.

Genel devlet gelirleri içinde gelir bileşenlerinin payı 2014 yılından 2015 yılına sırasıyla; vergilerde % 52,4'ten % 52,5'e, sosyal fonlarda % 25,9'dan % 26,5'e yükselirken, vergi dışı normal gelirlerde % 5,6'dan % 5,5'e, faktör gelirlerinde % 14,4'ten % 14,1'e, özelleştirme gelirlerinde % 1,7'den % 1,5'e gerilemiştir.

2015 yılında genel devlet gelirlerinin cari fiyatlarla GSYH'ye oranı bir önceki yıla göre 1,4 puanlık artışla % 40,9'a yükselmiştir. Vergi gelirlerinin oranı 0,8 puanlık artışla % 21,5'e, faktör gelirlerinin oranı 0,1 puan artışla % 5,8'e, sosyal fonların oranı 0,6 puan artışla % 10,8'e yükselirken, özelleştirme gelirlerinin oranı 0,1 puanlık azalışla % 0,6'ya gerilemiş, vergi dışı normal gelirlerin % 2,2 olan oranı değişmemiştir.

2014 yılında % 10,2 artan genel devlet harcamalarının, 2015 yılında % 13,8 artarak 798.481 milyon TL'ye yükselmesi beklenmektedir. Cari harcamalar % 13,1 artışla 355.926 milyon TL olmuştur. 2014 yılında % 1,4 artan genel devlet sabit sermaye yatırımları, 2015 yılında hızlanarak % 17,3 artışla 78.683 milyon TL'ye yükselmiştir. Kamu stokları 2015 yılında 211 milyon TL fazla vermiştir. Böylece 2014 yılında % 1,7 oranında artan genel devlet yatırım harcamaları, 2015 yılında % 17,9 artışla 78.894 milyon TL olmuştur. 2014 yılında % 10,6 artan genel devlet transfer harcamaları, 2015 yılında % 13,5 artışla 363.661 milyon TL'ye yükselmiştir. Transfer harcamalarının büyük bir kısmını oluşturan cari transferler % 15,0 artışla 340.133 milyon TL'ye yükselmiş, sermaye transferleri % 4,2 azalışla 23.528 milyon TL'ye düşmüştür. Bu dönemde faiz dışı harcamalar da % 14,3 artışla 743.397 milyon TL olmuştur (Tablo 79).

Tablo 79. Genel Devlet Harcamaları ⁽¹⁾

Harcamalar	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)										
				Değişim (%)		Pay (%)			GSYH'ye Oranı		
	2013	2014	2015 ⁽²⁾	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Cari harcamalar	281.603	314.569	355.926	11,7	13,1	44,2	44,8	44,6	18,0	18,0	18,2
Yatırım harcamaları	65.775	66.916	78.894	1,7	17,9	10,3	9,5	9,9	4,2	3,8	4,0
Sabit sermaye	66.097	67.053	78.683	1,4	17,3	10,4	9,6	9,9	4,2	3,8	4,0
Stok değişmesi	-322	-137	211	-57,5	-254,0	-0,1	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Transfer harcamaları	289.643	320.382	363.661	10,6	13,5	45,5	45,6	45,5	18,5	18,3	18,6
Cari transferler	272.044	295.827	340.133	8,7	15,0	42,7	42,1	42,6	17,4	16,9	17,4
Sermaye transferleri	17.598	24.555	23.528	39,5	-4,2	2,8	3,5	2,9	1,1	1,4	1,2
Toplam harcama	637.021	701.867	798.481	10,2	13,8	100,0	100,0	100,0	40,6	40,1	40,9
Faiz dışı harcamalar	585.428	650.174	743.397	11,1	14,3	91,9	92,6	93,1	37,4	37,2	38,1

Kaynak: KB, TÜİK.

Not: (-) işaret fazlayı göstermektedir.

(1): Genel devlet; merkezi yönetim bütçesi, mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, İşsizlik Sigortası Fonu, sosyal güvenlik kuruluşları, genel sağlık sigortası ve fonları kapsamaktadır.

(2): Gerçekleşme tahmini.

2014 yılında genel devlet harcamaları içinde % 44,8 olan cari harcamaların payı 2015 yılında % 44,6'ya, transfer harcamalarının payı % 45,6'dan % 45,5'e gerilerken, yatırım harcamalarının payı % 9,5'ten % 9,9'a yükselmiştir.

2015 yılında genel devlet harcamalarının cari fiyatlarla GSYH'ye oranı bir önceki yıla göre 0,8 puan artışla % 40,9 olmuştur. Cari harcamaların oranı 0,2 puan artışla % 18,2'ye, yatırım harcamalarının oranı 0,2 puan artışla % 4,0'e, transfer harcamalarının oranı 0,3 puan artışla % 18,6'ya yükselmiştir.

1.4.4.1 Merkezi Yönetim Bütçesi

2015 yılında merkezi yönetim bütçe giderlerinin 472.943 milyon TL, bütçe gelirlerinin 451.979 milyon TL olması hedeflenmiştir. Bu hedeflere göre bütçe dengesinin 20.963 milyon TL açık, faiz dışı dengenin ise 33.037 milyon TL fazla vermesi öngörülmüştür.

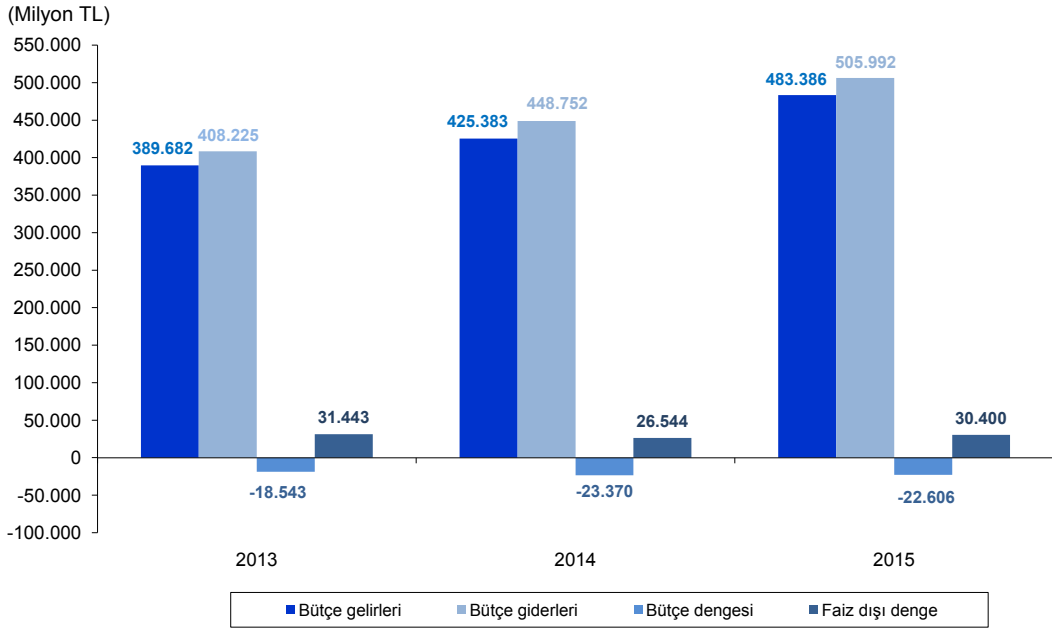
Ekonominin en önemli göstergelerinden olan merkezi yönetim bütçe dengesi olumlu görünümünü 2015 yılında da korumuştur. Merkezi yönetim bütçesi programda hedeflenenden daha iyi bir performans sergilemiş ve bütçe açığı öngörülen değer in altında gerçekleşmiştir. Bu performansta özellikle dahilde alınan KDV ve ÖTV gibi dolaylı vergiler kaynaklı vergi gelirlerindeki artışlar etkili olmuştur. Faiz hariç bütçe giderlerindeki artıştaki yavaşlama beklenen düzeyde gerçekleşmezken, faiz giderlerindeki artışın sınırlı kalması bütçe açığındaki azalmayı desteklemiştir.

2015 yılı sonunda bütçe gelirleri bir önceki yıla göre % 13,6 artarak 425.383 milyon TL'den 483.386 milyon TL'ye, bütçe giderleri de % 12,8 artarak 448.752 milyon TL'den 505.992 milyon TL'ye yükselmiştir. 2014 yılında % 26,0 artan bütçe açığı 2015 yılında % 3,3 azalarak 23.370 milyon TL'den 22.606 milyon TL'ye gerilemiştir. 2014 yılında % 15,6 azalan faiz dışı fazla, 2015 yılında % 14,5 artarak 26.544 milyon TL'den 30.400 milyon TL'ye yükselmiştir. Bütçe gelirlerinin giderleri karşılama oranı, 2015 yılında % 95,5'e yükselmiştir (Tablo 80, Grafik 39).

Tablo 80. Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmesi

Bileşenler	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)							
	2013	2014	2015	Değişim (%)		GSYH'ye Oranı		
				2014	2015	2013	2014	2015
Bütçe giderleri	408.225	448.752	505.992	9,9	12,8	26,0	25,7	25,9
Faiz hariç giderler	358.239	398.839	452.987	11,3	13,6	22,9	22,8	23,2
Faiz harcamaları	49.986	49.913	53.006	-0,1	6,2	3,2	2,9	2,7
Bütçe gelirleri	389.682	425.383	483.386	9,2	13,6	24,9	24,3	24,7
Bütçe dengesi	-18.543	-23.370	-22.606	26,0	-3,3	-1,2	-1,3	-1,2
Faiz dışı denge	31.443	26.544	30.400	-15,6	14,5	2,0	1,5	1,6

Kaynak: MB, TÜİK.

Grafik 39. Merkezi Yönetim Bütçe Gerçekleşmesi

Kaynak: MB.

Böylece bütçe giderleri hedefin 33.049 milyon TL, bütçe gelirleri de 31.407 milyon TL üzerinde gerçekleşmiştir. Bütçe açığı 22.606 milyon TL ile hedeflenen değer 1.643 milyon üzerinde kalırken, faiz dışı denge 30.400 milyon TL ile hedeflenen değerden 2.637 milyon TL düşük fazla vermiştir.

2015 yılı merkezi yönetim bütçe gelirlerinin cari fiyatlarla GSYH'ye oranı % 24,3'ten % 24,7'ye, merkezi yönetim bütçe giderlerinin GSYH'ye oranı % 25,7'den % 25,9'a yükselmiştir. Merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı % 1,3'ten % 1,2'ye gerilemiş, faiz dışı merkezi yönetim bütçe fazlasının GSYH'ye oranı ise % 1,5'ten % 1,6'ya yükselmiştir.

1.4.4.1.1 Gelirler

2014 yılında yavaşlayan bütçe gelirlerindeki artış hızı 2015 yılında tekrar ivme kazanmıştır. Bütçe gelirlerindeki artışta, tüketim talebindeki artışın desteklediği, özellikle dahilde alınan KDV ve ÖTV'nin desteklediği vergi gelirlerindeki artış etkili olmuştur. Vergi dışı gelirlerdeki artış hızı bir önceki yıla göre oldukça düşük gerçekleşmiştir. Vergi dışı gelirlerdeki artış büyük ölçüde teşebbüs ve mülkiyet gelirlerindeki artıştan kaynaklanırken, bu kapsamda ikinci tip telekomünikasyon ruhsatı ve genel izin gelirleri (mobil iletişimde 4.5 G teknolojisi frekans ihalesi) kalemi altında yapılan 4,6 milyar TL tutarındaki tahsilat etkili olmuştur.

Bu gelişmelere bağlı olarak 2014 yılında % 9,2 artan merkezi yönetim bütçe gelirleri, 2015 yılında % 13,6'lık artışla 483.386 milyon TL'ye yükselirken, programlanan miktarın 31.407 milyon TL üzerinde gerçekleşmiştir (Tablo 81).

Tablo 81. Merkezi Yönetim Bütçe Gelirleri

Bileşenler	(Milyon TL)									
				Değişim (%)		Pay (%)				
	2013	2014	2015	2014	2015	2013	2014	2015		
A- Genel bütçe gelirleri	375.564	408.676	464.785	8,8	13,7	96,4	96,1	96,2		
1- Vergi gelirleri	326.169	352.514	407.475	8,1	15,6	83,7	82,9	84,3		
Gelir, kâr ve ser. kazanç. üzerinden alınan vergiler	92.749	106.207	119.141	14,5	12,2	23,8	25,0	24,6		
Gelir vergisi	63.761	73.902	85.753	15,9	16,0	16,4	17,4	17,7		
Beyana dayanan gelir vergisi	3.084	3.034	3.672	-1,6	21,0	0,8	0,7	0,8		
Basit usulde gelir vergisi	305	298	356	-2,4	19,3	0,1	0,1	0,1		
Gelir vergisi tevkifatı	58.779	68.849	79.917	17,1	16,1	15,1	16,2	16,5		
Geçici gelir vergisi	1.593	1.721	1.808	8,0	5,1	0,4	0,4	0,4		
Kurumlar vergisi	28.988	32.305	33.388	11,4	3,4	7,4	7,6	6,9		
Beyana dayanan kurumlar vergisi	2.075	601	432	-71,0	-28,2	0,5	0,1	0,1		
Kurumlar vergisi tevkifatı	153	189	251	24,0	32,7	0,0	0,0	0,1		
Geçici kurumlar vergisi	26.760	31.515	32.705	17,8	3,8	6,9	7,4	6,8		
Mülkiyet üzerinden alınan vergiler	7.693	8.215	9.384	6,8	14,2	2,0	1,9	1,9		
Veraset ve intikal vergisi	340	428	435	26,0	1,6	0,1	0,1	0,1		
Motorlu taşıtlar vergisi	7.353	7.787	8.949	5,9	14,9	1,9	1,8	1,9		
Dahilde alınan mal ve hizmet vergileri	134.855	142.111	167.071	5,4	17,6	34,6	33,4	34,6		
Dahilde alınan katma değer vergisi	37.995	38.121	46.424	0,3	21,8	9,8	9,0	9,6		
Özel tüketim vergisi	85.462	91.095	105.902	6,6	16,3	21,9	21,4	21,9		
Petro ve doğalgaz ürünlerine ilişkin ÖTV	45.158	45.628	50.830	1,0	11,4	11,6	10,7	10,5		
Motorlu taşıt araçlarına ilişkin ÖTV	10.565	12.851	17.026	21,6	32,5	2,7	3,0	3,5		
Kolalı gazoz, alkollü iç. ve tüt. mamül. ilişkin ÖTV	26.822	29.224	34.107	9,0	16,7	6,9	6,9	7,1		
Dayanıklı tüketim ve diğer mallara ilişkin ÖTV	2.916	3.392	3.940	16,3	16,2	0,7	0,8	0,8		
Banka ve sigorta muameleleri vergisi	6.160	7.487	9.172	21,5	22,5	1,6	1,8	1,9		
Şans oyunları vergisi	692	768	842	11,0	9,6	0,2	0,2	0,2		
Özel iletişim vergisi	4.545	4.640	4.732	2,1	2,0	1,2	1,1	1,0		
Uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler	68.269	71.144	82.867	4,2	16,5	17,5	16,7	17,1		
Gümrük vergileri	5.409	6.543	8.250	21,0	26,1	1,4	1,5	1,7		
İthalde alınan katma değer vergisi	62.727	64.411	74.378	2,7	15,5	16,1	15,1	15,4		
Diğer dış ticaret gelirleri	133	190	239	43,0	25,9	0,0	0,0	0,0		
Damga vergisi	9.416	10.325	12.043	9,7	16,6	2,4	2,4	2,5		
Harçlar	12.948	14.511	16.966	12,1	16,9	3,3	3,4	3,5		
Başka yerde sınıflandırılmayan diğer vergiler	240	3	3	-98,9	14,7	0,1	0,0	0,0		
2- Vergi Dışı Diğer Gelirler	49.395	72.868	75.912	47,5	4,2	12,7	17,1	15,7		
B- Özel bütçeli idarelerin gelirleri	11.445	13.524	15.093	18,2	11,6	2,9	3,2	3,1		
C- Düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri	2.673	3.183	3.509	19,1	10,3	0,7	0,7	0,7		
Toplam	389.682	425.383	483.386	9,2	13,6	100,0	100,0	100,0		

Kaynak: MB.

Merkezi yönetim bütçe gelirleri içinde en büyük paya sahip olan vergi gelirleri 2014 yılında % 8,1 artarken 2015 yılında tüketim talebindeki canlanmanın etkisiyle ivme kazanmış ve % 15,6 artış ile 407.475 milyon TL seviyesine yükselmiştir. Böylece vergi gelirleri 389.501 milyon TL olarak hedeflenen değerin 17.974 milyon TL üzerinde gerçekleşmiştir. 2014 yılında vergi gelirlerinin toplam merkezi yönetim bütçesi içinde % 82,9 olan payı 2015 yılında % 84,3'e yükselmiştir.

2015 yılında gelir vergisi tahsilatı artış hızı, gelir vergisi tevkifatı, beyana dayanan gelir vergisi ve basit usulde gelir vergisindeki artışların etkisi ile bir miktar yükselerek % 16,0 olmuştur. Kamu kesimi ücretleri ile asgari ücret artış oranları ve faiz oranlarının bütçe hedeflerinden yüksek seviyelerde gerçekleşmesi bu artışı desteklemiştir. Gelir vergisi altındaki basit usulde alınan gelir vergisinin ve geçici gelir vergisinin toplam merkezi yönetim bütçesi içindeki payları 2015 yılında da bir önceki yıla göre değişmemiştir. Beyana dayanan gelir vergisinin ve gelir vergisi tevkifatının toplam merkezi yönetim bütçesi geliri içindeki payları bir önceki yıla göre artmıştır.

2014 yılında % 11,4 artan kurumlar vergisi tahsilatı 2015 yılında büyük ölçüde kurumlar vergisi geçici kurumlar vergisindeki artışın düşük seyretmesiyle % 3,4 artış göstermiştir. Beyana dayanan kurumlar vergisi tahsilatı ise % 28,2 azalmıştır.

Mülkiyet üzerinden alınan vergiler 2014 yılına göre % 14,2 artarak 9.384 milyon TL olmuştur. Dahilde alınan mal ve hizmet vergileri artış hızı bir önceki yıla göre ivme kazanarak % 17,6 olurken bu vergilerin, merkezi yönetim toplam bütçe gelirleri içindeki payı % 33,4'ten % 34,6'ya yükselmiştir. 2014 yılında % 0,3 artan dahilde alınan katma değer vergisi ve % 6,6 artan özel tüketim vergisi 2015 yılında sırasıyla % 21,8 artarak 46.424 milyon TL ve % 16,3 artarak 105.902 milyon TL'ye yükselmiştir. Dahilde alınan KDV tahsilatındaki artışta mobil iletişimde 4.5 G teknolojisi frekans ihalesi kapsamında yapılan yaklaşık 2 milyar TL tutarındaki tahsilat etkili olurken, ÖTV artışını 2015 yılı başında bazı mallara yönelik olarak getirilen ÖTV artışı desteklemiştir.

Vergi gelirleri içinde gelir ve kazanç üzerinden alınan vergiler, mülkiyet üzerinden alınan vergiler ve başka yerde sınıflandırılmayan diğer vergiler toplamından oluşan dolaysız vergiler % 12,3'lük artışla 125.528 milyon TL'ye yükselirken, dahilde alınan mal ve hizmet vergileri, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler, damga vergisi ve harçlardan oluşan dolaylı vergiler % 17,2'lik artışla 278.947 milyon TL'ye yükselmiştir. Toplam vergi gelirleri içinde dolaylı vergilerin payı % 68,5, dolaysız vergilerin payı % 31,5 olmuştur.

Vergi dışı gelirler 2015 yılında % 4,2 artarak 75.912 milyon TL'ye yükselirken toplam merkezi yönetim bütçe gelirleri içindeki payı % 15,7 olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında özel bütçeli idarelerin gelirleri % 11,6 artarak 15.093 milyon TL'ye, düzenleyici ve denetleyici kurumların gelirleri de % 10,3 artarak 3.509 milyon TL'ye yükselmiştir.

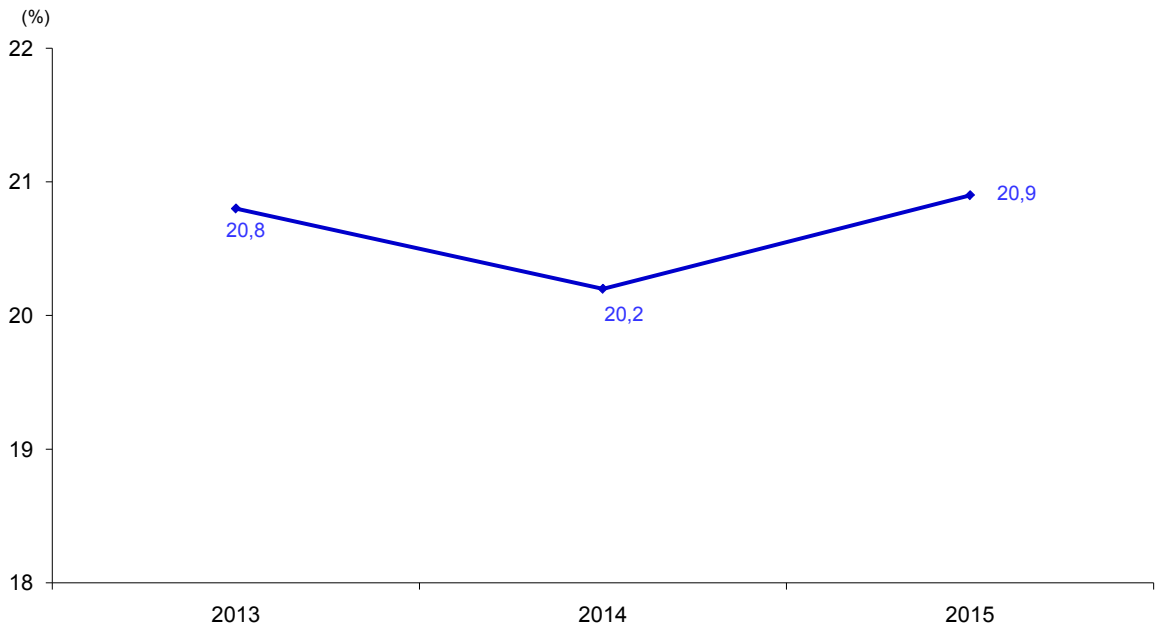
Toplam vergi gelirlerinin GSYH'ye oranı olarak tanımlanan vergi yükü, 2015 yılında 0,7 puanlık artış ile % 20,2'den % 20,9'e yükselmiştir (Tablo 82, Grafik 40).

Tablo 82. Vergi Yükü ve Vergi Esnekliği Katsayıları

Gösterge	2013	2014	2015
Toplam vergi yükü	20,8	20,2	20,9
Toplam vergi esnekliği	1,4	0,7	1,3
Gelir+kurumlar vergisi esnekliği	1,1	1,3	1,0

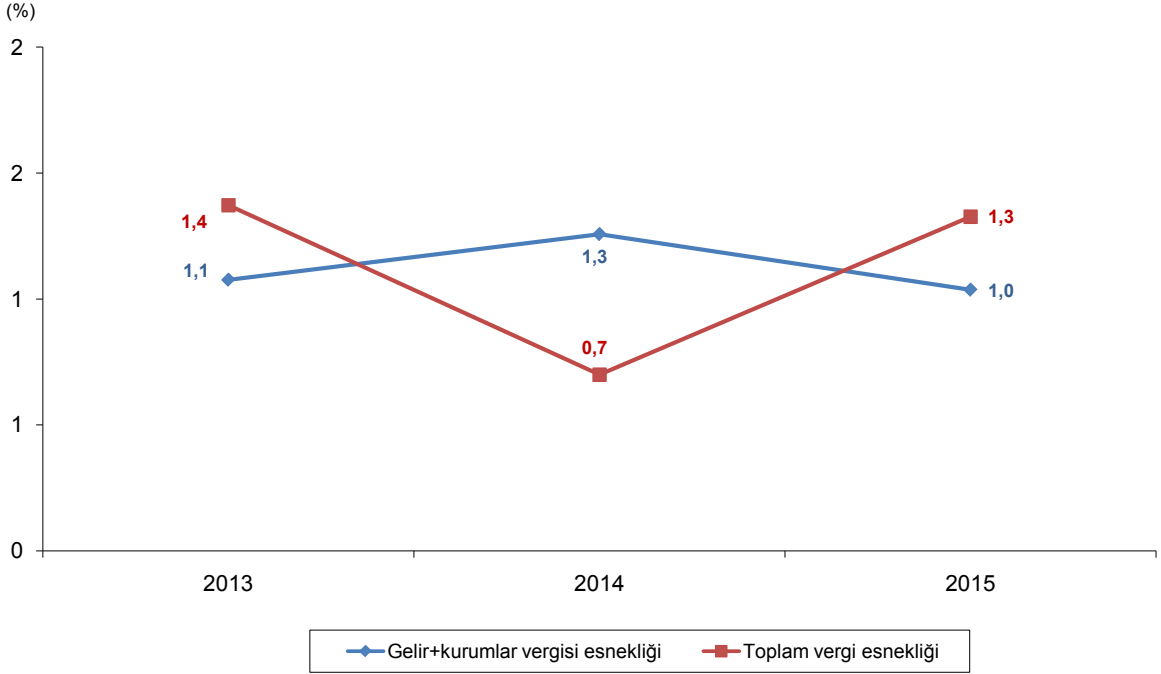
Kaynak: MB, TÜİK.

Grafik 40. Vergi Yükü

Kaynak: MB, TÜİK.

Vergi gelirlerinin GSYH'deki değişmelere karşı duyarlılığını gösteren vergi esnekliği katsayısı ise 2013 yılında % 1,4 iken, 2014 yılında % 0,7, 2015 yılında da % 1,3 olmuştur (Grafik 41).

Grafik 41. Vergi Esnekliği Katsayıları

Kaynak: MB, TÜİK.

1.4.4.1.2 Giderler

Harcamaların kontrol altında tutulması suretiyle, maliye politikasının sürdürülebilirliğinin gözetilmesi, kamu maliyesi alanında geçmiş dönemde elde edilen kazanımların gelecek dönemde de devam ettirilmesi amacıyla yönelik olarak uygulanan politikalar, 2015 yılında da sürdürülmüştür. Bütçe harcamaları kontrol altında tutulmuş, harcama disiplini büyük ölçüde devam etmiştir.

Ancak faiz dışı harcamalardaki artış hızında istenen yavaşlama sağlanamamış, cari transferlerdeki sosyal amaçlı harcamalar, personel giderleri ve sermaye giderlerindeki artışlar bu gelişmeyi desteklemiştir. 2014 yılında % 9,9 olan toplam merkezi yönetim bütçe giderleri artış hızı, 2015 yılında % 12,8'e yükselmiştir. Merkezi yönetim bütçe giderleri 505.992 milyon TL'ye yükselerek, bütçe hedefinin 33.09 milyon TL üzerinde gerçekleşmiştir. Faiz hariç giderlerdeki yüksek oranlı artış 2015 yılında da devam etmiş ve % 13,6 artışla 452.987 milyon TL olmuştur. Böylece faiz hariç giderler bütçe hedefi olan 418.943 milyon TL'nin 34.044 milyon TL üzerinde gerçekleşmiştir (Tablo 83).

2015 yılı bütçesinde faiz dışı giderlerin alt harcama kalemlerini oluşturan personel giderlerinin 119.170 milyon TL, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderlerinin 20.325 milyon TL, mal ve hizmet alımlarının 41.153 milyon TL, cari transferlerin 176.425 milyon TL, sermaye giderlerinin 40.955 milyon TL, sermaye transferlerinin 6.798 milyon TL olması hedeflenmiştir. Yıl sonunda, personel giderleri bir önceki yıla göre % 13,3 artışla 125.046 milyon TL'ye, sosyal güvenlik kurumlarına devlet primi giderleri % 11,2 artışla 21.042 milyon TL'ye, mal ve hizmet alım giderleri

Tablo 83. Merkezi Yönetim Bütçe Giderleri

Bileşenler	(Milyon TL)								
	2013	2014	2015	Değişim (%)		Pay (%)			
				2013	2014	2015	2014	2015	
Faiz hariç giderler	358.239	398.839	452.987	11,3	13,6	87,8	88,9	89,5	
Personel giderleri	96.235	110.370	125.046	14,7	13,3	23,6	24,6	24,7	
SGK'ya devlet primi giderleri	16.306	18.929	21.042	16,1	11,2	4,0	4,2	4,2	
Mal ve hizmet alım giderleri	36.386	40.801	45.444	12,1	11,4	8,9	9,1	9,0	
Savunma ve güvenlik	11.783	12.167	12.692	3,3	4,3	2,9	2,7	2,5	
Sağlık giderleri	336	358	380	6,4	6,3	0,1	0,1	0,1	
Borçlanma genel giderleri	518	454	240	-12,4	-47,1	0,1	0,1	0,0	
Diğer mal ve hizmet alım giderleri	23.749	27.820	32.131	17,1	15,5	5,8	6,2	6,4	
Cari transferler	148.743	162.282	182.787	9,1	12,6	36,4	36,2	36,1	
Görev zararları	4.075	3.836	4.820	-5,9	25,7	1,0	0,9	1,0	
Hazine yardımları	79.238	83.528	87.560	5,4	4,8	19,4	18,6	17,3	
SGK'ya hazine yardımları	2.166	2.467	3.086	13,9	25,1	0,5	0,5	0,6	
İşsizlik sigortası fonu	1.935	2.238	2.719	15,7	21,5	0,5	0,5	0,5	
Sandıklara 5 puan prim desteği	232	230	367	-0,9	59,9	0,1	0,1	0,1	
Sağlık, emeklilik ve sosyal yardım giderleri	71.793	77.294	80.083	7,7	3,6	17,6	17,2	15,8	
Mahalli idarelere hazine yardımları	2.363	1.240	1.145	-47,5	-7,7	0,6	0,3	0,2	
Diğer hazine yardımları	2.916	2.527	3.246	-13,3	28,4	0,7	0,6	0,6	
Kar amacı gütmeyen kuruluşlara yapılan transferler	1.786	2.552	3.688	42,9	44,5	0,4	0,6	0,7	
Hanehalkına yapılan transferler	3.543	3.782	4.253	6,7	12,5	0,9	0,8	0,8	
Tarımsal destekleme ödemeleri	8.684	9.148	9.971	5,3	9,0	2,1	2,0	2,0	
Hanehalkına yapılan diğer transferler	4.048	2.850	5.730	-29,6	101,0	1,0	0,6	1,1	
Sosyal amaçlı transferler	5.876	7.735	9.089	31,6	17,5	1,4	1,7	1,8	
Yurt dışına yapılan transferler	1.624	1.567	1.910	-3,5	21,9	0,4	0,3	0,4	
Gelirden ayrılan paylar	39.869	47.284	55.765	18,6	17,9	9,8	10,5	11,0	
Sermaye giderleri	43.767	48.201	56.875	10,1	18,0	10,7	10,7	11,2	
Sermaye transferleri	7.666	7.707	10.460	0,5	35,7	1,9	1,7	2,1	
Borç verme	9.135	10.550	11.333	15,5	7,4	2,2	2,4	2,2	
Faiz giderleri	49.986	49.913	53.006	-0,1	6,2	12,2	11,1	10,5	
Toplam	408.225	448.752	505.992	9,9	12,8	100,0	100,0	100,0	

Kaynak: MB.

% 11,4 artışla 45.444 milyon TL'ye, cari transferler % 12,6 artışla 182.787 milyon TL'ye, sermaye giderleri % 18,0 artışla 56.875 milyon TL'ye, sermaye transferleri % 35,7 artışla 10.460 milyon TL'ye, borç verme % 7,4 artışla 11.333 milyon TL'ye yükselmiştir.

Bütçede önemli bir yer tutan cari transferlerin payı 2013 yılından bu yana azalan bir eğilim sergilemekle birlikte önemini korumaktadır. 2015 yılında cari transferlerin payı % 36,1 olurken, personel giderlerinin payı artarak % 24,7 olmuştur. Bu dönemde bütçedeki payı en çok artan kalem sermaye transferleri olmuştur. Faiz giderlerinde 2014 yılında görülen azalış 2015 yılında yerini % 6,2 artışa bırakmış ve 53.006 milyon TL'ye yükselmiştir. Böylece faiz giderleri artış göstermesine rağmen bütçe hedefi olan 54.000 milyon TL'nin 994 milyon TL altında gerçekleşmiştir.

Merkezi yönetim bütçe giderleri içinde faiz dışı giderlerin payı % 88,9'dan % 89,5'e yükselirken, faiz giderlerinin payı gerileme eğilimini sürdürmüş ve % 11,1'den % 10,5'e düşmüştür.

1.4.4.2 Fonlar

2015 yılında fon dengesi kapsamında, bütçe içi Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu ile bütçe dışı Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu, Savunma Sanayii Destekleme Fonu ve Özelleştirme Fonu olmak üzere 4 fonun takip edilmesine devam edilmiştir. 2015 yılında kamu kesimi genel dengesinde yer alan fonların gelirlerinin 19.088 milyon TL, giderlerinin 8.625 milyon TL olarak gerçekleşmesi, böylece fon dengesinin 10.463 milyon TL fazla vermesi beklenmektedir (Tablo 84).

Tablo 84. Fon Dengesi ⁽¹⁾

Bileşenler	2013	2014	2015 ⁽²⁾	Değişim (%)	
				2014	2015
A. Fon Gelirleri	7.384	8.577	19.088	16,2	122,5
Vergi gelirleri	5.947	6.800	7.606	14,3	11,9
Vergi dışı normal gelirler	1.426	1.777	5.744	24,6	223,2
Faktör gelirleri (Net)	11	0	257	-	-
Cari transferler (Net)	0	0	0	-	-
Sermaye transferleri (Net)	0	0	5.481	-	-
B. Fon Giderleri	9.990	10.077	8.625	0,9	-45,6
Cari giderler	2.418	3.516	3.770	45,4	145,3
Faktör Giderleri (Net)	0	21	0	-	-
Sabit sermaye yatırımları	0	0	0	-	-
Cari transferler (Net)	3.422	4.380	4.855	28,0	-100,0
Sermaye transferleri (Net)	4.151	2.160	0	-	-
C. Gelir-gider farkı	-2.607	-1.500	10.463	-42,5	-100,0
D. Finansman	2.607	1.500	-10.463	-42,5	597,5
Dış borç kullanımı	0	0	0	-	-
Dış borç ödemesi	-5	0	-1	-	-
İç borç-alacak ilişkisi (Net)	-45	-30	50	-33,3	-266,7
Kasa-banka değişimi	2.656	1.531	-10.513	-42,4	-786,7

Kaynak: KB.

(1): İşsizlik Sigortası Fonu hariçtir.

(2): Gerçekleşme tahmini.

1.4.4.3 Kamu İktisadi Teşebbüsleri

2015 yılında işletmecî kamu iktisadi teşebbüsleri (KİT) gelirlerinin % 2,9'luk azalışla 131.126 milyon TL'ye, giderlerinin de % 7,4'lük azalışla 130.677 milyon TL'ye düşmesi beklenmektedir. Önceki yıllarda olduğu gibi gelirlerin önemli kısmını işletme gelirleri altında yer alan mal ve hizmet satış hasılatının, giderlerin önemli kısmını da işletme giderleri altında toplanan mal ve hizmet satış maliyetlerinin oluşturacağı tahmin edilmektedir (Tablo 85).

Tablo 85. İşletmeci KİT Finansman Dengesi

Bileşenler	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)				
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	Değişim (%)	
				2014	2015
A. Toplam gelirler	124.542	135.106	131.126	8,5	-2,9
I. İşletme gelirleri	112.644	121.482	115.815	7,8	-4,7
1. Mal ve hizmet satış hasılatı	101.009	111.103	104.835	10,0	-5,6
2. Diğer gelirler	11.635	10.379	10.981	-10,8	5,8
II. Kurum bünyesinde kalan fonlar	4.554	4.849	4.719	6,5	-2,7
1. Amortismanlar	3.512	4.400	4.148	25,3	-5,7
2. Karşılıklar ve kur farkları	1.041	449	571	-56,9	27,2
III. Bütçe transferi	7.345	8.775	10.592	19,5	20,7
B. Toplam giderler	123.069	141.100	130.677	14,7	-7,4
I. İşletme giderleri	106.975	124.409	113.086	16,3	-9,1
1. Mal ve hizmet satış maliyeti	92.153	108.962	95.862	18,2	-12,0
2. Diğer giderler	14.822	15.447	17.224	4,2	11,5
II. Yatırım harcamaları	7.386	8.425	9.350	14,1	11,0
III. Stok artışı	515	-2.215	2.555	-530,1	-215,3
IV. Sabit kıymet artışı	144	1.316	48	813,9	-96,4
V. Dolaysız vergiler	2.684	2.197	1.709	-18,1	-22,2
VI. Temettü ödemeleri	4.488	5.865	1.338	30,7	-77,2
VII. İştiraklere sermaye transferi	876	1.103	2.590	25,9	134,8
C. Gelir-gider farkı	1.473	-5.994	450	-506,9	-107,5
D. Finansman	-1.473	5.994	-450	-506,9	-107,5
I. Kasa banka değişimi	-1.385	3.399	-387	-345,4	-111,4
II. İç borçlanma (net)	-1.382	4.541	-1.692	-428,6	-137,3
III. Dış borçlanma (net)	1.293	-1.946	1.630	-250,5	-183,8

Kaynak: KB.

(1): Gerçekleşme tahmini.

1.4.4.4 Kamu Finansman Açığı

2014 yılında 10.807 milyon TL açık veren kamu kesim dengesinin, 2015 yılında 800 milyon TL fazla vereceği, 2014 yılında 39.106 milyon TL fazla veren bütçe faiz ödemeleri hariç kamu kesimi finansman dengesinin, 2015 yılında da % 6,2 artışla 53.806 milyon TL fazla vereceği tahmin edilmektedir. Merkezi yönetim bütçe açığındaki azalış ile KİT'ler, mahalli idareler ve fonların fazla vermesinin, kamu kesimi borçlanma gereğindeki iyileşmede en önemli faktörler olacağı tahmin edilmektedir (Tablo 86).

Tablo 86. Kamu Kesimi Borçlanma Gereği

Bileşenler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	(Cari Fiyatlarla, Milyon TL)		
				GSYH'ye Oranı		
				2013	2014	2015
Merkezi yönetim bütçesi	18.543	23.370	22.606	1,2	1,3	1,2
KİT	-4.526	176	-653	-0,3	0,0	0,0
İşletmeci	-1.473	5.994	-450	-0,1	0,3	0,0
Özelleştirme kapsamındaki kuruluşlar	-3.052	-5.818	-204	-0,2	-0,3	0,0
Mahalli idareler	2.293	-1.200	-722	0,1	-0,1	0,0
Döner sermaye	-1.872	-842	-500	-0,1	0,0	0,0
Sosyal güvenlik kuruluşları	-709	-1.155	613	0,0	-0,1	0,0
İşsizlik Sigortası Fonu	-9.189	-11.041	-11.681	-0,6	-0,6	-0,6
Fonlar	2.607	1.500	-10.463	0,2	0,1	-0,5
Borçlanma gereği	7.146	10.807	-800	0,5	0,6	0,0
Bütçe faiz ödemeleri	49.986	49.913	53.006	3,2	2,9	2,7
Faiz dışı borçlanma gereği	-42.840	-39.106	-53.806	-2,7	-2,2	-2,8

Kaynak: KB, MB.

Not: (-) işareti fazlayı göstermektedir.

(1): Gerçekleşme tahmini.

2015 yılında kamu kesimi açığı içinde en yüksek paya sahip olan merkezi yönetim bütçe açığı bir önceki yıla göre % 3,3 azalışla 22.606 milyon TL'ye gerilemiştir. Sosyal güvenlik kuruluşları 613 milyon TL açık verirken, işletmeci KİT'ler 450 milyon TL, özelleştirme kapsamındaki KİT'ler 204 milyon TL, mahalli idareler 722 milyon TL, döner sermaye 500 milyon TL, İşsizlik Sigortası Fonu 11.681 milyon TL, fonlar 10.463 milyon TL, fazla verecektir.

Merkezi yönetim bütçe açığının GSYH'ye oranı % 1,3'ten % 1,2'ye, bütçe faiz ödemelerinin GSYH'ye oranı % 2,9'dan % 2,7'ye gerilemiştir. Faiz dışı borçlanma gereğinin 2013 yılında % 2,7 olan GSYH'ye oranı 2014 yılında % 2,2, 2015 yılında da % 2,8 olmuştur.

1.4.4.5 Özelleştirme

Özelleştirmenin ana felsefesi, devletin asli görevleri olan adalet ve güvenliğin sağlanması için gerekli harcamalar ile özel sektör tarafından yüklenilemeyecek altyapı yatırımlarına yönelmesi, ekonominin pazar mekanizmaları tarafından yönlendirilmesi olarak belirlenmiştir.

Ülkemizde belirlenen bu hedef doğrultusunda 1984 yılında kamuya ait yarım kalmış tesislerin tamamlanması veya yerine yeni bir tesis kurulması amacıyla özel sektöre devri uygulaması ile başlatılan özelleştirme çalışmaları 1986 yılından itibaren hız kazanmıştır. Son yıllarda ise özelleştirme kapsamındaki kuruluşların büyük bölümünde özelleştirme çalışmalarının tamamlanmasıyla birlikte çalışmalar büyük ölçüde yavaşlamıştır.

1985 yılından itibaren 271 kuruluşa ait kamu hisseleri, 1.679 taşınmaz, 10 otoyol, 2 boğaz köprüsü, 146 tesis, 7 liman, şans oyunları lisans hakkı ile araç muayene istasyonları özelleştirme kapsamına alınmıştır. 25 kuruluşdaki kamu payı ile 4 taşınmaz daha sonra özelleştirme işlemine tabi tutulmaksızın kapsamdan çıkarılmak, tasfiye edilmek veya kapsamda olmayan başka bir kuruluşla birleştirilerek tüzel kişiliği sona erdirilmek üzere devredilmiştir.

Özelleştirme uygulamaları kapsamında bugüne kadar, kamuya ait veya kamu iştiraki olan kuruluşlardaki kamu paylarının özelleştirme kapsamına alınması yoluyla yürütülen program çerçevesinde, 204 kuruluşta hisse senedi veya varlık satış/devir işlemi yapılmış ve bu kuruluşlardan 194'ünde hiç kamu payı kalmamıştır. Halen özelleştirme kapsam ve programında 21 kuruluş bulunmaktadır. Bu kuruluşların 11 tanesinde % 50'nin üzerinde kamu payı vardır. Ayrıca, özelleştirme kapsamında 595 taşınmaz, 49 tesis, 2 liman, 10 otoyol, 2 boğaz köprüsü ve şans oyunları lisans hakkı yer almaktadır.

2013 yılında 12.486 milyon dolar olan özelleştirme işlemi tutarı, 2014 yılında 6.341 milyon dolara, 2015 yılında da 1.996 milyon dolara gerilemiştir. 2015 yılındaki özelleştirme tutarının 4 milyon dolarını özelleştirme programındaki kuruluşların hisse senetleri, 1.937 milyon dolarını özelleştirme programındaki kuruluşlara ait bağlı ortaklık, iştirak, tesis ve varlık satışı, 55 milyon dolarını da özelleştirme programındaki kuruluşlar veya kuruluşlara ait bağlı ortaklık, iştirak, tesis ve varlıkların bedelli devirleri oluşturmaktadır. 1985 yılından bu yana toplam 66.917 milyon dolar tutarında özelleştirme uygulaması gerçekleştirilmiştir (Tablo 87).

Tablo 87. Özelleştirme İşlemleri ⁽¹⁾

İşlemler	(Bin Dolar)				Birikimli Toplam 1985-2015
	Birikimli Toplam 1985-2012	2013	2014	2015	
Özelleştirme programındaki kuruluşların hisse satışları	20.443.586	1.306.694	0	4.217	21.754.497
Özelleştirme programındaki kuruluşlara ait bağlı ortaklık, iştirak, tesis ve varlık satışları	14.090.222	11.159.609	5.881.791	1.937.014	33.068.636
Özelleştirme programındaki kuruluşların halka arzı	9.572.900	0	0	0	9.572.900
Özelleştirme programındaki kuruluşların BİST'de satışı	1.261.054	67	0	0	1.261.121
Yarım kalmış tesis satışı	4.369	0	0	0	4.369
Özelleştirme programındaki kuruluşlar veya kuruluşlara ait bağlı ortaklık, iştirak, tesis ve varlıkların bedelli devirleri	722.507	19.178	459.393	54.812	1.255.890
Toplam	46.094.637	12.485.548	6.341.184	1.996.043	66.917.412

Kaynak: ÖİB.

(1): Tablolarda yer alan rakamlar, ilgili yılda gerçekleştirilen uygulama tutarlarını gösteren satış miktarıdır.

1985-2015 yılları arasındaki birikimli sonuçlara göre toplam özelleştirme gelirlerinin % 49,4'ü ortaklık, iştirak, tesis ve varlık satışından, % 32,5'i hisse satışından, % 14,3'ü halka arzdan, % 1,9'arlık kısımları BİST'de satıştan ve bedelli devirlerden elde edilmiştir.

1.4.4.6 Merkezi Yönetim Borç Stoku

Kamu borç yönetiminin temel amacı, dışsal şoklara karşı borç stokunun yapısını güçlendirirken borçlanmanın en düşük maliyet ve makul risk seviyesinde yapılmasını sağlamaktır.

Ülkemizde borç yönetimi 4749 sayılı “Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun” ile buna ilişkin “Borç ve Risk Yönetiminin Koordinasyonu ve Yürütülmesine İlişkin Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik” ile düzenlenmiştir. Bu kapsamda oluşturulan ve hayata geçirilen orta vadeli stratejiler sonucunda varlık ve yükümlülüklerin risklere olan duyarlılığı belirgin biçimde azaltılmıştır. En önemli risk olan döviz kuru riskini azaltmaya yönelik ölçüt borçlanma stratejileri benimsenmiştir. Uygulanan strateji doğrultusunda, borçlanmanın 2003 yılından bu yana ağırlıklı olarak TL cinsinden yapılması ile toplam borç stoku içerisindeki döviz cinsi borçların payı önemli ölçüde azaltılmıştır. Ayrıca, mali varlıklar arasında yer alan Hazine nakit rezervi son yıllarda likidite riskinin azaltılmasına yönelik aktif bir araç olarak kullanılmaya başlanmıştır. 2015 yılında da uygulamalar bu amaca uygun olarak yürütülmüş, böylece kamu borç stoku göstergeleri olumlu seyrini devam ettirmiştir.

2015 yılında merkezi yönetim toplam borç stoku % 10,7 artarak 677.615 milyon TL olmuştur. Merkezi yönetim iç borç stoku % 6,1 artışla 440.124 milyon TL olurken, 2014 yılında % 8,0 artan dış borç stoku 2015 yılında % 20,3 artışla 237.491 milyon TL'ye yükselmiştir. 2015 yılında dolar cinsinden merkezi yönetim toplam borç stokundaki azalış artarak devam etmiş ve % 11,7 azalarak 233.049 milyona gerilemiştir. İç borç stoku % 15,3 azalarak 151.370 milyon dolar, dış borç stoku da % 4,1 azalarak 81.679 milyon dolar olmuştur (Tablo 88, Grafik 42).

Tablo 88. Merkezi Yönetim Toplam Borç Stoku

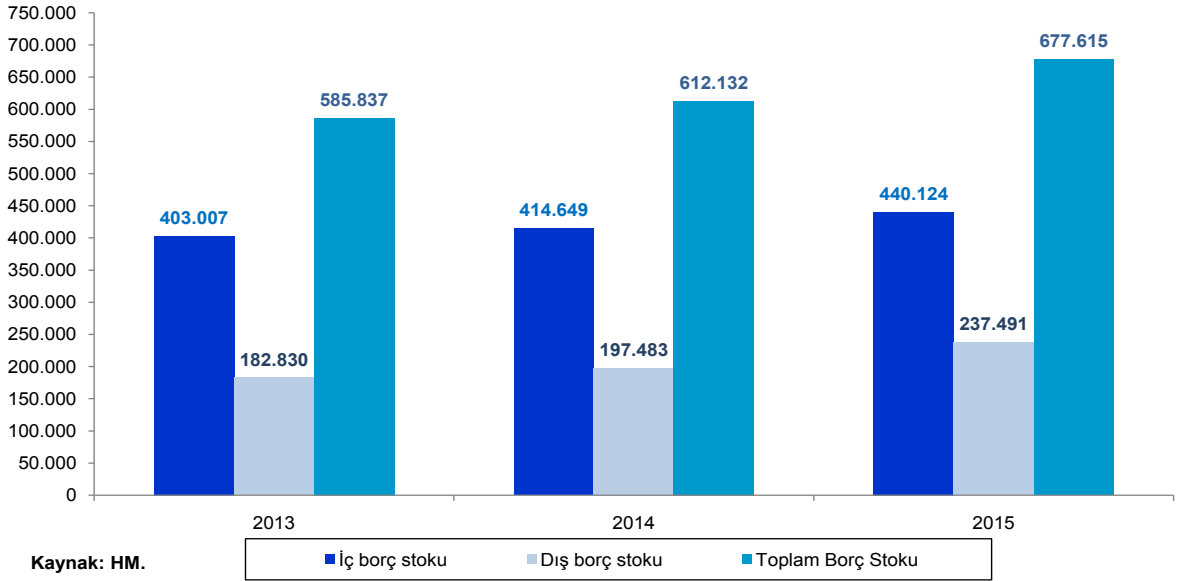
Bileşenler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	Değişim (%)	
				2014	2015
			(Milyon TL)		
İç borç stoku	403.007	414.649	440.124	2,9	6,1
Dış borç stoku	182.830	197.483	237.491	8,0	20,3
Toplam borç stoku	585.837	612.132	677.615	4,5	10,7
			(Milyon \$)		
İç borç stoku	188.824	178.813	151.370	-5,3	-15,3
Dış borç stoku	85.664	85.162	81.679	-0,6	-4,1
Toplam borç stoku	274.488	263.975	233.049	-3,8	-11,7
			Pay (%)		
İç borç stoku	68,8	67,7	65,0		
Dış borç stoku	31,2	32,3	35,0		
Toplam borç stoku	100,0	100,0	100,0		
			GSYH'ye Oranı		
İç borç stoku	25,7	23,7	22,5		
Dış borç stoku	11,7	11,3	12,2		
Toplam borç stoku	37,4	35,0	34,7		

Kaynak: HM.

(1): Geçici.

Grafik 42. Merkezi Yönetim Borç Stoku

(Milyon TL)

2015 yılında merkezi yönetim borç stoku içinde iç borç stokunun payı 2014 yılına göre % 67,7'den % 65,0'a gerilerken, dış borç stokunun payı % 32,3'ten % 35,0'e yükselmiştir.

Merkezi yönetim toplam borç stokunun GSYH'ye oranı azalış eğilimini 2015 yılında da devam ettirmiş ve 0,3 puan azalarak % 34,7'ye, iç borç stokunun GSYH'ye oranı 1,2 puan azalarak % 22,5'e düşerken, dış borç stokunun GSYH'ye oranı da 0,9 puan artarak % 12,2'ye yükselmiştir.

2015 yılında toplam 106.534 milyon TL tutarında iç borç ödemesi yapılmıştır. Bunun % 63,2'si olan 67.355 milyon TL'lik kısmını ana para, % 36,7'si olan 39.179 milyon TL'lik kısmını ise faiz ödemeleri oluşturmuştur. 2015 yılında 25.476 milyon TL'lik net iç borçlanma gerçekleştirilmiştir (Tablo 89).

Tablo 89. İç Borç Stoku

(Milyon TL)

Yıllar	Ödemeler			Borçlanma			Borç Stoku	Değişim (%)
	Anapara	Faiz	Toplam	Satış	Ödeme	Net Borçlanma		
2013	128.062	38.910	166.972	144.528	128.062	16.465	403.007	4,3
2014	117.788	38.818	156.606	129.430	117.788	11.642	414.649	2,9
2015 ⁽¹⁾	67.355	39.179	106.534	92.831	67.355	25.476	440.124	6,1

Kaynak: HM.

(1): Geçici.

2014 yılında % 9,8 olan iç borçlanmanın ağırlıklı ortalama maliyeti, 2015 yılında % 9,5 seviyesine inmiştir. İç borç stokunun vade yapısında 2014 yılına göre bir miktar iyileşme olmuştur. 2014 yılında 68,5 ay olan iç borçlanmanın ortalama vadesi, 2015 yılında 71,8 aya yükselmiştir (Tablo 90).

Tablo 90. İç Borçlanmanın Ortalama Vadesi ve Maliyeti

Bileşenler	2013	2014	2015 ⁽¹⁾
Birikimli Vade (Ay) ⁽²⁾	74,3	68,5	71,8
Bileşik Faiz (%) ⁽³⁾	7,7	9,8	9,5

Kaynak: HM.

(1): Geçici.

(2): Nakit iç borçlanmayı içermektedir.

(3): TL cinsi sabit getirili iç borçlanmanın ağırlıklı ortalama maliyetidir.

2015 yılında 677.615 milyon TL olan toplam merkezi yönetim borç stokunun % 65,0'i olan 440.124 milyon TL'lik kısmını Türk Lirası cinsinden borç senetleri, % 35,0'i olan 237.491 milyon TL'lik kısmını döviz cinsinden borç senetleri oluşturmuştur. 2014 yılına kıyasla Türk Lirası cinsinden senetlerin payı % 67,7'den % 65,0'e düşerken, dövize endeksli senetlerin payı % 32,3'ten % 35,0'e yükselmiştir. Toplam borç stokunun % 67,6'sını sabit faizli, % 17,7'sini değişken faizli ve % 14,7'sini TÜFE'ye endeksli senetler oluşturmuştur. Türk Lirasına endeksli senetlerin % 37,8'i sabit faizli, % 12,4'ü değişken faizli ve % 14,7'si de TÜFE'ye endeksli senetlerden oluşurken, dövize endeksli senetlerin ise % 29,8'i sabit faizli, % 5,3'ü değişken faizli senetlerden oluşmuştur (Tablo 91).

Tablo 91. Merkezi Yönetim Borç Stoku Döviz/Faiz Yapısı⁽¹⁾

Bileşenler	Stok Değeri (Milyon TL)			Pay (%)		
	2013	2014	2015 ⁽²⁾	2013	2014	2015
Sabit	360.190	399.267	458.061	61,5	65,2	67,6
Değişken	129.408	111.985	120.104	22,1	18,3	17,7
TÜFE'ye endeksli	96.239	100.880	99.450	16,4	16,5	14,7
Toplam borç stoku	585.837	612.132	677.615	100,0	100,0	100,0
Sabit	212.007	234.889	256.394	36,2	38,4	37,8
Değişken	94.760	78.880	84.281	16,2	12,9	12,4
TÜFE'ye endeksli	96.239	100.880	99.450	16,4	16,5	14,7
Türk Lirası cinsinden	403.007	414.649	440.124	68,8	67,7	65,0
Sabit	148.183	164.377	201.667	25,3	26,9	29,8
Değişken	34.648	33.106	35.823	5,9	5,4	5,3
Döviz	182.830	197.483	237.490	31,2	32,3	35,0
Sabit	212.007	234.889	256.394	36,2	38,4	37,8
Değişken	94.760	78.880	84.281	16,2	12,9	12,4
TÜFE'ye endeksli	96.239	100.880	99.450	16,4	16,5	14,7
İç borç stoku	403.007	414.649	440.124	68,8	67,7	65,0
Sabit	148.183	164.377	201.667	25,3	26,9	29,8
Değişken	34.648	33.106	35.823	5,9	5,4	5,3
Dış borç stoku	182.830	197.483	237.490	31,2	32,3	35,0

Kaynak: HM.

(1): İç ve dış borç stoku ana para yükümlülüklerinden oluşmaktadır.

(2): Geçici.

İç borç stokunun elinde bulunduranlara göre dağılımında 2015 yılında bir önceki yıla göre, bankacılık kesiminin payı % 47,3'ten % 48,9'a, banka dışı kesimin payı % 28,9'dan % 31,8'e yükselirken, TCMB'nin payı % 2,0'dan % 1,9'a gerilemiştir. Toplam iç borç stoku içinde bankacılık kesimi altında yer alan kamu bankalarının payı % 18,7, özel bankaların payı % 23,8, yabancı bankaların payı % 5,6 ve kalkınma ve yatırım bankalarının payı % 0,9 olmuştur. Toplam borç stoku içinde banka dışı kesimde yer alan gerçek kişilerin payı % 0,3, tüzel kişilerin payı % 25,3 ve menkul kıymet yatırım fonlarının payı % 6,1 olmuştur (Tablo 92).

Tablo 92. İç Borç Stokunun Elinde Bulunduranlara Göre Dağılımı ⁽¹⁾

Bileşenler	Stok Değeri (Milyon TL)			Pay (%)		
	2013	2014	2015 ⁽⁴⁾	2013	2014	2015
Bankacılık kesimi	211.626	217.829	224.304	50,1	47,3	48,9
Kamu bankaları	88.224	87.607	85.643	20,9	19,0	18,7
Özel bankalar	96.022	101.600	108.866	22,7	22,0	23,8
Yabancı bankalar	23.626	24.630	25.706	5,6	5,3	5,6
Kalkınma ve yatırım bankaları	3.754	3.992	4.089	0,9	0,9	0,9
Banka dışı kesim ⁽²⁾	110.707	133.368	145.572	26,2	28,9	31,8
Gerçek kişiler	3.740	1.973	1.504	0,9	0,4	0,3
Tüzel kişiler	87.174	107.716	115.918	20,6	23,4	25,3
Menkul kıymet yatırım fonları	19.792	23.679	28.150	4,7	5,1	6,1
TCMB ⁽³⁾	8.968	9.231	8.925	2,1	2,0	1,9
Yurt içi yerleşikler toplamı	331.301	360.428	378.801	78,5	78,2	82,6
Yurt dışı yerleşikler	90.868	100.531	79.560	21,5	21,8	17,4
Toplam	422.169	460.959	458.361	100,0	100,0	100,0

Kaynak: HM.

(1): Repo vb. teminat işlemlerinde kullanılan DİBS'ler, teminatı veren tarafın bulunduğu alt sektörün verisi içerisinde gösterilmektedir.

(2): Tasarruf Mevduat Sigorta Fonu dışındaki tüm gerçek ve tüzel kişileri kapsamaktadır.

(3): Açık piyasa işlemlerinden kaynaklanan tutarları kapsamaktadır.

(4): Geçici.

2015 yılında da küresel ekonomik görünüme ilişkin aşağı yönlü riskler önemi korumuştur. Gelişmiş ülkelerin merkez bankalarının politikalarına ilişkin belirsizlikler, bazı gelişmiş ülkelerdeki deflasyon riski, bölgesel karışıklıkların oluşturduğu jeopolitik olumsuzluklar ve petrol fiyatlarındaki düşüş eğilimi küresel ekonomiyi olumsuz etkilemektedir. Bütün bu elverişsiz ortam küresel risk iştahında azalmayı, beraberinde de ülkemize yönelik sermaye akışlarında da daralmayı getirmiştir. Yurtdışından borçlanma imkanı zorlaşmıştır. 2014 yılında çok küçük de olsa yabancı sermaye de bir artış olurken, 2015 yılında küresel piyasalardaki dalgalanmaların etkisiyle artan yabancı sermaye çıkışı ile iç borç stoku içinde yabancı yatırımcıların payı % 21,8'den % 17,4'e gerilemiştir.

1.4.5 Altın Fiyatları

Altın, piyasalarda güven eksikliği meydana geldiğinde tercih edildiğinden veya kötü günler için bekletildiğinden, güvenilen bir yatırım aracı olarak görülmektedir. Ülkemizde de genel olarak yıllardır en kazançlı yatırım olarak görülmekte ve yıllardır en çok altına yatırım yapılmaktadır. Küresel finans krizinin ardından 2011 yılında rekor seviyelere yükselen altın fiyatları, 2013 ve 2014 yıllarında önemli oranlarda düşüş göstermiştir. Bu düşüşte temel faktör, kriz sonrası toparlanma eğilimine girilmesi, bu süreçte ABD Merkez Bankası (Fed)'in parasal sıkılaştırmaya gitmesi, sıkılaştırmayı faiz artırımları yoluyla sürdüreceği olduğunun sinyallerini vermesi doların güçlenmesini sağlamıştır.

2015 yılında altın fiyatlarındaki gelişmelerde jeopolitik riskler, siyasi belirsizlikler ve Fed'in faiz artırım süreci büyük ölçüde etkili olmuştur. Altın fiyatlarındaki düşüş eğilimi 2015 yılında da devam etmiş, Fed'in faiz artıracığı beklentisi yıl boyunca altın fiyatlarını aşağı doğru baskılamıştır. 2012 yılı ortalaması 1.670 Amerikan doları olan altının ons fiyatı, 2013 yılında 1.406 Amerikan dolarına, 2014 yılında 1.266 Amerikan dolarına, 2015 yılında da 1.158 Amerikan dolarına gerilemiştir (Tablo 93).

2015 yılında altının fiyatı dış piyasalarda gerilemesine karşın iç piyasada artış eğilimi göstermiştir. Cumhuriyet altını 2014 yılında yatırımcısına nominal olarak % 1,5 kazanç sağlarken, reel olarak % 6,7 kaybettirmiş, 2015 yılında ise nominal olarak % 13,1, reel olarak da % 5,1 kazanç sağlamıştır. Külçe altın ise yatırımcısına 2014 yılında nominal olarak % 3,4 kazandırmış, reel olarak ise % 5,0 kaybettirmiş, 2015 yılında nominal olarak % 13,6, reel olarak % 5,5 kazandırmıştır.

1.4.6 Döviz Kurları

Finansal istikrarın fiyat istikrarının ayrılmaz ön koşullarından olduğu noktasından hareketle TCMB döviz piyasasının etkin bir şekilde çalışabilmesi için gerekli önlemleri almaya 2015 yılında da devam etmiştir. Döviz kurlarının piyasada arz ve talep koşulları tarafından belirlendiği dalgalı döviz kuru rejimi uygulamasını sürdürmüştür. Bu kur çerçevesinde döviz arz ve talebini uygulanan para ve maliye politikaları, ekonomik temeller, uluslararası gelişmeler ve beklentiler oluşturmaktadır. Nominal veya reel kur hedefi belirlemeyen TCMB, finansal istikrarı koruyabilmek açısından Türk Lirasının aşırı değerlenmesi ve değer kaybetmesi durumunda müdahalede bulunmaktadır.

TCMB 2014 yılının sonlarından itibaren küresel para politikalarına ilişkin belirsizliklerin döviz piyasasına etkilerini sınırlamak ve finansal sistemi desteklemek amacıyla döviz likiditesini düzenleyici bir dizi tedbir almıştır. Bu kapsamda, bankaların Döviz Depo Piyasası'nda kendilerine tanınan borçlanma limitleri çerçevesinde TCMB'den alabilecekleri döviz depolarının faiz oranlarını kademeli olarak düşürmüştür. Ayrıca, TCMB nezdindeki döviz ve efektif piyasalarında işlem

Tablo 93. Altın Fiyatları

Yıllar	Aylar	Cumhuriyet Altını ⁽¹⁾ (TL/Adet)	Külçe Altın ⁽¹⁾ (TL/Gr)	1 Ons Altın ⁽²⁾ (ABD \$/Ons)	TÜFE (2003=100)		Cumhuriyet Altını		Külçe Altın	
					Endeks Değeri	Değişim (%)	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%)	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%)
2013	Ocak	641	95	1.664	216,7	1,6	-1,2	-2,8	-2,1	-3,6
	Şubat	628	93	1.631	217,4	0,3	-2,0	-2,3	-2,1	-2,4
	Mart	625	93	1.593	218,8	0,7	-0,5	-1,1	0,0	-0,7
	Nisan	592	87	1.495	219,8	0,4	-5,3	-5,7	-6,5	-6,8
	Mayıs	574	84	1.410	220,1	0,1	-3,0	-3,2	-3,4	-3,6
	Haziran	552	81	1.316	221,8	0,8	-3,8	-4,6	-3,6	-4,3
	Temmuz	556	80	1.280	222,4	0,3	0,7	0,4	-1,2	-1,5
	Ağustos	585	86	1.334	222,2	-0,1	5,2	5,3	7,5	7,6
	Eylül	585	88	1.349	223,9	0,8	0,0	-0,8	2,3	1,5
	Ekim	570	84	1.308	227,9	1,8	-2,6	-4,3	-4,5	-6,2
	Kasım	566	83	1.276	228,0	0,0	-0,7	-0,7	-1,2	-1,2
	Aralık	557	82	1.219	229,0	0,5	-1,6	-2,0	-1,2	-1,7
Yıllık	586	86	1.406	222,3	7,5	-9,4	-15,8	-10,9	-17,1	
2014	Ocak	595	90	1.249	233,5	2,0	6,8	4,8	9,8	7,6
	Şubat	611	92	1.307	234,5	0,4	2,7	2,3	2,2	1,8
	Mart	631	95	1.338	237,2	1,1	3,3	2,1	3,3	2,1
	Nisan	599	89	1.304	240,4	1,3	-5,1	-6,3	-6,3	-7,6
	Mayıs	582	87	1.281	241,3	0,4	-2,8	-3,2	-2,2	-2,6
	Haziran	588	88	1.288	242,1	0,3	1,0	0,7	1,1	0,8
	Temmuz	594	90	1.314	243,2	0,5	1,0	0,6	2,3	1,8
	Ağustos	600	90	1.292	243,4	0,1	1,0	0,9	0,0	-0,1
	Eylül	587	88	1.233	243,7	0,1	-2,2	-2,3	-2,2	-2,4
	Ekim	588	88	1.209	248,4	1,9	0,2	-1,7	0,0	-1,9
	Kasım	574	85	1.178	248,8	0,2	-2,4	-2,6	-3,4	-3,6
	Aralık	590	89	1.196	247,7	-0,4	2,8	3,2	4,7	5,2
Yıllık	595	89	1.266	242,0	8,9	1,5	-6,7	3,4	-5,0	
2015	Ocak	622	94	1.244	250,5	1,1	5,4	4,3	5,6	4,5
	Şubat	644	97	1.224	252,2	0,7	3,5	2,8	3,2	2,5
	Mart	654	99	1.177	255,2	1,2	1,6	0,4	2,1	0,9
	Nisan	678	102	1.198	259,4	1,6	3,7	2,0	3,0	1,4
	Mayıs	673	102	1.200	260,9	0,6	-0,7	-1,3	0,0	-0,6
	Haziran	677	102	1.180	259,5	-0,5	0,6	1,1	0,0	0,5
	Temmuz	657	98	1.128	259,7	0,1	-3,0	-3,0	-3,9	-4,0
	Ağustos	687	104	1.121	260,8	0,4	4,6	4,1	6,1	5,7
	Eylül	719	109	1.123	263,1	0,9	4,7	3,7	4,8	3,9
	Ekim	719	109	1.155	267,2	1,6	0,0	-1,5	0,0	-1,5
	Kasım	668	100	1.077	269,0	0,7	-7,1	-7,7	-8,3	-8,9
	Aralık	677	101	1.071	269,5	0,2	1,3	1,1	1,0	0,8
Yıllık	673	101	1.158	260,6	7,7	13,1	5,1	13,6	5,5	

Kaynak: TCMB.

(1): Satış fiyatlarıdır.

(2): Londra satış fiyatıdır.

yapma limitleri yükseltilmiş ve küresel finansal piyasalardaki dalgalanmalara karşı döviz satım ihalelerinin esnekliği artırılmıştır.

2015 yılı kur politikasında bankaların döviz ve efektif piyasaları döviz depo piyasası'nda kendilerine tanınan borçlanma limitleri çerçevesinde TCMB'den alabilecekleri ABD Doları için % 7,5, Euro için % 6,5 olan faiz oranları korunmuştur. 2015 yılı içinde döviz kuru politikası bu esaslar dahilinde yürütülmüştür.

2014 yılının son çeyreğinden itibaren Amerikanın büyüme ve istihdam verilerinin olumlu açıklanması, Amerikan Merkez Bankası (Fed)'in para politikasında normalleşmeyi beklenen daha erken başlatabileceğine ilişkin beklentiler ve iktisadi toparlanmaya ilişkin göstergelerle birlikte kurlarda başlayan dalgalanma doların yükselmesini sağlamıştır. Euro Bölgesi ve Japonya merkez bankalarının ekonomiyi destekleyecek gevşek para politikası duruşunu sürdürmesi bu gelişmeyi desteklemiştir. Bu süreçte gelişmekte olan ülkelerin para birimleri dolar karşısında değer kaybına uğramıştır. Türk lirası da diğer gelişmekte ülkelere paralel olarak dalgalanma göstermiştir. TCMB küresel faiz oranlarındaki gelişmeleri neden göstererek bankaların TCMB'den alabilecekleri bir hafta vadeli döviz depolarının faiz oranlarını 10 Mart 2015 tarihinden itibaren ABD doları için % 7,5'ten % 4,5'e, Euro için % 6,5'ten % 2,5'e indirmiştir. Yine aynı nedenle 24 Nisan 2015 tarihinden itibaren ABD doları için % 4,0'e, Euro için % 2,0'ye indirmiştir,

2015 yılında Türk Lirasındaki dalgalanma ve değer kaybı seçim öncesi dönemde artmaya başlarken, Haziran ayından itibaren hızlanmıştır. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, yakın dönemde gözlenen küresel ve yerel gelişmeler nedeniyle bankaların TCMB'den alabilecekleri bir hafta vadeli döviz depo faiz oranlarının 9 Haziran 2015 tarihinden itibaren ABD doları için % 4'ten % 3,5'e, Euro için % 2'den % 1,5'e indirilmesine karar verildiğini açıklamıştır. Temmuz ayında bu oranı ABD doları için % 3,5'ten % 3,0'a indirmiştir.

Türk Lirası Temmuz ayında seçim sonrası güven ortamıyla ve olumlu gelen bazı verilerin etkisiyle bir miktar değer kazanmakla birlikte, jeopolitik risklerdeki artışların etkisiyle dolar karşısında diğer gelişmekte olan ülke paralarından daha hızlı değer kaybetmiştir. TCMB 29 Ağustos 2015 tarihli duyurusuyla, "Küresel Para Politikalarının Normalleşme Sürecinde Yol Haritası"nda belirtildiği gibi, döviz likiditesinin desteklenmesi amacıyla, bankaların TCMB nezdindeki döviz ve efektif piyasalarında işlem yapma limitlerini % 130 oranında artırarak 50 milyar dolara yükseltmiştir. Üçüncü çeyreğin sonlarında küresel risk iştahındaki olumlu seyir Türk Lirasının bir miktar değer kazanmasına sağlamıştır.

2015 yılının son çeyreğinde ise küresel belirsizliklerin devam etmesinin yanında, ülke içindeki siyasal belirsizlikler Türk Lirasının dalgalı bir seyir izlemesine ve dolar karşısında değer kaybetmesine neden olmuştur.

Yıl içinde uygulamalar 2015 yılı kur politikasında açıklanan çerçevede yürütülmüş ve döviz kurlarında aşırı oynaklık ortaya çıktığında TCMB gerekli gördüğü günlerde yaptığı döviz satım ihalelerini sürdürmüştür. 2015 yılında TCMB tarafından döviz satım ihaleleri ile 12.366 milyon dolarlık ve enerji ithalatçısı KİT'lere döviz satışı ile 10.505 milyon dolarlık olmak üzere toplam 22.871 milyon dolarlık döviz satımı yapılmıştır (Tablo 94).

Tablo 94. TCMB Tarafından Yapılan Döviz Alım-Satım Tutarları

(Milyon Dolar)

Yıllar	İhracat Reeskont Kredileri	Döviz Alım İhaleleri	Döviz Satım İhaleleri	Döviz Alım Müdahaleleri	Döviz Satım Müdahaleleri	Enerji İthalatçısı KİT'lere Döviz Satışı	Toplam Net Döviz Alımları
2013	12.664	0	17.610	0	0	0	-4.946
2014	12.999	0	10.439	0	3.151	1.321	-1.912
2015	15.182	0	12.366	0	0	10.505	-7.689

Kaynak: TCMB.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Kanunu'nun 45'inci maddesi gereğince döviz üzerinden düzenlenen senetlerin reeskonta kabulü suretiyle Türkiye İhracat Kredi Bankası A.Ş ve ticari bankalar aracılığıyla ihracatçılara 240 güne kadar vadeli ve TL olarak kullanılan ihracat reeskont kredileri, vade sonunda döviz olarak geri ödenmesi nedeniyle TCMB döviz rezervlerine katkı sağlayan araçlardan biri durumundadır. İhracat reeskont kredilerinin katkısı gözönünde bulundurularak 20 Ekim 2014 tarihinde 15 milyar dolar olarak belirlenen kredi limitleri Merkez Bankası tarafından 23 Ocak 2015 tarihinde 17 milyara yükseltilmiştir. Yıl sonunda ihracat reeskont kredileri döviz rezervlerine toplam 15.182 milyon dolar tutarında katkıda bulunmuştur.

Rezerv opsiyonu mekanizması da döviz rezervlerini ve döviz likiditesini etkileyen önem araçlardan birisidir. TCMB 2015 yılında bu mekanizmanın otomatik dengeleyici özelliğini güçlendirmek ve yabancı para cinsinden yükümlülükler uygulanan zorunlu karşılık oranlarındaki değişiklikler sonucunda ihtiyaç duyulan döviz likiditesini karşılamak amacıyla rezerv opsiyonu dilimlerinde ve katsayılarında teknik ayarlamalar yaptığını açıklamıştır. 13 Şubat ve 27 Şubat 2015 tarihlerinde yaptığı düzenlemelerle rezerv opsiyonu dilimleri ve katsayılarını yeniden düzenlemiştir.

2015 yılında Türk Lirası küresel konjonktürdeki ve yurtiçindeki siyasi gelişmelerin etkisiyle yabancı ülke paraları karşısında değer kaybına uğramıştır. Yıl sonunda yıllık ortalama değerlere göre nominal olarak Türk Lirası karşısında Amerikan

Doları % 24,3 değer kazanarak 2,71865 TL'ye, Euro % 3,9 değer kazanarak 3,01807 TL'ye, İngiliz Sterlini % 15,4 değer kazanarak 4,15089 TL'ye, Japon Yeni % 8,5 değer kazanarak 2,24080 TL'ye yükselmiştir (Tablo 95).

Tablo 95. Yıllar İtibariyle Döviz Kurları

Yıllar	(Döviz Alış Kuru, Yıllık Ortalama)							
	ABD Doları	Değişim (%)	Euro	Değişim (%)	İngiliz Sterlini	Değişim (%)	Japon Yeni	Değişim (%)
2013	1,90225	6,1	2,52768	9,7	2,97340	4,8	1,94626	-13,3
2014	2,18679	15,0	2,90597	15,0	3,59586	20,9	2,06601	6,2
2015	2,71865	24,3	3,01807	3,9	4,15089	15,4	2,24080	8,5

Kaynak: TCMB.

2014 yılını ortalama 2,18679 TL seviyesinde kapatan Amerikan Doları 2015 yılına da artışla başlamış ve Ocak ayında 2,32834 TL seviyesine yükselmiştir. Yıl içinde aylık bazda değişen büyüklüklerde 3 kez değer kaybederken, 9 kez de değer kazanmıştır. Eylül ayında 3,00272 TL'yi gören dolar kuru Aralık ayında 2,91723 TL seviyesine gerilemiştir. 2015 yılı sonunda ortalama dolar kuru bir önceki yıla göre % 24,3 artışla 2,71865 TL olmuştur. Euro da 2015 yılına bir miktar gerileyerek başlarken, yılın ikinci yarısında 3,00000 TL'nin üzerinde seyretmiştir. En yüksek seviyesine 3,37490 TL ile Eylül ayında yükselirken, sonraki aylarda bir miktar gerileme ile yıl sonunda ortalama Euro değeri % 3,9'luk artışla 3,01807 TL olmuştur.

Reel olarak tüketici fiyat endeksine göre Türk Lirası karşısında 2015 yılında Amerikan Doları % 15,5 değer kazanırken, Euro % 3,5 değer kaybetmiştir. 2015 yılında aylık reel değişimlere bakıldığında, Amerikan Doları en büyük değer kaybını % 3,9 ile Ekim ayında ve en yüksek değer artışını da % 5,2 ile Ağustos ayında yaşamıştır. Aynı tabloya Euro bazında bakıldığında, en yüksek değer kaybını % 7,0 ile Kasım ayında, en yüksek değer artışını da % 6,2 ile Ağustos ayında yaşadığı görülmektedir (Tablo 96).

Tablo 96. Döviz Kurları

(Döviz Alış Kuru, Aylık Ortalama)

Yıllar	Aylar	ABD Doları (\$)	Euro (€)	TÜFE (2003=100)		Nominal Değişim (%)		Reel Değişim (%)	
				Endeks Değeri	Değişim (%)	\$	€	\$	€
2013	Ocak	1,76386	2,34136	216,7	1,6	-0,9	0,3	-2,5	-1,3
	Şubat	1,76993	2,36888	217,4	0,3	0,3	1,2	0,0	0,9
	Mart	1,80720	2,34481	218,8	0,7	2,1	-1,0	1,4	-1,7
	Nisan	1,79647	2,33551	219,8	0,4	-0,6	-0,4	-1,0	-0,8
	Mayıs	1,82278	2,36663	220,1	0,1	1,5	1,3	1,3	1,2
	Haziran	1,89451	2,49866	221,8	0,8	3,9	5,6	3,1	4,8
	Temmuz	1,93048	2,52395	222,4	0,3	1,9	1,0	1,6	0,7
	Ağustos	1,95471	2,60184	222,2	-0,1	1,3	3,1	1,4	3,2
	Eylül	2,01715	2,69019	223,9	0,8	3,2	3,4	2,4	2,6
	Ekim	1,99032	2,71318	227,9	1,8	-1,3	0,9	-3,1	-0,9
	Kasım	2,02175	2,72910	228,0	0,0	1,6	0,6	1,6	0,6
	Aralık	2,05784	2,81801	229,0	0,5	1,8	3,3	1,3	2,8
	Yıllık	1,90225	2,52768	222,3	7,5	6,1	9,7	-1,3	2,0
2014	Ocak	2,21684	3,02153	233,5	2,0	7,7	7,2	5,6	5,1
	Şubat	2,21276	3,01942	234,5	0,4	-0,2	-0,1	-0,6	-0,5
	Mart	2,21780	3,06577	237,2	1,1	0,2	1,5	-0,9	0,4
	Nisan	2,12747	2,93824	240,4	1,3	-4,1	-4,2	-5,3	-5,4
	Mayıs	2,09081	2,87448	241,3	0,4	-1,7	-2,2	-2,1	-2,6
	Haziran	2,11572	2,87576	242,1	0,3	1,2	0,0	0,9	-0,3
	Temmuz	2,11868	2,87643	243,2	0,5	0,1	0,0	-0,3	-0,4
	Ağustos	2,15827	2,87686	243,4	0,1	1,9	0,0	1,8	-0,1
	Eylül	2,20358	2,85014	243,7	0,1	2,1	-0,9	2,0	-1,1
	Ekim	2,25831	2,86417	248,4	1,9	2,5	0,5	0,6	-1,4
	Kasım	2,23358	2,78718	248,8	0,2	-1,1	-2,7	-1,3	-2,9
	Aralık	2,28767	2,82170	247,7	-0,4	2,4	1,2	2,9	1,7
	Yıllık	2,18679	2,90597	242,0	8,9	15,0	15,0	5,6	5,6
2015	Ocak	2,32834	2,71621	250,5	1,1	1,8	-3,7	0,7	-4,8
	Şubat	2,45523	2,78988	252,2	0,7	5,4	2,7	4,7	2,0
	Mart	2,58384	2,80465	255,2	1,2	5,2	0,5	4,0	-0,6
	Nisan	2,64814	2,85340	259,4	1,6	2,5	1,7	0,8	0,1
	Mayıs	2,64614	2,95511	260,9	0,6	-0,1	3,6	-0,6	3,0
	Haziran	2,70116	3,02675	259,5	-0,5	2,1	2,4	2,6	3,0
	Temmuz	2,69460	2,97098	259,7	0,1	-0,2	-1,8	-0,3	-1,9
	Ağustos	2,84556	3,16722	260,8	0,4	5,6	6,6	5,2	6,2
	Eylül	3,00272	3,37490	263,1	0,9	5,5	6,6	4,6	5,6
	Ekim	2,92958	3,29860	267,2	1,6	-2,4	-2,3	-3,9	-3,8
	Kasım	2,87129	3,08943	269,0	0,7	-2,0	-6,3	-2,6	-7,0
	Aralık	2,91723	3,16969	269,5	0,2	1,6	2,6	1,4	2,4
	Yıllık	2,71865	3,01807	260,6	7,7	24,3	3,9	15,5	-3,5

Kaynak: TCMB, TÜİK.

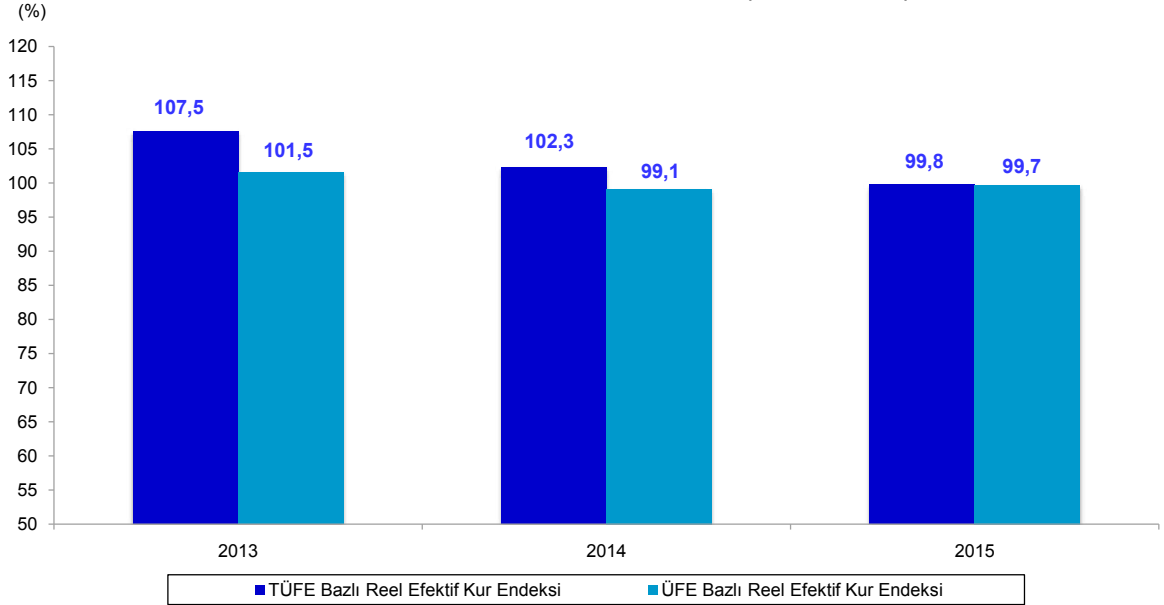
2015 yılının ilk beş aylık döneminde artan bir seyir izleyen reel efektif döviz kurlarında Haziran ayından itibaren gerileme başlamıştır. Yıl içinde en düşük değerini 91,2 ile Eylül ayında, en yüksek değerini ise 108,4 ile Ocak ayında alan TÜFE bazlı reel efektif kur endeksi, 2015 yılını ortalama 99,8 seviyesinde tamamlamıştır. ÜFE bazlı reel efektif kur endeksi de yine en düşük değerini 93,4 ile Eylül, en yüksek değerini 107,2 ile Ocak ayında alırken, yıl sonu itibarıyla ortalama 99,7 olarak gerçekleşmiştir. Böylece 2015 yılında reel efektif döviz kurları TÜFE bazında % 2,4 değer kaybederken, ÜFE bazında da % 0,6 değer kazanmıştır (Tablo 97, Grafik 43).

Tablo 97. Reel Efektif Döviz Kuru

Yıllar	Aylar	TÜFE Bazlı Reel Efektif Kur (2003=100)	ÜFE Bazlı Reel Efektif Kur ⁽¹⁾ (2003=100)
2013	Ocak	112,5	105,3
	Şubat	111,6	104,2
	Mart	111,6	104,9
	Nisan	112,5	105,3
	Mayıs	111,0	105,3
	Haziran	107,0	102,4
	Temmuz	107,4	102,0
	Ağustos	105,6	99,6
	Eylül	102,6	97,0
	Ekim	104,3	98,0
	Kasım	103,2	98,0
	Aralık	101,0	96,4
	Yıllık	107,5	101,5
2014	Ocak	95,9	92,7
	Şubat	96,5	94,5
	Mart	96,9	94,5
	Nisan	102,5	98,7
	Mayıs	104,7	100,0
	Haziran	104,1	99,3
	Temmuz	104,2	99,7
	Ağustos	103,6	99,9
	Eylül	103,2	100,9
	Ekim	103,8	101,5
	Kasım	107,0	104,2
	Aralık	105,5	103,8
	Yıllık	102,3	99,1
2015	Ocak	108,4	107,2
	Şubat	105,4	105,0
	Mart	103,8	102,3
	Nisan	102,2	100,7
	Mayıs	100,6	99,5
	Haziran	98,4	98,1
	Temmuz	99,8	99,4
	Ağustos	95,3	96,5
	Eylül	91,2	93,4
	Ekim	94,4	95,6
	Kasım	99,5	99,6
	Aralık	98,5	98,7
	Yıllık	99,8	99,7

Kaynak: TCMB.

(1): Hesaplama TÜİK tarafından yayınlanan yeni Yİ-ÜFE serisi kullanılmıştır.

Grafik 43. Reel Efektif Döviz Kuru Endeksleri (Yıllık Ortalama)

Kaynak: TÜİK.

1.5 Dış Ekonomik Gelişmeler

1.5.1 Dış Ticaret Göstergeleri

2015 yılında AB ülkelerindeki sınırlı düzeyde toparlanmaya karşın, komşu ülkelerde özellikle Rusya ve Irak kaynaklı jeopolitik riskler ve ekonomik gelişmeler, euro/dolar paritesindeki dalgalanmalar ihracattaki azalışın temel nedeni olmuştur. Başta ham petrol olmak üzere enerji fiyatlarındaki gerileme ithalattaki düşüşün belirleyicisi olurken, ithalattaki azalışın ihracattaki azalıştan daha yüksek olması dış ticaret açığını azaltmıştır.

2015 yılında 2014 yılına göre ihracat, % 8,7 azalarak 157.610 milyon dolardan 143.935 milyon dolara, ithalat % 14,4 azalarak 242.177 milyon dolardan 207.203 milyon dolara gerilemiştir.

Böylece, ithalatın ihracattan daha hızlı azalmasının bir sonucu olarak Türkiye'nin dış ticaret açığı 2015 yılında % 25,2 oranında daralarak 63.268 milyon dolara gerilemiştir.

2014 yılında % 0,9 azalış gösteren dış ticaret hacmi, 2015 yılında da ihracat ve ithalattaki küçülmenin etkisi ile % 12,2 azalarak 351.138 milyon dolar olmuştur (Tablo 98, Grafik 44).

Tablo 98. Dış Ticaret Göstergeleri

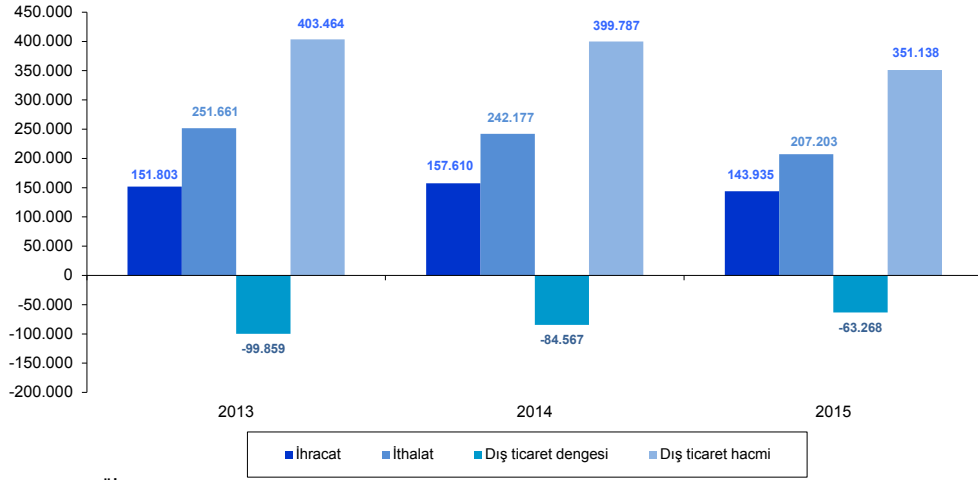
(Milyon Dolar)

Göstergeler	Değer			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2014	2015
İhracat	151.803	157.610	143.935	3,8	-8,7
İthalat	251.661	242.177	207.203	-3,8	-14,4
Dış ticaret hacmi	403.464	399.787	351.138	-0,9	-12,2
Dış ticaret dengesi	-99.859	-84.567	-63.268	-15,3	-25,2
İhracatın ithalatı karşılama oranı	60,3	65,1	69,5	-	-

Kaynak: TÜİK.

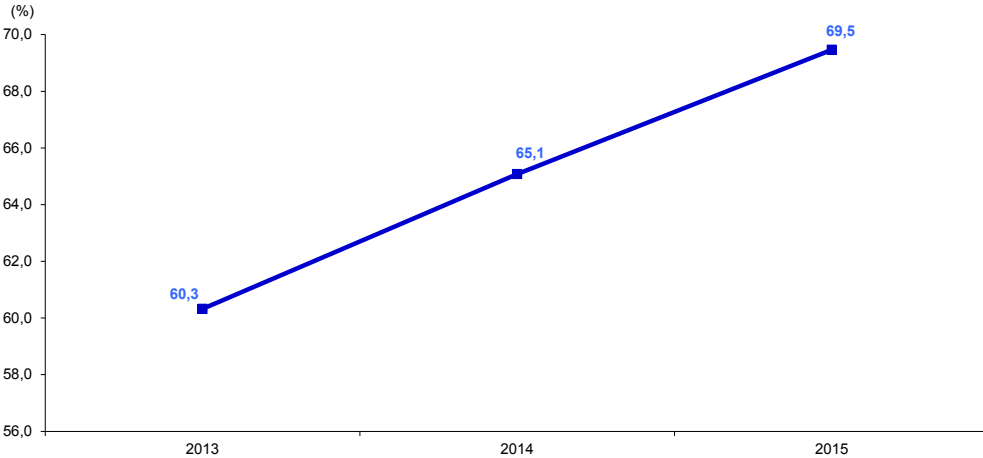
Grafik 44. Dış Ticaret Göstergeleri

(Milyon Dolar)

Kaynak: TÜİK.

Bu gelişmelere bağlı olarak ihracatın ithalatı karşılama oranı, 2015 yılında 2014 yılına göre 4,4 puan artarak % 65,1'den % 69,5'e yükselmiştir (Grafik 45).

Grafik 45. İhracatın İthalatı Karşılama Oranı

Kaynak: TÜİK.

1.5.1.1 İhracat

2013 yılında daralma gösteren ihracat, 2014 yılında toparlanarak % 3,8 artış göstermiştir. 2015 yılında ise küresel ticarete canlanmanın sağlanamaması, jeopolitik sorunlar, en önemli ticaret ortağımız AB ülkelerindeki büyümenin sınırlı düzeyde seyretmesi ve euro/dolar paritesindeki gelişmelere bağlı olarak düşüş göstermiştir. 2015 yılında en yüksek seviyesine Nisan ayında ulaşan ihracat, bir önceki yıla göre sadece Ekim ayında artış göstermiş, diğer tüm aylarda bir önceki yıla göre azalmıştır. 2015 yılında ihracat % 8,7 azalarak 157.610 milyon dolardan, 143.935 milyon dolara gerilemiştir.

Bu gelişmede ihracat içinde en büyük paya sahip olan imalat sektöründeki % 8,6'lık düşüş etkili olmuştur. 2015 yılında imalat sektörü ihracatı 147.059 milyon dolardan 134.482 milyon dolara gerilemiştir. Sektörler itibarıyla artış gösteren tek sektör, toplam ihracat içinde en küçük paya sahip olan balıkçılık sektörü olmuştur. 2014 yılına göre % 6,3 artış gösteren balıkçılık sektörü ihracatı, 368 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Tarım ve ormancılık sektörü ihracatı % 4,5 düşüşle 5.761 milyon dolara, madencilik ve taşocakçılığı sektörü ihracatı % 17,8 düşüşle 2.799 milyon dolara, diğer başlığı altında izlenen ihracat % 31,7 düşüşle 525 milyon dolara gerilemiştir. Sektörlerin payları bir önceki yıl ile kıyaslandığında, tarım ve ormancılık, balıkçılık ile imalat sektörünün paylarının arttığı, madencilik ve taşocakçılığı sektörü payının ise azaldığı gözlenmektedir (Tablo 99).

Tablo 99. Sektörlere Göre İhracat

Sektörler	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Tarım ve ormancılık	5.653	6.030	5.761	3,7	3,8	4,0	6,7	-4,5
Balıkçılık	258	347	368	0,2	0,2	0,3	34,2	6,3
Madencilik ve taşocakçılığı	3.879	3.406	2.799	2,6	2,2	1,9	-12,2	-17,8
İmalat	141.358	147.059	134.482	93,1	93,3	93,4	4,0	-8,6
Diğer	653	768	525	0,4	0,5	0,4	17,6	-31,7
Toplam	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında geniş ekonomik grup sınıflamasına göre ihracatta, bir önceki yıla göre tüm gruplarda düşüş gerçekleşmiştir. En yüksek düşüşü % 9,1 ile 59.186 milyon dolara gerileyen tüketim malları ihracatı göstermiş, onu % 8,9 düşüş ile 68.476 milyon dolara gerileyen ara malları ihracatı ve % 4,4 düşüş ile 15.402 milyon dolara gerileyen sermaye (yatırım) malları ihracatı takip etmiştir. Ana mal gruplarının payları bir önceki yıl ile kıyaslandığında sermaye (yatırım) mallarının payının arttığı, ara (hammadde) ile tüketim mallarının payının azaldığı görülmektedir (Tablo 100).

Tablo 100. Geniş Ekonomik Grup Sınıflamasına Göre İhracat

(Milyon Dolar)

Geniş Ekonomik Grup Sınıflaması	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Sermaye (yatırım) malları	15.592	16.107	15.402	10,3	10,2	10,7	3,3	-4,4
Ara (hammadde) malları	74.817	75.171	68.476	49,3	47,7	47,6	0,5	-8,9
Tüketim malları	60.732	65.088	59.186	40,0	41,3	41,1	7,2	-9,1
Diğerleri	661	1.243	871	0,4	0,8	0,6	88,2	-30,0
Toplam	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7

Kaynak: TÜİK.

2015 yılı ihracatında ilk onda yer alan fasıllar içinde motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam ve parçaları ihracatının 17.465 milyon dolar ile ilk sırada yer aldığı görülmektedir. Bu grubun toplam ihracat içindeki payı bir önceki yıla göre 0,6 puan artış göstererek % 12,1'e yükselmiştir. Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları ihracatı 12.344 milyon dolarlık değer ve % 8,6'lık pay ile ikinci sırada, örme giyim eşyası ve aksesuarı ihracatı 11.264 milyon dolarlık değer ve % 7,8'lik pay ile üçüncü sırada yer almıştır.

Bu fasıllar içinde 2015 yılında ihracat artışı sadece % 46,0 ile kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, taklit mücevherci eşyası ve metal paralar ihracatında olurken, en yüksek düşüş % 29,0 ile demir ve çelik ihracatında gerçekleşmiştir (Tablo 101).

Tablo 101. İhracatımızda İlk On Fasil

(Milyon Dolar)

Fasıllar ⁽¹⁾	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı	17.000	18.063	17.465	11,2	11,5	12,1	6,3	-3,3
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları	12.989	13.591	12.344	8,6	8,6	8,6	4,6	-9,2
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, inciler, taklit mücevherci eşyası, metal paralar	6.999	7.717	11.264	4,6	4,9	7,8	10,3	46,0
Örme giyim eşyası ve aksesuarı	9.245	10.024	8.935	6,1	6,4	6,2	8,4	-10,9
Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları; aksam-parça-aksesuarı	9.544	9.692	8.291	6,3	6,1	5,8	1,6	-14,5
Demir ve çelik	9.919	9.244	6.563	6,5	5,9	4,6	-6,8	-29,0
Örülmemiş giyim eşyası ve aksesuarı	5.714	6.233	5.921	3,8	4,0	4,1	9,1	-5,0
Demir veya çelikten eşya	6.148	6.356	5.471	4,1	4,0	3,8	3,4	-13,9
Plastikler ve mamulleri	5.609	6.097	5.371	3,7	3,9	3,7	8,7	-11,9
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	6.725	6.112	4.519	4,4	3,9	3,1	-9,1	-26,1
Toplam ihracat	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ihracat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan fasıllardır.

1.5.1.2 İthalat

2015 yılında ithalat, 2014 yılındaki gerileme eğilimini artırarak devam ettirmiş, ancak hiçbir ayında bir önceki yıl düzeyine ulaşamamıştır. Ham petrol fiyatlarındaki gerilemenin etkisiyle enerji ithalatının önemli oranda düşmesi, Türk lirasındaki değer kaybı ve büyük ölçüde ithal girdi kullandığımız ihracatımızdaki azalmanın etkisiyle ithalatımız düşüş göstermiştir. 2014 yılında % 3,8 azalan ithalat bu gelişmelere bağlı olarak 2015 yılında % 14,4 azalmış ve 242.177 milyon dolardan 207.203 milyon dolara gerilemiştir (Tablo 102).

Tablo 102. Sektörlere Göre İthalat

Sektörler	(Milyon Dolar)								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Tarım ve ormancılık	7.718	8.589	7.178	3,1	3,5	3,5	11,3	-16,4	
Balıkçılık	58	69	88	0,0	0,0	0,0	19,6	27,4	
Madencilik ve taşocakçılığı	38.205	37.126	27.610	15,2	15,3	13,3	-2,8	-25,6	
İmalat	196.823	187.742	166.788	78,2	77,5	80,5	-4,6	-11,2	
Diğer	8.857	8.651	5.540	3,5	3,6	2,7	-2,3	-36,0	
Toplam	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4	

Kaynak: TÜİK.

Sektörler itibarıyla 2015 yılında bir önceki yıla göre balıkçılık sektörü ithalatı % 27,4 artarak 88 milyon dolara yükselirken, madencilik ve taşocakçılığı sektörü ithalatı % 25,6 azalarak 27.610 milyon dolara, tarım ve ormancılık sektörü ithalatı % 16,4 azalarak 7.178 milyon dolara, imalat sektörü ithalatı % 11,2 azalarak 166.788 milyon dolara düşmüştür.

2015 yılında toplam ithalat içinde sektörlerin payları bir önceki yıl ile kıyaslandığında, imalat sanayi sektörünün payının arttığı, madencilik ve taşocakçılığı sektörünün payının azaldığı, tarım ve ormancılık sektörü ile balıkçılık sektörünün payının değişmediği görülmektedir.

Geniş ekonomik grup sınıflamasına göre 2015 yılında bütün mal grupları ithalatında düşüş gerçekleşmiştir. En yüksek düşüşü % 18,9 ile 143.293 milyon dolara gerileyen ara (hammadde) malları ithalatı göstermiş onu, % 3,1 düşüş ile 34.897 milyon dolara gerileyen sermaye (yatırım) malları ithalatı ve % 1,4 düşüş ile 28.587 milyon dolara gerileyen tüketim malları ithalatı takip etmiştir (Tablo 103).

Tablo 103. Geniş Ekonomik Grup Sınıflamasına Göre İthalat

Geniş Ekonomik Grup Sınıflaması	(Milyon Dolar)								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Sermaye (yatırım) malları	36.771	35.996	34.897	14,6	14,9	16,8	-2,1	-3,1	
Ara (hammadde) malları	183.811	176.722	143.293	73,0	73,0	69,2	-3,9	-18,9	
Tüketim malları	30.416	29.006	28.587	12,1	12,0	13,8	-4,6	-1,4	
Diğer	663	453	426	0,3	0,2	0,2	-31,6	-6,0	
Toplam	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4	

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında bir önceki yıla göre toplam ithalat içinde sermaye (yatırım) ve tüketim mallarının payı artarken, ara (hammadde) mallarının payı azalmıştır.

2015 yılında toplam ithalat içinde en yüksek paya sahip olan ilk 10 fasıl içinde 37.843 milyon dolar ile mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mum ithalatı ilk sırayı almıştır. Bu grubun toplam ithalat içindeki payı bir önceki yıla göre 4,4 puan düşüş göstererek % 18,3'e gerilemiştir. Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktör parçaları ithalatı 25.550 milyon dolarlık değer ve % 12,3'lük pay ile ikinci sırada, elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları; aksam- parça-aksesuarı ithalatı 17.639 milyon dolarlık değer ve % 8,5'lik pay ile üçüncü sırada yer almıştır (Tablo 104).

Tablo 104. İthalatımızda İlk On Fasıl

Fasıllar ⁽¹⁾	(Milyon Dolar)								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Mineral yakıtlar, mineral yağlar ve bunların damıtılmasından elde edilen ürünler, bitümenli maddeler, mineral mumlar	55.917	54.889	37.843	22,2	22,7	18,3	-1,8	-31,1	
Kazanlar, makineler, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler; bunların aksam ve parçaları	30.157	28.104	25.550	12,0	11,6	12,3	-6,8	-9,1	
Elektrikli makine ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları; aksam-parça-aksesuarı	17.759	17.949	17.639	7,1	7,4	8,5	1,1	-1,7	
Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı	16.808	15.736	17.544	6,7	6,5	8,5	-6,4	11,5	
Demir ve çelik	18.691	17.576	14.775	7,4	7,3	7,1	-6,0	-15,9	
Plastikler ve mamulleri	13.881	14.151	12.268	5,5	5,8	5,9	1,9	-13,3	
Organik kimyasal ürünler	5.314	5.833	4.716	2,1	2,4	2,3	9,8	-19,2	
Optik, fotoğraf, sinema, ölçü, kontrol, ayar, tıbbi, cerrahi alet ve cihazlar; parça ve aksesuarı	4.559	4.878	4.621	1,8	2,0	2,2	7,0	-5,3	
Eczacılık ürünleri	4.151	4.428	4.296	1,6	1,8	2,1	6,7	-3,0	
Kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller; taklit mücevherci eşyası; metal paralar	16.234	8.121	4.184	6,5	3,4	2,0	-50,0	-48,5	
Toplam ithalat	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4	

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ithalat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan fasıllardır.

Bu fasıllar içinde 2015 yılında ithalat artışı sadece % 11,5 ile motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları; bunların aksam, parça, aksesuarı ithalatında olurken, en yüksek azalış % 48,5 ile kıymetli veya yarı kıymetli taşlar, kıymetli metaller, taklit mücevherci eşyası ve metal paralar ithalatında gerçekleşmiştir.

1.5.1.3 İllere Göre Dış Ticaret

2015 yılında en yüksek ihracat değerine 77.069 milyon dolar ile İstanbul sahip olmuştur. İstanbul'un ihracatı Türkiye toplam ihracatının % 53,5'ini oluşturmuştur. İstanbul'u 8.646 milyon dolar ile toplam ihracatın % 6,0'ını gerçekleştiren Bursa ve 8.308 milyon dolar ile toplam ihracatın % 5,8'ini gerçekleştiren İzmir izlemiştir (Tablo 105).

Tablo 105. En Çok İhracat Yapan İlk On İl

İller ^{(1), (2)}	(Milyon Dolar)							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
İstanbul	78.719	82.048	77.069	51,9	52,1	53,5	4,2	-6,1
Bursa	9.484	9.308	8.646	6,2	5,9	6,0	-1,9	-7,1
İzmir	8.928	9.616	8.308	5,9	6,1	5,8	7,7	-13,6
Kocaeli	9.106	8.897	7.373	6,0	5,6	5,1	-2,3	-17,1
Ankara	7.672	8.103	7.027	5,1	5,1	4,9	5,6	-13,3
Gaziantep	6.515	6.659	6.325	4,3	4,2	4,4	2,2	-5,0
Denizli	2.741	2.815	2.326	1,8	1,8	1,6	2,7	-17,4
Sakarya	2.251	2.604	1.926	1,5	1,7	1,3	15,7	-26,0
Manisa	2.098	1.981	1.832	1,4	1,3	1,3	-5,6	-7,5
Hatay	1.845	2.115	1.831	1,2	1,3	1,3	14,7	-13,5
İlk on il toplamı	129.359	134.147	122.661	85,2	85,1	85,2	3,7	-8,6
Toplam ihracat	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ihracat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan illerdir.

(2): İllere göre dış ticaret verileri girişimlerin merkez adreslerinin bulunduğu ile göre oluşturulmaktadır.

2015 yılında en yüksek ithalat değerine 117.785 milyon dolar ile Türkiye toplam ithalatının % 56,8'ini oluşturan İstanbul sahiptir. İstanbul'u 9.894 milyon dolar ile toplam ihracatın % 4,8'ini oluşturan Kocaeli ve 9.812 milyon dolar ile toplam ithalatın % 4,7'sini oluşturan Ankara takip etmiştir (Tablo 106).

Tablo 106. En Çok İthalat Yapan İlk On İl

İller ^{(1), (2)}	(Milyon Dolar)							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
İstanbul	144.136	136.022	117.785	57,3	56,2	56,8	-5,6	-13,4
Kocaeli	9.292	9.445	9.894	3,7	3,9	4,8	1,6	4,8
Ankara	10.669	10.990	9.812	4,2	4,5	4,7	3,0	-10,7
İzmir	10.367	9.931	8.847	4,1	4,1	4,3	-4,2	-10,9
Bursa	7.975	8.106	8.066	3,2	3,3	3,9	1,6	-0,5
Gaziantep	5.608	5.808	4.877	2,2	2,4	2,4	3,6	-16,0
Manisa	2.926	3.398	3.287	1,2	1,4	1,6	16,1	-3,3
Hatay	3.904	3.358	3.232	1,6	1,4	1,6	-14,0	-3,7
Adana	2.694	2.444	2.103	1,1	1,0	1,0	-9,3	-13,9
Denizli	2.208	2.177	1.771	0,9	0,9	0,9	-1,4	-18,6
İlk on il toplamı	199.781	191.678	169.674	79,4	79,1	81,9	-4,1	-11,5
Toplam ithalat	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ithalat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan illerdir.

(2): İllere göre dış ticaret verileri girişimlerin merkez adreslerinin bulunduğu ile göre oluşturulmaktadır.

1.5.1.4 Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret

Dış ticaretimizde en büyük paya sahip olan AB ülkelerine olan ihracatımız 2015 yılında % 6,5 azalarak 64.035 milyon dolara, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracat % 16,0 azalarak 1.907 milyon dolara, diğer ülkeler grubuna yapılan ihracat % 10,2 azalarak 77.993 milyon dolara gerilemiştir (Tablo 107).

Tablo 107. Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret Göstergeleri

(Milyon Dolar)

Ülke Grupları	İhracat							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
A- Avrupa Birliği Ülkeleri (AB 28)	63.040	68.514	64.035	41,5	43,5	44,5	8,7	-6,5
B- Türkiye Serbest Bölgeleri	2.413	2.270	1.907	1,6	1,4	1,3	-5,9	-16,0
C- Diğer Ülkeler	86.350	86.826	77.993	56,9	55,1	54,2	0,6	-10,2
1- Diğer Avrupa (AB Hariç)	14.214	15.184	14.150	9,4	9,6	9,8	6,8	-6,8
2- Afrika Ülkeleri	14.146	13.754	12.469	9,3	8,7	8,7	-2,8	-9,3
Kuzey Afrika	10.042	9.758	8.535	6,6	6,2	5,9	-2,8	-12,5
Diğer Afrika	4.104	3.996	3.934	2,7	2,5	2,7	-2,6	-1,6
3- Amerika Ülkeleri	9.711	10.083	9.230	6,4	6,4	6,4	3,8	-8,5
Kuzey Amerika	6.580	7.292	7.070	4,3	4,6	4,9	10,8	-3,0
Orta Amerika ve Karayipler	1.004	938	849	0,7	0,6	0,6	-6,6	-9,5
Güney Amerika	2.127	1.852	1.310	1,4	1,2	0,9	-12,9	-29,3
4- Asya Ülkeleri	47.591	46.974	41.418	31,4	29,8	28,8	-1,3	-11,8
Yakın ve Orta Doğu	35.575	35.384	31.106	23,4	22,5	21,6	-0,5	-12,1
Diğer Asya	12.017	11.591	10.312	7,9	7,4	7,2	-3,5	-11,0
5- Avustralya ve Yeni Zelanda	538	600	620	0,4	0,4	0,4	11,4	3,3
6- Diğer Ülke ve Bölgeler	149	231	106	0,1	0,1	0,1	54,5	-54,0
Toplam	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7
Ülke Grupları	İthalat							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
A- Avrupa Birliği Ülkeleri (AB 28)	92.458	88.784	78.670	36,7	36,7	38,0	-4,0	-11,4
B- Türkiye Serbest Bölgeleri	1.268	1.261	1.227	0,5	0,5	0,6	-0,6	-2,7
C- Diğer Ülkeler	157.935	152.133	127.307	62,8	62,8	61,4	-3,7	-16,3
1- Diğer Avrupa (AB Hariç)	41.319	36.367	28.110	16,4	15,0	13,6	-12,0	-22,7
2- Afrika Ülkeleri	6.031	5.938	5.100	2,4	2,5	2,5	-1,5	-14,1
Kuzey Afrika	3.508	3.436	3.007	1,4	1,4	1,5	-2,1	-12,5
Diğer Afrika	2.523	2.502	2.093	1,0	1,0	1,0	-0,8	-16,3
3- Amerika Ülkeleri	18.981	18.894	16.761	7,5	7,8	8,1	-0,5	-11,3
Kuzey Amerika	13.953	13.835	12.057	5,5	5,7	5,8	-0,8	-12,9
Orta Amerika ve Karayipler	1.362	1.124	1.040	0,5	0,5	0,5	-17,5	-7,5
Güney Amerika	3.666	3.935	3.664	1,5	1,6	1,8	7,3	-6,9
4- Asya Ülkeleri	76.862	76.643	66.906	30,5	31,6	32,3	-0,3	-12,7
Yakın ve Orta Doğu	22.214	20.480	13.575	8,8	8,5	6,6	-7,8	-33,7
Diğer Asya	54.648	56.162	53.331	21,7	23,2	25,7	2,8	-5,0
5- Avustralya ve Yeni Zelanda	1.318	638	609	0,5	0,3	0,3	-51,6	-4,6
6- Diğer Ülke ve Bölgeler	13.424	13.653	9.821	5,3	5,6	4,7	1,7	-28,1
Toplam	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4

Kaynak: TÜİK.

Tablo 107. Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret Göstergeleri (Devam)

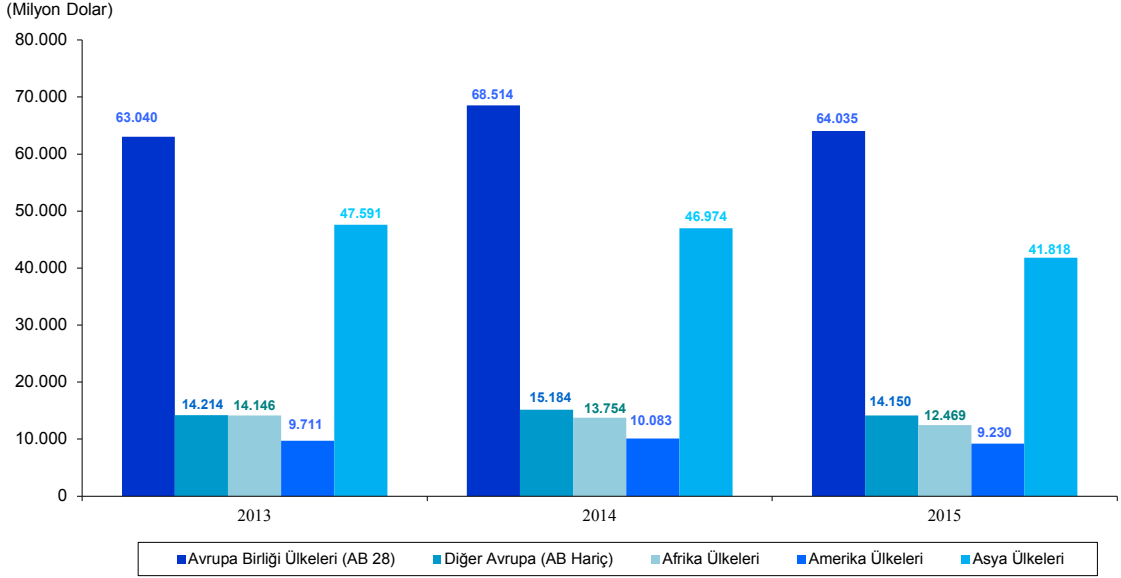
(Milyon Dolar)

Ülke Grupları	Dış Ticaret Hacmi							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
A- Avrupa Birliği Ülkeleri (AB 28)	155.498	157.298	142.704	38,5	39,3	40,6	1,2	-9,3
B- Türkiye Serbest Bölgeleri	3.681	3.531	3.135	0,9	0,9	0,9	-4,1	-11,2
C- Diğer Ülkeler	244.285	238.959	205.300	60,5	59,8	58,5	-2,2	-14,1
1- Diğer Avrupa (AB Hariç)	55.533	51.551	42.260	13,8	12,9	12,0	-7,2	-18,0
2- Afrika Ülkeleri	20.177	19.692	17.569	5,0	4,9	5,0	-2,4	-10,8
Kuzey Afrika	13.550	13.194	11.542	3,4	3,3	3,3	-2,6	-12,5
Diğer Afrika	6.626	6.499	6.028	1,6	1,6	1,7	-1,9	-7,2
3- Amerika Ülkeleri	28.692	28.976	25.990	7,1	7,2	7,4	1,0	-10,3
Kuzey Amerika	20.533	21.127	19.127	5,1	5,3	5,4	2,9	-9,5
Orta Amerika ve Karayipler	2.366	2.062	1.889	0,6	0,5	0,5	-12,9	-8,4
Güney Amerika	5.793	5.787	4.974	1,4	1,4	1,4	-0,1	-14,0
4- Asya Ülkeleri	124.454	123.617	108.324	30,8	30,9	30,8	-0,7	-12,4
Yakın ve Orta Doğu	57.789	55.864	44.681	14,3	14,0	12,7	-3,3	-20,0
Diğer Asya	66.665	67.753	63.643	16,5	16,9	18,1	1,6	-6,1
5- Avustralya ve Yeni Zelanda	1.857	1.238	1.228	0,5	0,3	0,3	-33,3	-0,8
6- Diğer Ülke ve Bölgeler	13.573	13.884	9.927	3,4	3,5	2,8	2,3	-28,5
Toplam	403.464	399.787	351.138	100,0	100,0	100,0	-0,9	-12,2

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında toplam ihracat içinde AB ülkelerine yapılan ihracatın payı artarken, Türkiye Serbest Bölgelerine ve diğer ülkelere yapılan ihracatın payı azalmıştır. 2015 yılında toplam ihracat içinde AB ülkelerine yapılan ihracatın payı % 44,5, Türkiye Serbest Bölgelerine yapılan ihracatın payı % 1,3, diğer ülkeler grubuna yapılan ihracatın payı % 54,2 olmuştur.

2015 yılında diğer ülkeler grubuna yapılan ihracatın, 14.150 milyon doları AB ülkeleri dışında kalan Avrupa ülkelerine, 12.469 milyon doları Afrika ülkelerine, 9.230 milyon doları Amerika ülkelerine, 41.418 milyon doları Asya ülkelerine, 620 milyon doları Avustralya ve Yeni Zelanda'ya ve 106 milyon doları da bunların dışında kalan ülke ve bölgelere yapılan ihracattan oluşmuştur. Toplam ihracat içinde AB dışındaki Avrupa ülkelerine yapılan ihracatın payı % 9,8, Afrika ülkelerine yapılan ihracatın payı % 8,7, Amerika ülkelerine yapılan ihracatın payı % 6,4, Asya ülkelerine yapılan ihracatın payı % 28,8, Avustralya ve Yeni Zelanda'ya yapılan ihracatın payı % 0,4, diğer ülke ve bölgelere yapılan ihracatın payı da % 0,1 düzeyinde gerçekleşmiştir (Grafik 46).

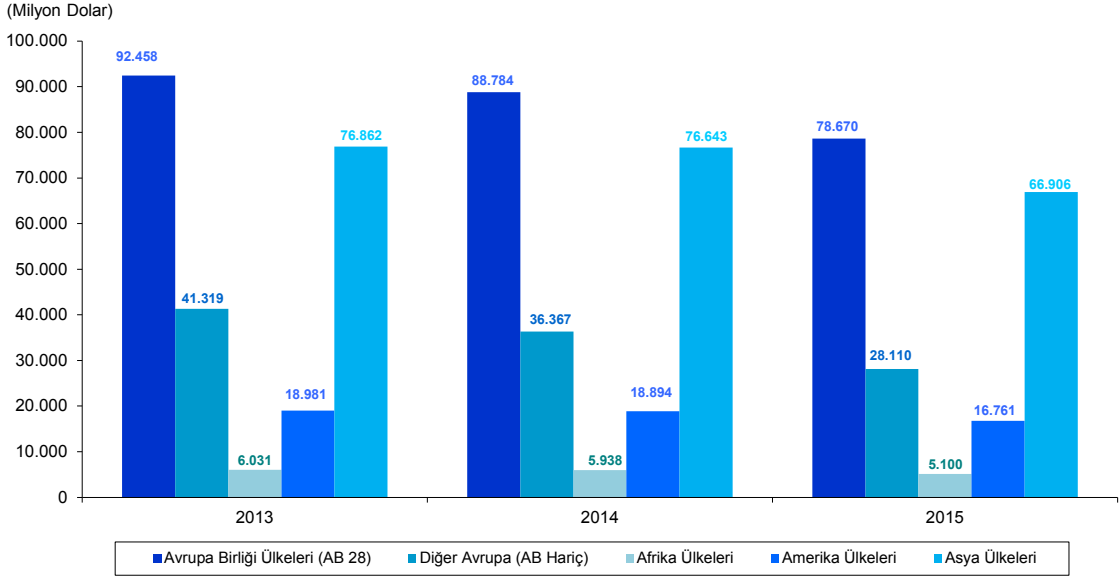
Grafik 46. Belirli Ülke Gruplarına Göre İhracat

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında AB ülkelerinden yapılan ithalat % 11,4 azalarak 78.670 milyon dolara, Türkiye Serbest Bölgelerinden yapılan ithalat % 2,7 azalarak 1.227 milyon dolara, diğer ülkeler grubundan yapılan ithalat % 16,3 azalarak 127.307 milyon dolara gerilemiştir.

Toplam ithalat içinde 2015 yılında AB ülkeleri ve Türkiye Serbest Bölgeleri ülkelerinden yapılan ithalatın payı artarken, diğer ülkelerin payı düşüş göstermiştir. 2015 yılında toplam ithalat içinde AB ülkelerinden yapılan ithalatın payı % 38,0, Türkiye Serbest Bölgelerinden yapılan ithalatın payı % 0,6 ve diğer ülkeler grubundan yapılan ithalatın payı % 61,4 düzeyinde gerçekleşmiştir.

Diğer ülkeler başlığı altında yer alan ülkelere yapılan 127.307 milyon dolarlık ithalatın, 28.110 milyon doları AB haricindeki diğer Avrupa ülkelerinden, 5.100 milyon doları Afrika ülkelerinden, 16.761 milyon doları Amerika ülkelerinden, 66.906 milyon doları Asya ülkelerinden, 609 milyon doları Avustralya ve Yeni Zelanda'dan ve 9.821 milyon doları da diğer ülke ve bölgelerden yapılmıştır. Toplam ithalat içinde AB dışındaki Avrupa ülkelerinden yapılan ithalat % 13,6, Afrika ülkelerinden yapılan ithalat % 2,5, Amerika ülkelerinden yapılan ithalat % 8,1, Asya ülkelerinden yapılan ithalat % 32,3, Avustralya ve Yeni Zelanda'dan yapılan ithalat % 0,3, diğer ülke ve bölgelerden yapılan ithalat ise % 4,7 paya sahiptir (Grafik 47).

Grafik 47. Belirli Ülke Gruplarına Göre İthalat

Kaynak: TÜİK.

Dış ticaret hacmi 2015 yılında bir önceki yıla göre % 12,2 azalış ile 351.138 milyon dolara gerilemiş ve tüm ülke gruplarında düşüş göstermiştir. AB ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 9,3 azalarak 142.704 milyon dolara, Türkiye Serbest Bölgeleri ile olan dış ticaret hacmi % 11,2 azalarak 3.135 milyon dolara, diğer ülkeler grubu altında yer alan ülkelerle olan dış ticaret hacmi de % 14,1 azalarak 205.300 milyon dolara gerilemiştir.

Diğer ülkeler grubu altında yer alan AB haricindeki diğer Avrupa ülkeleri ile olan dış ticaret % 18,0, Afrika ülkeleri ile olan dış ticaret % 10,8, Amerika ülkeleri ile olan dış ticaret % 10,3, Asya ülkeleri ile olan dış ticaret % 12,4, Avustralya ve Yeni Zelanda ile olan dış ticaret % 0,8, diğer ülke ve bölgelerle olan dış ticaret % 28,5 küçülmüştür.

Seçilmiş ülke grupları itibarıyla Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD) ülkelerine 75.408 milyon dolar değerinde, İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) ülkelerine 42.768 milyon dolar değerinde, Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ) ülkelerine 14.600 milyon dolar değerinde, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerine 10.578 milyon dolar değerinde, Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT) ülkelerine 9.572 milyon dolar değerinde, Gelişen Sekiz Ülkeye (D-8) 8.162 milyon dolar değerinde, Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA) ülkelerine 6.203 milyon dolar değerinde, Türk Cumhuriyetlerine 5.293 milyon dolar değerinde, ihracat gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında seçilmiş ülke gruplarına ihracatta bir önceki yıla göre sadece % 63,4 ile EFTA ülkelerinde artış gerçekleşmiş, en yüksek düşüş % 32,3 ile BDT ülkelerinde kaydedilmiştir. Toplam ihracat içinde OECD ülkelerine yapılan ihracat % 52,4, İİT ülkelerine yapılan ihracat % 29,7, KEİ ülkelerine yapılan ihracat % 10,1, BDT ülkelerine yapılan ihracat % 7,3, EİT ülkelerine yapılan ihracat % 6,7, D-8 ülkelerine yapılan ihracat % 5,7, EFTA ülkelerine yapılan ihracat % 4,3 ve Türk Cumhuriyetlerine yapılan ihracat % 3,7 paya sahiptir (Tablo 108).

Tablo 108. Seçilmiş Ülke Gruplarına Göre Dış Ticaret Göstergeleri

(Milyon Dolar)

Seçilmiş Ülke Grupları	İhracat								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)	68.684	76.675	75.408	45,2	48,6	52,4	11,6	-1,7	
Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)	1.662	3.795	6.203	1,1	2,4	4,3	128,4	63,4	
Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)	20.368	19.687	14.600	13,4	12,5	10,1	-3,3	-25,8	
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	11.898	11.717	9.572	7,8	7,4	6,7	-1,5	-18,3	
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)	16.924	15.616	10.578	11,1	9,9	7,3	-7,7	-32,3	
Türk Cumhuriyetleri	6.908	7.108	5.293	4,6	4,5	3,7	2,9	-25,5	
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	49.371	48.625	42.768	32,5	30,9	29,7	-1,5	-12,0	
D-8 Gelişen Sekiz Ülke ⁽¹⁾	-	8.574	8.162	-	5,4	5,7	-	-4,8	
Genel Toplam	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7	
Seçilmiş Ülke Grupları	İthalat								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)	124.207	116.518	101.477	49,4	48,1	49,0	-6,2	-12,9	
Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)	10.652	5.717	3.138	4,2	2,4	1,5	-46,3	-45,1	
Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)	41.271	40.927	31.524	16,4	16,9	15,2	-0,8	-23,0	
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	14.802	13.444	9.311	5,9	5,6	4,5	-9,2	-30,7	
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)	34.000	33.085	27.151	13,5	13,7	13,1	-2,7	-17,9	
Türk Cumhuriyetleri	3.600	2.997	2.688	1,4	1,2	1,3	-16,7	-10,3	
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	32.074	29.107	22.407	12,7	12,0	10,8	-9,3	-23,0	
D-8 Gelişen Sekiz Ülke ⁽¹⁾	-	16.071	11.786	-	6,6	5,7	-	-26,7	
Genel Toplam	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4	
Seçilmiş Ülke Grupları	Dış Ticaret Hacmi								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)	192.891	193.193	176.885	47,8	48,3	50,4	0,2	-8,4	
Avrupa Serbest Ticaret Birliği (EFTA)	12.314	9.512	9.341	3,1	2,4	2,7	-22,8	-1,8	
Karadeniz Ekonomik İşbirliği (KEİ)	61.639	60.614	46.124	15,3	15,2	13,1	-1,7	-23,9	
Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (EİT)	26.700	25.160	18.883	6,6	6,3	5,4	-5,8	-25,0	
Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT)	50.925	48.702	37.729	12,6	12,2	10,7	-4,4	-22,5	
Türk Cumhuriyetleri	10.508	10.105	7.981	2,6	2,5	2,3	-3,8	-21,0	
İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)	81.445	77.732	65.176	20,2	19,4	18,6	-4,6	-16,2	
D-8 Gelişen Sekiz Ülke ⁽¹⁾	-	24.645	19.948	-	6,2	5,7	-	-19,1	
Genel Toplam	403.464	399.787	351.138	100,0	100,0	100,0	-0,9	-12,2	

Kaynak: TÜİK.

(1): Türkiye, İran, Pakistan, Bangladeş, Malezya, Endonezya, Mısır, Nijerya.

2015 yılında en fazla ithalat 101.477 milyon dolar ile OECD ülkelerinden yapılırken, OECD ülkelerini 31.524 milyon dolar ile KEİ ülkeleri, 27.151 milyon dolar ile BDT ülkeleri, 22.407 milyon dolar ile İİT ülkeleri, 11.786 milyon dolar ile D-8 ülkeleri, 9.311 milyon dolar ile EİT ülkeleri, 3.138 milyon dolar ile EFTA ve 2.688 milyon dolar ile Türk Cumhuriyetlerinden yapılan ithalat izlemiştir. 2015 yılında bir önceki yıla göre bu başlık altındaki bütün ülke gruplarına yapılan ithalatta düşüş olurken, en yüksek düşüş % 45,1 ile EFTA ülkelerinden yapılan ithalatta gerçekleşmiştir. 2015 yılında bu ülke grupları ile gerçekleştirilen ithalatın, toplam ithalat içerisindeki payları; OECD ülkelerinde % 49,0, KEİ ülkelerinde % 15,2, BDT ülkelerinde % 13,1, İİT ülkelerinde % 10,8, D-8 ülkelerinde % 5,7, EİT ülkelerinde % 4,5, EFTA ülkelerinde % 1,5 ve Türk Cumhuriyetlerinde % 1,3 olmuştur.

2015 yılında dış ticaret hacmi seçilmiş ülke gruplarının da tamamında azalmıştır. EİT ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 25,0 azalışla 18.883 milyon dolara, KEİ ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi de % 23,9 azalışla 46.124 milyon dolara, BDT ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 22,5 azalışla 37.729 milyon dolara, Türk Cumhuriyetleri ile olan dış ticaret hacmi % 21,0 azalışla 7.981 milyon dolara, D-8 ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 19,1 azalışla 19.948 milyon dolara, İİT ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 16,2 azalışla 65.176 milyon dolara, OECD ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi bir önceki yıla göre % 8,4 düşüşle 176.885 milyon dolara, EFTA ülkeleri ile olan dış ticaret hacmi % 1,8 azalışla 9.341 milyon dolara gerilemiştir.

En çok ihracat yaptığımız ilk on ülke içinde Almanya 13.426 milyon dolar ile toplam ihracatın % 9,3'ünü alarak birinci olmuş ancak, 2014 yılına göre % 11,4 düşüş göstermiştir. Onu 10.565 milyon dolar ile toplam ihracatın % 7,3'ünü alan İngiltere ikinci sırada izlemiş ve 2014 yılına göre % 6,7 artış göstermiştir. İngiltereyi 8.558 milyon dolar ile toplam ihracatın % 5,9'unu alan Irak üçüncü sırada izlemiş, 2014 yılına göre % 21,4 düşüş göstermiştir. İran ise 3.665 milyon dolarlık ihracat ile toplam ihracatın % 2,5'ini alarak on ülke içinde son sırada yer almıştır.

En çok ihracat yapılan on ülke içinde 2014 yılında yer almayan İsviçre, 2015 yılında 5.676 milyon dolar ile listeye yedinci sıradan girerek % 77,0 ile ihracatın en fazla artış gösterdiği ülke olmuştur (Tablo 109).

Tablo 109. En Çok İhracat Yapılan İlk On Ülke

Ülkeler ⁽¹⁾	(Milyon Dolar)							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Almanya	13.703	15.147	13.426	9,0	9,6	9,3	10,5	-11,4
İngiltere	8.785	9.903	10.565	5,8	6,3	7,3	12,7	6,7
Irak	11.949	10.888	8.558	7,9	6,9	5,9	-8,9	-21,4
İtalya	6.718	7.141	6.891	4,4	4,5	4,8	6,3	-3,5
ABD	5.640	6.342	6.399	3,7	4,0	4,4	12,4	0,9
Fransa	6.377	6.464	5.849	4,2	4,1	4,1	1,4	-9,5
İsviçre	1.015	3.208	5.676	0,7	2,0	3,9	216,2	77,0
İspanya	4.334	4.750	4.746	2,9	3,0	3,3	9,6	-0,1
Birleşik Arap Emirlikleri	4.966	4.656	4.681	3,3	3,0	3,3	-6,2	0,6
İran	4.193	3.886	3.665	2,8	2,5	2,5	-7,3	-5,7
İlk on ülke toplamı	67.679	72.385	70.457	44,6	45,9	49,0	7,0	-2,7
Toplam ihracat	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ihracat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan ülkelerdir.

En fazla ithalat yaptığımız ilk on ülke içinde ilk sırayı 24.865 milyon dolar ile toplam ithalatın % 12,0'ını alan Çin, 2014 yılına göre % 0,2 düşüş göstermiştir. İkinci sırayı 21.352 milyon dolar ile toplam ithalatın % 10,3'ünü alan Almanya izlemiş, 2014 yılına göre % 4,5 düşüş göstermiştir. Üçüncü sırayı 20.400 milyon dolar ile toplam ithalatın % 9,8'ini alan Rusya Federasyonu almıştır. Rusya Federasyonu iki ülke arasındaki dış politikadan kaynaklanan uyuşmazlıkların sonucu olarak en çok ithalat yaptığımız ülkeler sıralamasında 2014 yılında birinci sırada yer alırken, 2015 senesinde % 19,3 azalarak üçüncü sıraya gerilemiştir.

2015 yılında en çok ithalat yapılan on ülke sıralamasında 2014 yılına göre hiç artış olmazken, en yüksek düşüş % 38,0 ile İran'da olmuştur. 2014 yılında altıncı sırada olup 2015 yılında sekizinci sıraya gerileyen İran'dan 6.096 milyon dolar değerinde ithalat yapılmıştır (Tablo 110).

Tablo 110. En Çok İthalat Yapılan İlk On Ülke

Ülkeler ⁽¹⁾	(Milyon Dolar)							
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Çin	24.686	24.918	24.865	9,8	10,3	12,0	0,9	-0,2
Almanya	24.182	22.369	21.352	9,6	9,2	10,3	-7,5	-4,5
Rusya Federasyonu	25.064	25.289	20.400	10,0	10,4	9,8	0,9	-19,3
ABD	12.596	12.728	11.128	5,0	5,3	5,4	1,0	-12,6
İtalya	12.885	12.056	10.640	5,1	5,0	5,1	-6,4	-11,7
Fransa	8.080	8.123	7.584	3,2	3,4	3,7	0,5	-6,6
Güney Kore	6.088	7.548	7.057	2,4	3,1	3,4	24,0	-6,5
İran	10.383	9.833	6.096	4,1	4,1	2,9	-5,3	-38,0
Hindistan	6.368	6.899	5.613	2,5	2,8	2,7	8,3	-18,6
İspanya	6.418	6.076	5.589	2,6	2,5	2,7	-5,3	-8,0
İlk on ülke toplamı	136.750	135.838	120.325	54,3	56,1	58,1	-0,7	-11,4
Toplam ithalat	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4

Kaynak: TÜİK.

(1): 2015 yılı ithalat değerlerine göre yapılan sıralamada, ilk 10'da yer alan ülkelerdir.

1.5.1.5 Komşu Ülkelerle Dış Ticaret

2015 yılında komşu ülkelerle dış ticaretimizde Ortadoğu ile olan ilişkilerimiz belirleyici olmuş, siyasi krizlerin etkileri ekonomik alana da yansımıştır. Komşu ülkelerle yapılan ihracat 2014 yılında bir önceki yıla göre % 1,3 azalırken, 2015 yılında % 18,9 azalarak 24.470 milyondan 19.834 milyona gerilemiştir. Toplam ihracat içinde komşu ülkelerin payı bir önceki yıla göre 1,7 puan azalarak % 15,5'ten % 13,8'e düşmüştür. Komşularımız içinde en fazla ihracat yaptığımız ülke % 21,4 gerilemeye rağmen 8.558 milyon dolar ile Irak olurken, onu 3.665 milyon dolar ile İran, 1.900 milyon dolar ile Azerbaycan-Nahçıvan izlemiştir. Bir önceki yıla göre sıralama da değişim olmamıştır. En az ihracat yaptığımız komşu ülke ise 1.109 milyon dolar ile Gürcistan olmuştur (Tablo 111).

Tablo 111. Sınır Komşularımızla Dış Ticaret

(Milyon Dolar)

	İhracat								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Komşu Ülkeler	2.960	2.875	1.900	2,0	1,8	1,3	-2,9	-33,9	
Azerbaycan- Nahçıvan	1.971	2.040	1.677	1,3	1,3	1,2	3,5	-17,8	
Bulgaristan	0,1	-	-	0,0	-	-	-	-	
Ermenistan	1.246	1.444	1.109	0,8	0,9	0,8	15,9	-23,2	
Gürcistan	11.949	10.888	8.558	7,9	6,9	5,9	-8,9	-21,4	
İrak	4.193	3.886	3.665	2,8	2,5	2,5	-7,3	-5,7	
İran	1.024	1.801	1.525	0,7	1,1	1,1	75,8	-15,3	
Suriye	1.437	1.537	1.401	0,9	1,0	1,0	6,9	-8,8	
Yunanistan	24.781	24.470	19.834	16,3	15,5	13,8	-1,3	-18,9	
Komşu ülkeler toplamı	151.803	157.610	143.935	100,0	100,0	100,0	3,8	-8,7	
Genel toplam									
	İthalat								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Komşu Ülkeler	334	291	232	0,1	0,1	0,1	-12,7	-20,2	
Azerbaycan- Nahçıvan	2.760	2.846	2.254	1,1	1,2	1,1	3,1	-20,8	
Bulgaristan	0,4	1,5	1,0	0,0	0,0	0,0	266,2	-32,5	
Ermenistan	202	233	223	0,1	0,1	0,1	15,3	-4,1	
Gürcistan	146	269	297	0,1	0,1	0,1	84,3	10,4	
İrak	10.383	9.833	6.096	4,1	4,1	2,9	-5,3	-38,0	
İran	85	115	52	0,0	0,0	0,0	36,0	-55,4	
Suriye	4.206	4.044	1.860	1,7	1,7	0,9	-3,9	-54,0	
Yunanistan	18.116	17.633	11.015	7,2	7,3	5,3	-2,7	-37,5	
Komşu ülkeler toplamı	251.661	242.177	207.203	100,0	100,0	100,0	-3,8	-14,4	
Genel toplam									
	Dış Ticaret Hacmi								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015	
Komşu Ülkeler	3.294	3.166	2.132	0,8	0,8	0,6	-3,9	-32,7	
Azerbaycan- Nahçıvan	4.732	4.886	3.931	1,2	1,2	1,1	3,3	-19,6	
Bulgaristan	0,5	1,5	1,5	0,0	0,0	0,0	200,0	0,0	
Ermenistan	1.448	1.676	1.332	0,4	0,4	0,4	15,8	-20,5	
Gürcistan	12.095	11.156	8.854	3,0	2,8	2,5	-7,8	-20,6	
İrak	14.576	13.720	9.761	3,6	3,4	2,8	-5,9	-28,8	
İran	1.109	1.916	1.576	0,3	0,5	0,4	72,8	-17,8	
Suriye	5.643	5.580	3.261	1,4	1,4	0,9	-1,1	-41,6	
Yunanistan	42.897	42.103	30.849	10,6	10,5	8,8	-1,9	-26,7	
Komşu ülkeler toplamı	403.464	399.787	351.138	100,0	100,0	100,0	-0,9	-12,2	
Genel toplam									

Kaynak: TÜİK.

Komşu ülkelerle yapılan ithalat 2014 yılında bir önceki yıla göre % 2,7 azalırken, 2015 yılında % 37,5 azalarak 17.633 milyon dolardan 11.015 milyon dolara gerilemiştir. Komşu ülkelerin toplam ithalat içindeki payı bir önceki yıla göre 2 puan azalarak % 7,3'ten % 5,3'e gerilemiştir. Komşu ülkeler içinde en fazla ithalat yapılan ülke % 38,0 gerilemeye rağmen 6.096 milyon dolar ile İran olurken, onu 2.254 milyon dolar ile Bulgaristan izlemiş, 1.860 milyon dolar ile Yunanistan takip etmiştir. 2015 yılında bir önceki yıla göre sıralamada Yunanistan ve Bulgaristan yer değiştirmiştir. En az ithalat yapılan komşu ülke ise 1milyon dolar ile Ermenistan'dır.

Ülkemizin komşu ülkelerle olan dış ticaret hacmi 2014 yılında % 1,9 azalırken, 2015 yılında % 26,7 azalarak 42.103 milyon dolardan, 30.849 milyon dolara gerilemiştir. Komşu ülkelerle yapılan dış ticaret hacminin, toplam dış ticaret hacmi içindeki payı 2014 yılına göre 1,7 puan azalarak % 10,5'ten % 8,8'e gerilemiştir.

1.5.2 Ödemeler Dengesi

Büyüme performansını yükseltirken cari işlemler açığını düşürmeye devam etmek, önceki program dönemlerinde olduğu gibi 2015-2017 yıllarını kapsayan Orta Vadeli Programında temel amaçlarından birisi olarak açıklanmıştır. Program döneminde yurt içi tasarrufları artırmaya ve üretimin ithalata olan yüksek bağımlılığını azaltmaya yönelik politikalara öncelik verilmesi planlanmıştır.

Cari işlemler açığında 2013 yılının sonundan itibaren başlayan azalış eğilimi, 2014 yılının sonlarına kadar devam etmiştir. 2013 yılında 63.608 milyon dolar olan cari açık, 2014 yılında % 31,5 azalarak 43.552 milyon dolar olmuştur. Cari açık 2015 yılının ilk yarısında yatay bir seyir izlerken, Ağustos ve Eylül aylarında fazla verilmiştir. Böylece 2015 yılı sonunda % 26,1 azalarak 32.192 milyon dolar ile son altı yılın en düşük seviyesinde gerçekleşmiştir (Tablo 112).

Cari açıktaki bu azalmada büyük ölçüde dış ticaret açığındaki azalma etkili olmuştur. Küresel ekonomik aktiviteki ve en önemli ticaret ortaklarımızdaki toparlanmanın sağlanamaması, komşu ülkelerde yaşanan jeopolitik ve ekonomik sorunlar nedeniyle özellikle Irak ve Rusya'ya yapılan ihracatın gerilemesi ihracat performansını olumsuz etkilemiştir. Kurdaki değer kaybının ithalatımızı baskılaması yanında, enerji fiyatlarındaki düşüşün enerji ithalatı faturasını düşürmesi ve altın ticaretindeki dengelenme cari açıktaki iyileşmeyi destekleyen unsurlar olarak öne çıkmıştır. Dış talepteki zayıf seyrin yanısıra jeopolitik gelişmelerin seyahat gelirlerini azaltması ise iyileşmeyi sınırlandırmıştır. TCMB, euro/dolar paritesindeki gelişmelerin ve Rus rublesinin değer kaybının, Rusya'dan gelen ziyaretçi sayısındaki azalmanın seyahat gelirlerinin düşmesinin başlıca etkenleri olduğunu belirtmiştir.

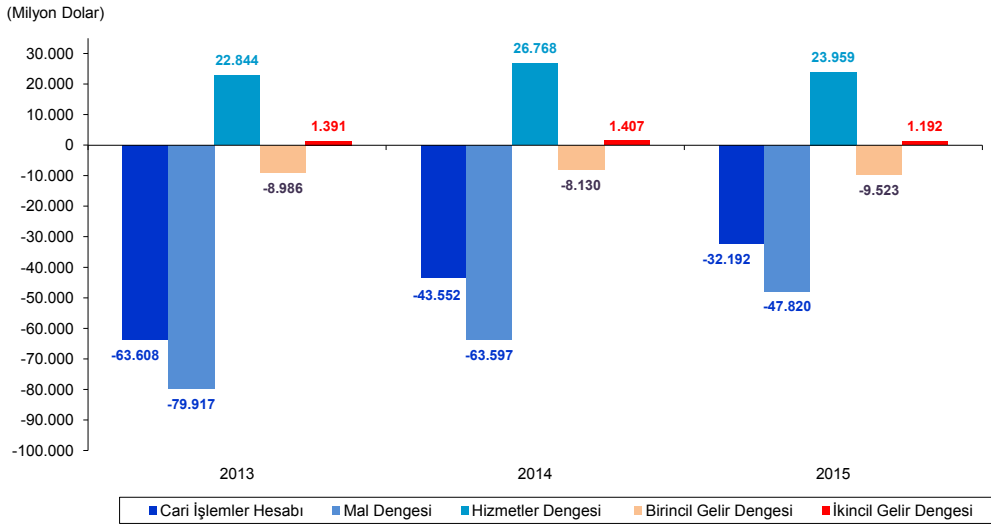
Tablo 112. Ödemeler Dengesi

Bileşenler	(Milyon Dolar)				
	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
Cari İşlemler Hesabı	-63.608	-43.552	-32.192	-31,5	-26,1
İhracat	161.789	168.926	152.066	4,4	-10,0
İthalat	241.706	232.523	199.886	-3,8	-14,0
Mal Dengesi	-79.917	-63.597	-47.820	-20,4	-24,8
Hizmet Gelirleri	47.674	51.657	46.225	8,4	-10,5
Seyahat Gelirleri	27.997	29.552	26.616	5,6	-9,9
Diğer Gelirler	19.677	22.105	19.609	12,3	-11,3
Hizmet Giderleri	23.994	24.889	22.266	3,7	-10,5
Seyahat Giderleri	4.817	5.072	5.368	5,3	5,8
Diğer Giderler	19.177	19.817	16.898	3,3	-14,7
Mal ve Hizmet Dengesi	-56.237	-36.829	-23.861	-34,5	-35,2
Birincil Yatırım Kaynaklı Gelirler	5.289	4.874	4.470	-7,8	-8,3
Faiz Gelirleri	1.778	1.666	1.738	-6,3	4,3
Diğer Gelirler	3.511	3.208	2.732	-8,6	-14,8
Birincil Yatırım Kaynaklı Giderler	13.866	13.004	13.993	-6,2	7,6
Faiz Giderleri	5.774	5.642	5.181	-2,3	-8,2
Diğer Giderler	8.092	7.362	8.812	-9,0	19,7
Mal, Hizmet ve Birincil Gelir Dengesi	-64.814	-44.959	-33.384	-30,6	-25,7
İkincil Yatırım Kaynaklı Gelirler	1.206	1.407	1.192	16,7	-15,3
İşçi Gelirleri	878	838	714	-4,6	-14,8
Diğer Transferler	328	569	478	73,5	-16,0
Sermaye Hesabı	-96	-70	-21	-27,1	-70,0
Finans Hesabı	-73.059	-41.594	-10.724	-43,1	-74,2
Doğrudan Yatırımlar: Net Varlık Edinimi	3.627	7.047	5.088	94,3	-27,8
Doğrudan Yatırımlar: Net Yükümlülük Oluşumu	12.384	12.523	16.583	1,1	32,4
Portföy Yatırımları: Net Varlık Edinimi	-2.601	746	6.041	-128,7	709,8
Portföy Yatırımları: Net Yükümlülük Oluşumu	21.387	20.850	-9.370	-2,5	-144,9
Hisse Senetleri	842	2.559	-2.395	203,9	-193,6
Borç Senetleri	20.545	18.291	-6.975	-11,0	-138,1
Diğer Yatırımlar: Net Varlık Edinimi	-2.340	1.659	14.857	-170,9	795,5
Merkez Bankası	-1	0	0	-100,0	-
Genel Hükümet	757	213	-238	-71,9	-211,7
Bankalar	266	1.030	15.168	287,2	1372,6
Diğer Sektörler	-3.362	416	-73	-112,4	-117,5
Diğer Yatırımlar: Net Yükümlülük Oluşumu	37.974	17.673	29.497	-53,5	66,9
Merkez Bankası	-1.457	-1.905	-674	30,7	-64,6
Genel Hükümet	-22	-887	-1.238	3931,8	39,6
Bankalar	32.266	14.016	18.669	-56,6	33,2
Diğer Sektörler	7.187	6.449	12.740	-10,3	97,6
Cari, Sermaye ve Finans Hesapları	9.355	-2.028	-21.489	-121,7	959,6
Net Hata ve Noksan	1.408	1.560	9.658	10,8	519,1
Genel Denge	-10.763	468	11.831	-104,3	2428,0
Rezerv Varlıklar	10.763	-468	-11.831	-104,3	2428,0
Resmi Rezervler	9.911	-468	-11.831	-104,7	2428,0
Uluslararası Para Fonu Kredileri	852	0	0	-100,0	-

Kaynak: TCMB.

Cari işlemler dengesinin, dış ticaretten sonra en önemli belirleyicisi olan hizmetler kalemi 2015 yılında azalış eğilimi göstermiştir. Bu azalış büyük ölçüde turist sayısındaki sınırlı düşüğe karşın, paket tur harcamalarında görülen azalış, Euro ve Rublenin değer kaybetmesinin yarattığı olumsuz parite etkisiyle net seyahat gelirlerinde ortaya çıkan düşüştan kaynaklanmıştır. Taşımacılık kalemi hizmetler dengesine sınırlı bir katkı yaparken, inşaat gelirlerindeki azalış olumsuz etkilemiştir. Net hizmet gelirleri 2014 yılına göre % 10,5 azalarak 23.959 milyon dolara gerilemiştir (Grafik 48).

Grafik 48. Ödemeler Dengesi

Ücret ödemeleri ve yatırım geliri kalemlerinden oluşan birincil gelir dengesinde 2014 yılında 8.130 milyon dolar olan çıkış 2015 yılında 9.523 milyona yükselmiştir. Bu gelişme, yatırım gelirinden kaynaklanan net çıkışların 1.139 milyon dolar artarak 9.101 milyona yükselmesinden kaynaklanmıştır. Genel Hükümet ve diğer sektörlerin cari transferlerinden oluşan ikincil gelir dengesinden kaynaklanan net girişler 215 milyon dolar azalarak 1.192 milyon dolar olmuştur.

Doğrudan yatırım girişlerinde 2014 yılından buyana devam eden düşük seyir 2015 yılında da devam etmiştir. Doğrudan yatırımlardan kaynaklanan net varlıklar 2014 yılına göre 1.959 milyon dolar azalarak 5.088 milyona gerilerken, net yükümlülükler de 4.060 milyon dolar artarak 16.583 milyon dolar tutarında gerçekleşmiştir.

2015 yılında AB ülkeleri ve enerji ihracatçısı ülkelere büyümeye yönelik endişeler, risk iştahında azalma gelişmekte olan ülkelere yönelik portföy akımlarında azalmaya neden olmuştur. Portföy yatırımları kalemindeki net yükümlülük oluşumu ile ilgili olarak yurtdışında yerleşik kişiler hisse senedi piyasasında 2.395 milyon dolarlık net satım gerçekleştirmişlerdir.

2014 yılında 468 milyon dolar azalan resmi rezervler, 2015 yılında 11.831 milyon dolar azalış göstermiştir.

Cari işlemler ile net hata ve noksan kalemleri toplamı olarak tanımlanan dış finansman ihtiyacı, 2015 yılında 2014 yılına göre % 46,3 azalarak 41.992 milyon dolardan 22.534 milyon dolara gerilemiştir.

1.5.3 Uluslararası Doğrudan Yatırımlar

Küresel ekonomi 2015 yılında da durgunluktan çıkıp, yüksek büyüme oranlarına ulaşamamıştır. Küresel ekonomiye yönelik aşağı yönlü riskler varlığını sürdürürken, finansal koşulların zorlaşması sermaye akımlarının daralmasına neden olmuştur. Ancak komşu ülkelerdeki problemlerden dolayı bölgesel risklerin arttığı ve yıl içinde yaşanan iki seçim döneminin getirdiği belirsizliklere rağmen ülkemize yönelik yatırım girişleri artış göstermiştir.

2014 yılında % 13,2 azalarak 8.576 milyon dolar olan uluslararası doğrudan sermaye girişi, 2015 yılında % 37,3 artarak 11.778 milyon dolara yükselmiştir (Tablo 113).

Tablo 113. Uluslararası Doğrudan Yatırım Girişleri (Fili Girişler)

Yıllar	Uluslararası Doğrudan Sermaye						Toplam Yatırım (Net Yükümlülük Oluşumu)
	Sermaye			Diğer Sermaye (Net) ⁽¹⁾	Toplam (Net)	Gayrimenkul (Net)	
	Yatırım	Tasfiye	Net				
2013	9.878	568	9.310	25	9.335	3.049	12.384
2014	8.576	261	8.315	-113	8.202	4.321	12.523
2015 ⁽²⁾	11.778	364	11.414	1.013	12.427	4.156	16.583
Değişim (%)							
2014	-13,2	-54,0	-10,7	-552,0	-12,1	41,7	1,1
2015	37,3	39,5	37,3	-996,5	51,5	-3,8	32,4

Kaynak: EB.

(1): Uluslararası sermayeli firmaların yabancı ortaklarından aldıkları kredi değeridir.

(2): Geçici.

2015 yılında Türkiye'ye yönelik olarak 11.778 milyon dolar tutarında doğrudan sermaye girişi olurken, 364 milyon dolarlık sermaye çıkışı olmuştur. Böylece 11.414 milyon dolarlık net sermaye girişi, uluslararası sermayeli firmaların yabancı ortaklarıyla olan 1.013 milyon dolarlık net diğer sermaye girişi ve 4.156 milyon dolarlık net gayrimenkul satışı ile birlikte 2015 yılında toplam net sermaye tutarı bir önceki yıla göre % 32,4 artarak 16.583 milyon dolar düzeyinde gerçekleşmiştir.

2015 yılında net toplam yatırım girişleri içinde uluslararası doğrudan sermaye % 74,9'lük, net gayrimenkul satışları da % 25,1'lik bir paya sahiptir. Bir önceki yıla göre net toplam yatırım girişleri içinde uluslararası doğrudan sermayenin payı artarken, net gayrimenkul satışlarının payı ise azalmıştır.

2014 yılında uluslararası doğrudan yatırım girişleri içinde en yüksek payı sanayi sektörü alırken, 2015 yılında hizmetler sektörü almıştır. 2015 yılında hizmetler sektörüne yönelik yatırım girişleri içinde en büyük payı yine mali aracı kuruluşların faaliyeti kalemi alırken, sanayi sektöründeki yatırım girişinin büyük bölümü de imalat sanayi sektöründen kaynaklanmıştır. Tarım sektörü 2015 yılında da yabancı yatırımcıların en az ilgi gösterdiği sektör olma özelliğini devam ettirmiştir. 2015 yılında uluslararası doğrudan yatırım sermaye girişinin % 0,4'ü olan 47 milyon doları tarım sektöründe, % 47,9'u olan 5.646 milyon doları sanayi sektöründe, % 51,7'si olan 6.085 milyon doları da hizmetler sektöründe gerçekleştirmiştir (Tablo 114, Grafik 49).

Tablo 114. Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Sektörel Dağılımı

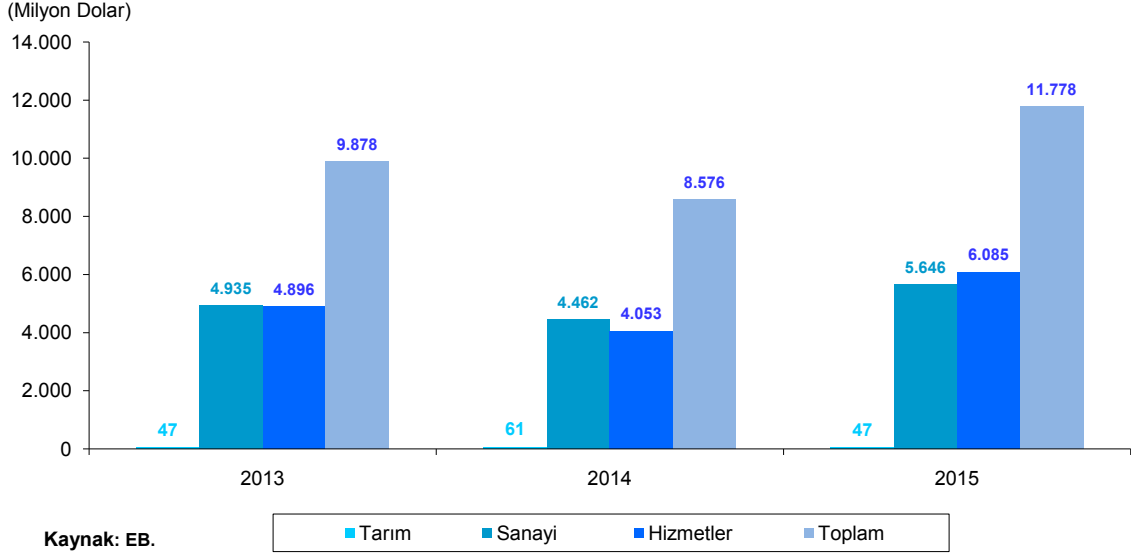
Sektörler	(Milyon Dolar)								
	Değer			Pay (%)			Değişim (%)		
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2013	2014	2015	2014	2015	
Tarım, avcılık, ormancılık ve balıkçılık	47	61	47	0,5	0,7	0,4	29,8	-23,0	
Madencilik ve taşocakçılığı	717	365	201	7,3	4,3	1,7	-49,1	-44,9	
İmalat sanayi	2.209	2.731	4.110	22,4	31,8	34,9	23,6	50,5	
Gıda ürünleri ve içecek imalatı	400	449	958	4,0	5,2	8,1	12,3	113,4	
Tekstil ürünleri imalatı	60	137	429	0,6	1,6	3,6	128,3	213,1	
Kimyasal madde ve ürünlerin imalatı	272	491	339	2,8	5,7	2,9	80,5	-31,0	
Makine ve teçhizat imalatı	5	4	34	0,1	0,0	0,3	-20,0	750,0	
Elektrikli optik aletler imalatı	607	918	142	6,1	10,7	1,2	51,2	-84,5	
Motorlu kara taşıtı, römork ve yarı-römork imalatı	97	78	138	1,0	0,9	1,2	-19,6	76,9	
Diğer imalat	768	654	2.070	7,8	7,6	17,6	-14,8	216,5	
Elektrik, gaz ve su	1.831	1.134	1.257	18,5	13,2	10,7	-38,1	10,8	
İnşaat	178	232	78	1,8	2,7	0,7	30,3	-66,4	
Toptan ve perakende ticaret	377	1.136	515	3,8	13,2	4,4	201,3	-54,7	
Oteller ve lokantalar	59	24	15	0,6	0,3	0,1	-59,3	-37,5	
Ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetleri	364	594	1.524	3,7	6,9	12,9	63,2	156,6	
Mali aracı kuruluşların faaliyetleri	3.415	1.470	3.525	34,6	17,1	29,9	-57,0	139,8	
Gayrimenkul kiralama ve iş faaliyetleri	128	227	169	1,3	2,6	1,4	77,3	-25,6	
Sağlık işleri ve sosyal hizmetler	106	202	59	1,1	2,4	0,5	90,6	-70,8	
Diğer toplumsal, sosyal ve kişisel hizmet faaliyetleri	447	400	278	4,5	4,7	2,4	-10,5	-30,5	
Toplam	9.878	8.576	11.778	100,0	100,0	100,0	-13,2	37,3	

Kaynak: EB.

(1): Geçici.

Alt sektörler itibarıyla imalat sanayi 4.110 milyon dolar, mali aracı kuruluşların faaliyetleri 3.525 milyon dolar, ulaştırma, haberleşme ve depolama hizmetleri 1.524 milyon dolar, elektrik, gaz ve su faaliyetleri 1.257 milyon dolar ile yabancı sermaye girişlerinin en yoğun olduğu faaliyetler olmuştur.

Grafik 49. Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Sektörel Dağılımı

Doğrudan uluslararası sermaye girişlerinin % 57,6'sı olan 6.785 milyon dolarlık kısmı AB ülkeleri, % 21,0'ı olan 2.475 milyon dolarlık kısmı Asya ülkeleri, % 8,1'i olan 952 milyon dolarlık kısmı AB dışındaki Avrupa ülkeleri, % 13,3'ü olan 1.566 milyon dolarlık kısmı ABD kaynaklı sermayeden oluşmaktadır. 2014 yılına göre toplam doğrudan uluslararası sermaye girişleri içinde ABD'nin payı artarken, AB ülkelerinin, AB dışındaki Avrupa ülkelerinin ve Asya ülkelerinin payı azalmıştır.

2014 yılında % 0,2 azalan AB ülkelerinden olan uluslararası doğrudan sermaye girişi 2015 yılında % 28,6 artış göstermiştir. AB ülkeleri içinde yer alan Avusturya'dan olan sermaye girişleri artarken Fransa, Hollanda, İngiltere ve İtalya kaynaklı sermaye girişleri azalmıştır. AB hariç diğer Avrupa ülkelerinden olan sermaye girişleri % 8,5 azalırken, ABD'den olan sermaye girişleri % 368,9, Asya ülkelerinden olan sermaye girişleri % 31,4 artmış, Afrika ülkelerinden ise sermaye girişi olmamıştır (Tablo 115, Grafik 50).

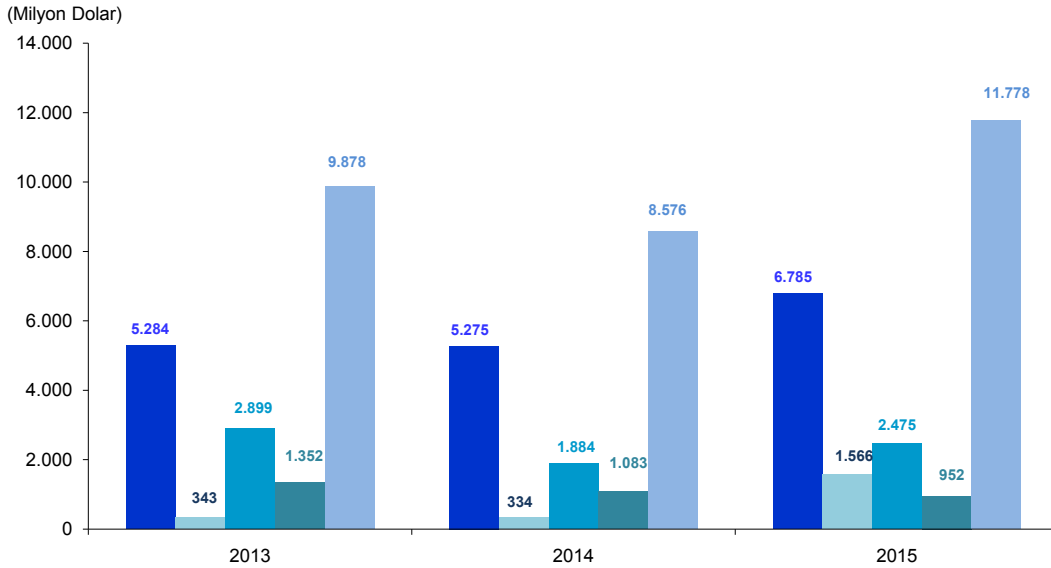
Tablo 115. Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Ülkelere Göre Dağılımı

(Milyon Dolar)

Ülke Grupları	Değer			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2013	2014	2015	2014	2015
AB Ülkeleri	5.284	5.275	6.785	53,5	61,5	57,6	-0,2	28,6
Almanya	1.968	601	384	19,9	7,0	3,3	-69,5	-36,1
Avusturya	657	31	45	6,7	0,4	0,4	-95,3	45,2
Fransa	217	281	166	2,2	3,3	1,4	29,5	-40,9
Hollanda	918	2.016	1.126	9,3	23,5	9,6	119,6	-44,1
İngiltere	300	1.051	596	3,0	12,3	5,1	250,3	-43,3
İtalya	148	488	179	1,5	5,7	1,5	229,7	-63,3
Diğer AB Ülkeleri	1.076	807	4.289	10,9	9,4	36,4	-25,0	431,5
Diğer Avrupa Ülkeleri (AB hariç)	1.128	1.041	952	11,4	12,1	8,1	-7,7	-8,5
Afrika Ülkeleri	221	42	0	2,2	0,5	0,0	-	-100,0
ABD	326	334	1.566	3,3	3,9	13,3	2,5	368,9
Kanada	16	0	0	0,2	0,0	0,0	-100,0	-
Orta-Güney Amerika ve Karayipler	1	0	0	0,0	0,0	0,0	-100,0	-
Asya Ülkeleri	2.899	1.884	2.475	29,3	22,0	21,0	-35,0	31,4
Yakın ve Orta Doğu Ülkeleri	2.286	1.336	1.262	23,1	15,6	10,7	-41,6	-5,5
Körfez Ülkeleri	880	364	457	8,9	4,2	3,9	-58,6	25,5
Diğer Yakın ve Ortadoğu Ülkeleri	1.406	954	798	14,2	11,1	6,8	-32,1	-16,4
Diğer Asya Ülkeleri	613	548	1.213	6,2	6,4	10,3	-10,6	121,4
Diğer Ülkeler	3	0	0	0,0	0,0	0,0	-100,0	-
Toplam	9.878	8.576	11.778	100,0	100,0	100,0	-13,2	37,3

Kaynak: EB.

(1): Geçici.

Grafik 50. Uluslararası Doğrudan Yatırım Sermaye Girişlerinin Ülkelere Göre Dağılımı**Kaynak: EB.**

1.5.4 Dış Borçlar

2013 yılında % 14,9 olan dış borç stoku artış hızı, 2014 yılında önemli oranda yavaşlayarak % 3,2 olmuştur. 2015 yılında ise artış hızı negatife dönmüştür. Böylece 2014 yılında 402.705 milyon dolar olan brüt dış borç stoku, 2015 yılında % 1,2 azalışla 398.038 milyon dolara gerilemiştir. 2015 yılında da, özellikle kısa vadeli dış borçlardaki artış ciddi oranda yavaşlamış ve borç stoku içinde kısa vadeli borç stokunun payı azalmıştır. Bir önceki yıla göre 2014 yılında % 1,0 artan kısa vadeli dış borç stoku, 2015 yılında % 22,0 azalarak 102.749 milyon dolara gerilemiş, uzun vadeli dış borç stoku % 9,0 artarak 295.289 milyon dolara yükselmiştir. Toplam dış borç stoku içinde kısa vadeli borçların payı 2014 yılında % 32,7 iken, 2015 yılında % 25,8'e gerilemiş, uzun vadeli borçların payı aynı yıllar itibarıyla % 67,3'ten % 74,2'ye yükselmiştir (Tablo 116, Grafik 51).

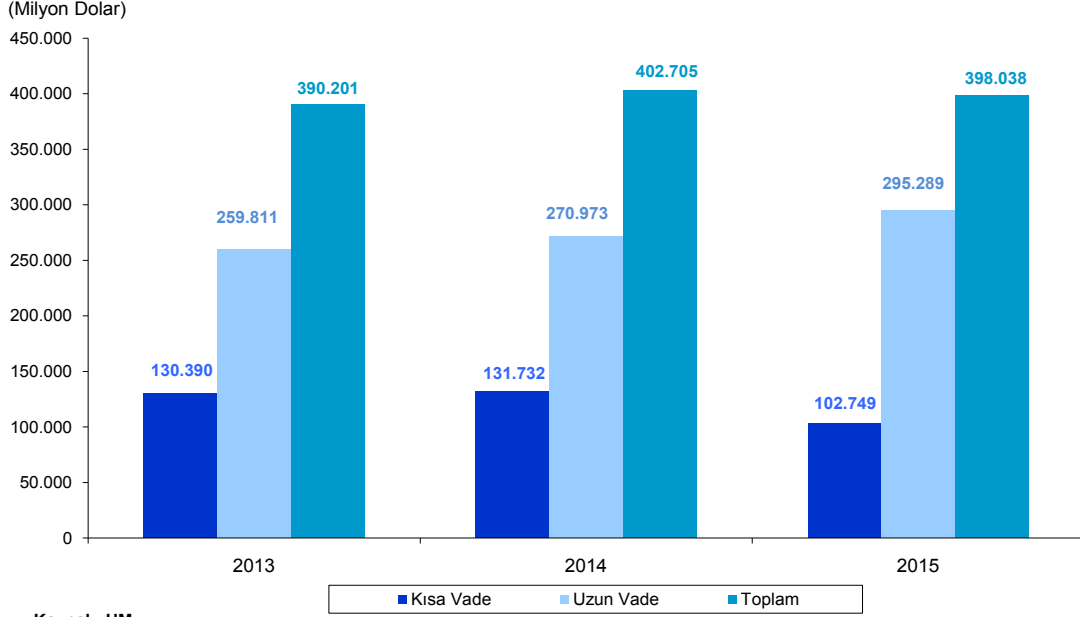
Dış borç stoku içinde önemli bir yer tutan özel sektör dış borcunun artış hızı da yavaşlamasını sürdürmüştür. 2013 yılında % 17,7 artan özel sektörün dış borcu, 2014 yılında % 5,0, 2015 yılında da % 0,4 artarak 283.756 milyon dolara yükselmiştir. 2014 yılında kamu sektörünün dış borcu % 1,5 artış gösterirken, 2015 yılında % 4,0'lık bir azalış ile 112.955 milyon dolara gerilemiştir. TCMB'nin dış borcu da gerilemesini devam ettirmiş, 2015 yılında bir önceki yıla göre % 46,6'lık azalış ile 1.327 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 116. Brüt Dış Borç Stoku

(Milyon Dolar)			
Göstergeler	2013	2014	2015
Dış borç stoku	390.201	402.705	398.038
Değişim (%)	14,9	3,2	-1,2
Kısa vade	130.390	131.732	102.749
Değişim (%)	30,1	1,0	-22,0
Borç stoku içindeki payı (%)	33,4	32,7	25,8
Uzun vade	259.811	270.973	295.289
Değişim (%)	8,5	4,3	9,0
Borç stoku içindeki payı (%)	66,6	67,3	74,2
Borçlulara Göre			
Kısa vade	130.390	131.732	102.749
Kamu	17.605	17.866	14.550
TCMB	833	342	176
Özel	111.952	113.524	88.023
Uzun vade	259.811	270.973	295.289
Kamu	98.339	99.843	98.405
TCMB	4.401	2.142	1.151
Özel	157.071	168.988	195.733
Kamu toplam	115.944	117.709	112.955
Değişim (%)	11,5	1,5	-4,0
Borç stoku içindeki payı (%)	29,7	29,2	28,4
TCMB toplam	5.234	2.484	1.327
Değişim (%)	-26,2	-52,5	-46,6
Borç stoku içindeki payı (%)	1,3	0,6	0,3
Özel toplam	269.023	282.512	283.756
Değişim (%)	17,7	5,0	0,4
Borç stoku içindeki payı (%)	68,9	70,2	71,3

Kaynak: HM.

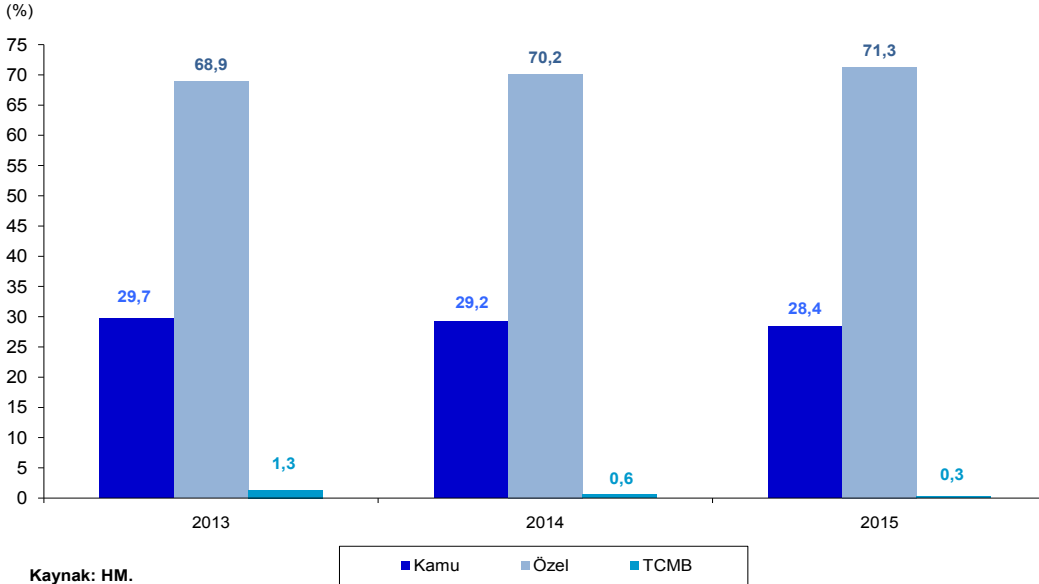
Grafik 51. Dış Borç Stoku

2015 yılında kamu kesimi dış borcunun 98.405 milyon dolarlık kısmı uzun vadeli ve 14.550 milyon dolarlık kısmı kısa vadeli borçlardan oluşurken, özel sektör dış borcunun 195.733 milyon dolarlık kısmı uzun vadeli ve 88.023 milyon dolarlık kısmı kısa vadeli borçlardan oluşmuştur.

Toplam dış borç stoku içinde 2015 yılında bir önceki yıla göre kamu kesiminin payı % 29,2'den % 28,4'e, TCMB'nin payı % 0,6'dan % 0,3'e gerilerken, özel kesimin payı % 70,2'den % 71,3'e yükselmiştir (Grafik 52).

Grafik 52. Dış Borç Stokunun Borçlulara Göre Dağılımı

Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borcu

2015 yılı sonu itibarıyla 2014 yılı sonuna göre, özel sektörün yurtdışından sağladığı toplam kredi borcu % 1,6 artarak 216.584 milyon dolar olmuştur. 2015 yılında özel sektörün yurtdışından sağladığı kısa vadeli kredi borçları düşüş gösterirken, uzun vadeli borçları artış göstermiştir. 2014 yılında toplam borcun % 20,8'ini kısa vadeli kredi borçları oluştururken, 2015 yılında bu oran % 9,6'ya gerilemiştir. 2014 yılında toplam borcun % 79,2'sini uzun vadeli kredi borçları oluştururken, 2015 yılında bu oran % 90,4'e yükselmiştir (Tablo 117).

Tablo 117. Özel Sektörün Yurtdışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borçları

	Değer (Milyon Dolar)			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2014	2015
Borçluya Göre	Kısa Vadeli							
Finansal	38.812	41.530	18.691	93,7	93,8	89,6	7,0	-55,0
Bankalar ⁽¹⁾	36.439	39.519	16.453	88,0	89,3	78,9	8,4	-58,4
Bankacılık dışı finansal kuruluşlar	2.373	2.012	2.238	5,7	4,5	10,7	-15,2	11,3
Finansal olmayan	2.608	2.728	2.160	6,3	6,2	10,4	4,6	-20,8
Krediler	2.563	2.663	2.009	6,2	6,0	9,6	3,9	-24,5
Yabancı sermaye sayılan krediler	45	65	150	0,1	0,1	0,7	43,9	131,4
Toplam	41.420	44.258	20.851	100,0	100,0	100,0	6,9	-52,9
	Uzun Vadeli							
Finansal	72.918	84.762	104.764	46,4	50,2	53,5	16,2	23,6
Bankalar	54.900	65.973	85.849	35,0	39,0	43,9	20,2	30,1
Bankacılık dışı finansal kuruluşlar	18.018	18.789	18.916	11,5	11,1	9,7	4,3	0,7
Finansal Olmayan	84.153	84.226	90.969	53,6	49,8	46,5	0,1	8,0
Krediler	74.568	73.776	79.286	47,5	43,7	40,5	-1,1	7,5
Yabancı Sermaye Sayılan Krediler	5.902	5.125	5.522	3,8	3,0	2,8	-13,2	7,8
Ticari Krediler	335	323	414	0,2	0,2	0,2	-3,7	28,3
Tahvil	3.348	5.002	5.746	2,1	3,0	2,9	49,4	14,9
Toplam	157.071	168.988	195.733	100,0	100,0	100,0	7,6	15,8
	Toplam							
Kısa Vadeli	41.420	44.258	20.851	20,9	20,8	9,6	6,9	-52,9
Uzun Vadeli	157.071	168.988	195.733	79,1	79,2	90,4	7,6	15,8
Kısa Vadeli + Uzun Vadeli	198.490	213.246	216.584	100,0	100,0	100,0	7,4	1,6

Kaynak: TCMB.

(1): Repo işlemlerinden doğan borçlar dahil değildir.

Özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa vadeli kredi borcu 2015 yılı sonunda, bir önceki yıl sonuna göre % 52,9 azalarak 20.851 milyon dolar olmuştur. Kısa vadeli özel sektör kredi borcunun % 89,6'sı olan 18.691 milyon doları finansal kesime, % 10,4'ü olan 2.160 milyon doları finansal olmayan özel sektöre aittir.

2015 yılı sonunda, finansal kesime ait kısa vadeli özel sektör borcunun 16.453 milyon doları bankalara, 2.238 milyon doları ise bankacılık dışı finansal kuruluşlara aittir. Finansal olmayan özel sektörün 2.160 milyon dolar olan kısa vadeli kredi borcunun 2.009 milyon doları kredilerden, 150 milyon doları da yabancı sermaye sayılan kredilerden oluşmaktadır.

Özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcu 2015 yılı sonunda, bir önceki yıl sonuna göre % 15,8 artarak 195.733 milyon dolar olmuştur. Toplam uzun vadeli kredi borcunun % 53,5'i olan 104.764 milyon doları finansal kesime, % 46,5'i olan 90.969 milyon doları finansal olmayan özel sektöre aittir.

2015 yılı sonunda, finansal kesime ait uzun vadeli özel sektör borcunun 85.849 milyon doları bankaların, 18.916 milyon doları ise bankacılık dışı finansal kuruluşların borçlarından oluşmaktadır. 2015 yılı sonunda finansal olmayan kesime ait uzun vadeli özel sektör borcunun 79.286 milyon doları kredilerden, 5.522 milyon doları yabancı sermaye sayılan kredilerden, 414 milyon doları ticari kredilerden ve 5.746 milyon doları da tahvillerden oluşmaktadır.

Finansal Olmayan Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borcunun Sektörel Dağılımı

2015 yılında sektörler bazında finansal olmayan özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa vadeli kredi borcunun % 48,8'i olan 1.055 milyon doları hizmetler, % 46,7'si olan 1.009 milyon doları sanayi ve % 4,4'ü olan 96 milyon doları tarım sektörü tarafından kullanılmıştır (Tablo 118).

2015 yılında finansal olmayan özel sektörün yurt dışından sağladığı kısa vadeli borçlar içinde alt sektörler bazında en fazla borç ağırlığına sahip olan sektör % 30,3 ile imalat sanayi sektörü olurken onu, % 12,6 ile mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler sektörü, % 12,3 ile madencilik ve taşocakçılığı sektörü izlemiştir.

Finansal olmayan özel sektörün yurt dışından sağladığı uzun vadeli kredi borcunun % 59,1'i olan 53.744 milyon doları hizmetler, % 40,5'i olan 36.857 milyon doları sanayi ve % 0,4'ü olan 368 milyon doları tarım sektörü tarafından kullanılmıştır.

Finansal olmayan özel sektörün 2015 yılında yurt dışından sağladığı uzun vadeli borçları içinde alt sektörler bazında en fazla borç ağırlığına sahip olan sektör % 26,0 ile imalat sanayi olurken, onu % 17,2 ile ulaştırma ve depolama, % 11,0 ile elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı alt sektörü izlemiştir.

Tablo 118. Finansal Olmayan Özel Sektörün Yurt Dışından Sağladığı Kısa ve Uzun Vadeli Kredi Borcunun Sektörel Dağılımı ⁽¹⁾

Sektörler	Kısa Vadeli						Uzun Vadeli					
	Değer (Milyon Dolar)			Pay (%)			Değer (Milyon Dolar)			Pay (%)		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Tarım sektörü	6	67	96	0,2	2,4	4,4	506	438	368	0,6	0,5	0,4
Tarım, ormancılık ve balıkçılık	6	67	96	0,2	2,4	4,4	506	438	368	0,6	0,5	0,4
Sanayi sektörü	1.358	1.423	1.009	52,1	52,2	46,7	38.905	37.599	36.857	46,2	44,6	40,5
Madencilik ve taşocakçılığı	266	570	266	10,2	20,9	12,3	3.187	3.595	3.247	3,8	4,3	3,6
İmalat	1.042	841	654	40,0	30,8	30,3	25.334	24.284	23.621	30,1	28,8	26,0
Gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı	37	48	48	1,4	1,8	2,2	5.194	4.524	4.158	6,2	5,4	4,6
Tekstil ve giyim eşyaları imalatı	188	150	76	7,2	5,5	3,5	2.747	2.658	2.287	3,3	3,2	2,5
Deri ve ilgili ürünlerin imalatı	4	1	2	0,1	0,0	0,1	101	104	81	0,1	0,1	0,1
Ağaç ve ağaç ürünleri imalatı	0	3	0	0,0	0,1	0,0	446	421	326	0,5	0,5	0,4
Kağıt ve kağıt ürünleri imalatı ve kayıtlı medyanın basılması ve çoğaltılması	6	23	4	0,2	0,8	0,2	570	502	507	0,7	0,6	0,6
Kok kömürü ve rafine edilmiş petrol ürünleri imalatı	92	0	0	3,5	0,0	0,0	1.546	1.614	1.807	1,8	1,9	2,0
Kimyasalların, kimyasal ürünlerin ve temel eczacılık ürünleri ile malzemelerinin imalatı	5	12	20	0,2	0,4	0,9	1.942	1.832	1.645	2,3	2,2	1,8
Kauçuk ve plastik ürünleri imalatı	140	6	1	5,4	0,2	0,1	938	1.049	869	1,1	1,2	1,0
Diğer metalik olmayan mineral ürünlerin imalatı	0	0	0	0,0	0,0	0,0	1.155	1.010	1.101	1,4	1,2	1,2
Ana metal sanayi ve fabrikasyon metal ürünleri imalatı (makine teçhizat hariç)	153	171	180	5,9	6,3	8,4	3.712	3.291	2.980	4,4	3,9	3,3
Makina ve teçhizat (başka yerde sınıflandırılmamış) imalatı	31	4	1	1,2	0,1	0,0	291	272	164	0,3	0,3	0,2
Bilgisayarların, elektrik-elektronik ve optik ürünlerin imalatı	75	69	40	2,9	2,5	1,8	3.014	3.007	3.056	3,6	3,6	3,4
Ulaşım araçları imalatı	222	116	91	8,5	4,2	4,2	3.184	3.232	3.708	3,8	3,8	4,1
Mobilya imalatı ve başka yerde sınıflandırılmamış diğer imalat sanayi	88	240	190	3,4	8,8	8,8	492	765	931	0,6	0,9	1,0
Elektrik, gaz, buhar ve iklimlendirme üretimi ve dağıtımı	49	11	88	1,9	0,4	4,1	10.377	9.706	9.968	12,3	11,5	11,0
Su temini, kanalizasyon, atık yönetimi ve iyileştirme faaliyetleri	1	1	0	0,0	0,0	0,0	6	14	21	0,0	0,0	0,0
Hizmetler sektörü	1.244	1.238	1.055	47,7	45,4	48,8	44.742	46.189	53.744	53,2	54,8	59,1
İnşaat	103	108	103	4,0	3,9	4,8	5.992	7.358	9.366	7,1	8,7	10,3
Toptan ve perakende ticaret	209	324	215	8,0	11,9	10,0	4.081	4.315	4.731	4,8	5,1	5,2
Ulaştırma ve depolama	2	82	90	0,1	3,0	4,2	13.217	12.783	15.625	15,7	15,2	17,2
Konaklama ve yiyecek hizmeti faaliyetleri	0	25	40	0,0	0,9	1,9	2.781	2.681	2.348	3,3	3,2	2,6
Bilgi ve iletişim	155	138	125	6,0	5,1	5,8	5.912	5.813	7.782	7,0	6,9	8,6
Gayrimenkul faaliyetleri	17	12	1	0,6	0,4	0,0	4.870	4.809	4.834	5,8	5,7	5,3
Mesleki, bilimsel ve teknik faaliyetler	445	273	271	17,1	10,0	12,6	4.094	3.988	3.438	4,9	4,7	3,8
İdari ve destek hizmet faaliyetleri	0	5	12	0,0	0,2	0,6	398	584	813	0,5	0,7	0,9
Eğitim	0	1	1	0,0	0,1	0,1	178	257	220	0,2	0,3	0,2
İnsan sağlığı ve sosyal hizmet faaliyetleri	77	66	13	3,0	2,4	0,6	681	816	1.803	0,8	1,0	2,0
Kültür, sanat, eğlence, dinlenme ve spor	1	2	1	0,0	0,1	0,0	162	227	272	0,2	0,3	0,3
Diğer hizmet faaliyetleri	234	203	183	9,0	7,4	8,5	2.374	2.560	2.511	2,8	3,0	2,8
Toplam	2.608	2.728	2.160	100,0	100,0	100,0	84.153	84.226	90.969	100,0	100,0	100,0

Kaynak: TCMB.

(1): Özel sektörün yurtdışından sağladığı kredi borcu sektörel dağılımı, NACE Rev 2'ye göre yayımlanmaktadır.

BÖLÜM-II
SOSYAL GÖSTERGELER

2. SOSYAL GÖSTERGELER

2.1 Nüfus

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) sonuçlarına göre 2015 yılı sonu itibarıyla Türkiye nüfusu bir önceki yıla göre 1.045 bin kişi artarak 78.741 bin kişi olmuştur. Yıllık nüfus artış hızı 2014 yılında ‰ 13,3 iken, 2015 yılında ‰ 13,4'e yükselmiştir. Nüfus yoğunluğu (bir kilometrekareye düşen insan sayısı) 2014 yılında 101 kişi iken 2015 yılında 102 kişi artarak 102 kişi olmuştur.

Nüfusun 72.523 bini il ve ilçe merkezlerinde, 6.218 bini belde ve köylerde yaşamaktadır. İl ve ilçe merkezlerinde ikamet edenlerin oranı 2014 yılında % 91,7 iken, 2015 yılında % 92,1'e yükselmiştir. Belde ve köylerde ikamet edenlerin oranı 2014 yılında % 8,3 iken, 2015 yılında % 7,9'a gerilemiştir (Tablo 119, Grafik 53).

Tablo 119. Temel Nüfus Göstergeleri

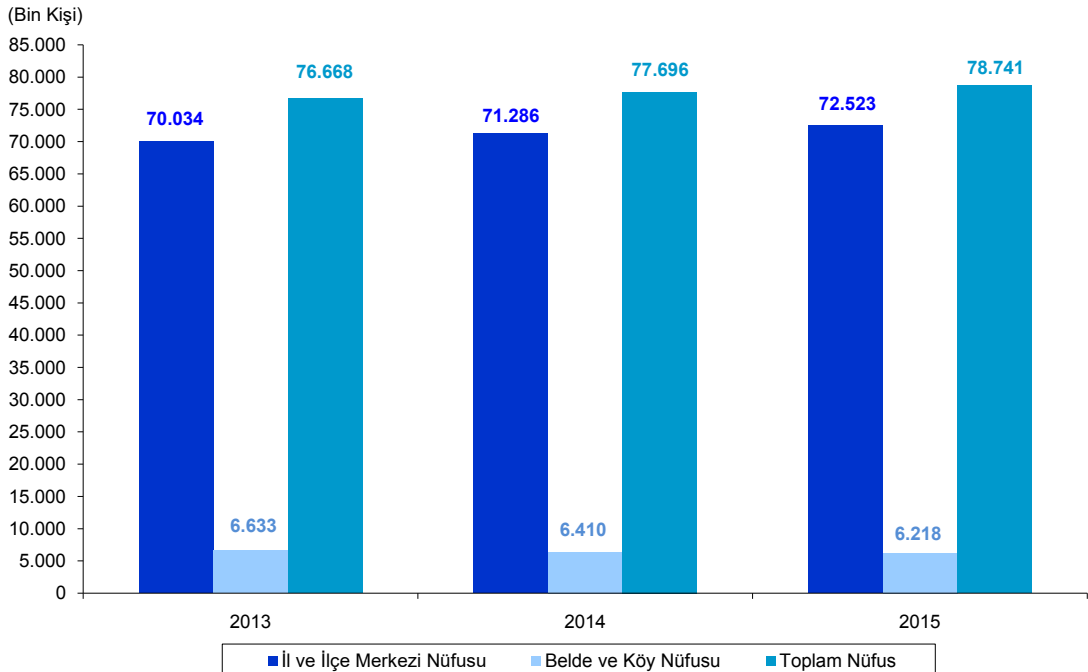
Yıllar	Toplam Yıllık Nüfus		Nüfus Yoğunluğu	Nüfus				Yerleşim Yeri			
	Nüfus (Bin Kişi)	Artış Hızı (%)		İl ve İlçe Merkezi (Bin Kişi)	Pay (%)	Belde ve Köyler (Bin Kişi)	Pay (%)	İl	İlçe ⁽¹⁾	Belde/İlk Kademe Belediyesi	Köy ⁽²⁾
2013	76.668	13,7	100	70.034	91,3	6.633	8,7	81	919	394	18.214
2014	77.696	13,3	101	71.286	91,7	6.410	8,3	81	919	396	18.340
2015	78.741	13,4	102	72.523	92,1	6.218	7,9	81	919	397	18.362

Kaynak: TÜİK.

(1): İl merkezleri (merkez ilçeler) ilçe sayısına dahil değildir.

(2): ADNKS'ye göre ikamet eden kişi kaydı olmayan köyler, köy sayısına dahil edilmiştir.

Grafik 53. İl/İlçe Merkezi ve Belde/Köy Nüfusları

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında toplam nüfusun 39.511 binini erkekler, 39.230 binini kadınlar oluşturmuştur. Erkek nüfusun oranı % 50,2, kadın nüfusun oranı % 49,8 olarak gerçekleşmiştir.

İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e göre 2015 yılında toplam nüfusta 14.657 bin kişi ile İstanbul bölgesi birinci, 10.138 bin kişi ile Ege bölgesi ikinci, 10.040 bin kişi ile Akdeniz bölgesi üçüncü sırada yer almıştır. Erkek ve kadın ayırımına göre yapılan değerlendirmede de sıralama değişmemiştir. Erkek nüfusa göre 7.360 bin kişi ile İstanbul bölgesi birinci, 5.065 bin kişi ile Ege bölgesi ikinci, 5.040 bin kişi ile Akdeniz bölgesi üçüncü sırada yer alırken, kadın nüfusa göre yine İstanbul bölgesi 7.297 bin kişi ile birinci, Ege bölgesi 5.073 bin kişi ile ikinci, Akdeniz bölgesi 5.000 bin kişi ile üçüncü sırada yer almıştır. Kuzeydoğu Anadolu bölgesi toplam nüfusa göre 2.195 bin kişi, erkek nüfusa göre 1.122 bin kişi ve kadın nüfusa göre 1.074 bin kişi ile son sırada yer almıştır (Tablo 120).

Tablo 120. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre Nüfusa Yönelik Seçilmiş Göstergeler

Yıllar	Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	Nüfus (Bin Kişi)			Göç ⁽¹⁾ (Bin Kişi)			Net Göç	Yıllık Göç Hızı (%)	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%)	Nüfus Yoğunluğu	Toplam Yaş Bağımlılık Oranı	Genç Bağımlılık Oranı (0-14 Yaş)	Yaşlı Bağımlılık Oranı (65+Yaş)
			Toplam	Erkek	Kadın	Cinsiyet Oranı	Aldığı Göç	Verdiği Göç							
2014	TR1	İstanbul	14.377	7.221	7.156	100,9	439	425	14	1,00	15,18	2.767	40,4	32,1	8,3
	TR2	Batı Marmara	3.352	1.699	1.652	102,8	148	101	46	13,96	21,98	78	41,9	25,2	16,6
	TR3	Ege	10.024	5.007	5.017	99,8	236	189	46	4,61	12,67	112	43,1	28,4	14,7
	TR4	Doğu Marmara	7.332	3.680	3.652	100,8	237	181	56	7,69	18,42	150	43,2	31,2	12,0
	TR5	Batı Anadolu	7.499	3.729	3.770	98,9	248	209	39	5,25	18,44	104	43,5	32,5	11,0
	TR6	Akdeniz	9.907	4.975	4.932	100,9	226	223	3	0,35	14,3	112	49,0	38,0	11,0
	TR7	Orta Anadolu	3.886	1.941	1.945	99,8	117	143	-26	-6,63	3,29	43	50,3	36,1	14,2
	TR8	Batı Karadeniz	4.494	2.228	2.265	98,4	161	196	-35	-7,72	-1,23	61	47,8	29,7	18,1
	TR9	Doğu Karadeniz	2.567	1.275	1.292	98,7	114	118	-5	-1,77	5,15	73	47,8	29,2	18,6
	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	2.206	1.128	1.078	104,7	80	123	-43	-19,34	-0,58	31	59,6	47,8	11,8
TRB	Ortadoğu Anadolu	3.802	1.937	1.865	103,8	101	148	-47	-12,23	7,21	49	58,8	49,4	9,3	
TRC	Güneydoğu Anadolu	8.251	4.163	4.087	101,9	148	199	-51	-6,12	18,89	110	68,6	61,0	7,6	
	TR	Türkiye	77.696	38.984	38.712	100,7	2.255	2.255	0	0,00	13,32	101	47,6	35,8	11,8
2015	TR1	İstanbul	14.657	7.360	7.297	100,9	453	403	51	3,45	19,32	2.821	40,4	31,6	8,7
	TR2	Batı Marmara	3.387	1.716	1.672	102,6	136	115	21	6,11	10,64	79	42,3	25,3	17,0
	TR3	Ege	10.138	5.065	5.073	99,8	237	204	32	3,19	11,37	114	43,3	28,2	15,1
	TR4	Doğu Marmara	7.499	3.767	3.732	100,9	254	182	72	9,67	22,55	154	43,5	31,1	12,4
	TR5	Batı Anadolu	7.643	3.799	3.845	98,8	250	200	50	6,58	19,03	106	43,7	32,2	11,5
	TR6	Akdeniz	10.040	5.040	5.000	100,8	234	234	0	0,02	13,35	113	49,0	37,6	11,5
	TR7	Orta Anadolu	3.894	1.944	1.950	99,7	111	136	-25	-6,50	2,08	43	50,3	35,6	14,7
	TR8	Batı Karadeniz	4.503	2.230	2.273	98,1	166	186	-20	-4,36	1,99	61	48,1	29,2	18,8
	TR9	Doğu Karadeniz	2.573	1.280	1.293	99,0	106	121	-15	-5,88	2,34	73	48,0	28,9	19,1
	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	2.195	1.122	1.074	104,5	81	127	-47	-20,96	-4,98	31	58,5	46,5	12,0
TRB	Ortadoğu Anadolu	3.825	1.952	1.872	104,3	107	155	-49	-12,63	6,01	49	57,8	48,2	9,6	
TRC	Güneydoğu Anadolu	8.386	4.236	4.149	102,1	153	224	-71	-8,38	16,21	112	67,8	60,0	7,8	
	TR	Türkiye	78.741	39.511	39.230	100,7	2.288	2.288	0	0,00	13,36	102	47,6	35,4	12,2

Kaynak: TÜİK.

(1): Bölge içindeki illerin birbirleri arasındaki göç kapsamamıştır.

Türkiye genelinde 2015 yılında 100,7 olan cinsiyet oranı, bir önceki yıla göre sabit kalmıştır. Erkek nüfusun kadın nüfusa oranının yüzde ifadesi olan bu oranın, en yüksek olduğu bölgeler 104,5 ile Kuzeydoğu Anadolu, 104,3 ile Ortadoğu Anadolu ve 102,6 ile Batı Marmara bölgeleridir. Cinsiyet oranının en düşük olduğu bölge ise 98,1 ile Batı Karadeniz bölgesidir. Cinsiyet oranı 2015 yılında bir önceki yıla göre İstanbul ve Ege bölgelerinde değişmezken, Batı Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz, Orta Anadolu, Batı Karadeniz ve Kuzeydoğu Anadolu bölgelerinde azalmış, Doğu Marmara, Doğu Karadeniz, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde ise artmıştır.

İstanbul bölgesinin 2014 yılında 2.767 olan nüfus yoğunluğu, 2015 yılında 54 kişi artarak 2.821'e yükselmiştir. İstanbul bölgesini km²'ye düşen 154 kişi ile Doğu Marmara bölgesi, 114 kişi ile Ege bölgesi izlemiştir. Nüfus yoğunluğunun en düşük seviyede olduğu bölge, 31 kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir.

İBBS Düzey-1 bazında 2015 yılında en fazla net göç alan bölge, 72 bin kişi ile Doğu Marmara bölgesi olmuştur. Doğu Marmara bölgesinin 2014 yılında ‰ 7,69 olan net göç hızı, 2015 yılında ‰ 9,67'ye yükselmiştir. Net göç değerine göre ikinci sırayı 51 bin kişi ile İstanbul bölgesi almıştır. İstanbul bölgesinin net göç hızı ‰ 1,00'dan ‰ 3,45'e yükselmiştir. 2015 yılında 50 bin net göç rakamı ile Batı Anadolu bölgesi üçüncü sırayı alan bölge olmuştur. Batı Anadolu bölgesinin net göç hızı ‰ 5,25'ten ‰ 6,58'e yükselmiştir. 2015 yılında en çok net göç veren bölge 71 bin kişi ile Güneydoğu Anadolu bölgesidir. Güneydoğu Anadolu bölgesinin 2014 yılında % -6,12 olan net göç hızı 2015 yılında % -8,38 olmuştur.

İBBS Düzey-1'e göre 2015 yılında yıllık nüfus artış hızının en yüksek olduğu bölge ‰ 22,55 ile Doğu Marmara bölgesi olup, onu ‰ 19,32 ile İstanbul bölgesi ve ‰ 19,03 ile Batı Anadolu bölgesi takip etmiştir. 2015 yılında nüfusu azalan tek bölge % 4,98 ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesi olmuştur.

Yıllık nüfus artış hızı bir önceki yıla göre en fazla azalış yönlü değişimi Batı Marmara bölgesinde, artış yönlü değişimi ise İstanbul bölgesinde göstermiştir. 2014 yılında % 21,98 olan Batı Marmara bölgesinin yıllık nüfus artış hızı 2015 yılında 11,34 puan azalarak ‰ 10,64'e gerilemiş, İstanbul bölgesinin yıllık nüfus artış hızı ise 4,14 puan artarak % 19,32'ye yükselmiştir.

"15-64" yaş grubundaki her yüz kişi için "0-14" ve "65 ve daha yukarı yaş" gruplarındaki kişi sayısı olan toplam yaş bağımlılık oranı 2015 yılında % 47,6 ile bir önceki yılın seviyesinde gerçekleşmiştir. İBBS Düzey-1'e göre toplam yaş bağımlılık oranı en yüksek değerini % 67,8 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde, en düşük değerini ise % 40,4 ile İstanbul bölgesinde almıştır. "15-64" yaş grubundaki her 100 kişi için "0-14" yaş grubundaki kişi sayısı olan genç bağımlılık oranı en yüksek değerini % 60,0 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde alırken, en düşük değerini % 25,3 ile Batı Marmara bölgesinde almıştır. Yaşlı nüfus bağımlılık oranında en yüksek değer % 19,1 ile Doğu Karadeniz bölgesinde, en düşük değer ise % 7,8 ile Güneydoğu Anadolu bölgesinde gerçekleşmiştir.

İBBS Düzey-3'e göre 2015 yılında en fazla net göç alan iller içinde ilk sırayı 51 bin kişi ile Ankara alırken, ikinci sırayı 50,5 bin kişi ile İstanbul, üçüncü sırayı 30,2 bin kişi ile Kocaeli almıştır. 2015 yılında en fazla net göç veren il 19,9 bin kişi ile Diyarbakır olup, ardından 17,6 bin kişi ile Van ve 15,6 bin kişi ile Ağrı takip etmektedir. Net göç hızı en yüksek il % 22,1 ile Tekirdağ, en düşük il ise % -28,6 ile Kars olmuştur (Tablo 121).

Tablo 121. İstatistikî Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3'e Göre Göç Bilgileri, 2015

İl Kodu	İBBS Düzey-3	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Aldığı Göçe Göre Sıra No	Verdiği Göçe Göre Sıra No
TR621	Adana	2.183.167	52.647	64.192	-11.545	-5,3	10	6
TRC12	Adıyaman	602.774	18.523	24.064	-5.541	-9,2	44	38
TR332	Afyonkarahisar	709.015	22.922	26.226	-3.304	-4,6	34	35
TRA21	Ağrı	547.210	16.597	32.174	-15.577	-28,1	47	29
TR712	Aksaray	386.514	12.205	14.164	-1.959	-5,1	62	60
TR834	Amasya	322.167	13.957	15.092	-1.135	-3,5	54	59
TR510	Ankara	5.270.575	204.048	153.001	51.047	9,7	2	2
TR611	Antalya	2.288.456	96.441	68.374	28.067	12,3	4	4
TRA24	Ardahan	99.265	5.630	7.802	-2.172	-21,6	81	80
TR905	Artvin	168.370	9.050	10.969	-1.919	-11,3	74	73
TR321	Aydın	1.053.506	42.743	37.689	5.054	4,8	13	19
TR221	Balıkesir	1.186.688	43.296	48.892	-5.596	-4,7	12	12
TR813	Bartın	190.708	8.872	8.113	759	4,0	75	79
TRC32	Batman	566.633	18.872	23.216	-4.344	-7,6	41	41
TRA13	Bayburt	78.550	7.150	9.281	-2.131	-26,8	78	77
TR413	Bilecik	212.361	10.890	9.806	1.084	5,1	69	76
TRB13	Bingöl	267.184	9.906	13.122	-3.216	-12,0	72	62
TRB23	Bitlis	340.449	11.936	18.801	-6.865	-20,0	63	49
TR424	Bolu	291.095	14.681	12.401	2.280	7,9	52	65
TR613	Burdur	258.339	12.537	12.247	290	1,1	61	66
TR411	Bursa	2.842.547	84.253	64.558	19.695	7,0	6	5
TR222	Çanakkale	513.341	25.096	23.005	2.091	4,1	32	42
TR822	Çankırı	180.945	12.702	16.148	-3.446	-18,9	59	56
TR833	Çorum	525.180	16.286	22.636	-6.350	-12,0	48	43
TR322	Denizli	993.442	30.185	24.961	5.224	5,3	25	37
TRC22	Diyarbakır	1.654.196	36.124	56.025	-19.901	-12,0	19	10
TR423	Düzce	360.388	13.434	12.088	1.346	3,7	57	67
TR212	Edirne	402.537	18.779	17.458	1.321	3,3	42	53
TRB12	Elazığ	574.304	22.170	21.699	471	0,8	36	45
TRA12	Erzincan	222.918	14.062	16.766	-2.704	-12,1	53	54
TRA11	Erzurum	762.321	29.624	41.803	-12.179	-15,8	27	16
TR412	Eskişehir	826.716	36.041	28.298	7.743	9,4	20	32
TRC11	Gaziantep	1.931.836	46.435	48.858	-2.423	-1,3	11	13
TR903	Giresun	426.686	22.308	26.942	-4.634	-10,8	35	33
TR906	Gümüşhane	151.449	20.437	17.737	2.700	18,0	38	52
TRB24	Hakkari	278.775	8.216	12.983	-4.767	-17,0	76	63
TR631	Hatay	1.533.507	32.868	41.519	-8.651	-5,6	23	17
TRA23	Iğdır	192.435	7.321	10.589	-3.268	-16,8	77	74
TR612	Isparta	421.766	19.042	18.659	383	0,9	40	50
TR100	İstanbul	14.657.434	453.407	402.864	50.543	3,5	1	1
TR310	İzmir	4.168.415	126.238	105.389	20.849	5,0	3	3

Kaynak: TÜİK.

Tablo 121. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3'e göre Göç Bilgileri, 2015 (Devam)

İl Kodu	İBBS Düzey-3	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)	Aldığı Göçe Göre Sıra No	Verdiği Göçe Göre Sıra No
TR632	Kahramanmaraş	1.096.610	26.856	32.272	-5.416	-4,9	30	28
TR812	Karabük	236.978	17.017	12.567	4.450	19,0	46	64
TR522	Karaman	242.196	9.195	9.865	-670	-2,8	73	75
TRA22	Kars	292.660	11.328	19.809	-8.481	-28,6	66	46
TR821	Kastamonu	372.633	21.601	18.092	3.509	9,5	37	51
TR721	Kayseri	1.341.056	37.832	36.087	1.745	1,3	18	22
TR711	Kırıkkale	270.271	12.585	15.204	-2.619	-9,6	60	58
TR213	Kırklareli	346.973	16.098	13.816	2.282	6,6	49	61
TR715	Kırşehir	225.562	11.928	11.544	384	1,7	64	69
TRC13	Kilis	130.655	6.776	6.593	183	1,4	80	81
TR421	Kocaeli	1.780.055	87.158	56.927	30.231	17,1	5	9
TR521	Konya	2.130.544	56.817	57.056	-239	-0,1	7	8
TR333	Kütahya	571.463	19.447	22.337	-2.890	-5,0	39	44
TRB11	Malatya	772.904	26.925	31.368	-4.443	-5,7	29	30
TR331	Manisa	1.380.366	39.558	36.736	2.822	2,0	17	21
TRC31	Mardin	796.591	24.255	34.592	-10.337	-12,9	33	23
TR622	Mersin	1.745.221	56.171	58.404	-2.233	-1,3	8	7
TR323	Muğla	908.877	42.112	37.663	4.449	4,9	14	20
TRB22	Muş	408.728	12.752	23.855	-11.103	-26,8	58	39
TR714	Nevşehir	286.767	11.144	11.955	-811	-2,8	67	68
TR713	Niğde	346.114	13.878	15.959	-2.081	-6,0	55	57
TR902	Ordu	728.949	29.835	32.600	-2.765	-3,8	26	26
TR633	Osmaniye	512.873	18.567	19.303	-736	-1,4	43	47
TR904	Rize	328.979	15.514	18.936	-3.422	-10,3	50	48
TR422	Sakarya	953.181	35.943	28.492	7.451	7,8	21	31
TR831	Samsun	1.279.884	41.718	44.627	-2.909	-2,3	15	15
TRC34	Siirt	320.351	10.505	16.166	-5.661	-17,5	70	55
TR823	Sinop	204.133	10.059	11.274	-1.215	-5,9	71	71
TR722	Sivas	618.617	25.319	33.501	-8.182	-13,1	31	25
TRC21	Şanlıurfa	1.892.320	40.135	50.580	-10.445	-5,5	16	11
TRC33	Şırnak	490.184	11.554	23.615	-12.061	-24,3	65	40
TR211	Tekirdağ	937.910	54.482	33.937	20.545	22,1	9	24
TR832	Tokat	593.990	34.586	40.805	-6.219	-10,4	22	18
TR901	Trabzon	768.417	27.314	32.454	-5.140	-6,7	28	27
TRB11	Tunceli	86.076	6.996	8.133	-1.137	-13,1	79	78
TR334	Uşak	353.048	11.044	11.001	43	0,1	68	72
TRB21	Van	1.096.397	30.492	48.061	-17.569	-15,9	24	14
TR425	Yalova	233.009	13.834	11.497	2.337	10,1	56	70
TR723	Yozgat	419.440	14.933	26.804	-11.871	-27,9	51	34
TR811	Zonguldak	595.907	18.244	25.340	-7.096	-11,8	45	36
TR	Türkiye	78.741.053	2.720.438	2.720.438	0	0,0	-	-

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında İBBS Düzey-3'e göre yıllık nüfus artış hızları incelendiğinde % 34,2 ile Gümüşhane, % 33,8 ile Tekirdağ ve % 32,7 ile Kocaeli'nin nüfus artış hızı en yüksek ilk üç il olduğu görülmektedir. Nüfus artış hızları en küçük olan ilk üç il ise % -30,8 ile Yozgat, % -25,9 ile Bayburt ve % -15,4 ile de Ardahan olmuştur (Tablo 122).

Tablo 122. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3'e Göre Yıllık Nüfus Artış Hızı ve Nüfus Yoğunluğu, 2015

İl Kodu	İBBS Düzey-3	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) ⁽¹⁾	Nüfus Artış Hızı Sıra No	Nüfus Yoğunluğu	İl Kodu	İBBS Düzey-3	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) ⁽¹⁾	Nüfus Artış Hızı Sıra No	Nüfus Yoğunluğu	İl Kodu	İBBS Düzey-3	Yıllık Nüfus Artış Hızı (%) ⁽¹⁾	Nüfus Artış Hızı Sıra No	Nüfus Yoğunluğu	Nüfus Yoğunluğu Sıra No
TR621	Adana	8,1	39	157	13	TR632	Kahramanmaraş	6,9	44	76	33				
TRC12	Adıyaman	8,2	38	86	28	TR812	Karabük	24,1	7	58	45				
TR332	Afyonkarahisar	3,7	54	50	56	TR522	Karaman	7,6	41	27	73				
TRA21	Ağrı	-4,1	69	48	60	TRA22	Kars	-12,9	77	29	71				
TR712	Aksaray	5,9	49	51	53	TR821	Kastamonu	10,0	30	28	72				
TR834	Amasya	0,8	60	57	47	TR721	Kayseri	14,0	19	79	32				
TR510	Ankara	23,1	8	215	8	TR711	Kırıkkale	-3,0	66	60	43				
TR611	Antalya	29,2	4	110	21	TR213	Kırklareli	9,4	34	55	48				
TRA24	Ardahan	-15,4	79	21	79	TR715	Kırşehir	12,7	22	36	65				
TR905	Artvin	-7,7	76	23	76	TRC13	Kilis	14,4	18	91	26				
TR321	Aydın	11,0	26	134	17	TR421	Kocaeli	32,7	3	493	2				
TR221	Balıkesir	-2,0	64	83	31	TR521	Konya	10,3	28	55	49				
TR813	Bartın	6,9	45	92	25	TR333	Kütahya	-0,2	61	48	59				
TRC32	Batman	16,1	15	122	19	TRB11	Malatya	4,4	53	66	39				
TRA13	Bayburt	-25,9	80	21	78	TR331	Manisa	9,1	35	105	23				
TR413	Bilecik	11,5	25	49	57	TRC31	Mardin	9,6	33	90	27				
TRB13	Bingöl	4,4	52	32	68	TR622	Mersin	10,3	27	113	20				
TRB23	Bitlis	7,2	42	48	58	TR323	Muğla	15,9	16	71	34				
TR424	Bolu	21,9	10	35	67	TRB22	Muş	-6,1	72	51	55				
TR613	Burdur	5,6	51	38	64	TR714	Nevşehir	1,8	59	53	51				
TR411	Bursa	19,5	12	273	6	TR713	Niğde	6,4	47	47	61				
TR222	Çanakkale	3,0	55	52	52	TR902	Ordu	6,4	46	122	18				
TR822	Çankırı	-14,3	78	24	74	TR633	Osmaniye	11,9	23	164	12				
TR833	Çorum	-3,9	68	41	62	TR904	Rize	-2,4	65	84	30				
TR322	Denizli	15,0	17	85	29	TR422	Sakarya	21,7	11	197	9				
TRC22	Diyarbakır	11,6	24	110	22	TR831	Samsun	7,8	40	141	15				
TR423	Düzce	13,5	20	140	16	TRC34	Siirt	6,2	48	59	44				
TR212	Edirne	5,6	50	66	37	TR823	Sinop	-1,9	63	35	66				
TRB12	Elazığ	9,7	32	68	36	TR722	Sivas	-7,2	74	22	77				
TRA12	Erzincan	-3,2	67	19	80	TRC21	Şanlıurfa	25,0	6	101	24				
TRA11	Erzurum	-1,3	62	30	69	TRC33	Şırnak	2,5	56	69	35				
TR412	Eskişehir	17,6	14	60	41	TR211	Tekirdağ	33,8	2	149	14				
TRC11	Gaziantep	22,2	9	283	4	TR832	Tokat	-6,6	73	60	42				
TR903	Giresun	-7,7	75	62	40	TR901	Trabzon	2,1	57	165	11				
TR906	Gümüşhane	34,2	1	24	75	TRB11	Tunceli	-5,2	71	12	81				
TRB24	Hakkari	9,0	36	39	63	TR334	Uşak	10,2	29	66	38				
TR631	Hatay	9,0	37	263	7	TRB21	Van	9,9	31	57	46				
TRA23	Iğdır	2,0	58	54	50	TR425	Yalova	28,3	5	275	5				
TR612	Isparta	7,1	43	51	54	TR723	Yozgat	-30,8	81	30	70				
TR100	İstanbul	19,3	13	2.821	1	TR811	Zonguldak	-4,8	70	180	10				
TR310	İzmir	13,4	21	347	3	TR	Türkiye	13,4		102					

Kaynak: TÜİK.

(1): Yıllık nüfus artış hızları ve nüfus yoğunlukları hesaplanırken, son yıl idari bölünüş yapısı dikkate alınmıştır.

2015 yılında İBBS Düzey-3'e göre, nüfus yoğunluğunun en fazla olduğu ilk üç il km²'ye 2.821 kişi ile İstanbul, 493 kişi ile Kocaeli ve 347 kişi ile İzmir, en küçük olduğu ilk üç il ise km²'ye 12 kişi ile Tunceli, 19 kişi ile Erzincan ve 21 kişi ile Ardahan illeridir.

2.1.1 Doğurganlık Hızları

2014 yılında ‰ 17,4 olan kaba doğum hızı, 2015 yılında 0,5 puanlık düşüşle ‰ 16,9'a, genel doğurganlık hızı 1,8 puanlık düşüşle ‰ 72,4'e gerilemiştir. 2014 yılında, bir kadının doğurgan olduğu dönem boyunca (15-49 yaş grubu) doğurabileceği ortalama çocuk sayısını ifade eden toplam doğurganlık hızı 2,18 iken, 2015 yılında 2,14 olmuştur. 2014 yılında ülkemizde doğum yapan annelerin ortalama yaşı 27,9 iken, 2015 yılında 1 ay büyüyerek 28,0'a yükselmiştir (Tablo 123).

Tablo 123. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre Temel Doğurganlık Göstergeleri ⁽¹⁾

Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	2013				2014				2015			
		Kaba Doğum Hızı (‰)	Genel Doğurganlık Hızı (‰)	Toplam Doğurganlık Hızı	Doğum Yapan Annelerin Ortalama Yaşı	Kaba Doğum Hızı (‰)	Genel Doğurganlık Hızı (‰)	Toplam Doğurganlık Hızı	Doğum Yapan Annelerin Ortalama Yaşı	Kaba Doğum Hızı (‰)	Genel Doğurganlık Hızı (‰)	Toplam Doğurganlık Hızı	Doğum Yapan Annelerin Ortalama Yaşı
TR1	İstanbul	16,3	63,8	1,81	28,4	16,9	66,1	1,89	28,6	16,6	65,2	1,88	28,7
TR2	Batı Marmara	11,9	54,6	1,64	27,4	12,1	56,0	1,68	27,7	11,9	55,8	1,68	27,8
TR3	Ege	13,4	58,5	1,73	27,5	13,8	60,5	1,80	27,8	13,5	59,9	1,79	28,0
TR4	Doğu Marmara	14,8	62,2	1,80	27,9	15,3	64,4	1,88	28,1	15,1	64,1	1,89	28,3
TR5	Batı Anadolu	15,4	63,4	1,85	27,7	15,7	65,1	1,91	28,0	15,4	64,2	1,89	28,1
TR6	Akdeniz	17,6	75,2	2,23	27,6	17,9	77,2	2,31	27,8	17,4	75,3	2,26	28,0
TR7	Orta Anadolu	15,9	69,6	2,05	26,9	16,2	71,4	2,12	27,1	15,6	68,9	2,06	27,4
TR8	Batı Karadeniz	12,7	58,4	1,75	27,3	12,7	58,4	1,77	27,5	12,2	56,3	1,72	27,8
TR9	Doğu Karadeniz	12,7	58,4	1,77	28,2	12,8	58,9	1,79	28,4	12,4	57,8	1,77	28,6
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	22,3	99,0	2,85	26,8	22,5	99,6	2,90	26,9	21,5	94,5	2,78	27,1
TRB	Ortadoğu Anadolu	22,5	97,3	2,82	27,3	22,8	97,8	2,86	27,4	21,7	92,7	2,73	27,5
TRC	Güneydoğu Anadolu	27,5	118,9	3,47	27,6	28,6	122,7	3,61	27,7	27,5	117,8	3,49	27,7
TR	Türkiye	17,0	72,2	2,10	27,7	17,4	74,2	2,18	27,9	16,9	72,4	2,14	28,0

Kaynak: TÜİK.

(1): Doğum verileri güncel idari kayıtlarla revize edilmiştir.

2015 yılında İBBS Düzey-1'e göre kaba doğum hızının en yüksek olduğu bölge ‰ 27,5 ile Güneydoğu Anadolu bölgesi, en düşük olduğu bölge ise ‰ 11,9 ile Batı Marmara bölgesidir.

2015 yılında genel doğurganlık hızının en yüksek olduğu bölge ‰ 117,8 ile Güneydoğu Anadolu bölgesi, en düşük olduğu bölge ‰ 55,8 ile Batı Marmara bölgesidir. 2015 yılında Akdeniz, Kuzeydoğu Anadolu, Ortadoğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerindeki genel doğurganlık hızı, Türkiye ortalamasının üstünde gerçekleşmiştir.

2015 yılında toplam doğurganlık hızının en yüksek olduğu bölge 3,49 çocuk ile Güneydoğu Anadolu bölgesi, en düşük olduğu bölge ise 1,68 çocuk ile Batı Marmara bölgesidir.

2015 yılında doğum yapan annelerin ortalama yaşının en yüksek olduğu bölge 28,7 yaş ile İstanbul bölgesi, en düşük olduğu bölge ise 27,1 yaş ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir.

2.1.2 Ortanca Yaş

2013 yılında erkek nüfus için 29,8 yıl olan ortanca yaş, 2014 yılında 3 aylık bir artış ile 30,1 yıla ve 2015 yılında da 3 aylık bir artış ile 30,4 yıla ulaşmıştır (Tablo 124).

Tablo 124. Cinsiyete Göre Ortanca Yaş

Yıllar	Erkek	Değişim (%)	Kadın	Değişim (%)	Toplam	Değişim (%)
2013	29,8	1,0	31,0	1,3	30,4	1,0
2014	30,1	1,0	31,3	1,0	30,7	1,0
2015	30,4	1,0	31,6	1,0	31,0	1,0

Kaynak: TÜİK.

Kadın nüfus için, 2013 yılında 31,0 yıl olan ortanca yaş 2014 yılında 3 ay artarak 31,3 yıla ve 2015 yılında da yine 3 ay artarak 31,6 yıla ulaşmıştır.

Toplam nüfus için 2013 yılında 30,4 yıl olan ortanca yaş değeri 2014 yılında 3 ay artarak 30,7 yıla ve 2015 yılında da yine 3 ay artarak 31,0 yıla ulaşmıştır.

2013-2015 yılları arasında ortanca yaş değerine göre ülkemiz toplam, erkek ve kadın nüfusu 6 ay yaşlanmıştır.

2.2 Eğitim

2.2.1 Okullaşma Oranları

İlkokulda net okullaşma oranı 2015/16 öğretim yılında 2014/2015 öğretim yılına göre toplamda 1,4 puanlık azalışla % 96,3'ten % 94,9'a, erkek öğrencilerde 1,5 puanlık azalışla % 96,0'dan % 94,5'e, kız öğrencilerde 1,4 puanlık azalışla % 99,6'dan % 95,2'ye gerilemiştir (Tablo 125).

Tablo 125. Eğitim Seviyelerine Göre Okullaşma Oranları ⁽¹⁾

Öğretim Yılı	Okullaşma Oranı	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim			Yükseköğretim		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
2013/14	Brüt	111,9	111,5	112,4	108,8	106,9	110,8	103,3	106,1	100,3	81,7	86,2	77,0
	Net	99,6	99,5	99,6	94,5	94,6	94,5	76,7	77,2	76,1	39,9	38,9	40,9
2014/15	Brüt	101,1	100,8	101,4	107,1	105,5	108,8	107,4	109,8	104,8	88,9	93,4	84,2
	Net	96,3	96,0	96,6	94,4	94,4	94,3	79,4	79,5	79,3	39,5	38,0	41,1
2015/16	Brüt	99,2	98,9	99,5	107,1	105,5	108,9	109,9	112,3	107,3	-	-	-
	Net	94,9	94,5	95,2	94,4	94,4	94,4	79,8	79,4	80,2	-	-	-

Kaynak: MEB.

(1): Okullaşma oranları Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi, Nüfus Sayımı sonuçlarına göre hesaplanmıştır.

Ortaokulda net okullaşma oranı 2015/16 öğretim yılında 2014/2015 öğretim yılına göre değişim göstermeyerek toplamda ve erkek öğrencilerde % 94,4 düzeyini korumuş, kız öğrencilerde 0,1 puanlık artışla % 94,3'ten % 94,4'e yükselmiştir.

Ortaöğretimde net okullaşma oranı 2015/16 öğretim yılında 2014/2015 öğretim yılına göre, toplamda 0,4 puanlık artışla % 79,4'ten % 79,8'e, kız öğrencilerde 0,9 puanlık artışla % 79,3'ten % 80,2'ye yükselmiş, erkek öğrencilerde 0,1 puanlık azalışla % 79,5'ten % 79,4'e gerilemiştir.

Yükseköğretim için 2014/15 öğretim yılında net okullaşma oranı toplamda % 39,5, erkek öğrencilerde % 38,0, kız öğrencilerde ise % 41,1 olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında, yaş grubu esas alınarak ikinci bir okullaşma oranı daha hesaplanmıştır. Bu hesaplama göre en yüksek net okullaşma oranı % 99,1 ile 2002, 2003, 2004 ve 2005 doğumluları kapsayan 10-13 yaş grubundadır (Tablo 126).

Tablo 126. Yaş Gruplarına (Doğum Yıllarına) Göre Net Okullaşma Oranı ⁽¹⁾

		(%)								
Öğretim Yılı	Cinsiyet	3 Yaş	4 Yaş	5 Yaş	3-5 Yaş	4-5 Yaş	6-9 Yaş	10-13 Yaş	14-17 Yaş	
		2012 Doğumlu (Ocak... Eylül arası)	2011 Doğumlu	2010 Doğumlu	2010-2011-2012 (Ocak... Eylül Arası) Doğumlular	2010-2011 Doğumlular	2006-2007- 2008-2009 Doğumlular	2002-2003- 2004-2005 Doğumlular	1998-1999- 2000-2001 Doğumlular	
	Toplam	11,7	33,6	67,2	39,5	50,5	98,8	99,1	85,3	
2015/16	Erkek	11,7	33,6	67,4	39,6	50,6	98,7	99,1	85,1	
	Kadın	11,8	33,5	66,9	39,5	50,3	98,9	99,0	85,5	

Kaynak: MEB.

(1) : Yaş gruplarına (Doğum yılları) göre net okullaşma oranları; öğrencinin ait olduğu eğitim kademesine (öğrenim türüne) bakılmaksızın, ilgili yaş grubunda bulunan toplam öğrencilerin, ilgili yaş grubunda bulunan toplam nüfusa bölünmesi ile elde edilmiştir.

2.2.2 İllere Göre Okullaşma Oranları

2015/16 öğretim yılında İBBS Düzey-3'e göre toplam net okullaşma oranının en yüksek olduğu iller; ilkokulda % 98,4 ile Şanlıurfa, ortaokulda % 99,2 ile Bartın, ortaöğretimde (lise) % 100,0 ile Rize, genel ortaöğretimde % 51,0 ile Uşak, mesleki ve teknik ortaöğretimde % 56,5 ile Bartın'dır (Tablo 127).

2015/16 öğretim yılında toplam net okullaşma oranının düşük olduğu iller; ilkokulda % 73,1 ve ortaokulda % 72,1 ile Gümüşhane, ortaöğretimde (lise) % 47,8 ile, genel ortaöğretimde % 18,1 ile Muş, mesleki ve teknik ortaöğretimde % 24,3 ile Ağrı'dır.

Tablo 127. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3 ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları, 2015/16

İl Kodu	İBBS Düzey-3	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
			Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TR621	Adana	Brüt	99,1	98,9	99,4	105,6	104,5	106,8	106,2	109,5	102,7	59,6	58,1	61,2	46,6	51,4	41,5
		Net	94,4	94,0	94,9	93,7	93,5	93,9	78,7	78,8	78,5	42,4	39,4	45,6	36,3	39,4	33,0
TRC12	Adıyaman	Brüt	99,7	99,9	99,6	104,9	104,5	105,4	112,7	117,6	107,5	54,5	58,6	50,2	58,2	59,0	57,4
		Net	95,5	95,4	95,7	95,0	94,9	95,0	78,6	77,0	80,3	31,6	29,9	33,4	46,9	47,0	46,8
TR332	Afyonkarahisar	Brüt	97,2	96,9	97,6	103,0	102,8	103,3	101,9	104,4	99,1	53,4	53,5	53,4	48,4	50,9	45,8
		Net	93,8	93,3	94,4	94,5	94,4	94,5	78,4	77,2	79,7	36,4	32,5	40,5	42,0	44,7	39,2
TRA21	Ağrı	Brüt	109,7	108,4	111,0	109,3	108,9	109,7	68,8	73,2	64,1	37,2	39,5	34,7	31,6	33,6	29,4
		Net	97,6	97,4	97,9	89,0	89,3	88,6	49,7	51,8	47,6	25,4	25,3	25,5	24,3	26,5	22,1
TR712	Aksaray	Brüt	95,6	95,5	95,7	102,1	101,2	103,1	99,9	100,3	99,5	56,4	55,4	57,5	43,5	44,9	41,9
		Net	92,4	92,2	92,6	92,7	92,5	92,8	75,0	73,9	76,3	37,3	34,3	40,4	37,8	39,6	35,9
TR834	Amasya	Brüt	97,5	97,6	97,4	107,0	104,3	109,9	120,7	121,5	120,0	59,1	55,5	62,8	61,6	65,9	57,2
		Net	94,6	94,5	94,7	97,2	97,1	97,4	94,9	94,9	94,8	42,1	38,3	46,2	52,7	56,6	48,6
TR510	Ankara	Brüt	96,1	96,0	96,3	107,4	104,7	110,3	120,0	121,1	118,9	67,0	66,4	67,5	53,0	54,7	51,3
		Net	93,5	93,1	93,9	96,1	95,8	96,4	88,8	87,0	90,6	43,8	41,2	46,6	45,0	45,9	44,0
TR611	Antalya	Brüt	96,0	95,8	96,3	108,5	106,3	110,8	118,3	118,6	118,1	72,1	71,7	72,4	46,3	46,8	45,6
		Net	92,0	91,4	92,6	94,0	93,7	94,4	84,3	82,6	86,2	45,8	42,7	49,1	38,5	39,9	37,0
TRA24	Ardahan	Brüt	100,6	100,2	101,1	103,5	103,2	103,9	102,8	101,7	104,0	42,8	40,4	45,3	60,0	61,3	58,6
		Net	97,2	96,7	97,6	95,7	95,7	95,7	81,0	78,5	83,7	29,8	26,3	33,5	51,2	52,2	50,2
TR905	Artvin	Brüt	97,2	96,7	97,7	107,2	103,8	110,8	123,1	120,3	126,0	67,6	59,9	75,7	55,5	60,4	50,3
		Net	95,0	94,5	95,5	97,1	97,2	97,0	92,8	91,8	93,9	46,5	42,0	51,3	46,3	49,8	42,5
TR321	Aydın	Brüt	97,2	97,4	97,0	105,9	104,0	107,9	108,6	109,0	108,2	65,6	63,4	68,0	43,0	45,7	40,2
		Net	93,8	93,7	93,8	95,8	95,4	96,2	83,4	81,7	85,2	46,0	42,2	50,0	37,4	39,5	35,2
TR221	Balıkesir	Brüt	97,1	96,8	97,4	106,9	104,6	109,4	111,7	112,1	111,2	60,4	57,6	63,5	51,2	54,6	47,7
		Net	93,6	93,1	94,0	95,8	95,6	96,0	86,0	85,0	87,1	42,4	38,3	46,7	43,6	46,7	40,5
TR813	Bartın	Brüt	97,1	96,6	97,6	107,9	105,8	110,1	116,7	113,5	120,0	52,1	47,4	56,9	64,7	66,2	63,1
		Net	95,2	94,7	95,7	99,2	99,5	98,8	92,1	90,7	93,6	35,6	32,2	39,1	56,5	58,5	54,5
TRC32	Batman	Brüt	103,2	102,9	103,4	105,8	105,4	106,2	105,9	113,9	97,6	64,6	71,2	57,8	41,3	42,7	39,8
		Net	96,9	96,6	97,1	92,7	92,7	92,8	70,9	71,7	69,9	39,5	39,5	39,5	31,3	32,2	30,4
TRA13	Bayburt	Brüt	93,3	93,1	93,6	99,8	97,6	102,2	111,7	112,3	111,1	57,2	55,7	58,9	54,5	56,6	52,2
		Net	90,7	90,4	91,0	90,7	90,7	90,7	83,8	83,6	84,0	39,5	37,5	41,7	44,3	46,1	42,3
TR413	Bilecik	Brüt	95,4	95,6	95,1	106,4	103,7	109,2	115,5	115,0	116,2	54,0	50,8	57,5	61,5	64,2	58,6
		Net	92,3	92,1	92,6	94,9	94,6	95,3	90,5	88,9	92,2	35,5	32,0	39,4	55,0	56,9	52,9
TRB13	Bingöl	Brüt	101,6	101,5	101,7	107,1	106,6	107,6	109,2	114,6	103,4	61,7	67,6	55,4	47,5	46,9	48,1
		Net	96,9	96,8	97,0	93,0	93,5	92,5	71,9	73,8	69,9	35,2	37,0	33,3	36,7	36,8	36,5
TRB23	Bitlis	Brüt	104,6	103,8	105,4	108,0	107,7	108,4	86,3	98,1	73,8	50,1	59,5	40,2	36,2	38,6	33,5
		Net	97,1	96,9	97,4	91,1	91,9	90,3	58,9	64,5	53,0	30,0	33,4	26,3	29,0	31,1	26,7
TR424	Bolu	Brüt	95,3	95,7	94,9	106,0	103,0	109,1	122,2	125,9	118,3	59,5	52,1	67,2	62,7	73,8	51,0
		Net	92,5	92,5	92,5	94,8	94,3	95,2	95,2	99,2	91,1	42,2	36,4	48,3	53,0	62,8	42,8
TR613	Burdur	Brüt	98,1	97,8	98,5	105,3	104,1	106,5	111,3	112,3	110,2	62,5	58,4	66,8	48,7	53,9	43,4
		Net	90,8	89,9	91,7	91,0	90,4	91,6	88,4	87,6	89,2	46,6	41,5	51,9	41,7	46,0	37,2
TR411	Bursa	Brüt	98,4	98,0	98,7	107,9	105,6	110,4	113,8	115,1	112,5	51,3	49,3	53,4	62,6	65,8	59,1
		Net	94,9	94,5	95,4	95,9	95,8	96,0	85,1	84,4	85,7	33,6	31,4	36,0	51,4	53,0	49,7
TR222	Çanakkale	Brüt	96,1	95,9	96,3	108,3	106,2	110,5	110,6	112,6	108,5	64,3	59,6	69,3	46,3	53,0	39,2
		Net	92,1	91,9	92,4	95,3	95,4	95,3	86,9	87,3	86,5	46,9	41,5	52,6	40,0	45,8	33,9
TR822	Çankırı	Brüt	90,6	90,5	90,7	100,1	97,6	102,7	108,4	112,2	104,3	55,7	51,6	60,1	52,6	60,6	44,2
		Net	87,3	86,9	87,8	88,6	87,8	89,5	80,7	80,7	80,6	36,9	31,2	43,0	43,7	49,5	37,6
TR833	Çorum	Brüt	96,3	96,4	96,3	109,4	104,8	114,1	113,8	113,0	114,6	63,3	59,4	67,4	50,5	53,6	47,2
		Net	92,0	91,7	92,3	93,8	93,2	94,4	82,6	81,2	84,1	41,4	37,6	45,3	41,2	43,6	38,7
TR322	Denizli	Brüt	97,1	97,0	97,2	105,8	105,0	106,5	108,5	108,8	108,2	58,0	56,3	59,7	50,5	52,5	48,5
		Net	92,1	91,7	92,6	94,0	93,8	94,2	84,8	82,8	86,8	40,4	37,2	43,7	44,4	45,6	43,1
TRC22	Diyarbakır	Brüt	103,9	103,6	104,2	106,7	106,3	107,1	96,1	102,4	89,6	48,9	54,2	43,3	47,2	48,1	46,3
		Net	97,5	97,4	97,6	92,9	93,0	92,7	64,4	65,7	63,1	27,0	27,3	26,7	37,4	38,4	36,3
TR423	Düzce	Brüt	97,4	97,4	97,4	106,2	103,0	109,3	115,9	114,8	117,0	52,4	49,7	55,2	63,5	65,2	61,8
		Net	94,7	94,6	94,8	96,0	95,6	96,3	84,9	84,6	85,1	35,2	32,2	38,4	49,6	52,4	46,7

Tablo 127. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3 ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları, 2015/16 (Devam)

İl Kodu	İBBS Düzey-3	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
			Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TR212	Edirne	Brüt	99,1	98,8	99,5	106,6	106,2	107,1	106,1	106,6	105,5	62,4	57,4	67,7	43,7	49,3	37,7
		Net	93,4	93,2	93,5	94,2	94,7	93,6	84,7	83,8	85,7	47,1	41,4	53,0	37,7	42,4	32,7
TRB12	Elazığ	Brüt	99,3	98,8	99,9	105,1	103,2	107,0	119,5	123,5	115,5	66,8	68,2	65,5	52,7	55,3	50,0
		Net	95,8	95,4	96,2	95,6	96,1	95,2	86,1	86,8	85,5	43,9	42,4	45,4	42,2	44,4	40,1
TRA12	Erzincan	Brüt	96,7	96,1	97,3	105,4	102,2	108,8	120,2	125,4	114,9	62,3	61,9	62,8	57,9	63,5	52,1
		Net	93,6	92,8	94,4	94,0	94,0	94,1	87,6	89,1	86,0	39,7	36,4	43,1	47,9	52,7	43,0
TRA11	Erzurum	Brüt	102,0	101,4	102,5	106,8	104,7	109,1	97,8	101,5	93,9	55,9	59,1	52,7	41,8	42,4	41,2
		Net	96,1	95,8	96,4	93,3	93,2	93,5	68,9	69,5	68,2	36,8	36,4	37,1	32,1	33,1	31,1
TR412	Eskişehir	Brüt	95,6	95,2	96,1	106,8	104,1	109,7	118,6	119,8	117,3	67,5	60,2	75,2	51,1	59,7	42,2
		Net	92,8	92,1	93,5	95,6	95,5	95,8	90,9	90,7	91,0	49,0	42,5	55,8	41,9	48,2	35,3
TRC11	Gaziantep	Brüt	100,6	100,4	100,7	105,8	104,9	106,8	96,4	100,0	92,5	53,9	56,2	51,4	42,5	43,9	41,1
		Net	96,3	96,0	96,6	94,1	94,1	94,2	72,4	72,4	72,5	36,6	35,4	37,8	35,9	37,0	34,6
TR903	Giresun	Brüt	95,3	95,4	95,1	102,9	101,2	104,7	116,7	118,1	115,3	56,6	53,4	60,0	60,1	64,8	55,2
		Net	92,9	93,0	92,9	94,9	94,9	94,9	91,4	93,0	89,8	39,3	36,1	42,6	52,1	56,9	47,2
TR906	Gümüşhane	Brüt	75,1	73,8	76,4	77,7	78,5	76,8	89,6	88,5	90,9	47,0	49,0	45,0	42,6	39,5	45,9
		Net	73,1	71,6	74,6	72,1	73,5	70,7	66,3	65,6	67,0	30,7	31,0	30,4	35,6	34,6	36,6
TRB24	Hakkari	Brüt	104,9	105,1	104,8	96,0	95,0	97,1	98,1	102,0	94,1	44,7	46,8	42,5	53,4	55,2	51,6
		Net	95,3	95,7	94,9	82,5	82,9	82,0	61,4	60,2	62,7	23,8	21,2	26,4	37,6	38,9	36,3
TR631	Hatay	Brüt	97,8	97,7	97,9	103,3	102,0	104,5	102,1	104,3	99,8	53,1	52,4	53,8	49,1	51,9	46,0
		Net	94,7	94,5	95,0	95,1	95,0	95,2	78,9	78,9	78,8	37,3	34,9	39,9	41,5	44,0	38,9
TRA23	İğdır	Brüt	105,3	105,2	105,3	105,2	105,3	105,2	94,1	90,1	98,4	57,8	54,4	61,3	36,3	35,7	37,0
		Net	97,8	97,8	97,7	92,1	92,4	91,9	72,1	68,0	76,6	42,8	38,2	47,8	29,3	29,8	28,8
TR612	İsparta	Brüt	95,1	95,4	94,8	104,9	103,5	106,3	122,0	121,9	122,0	63,6	60,1	67,3	58,4	61,8	54,8
		Net	91,1	90,9	91,2	93,9	93,7	94,2	94,7	93,0	96,6	45,3	40,8	50,1	49,4	52,1	46,5
TR100	İstanbul	Brüt	98,7	98,4	99,0	110,3	108,2	112,7	121,3	122,5	120,0	60,6	62,8	58,3	60,7	59,8	61,7
		Net	95,5	95,2	95,8	95,8	95,8	95,8	83,0	81,6	84,5	32,4	31,8	33,1	50,6	49,8	51,4
TR310	İzmir	Brüt	97,6	97,3	97,8	112,6	110,0	115,4	119,6	121,6	117,4	65,3	64,3	66,5	54,2	57,3	51,0
		Net	94,4	94,0	94,7	95,8	95,6	96,0	85,1	83,5	86,8	40,6	37,1	44,4	44,4	46,4	42,4
TR632	Kahramanmaraş	Brüt	98,1	97,9	98,2	105,3	104,6	106,1	98,7	101,0	96,3	46,3	47,3	45,2	52,4	53,7	51,1
		Net	94,1	93,7	94,5	93,6	93,1	94,1	73,3	72,7	74,0	29,3	27,8	30,8	44,1	44,9	43,2
TR812	Karabük	Brüt	96,7	96,3	97,2	110,5	109,3	111,7	120,6	122,8	118,3	67,4	63,8	71,3	53,2	58,9	47,0
		Net	93,7	93,2	94,3	96,2	96,0	96,4	91,6	92,1	91,1	47,0	42,7	51,7	44,6	49,4	39,4
TR522	Karaman	Brüt	97,0	96,7	97,3	105,0	103,9	106,2	118,0	117,0	119,0	70,5	70,1	70,9	47,5	46,9	48,1
		Net	93,6	93,0	94,2	95,6	95,4	95,8	87,8	85,3	90,4	47,8	45,1	50,5	40,0	40,2	39,8
TRA22	Kars	Brüt	104,3	104,0	104,5	106,5	106,6	106,4	84,8	86,1	83,4	47,9	47,8	48,0	36,9	38,4	35,4
		Net	98,0	98,1	98,0	94,2	94,5	94,0	64,6	63,3	65,9	32,9	30,2	35,8	31,7	33,1	30,1
TR821	Kastamonu	Brüt	96,8	96,4	97,2	108,7	104,0	113,5	119,0	116,5	121,6	59,9	53,5	66,6	59,1	63,0	55,0
		Net	93,7	93,3	94,1	95,1	95,0	95,1	87,7	87,6	87,9	35,7	31,4	40,4	52,0	56,2	47,5
TR721	Kayseri	Brüt	97,8	97,7	98,0	108,2	105,9	110,5	115,9	117,8	113,8	61,0	60,5	61,5	54,9	57,4	52,3
		Net	94,6	94,3	95,0	95,8	95,6	96,0	85,2	83,6	86,9	39,2	36,3	42,4	45,9	47,3	44,5
TR711	Kırıkkale	Brüt	97,2	96,6	97,9	105,0	103,3	106,8	116,6	119,9	113,2	52,7	47,9	57,6	63,9	71,9	55,7
		Net	93,9	93,2	94,6	95,5	95,7	95,3	90,5	90,0	91,0	37,9	33,9	42,1	52,5	56,0	48,9
TR213	Kırklareli	Brüt	98,4	98,6	98,1	108,4	106,8	110,1	111,0	115,0	106,7	61,8	58,4	65,4	49,2	56,5	41,3
		Net	93,8	93,7	93,9	95,1	94,7	95,6	86,9	88,2	85,4	45,2	40,7	50,0	41,7	47,5	35,4
TR715	Kırşehir	Brüt	94,8	94,5	95,1	103,0	102,3	103,7	112,5	116,7	108,1	59,9	58,7	61,1	52,7	58,0	47,0
		Net	91,2	90,5	92,0	93,3	93,0	93,5	90,0	91,2	88,7	43,6	41,1	46,3	46,4	50,2	42,4
TRC13	Kilis	Brüt	99,8	99,3	100,2	102,7	101,6	103,7	102,6	106,3	98,9	47,8	45,2	50,4	54,8	61,1	48,6
		Net	95,8	95,3	96,3	94,0	93,6	94,3	79,9	80,2	79,6	32,7	28,0	37,4	47,1	52,1	42,2
TR421	Kocaeli	Brüt	97,5	97,0	98,0	109,1	106,2	112,2	122,7	125,0	120,2	61,0	60,2	61,7	61,7	64,8	58,5
		Net	94,9	94,4	95,4	96,6	96,6	96,7	87,0	86,1	88,0	39,0	37,1	41,1	48,0	49,0	46,9
TR521	Konya	Brüt	98,1	97,7	98,4	105,4	104,1	106,7	109,4	110,5	108,3	52,9	55,5	50,1	56,6	55,0	58,1
		Net	94,5	94,0	95,0	95,2	94,9	95,6	81,7	80,6	82,9	33,5	33,6	33,5	48,2	47,0	49,4
TR333	Kütahya	Brüt	96,4	96,5	96,3	107,1	104,1	110,4	120,9	121,4	120,3	63,3	60,2	66,5	57,6	61,2	53,8
		Net	93,6	93,6	93,6	96,9	97,0	96,8	90,9	90,5	91,3	42,3	39,2	45,5	48,6	51,2	45,8

Tablo 127. İstatistiki Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-3 ve Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları, 2015/16 (Devam)

İl Kodu	İBBS Düzey-3 Oranı ⁽¹⁾	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
			Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
TRB11	Malatya	Brüt	98,2	97,9	98,6	106,0	104,3	107,8	121,0	124,2	117,5	63,1	64,8	61,2	57,9	59,4	56,3
		Net	94,8	94,3	95,4	95,8	95,7	96,0	86,8	85,9	87,8	40,6	38,8	42,6	46,2	47,2	45,2
TR331	Manisa	Brüt	96,6	96,2	97,0	106,3	105,0	107,7	106,8	107,4	106,1	54,0	50,5	57,7	52,8	56,9	48,4
		Net	93,7	93,1	94,3	96,5	96,2	96,8	84,1	83,3	84,9	39,1	34,9	43,6	45,0	48,4	41,3
TRC31	Mardin	Brüt	104,8	104,4	105,2	103,4	103,0	103,8	94,4	103,5	85,1	55,5	62,3	48,6	38,9	41,3	36,5
		Net	97,9	97,6	98,1	92,2	92,5	91,9	65,5	68,3	62,5	33,2	34,1	32,4	32,2	34,2	30,2
TR622	Mersin	Brüt	98,3	98,2	98,5	106,6	105,3	107,9	107,5	108,3	106,6	56,9	54,4	59,5	50,6	53,9	47,1
		Net	94,3	93,9	94,7	95,3	95,1	95,5	81,4	80,9	81,8	40,2	37,3	43,3	41,2	43,6	38,6
TR323	Muğla	Brüt	95,9	95,6	96,2	107,3	106,0	108,7	114,4	115,9	112,9	70,9	67,9	74,2	43,5	48,0	38,6
		Net	92,4	91,8	93,0	94,5	94,4	94,6	83,8	82,6	85,1	46,8	41,5	52,6	37,0	41,1	32,5
TRB22	Muş	Brüt	107,7	107,0	108,3	104,9	105,4	104,3	68,9	76,4	61,0	31,4	35,3	27,4	37,5	41,1	33,7
		Net	97,0	96,9	97,1	87,0	87,7	86,3	47,8	50,8	44,7	18,1	18,2	18,1	29,7	32,6	26,7
TR714	Nevşehir	Brüt	97,6	97,2	98,1	103,2	102,3	104,2	105,6	107,3	103,9	58,5	58,2	58,9	47,1	49,1	45,0
		Net	94,0	93,4	94,6	95,6	95,2	96,1	83,6	82,4	84,9	42,0	39,1	45,1	41,6	43,3	39,9
TR713	Niğde	Brüt	97,9	97,8	98,0	103,7	103,7	103,7	99,0	100,4	97,7	54,2	52,7	55,8	44,8	47,6	41,9
		Net	94,6	94,1	95,0	95,0	94,6	95,4	78,4	77,0	80,0	39,5	35,5	43,7	38,9	41,4	36,3
TR902	Ordu	Brüt	95,6	95,5	95,7	103,1	100,9	105,3	105,2	103,9	106,7	47,0	42,5	51,6	58,2	61,3	55,1
		Net	93,5	93,2	93,8	95,9	95,3	96,6	84,7	83,3	86,3	35,1	30,7	39,7	49,6	52,5	46,6
TR633	Osmaniye	Brüt	99,3	99,3	99,4	105,5	105,3	105,6	106,8	108,4	105,1	51,7	49,9	53,5	55,1	58,4	51,7
		Net	91,1	90,3	91,9	90,2	89,7	90,8	81,6	80,6	82,7	37,4	34,5	40,5	44,2	46,1	42,3
TR904	Rize	Brüt	96,6	96,4	96,8	108,8	106,4	111,3	140,1	144,5	135,5	66,3	62,2	70,7	73,7	82,3	64,8
		Net	94,3	94,1	94,4	97,7	99,0	96,4	100,0	100,0	97,8	44,5	41,1	48,0	56,3	62,6	49,8
TR422	Sakarya	Brüt	97,9	97,4	98,4	106,5	103,6	109,5	115,1	113,3	116,9	54,0	47,4	61,0	61,1	65,9	56,0
		Net	94,7	94,3	95,1	95,8	95,9	95,6	85,3	84,3	86,3	37,6	33,6	41,9	47,7	50,7	44,4
TR831	Samsun	Brüt	97,6	97,3	97,9	106,7	104,3	109,2	116,6	115,5	117,7	62,4	58,1	66,8	54,2	57,4	50,9
		Net	95,0	94,7	95,4	96,6	96,6	96,6	86,5	85,4	87,6	41,4	37,5	45,5	45,0	47,9	42,1
TRC34	Siirt	Brüt	105,7	105,2	106,2	106,3	105,7	106,9	95,3	110,9	78,6	53,8	66,7	40,0	41,5	44,2	38,6
		Net	96,9	96,9	96,9	90,5	90,9	90,0	62,6	67,5	57,3	29,3	32,7	25,7	33,3	34,8	31,6
TR823	Sinop	Brüt	97,2	96,8	97,6	108,9	106,8	111,0	119,7	119,0	120,4	64,9	58,8	71,1	54,8	60,2	49,2
		Net	94,1	93,6	94,5	95,7	95,9	95,6	88,1	87,5	88,6	41,1	36,5	45,9	47,0	51,0	42,8
TR722	Sivas	Brüt	97,7	97,6	97,8	105,5	103,3	107,9	113,4	117,5	109,3	61,6	61,9	61,4	51,8	55,6	47,9
		Net	95,0	94,8	95,2	96,1	95,9	96,3	83,3	82,5	84,1	39,2	35,9	42,6	44,1	46,5	41,5
TRC21	Şanlıurfa	Brüt	107,4	106,7	108,2	107,7	107,5	108,0	84,5	95,4	73,2	45,6	52,5	38,5	38,9	42,9	34,8
		Net	98,4	98,4	98,5	90,3	90,9	89,7	59,0	63,8	54,1	27,4	29,1	25,7	31,6	34,7	28,4
TRC33	Şırnak	Brüt	108,4	108,3	108,4	105,0	103,9	106,2	90,4	99,4	81,1	43,1	47,9	38,1	47,4	51,6	43,0
		Net	98,1	98,1	98,2	89,5	89,2	89,8	60,7	62,4	58,9	22,5	20,9	24,1	38,2	41,5	34,8
TR211	Tekirdağ	Brüt	97,9	97,9	97,9	109,1	107,3	110,9	112,4	113,7	111,0	62,1	59,6	64,9	50,2	54,1	46,0
		Net	93,9	93,7	94,2	95,1	95,1	95,2	81,9	81,2	82,7	39,1	35,2	43,2	42,9	46,0	39,5
TR832	Tokat	Brüt	92,9	92,6	93,2	102,6	100,9	104,3	107,8	109,3	106,3	52,0	49,7	54,3	55,9	59,7	51,9
		Net	89,3	89,0	89,7	90,6	90,5	90,7	81,3	80,5	82,1	35,4	32,1	38,8	45,9	48,4	43,4
TR901	Trabzon	Brüt	97,4	97,0	97,7	105,3	103,4	107,2	122,6	121,3	124,0	60,1	58,0	62,3	62,5	63,3	61,7
		Net	94,7	94,3	95,1	96,8	97,2	96,4	93,3	92,0	94,6	43,0	40,2	45,9	50,3	51,8	48,7
TRB14	Tunceli	Brüt	95,3	95,9	94,6	106,8	105,2	108,4	120,2	123,8	116,3	73,6	73,8	73,4	46,6	50,0	42,9
		Net	92,8	93,4	92,1	94,6	94,5	94,7	80,6	80,9	80,4	47,2	45,1	49,3	33,5	35,7	31,0
TR334	Uşak	Brüt	95,5	95,0	96,1	105,4	103,5	107,4	112,7	109,9	115,7	71,9	67,1	77,0	40,8	42,8	38,7
		Net	92,2	91,2	93,1	95,7	95,4	96,0	86,2	82,0	90,6	51,0	45,3	57,1	35,2	36,7	33,5
TRB21	Van	Brüt	108,5	107,8	109,2	105,6	106,0	105,3	80,1	84,1	75,9	38,3	43,7	32,5	41,8	40,4	43,4
		Net	98,1	98,0	98,3	88,6	89,2	88,0	55,0	55,8	54,2	22,6	23,8	21,4	32,4	32,0	32,8
TR425	Yalova	Brüt	96,2	96,0	96,4	108,2	102,7	114,2	117,0	118,3	115,6	67,1	64,9	69,3	49,9	53,3	46,2
		Net	92,7	92,3	93,1	93,9	93,5	94,3	85,4	85,9	84,9	45,7	43,2	48,3	39,8	42,8	36,6
TR723	Yozgat	Brüt	93,5	93,5	93,5	96,8	96,3	97,3	102,6	104,7	100,3	54,3	53,5	55,2	48,2	51,2	45,1
		Net	90,5	90,5	90,5	88,5	88,8	88,2	78,0	76,8	79,2	36,7	32,5	41,1	41,3	44,4	38,1
TR811	Zonguldak	Brüt	96,9	96,5	97,4	106,4	104,1	108,7	114,5	113,2	115,8	60,4	53,0	68,4	54,1	60,3	47,4
		Net	94,7	94,3	95,2	97,7	97,5	97,8	88,7	87,9	89,5	43,4	37,5	49,7	45,3	50,4	39,8
TR	Türkiye	Brüt	99,2	98,9	99,5	107,1	105,5	108,9	109,9	112,3	107,3	57,6	58,0	57,2	52,2	54,3	50,0
		Net	94,9	94,5	95,2	94,4	94,4	94,4	79,8	79,4	80,2	36,6	34,7	38,8	43,1	44,7	41,5

Kaynak: MEB.

Not. 2013-2014 eğitim öğretim yılında ilköğretim net okullaşma oranları hesaplanırken; ortaokula kayıtlı olması gereken ancak yönetmelik gereği kaydı ertelenen veya sınıf tekrarı yapan 10-13 yaş aralığındaki 220.877 ilkökul öğrencisi ile ilkökulda olması gerekirken, okula erken başlayan yada sınıf atlayan 6-9 yaş aralığındaki 7.565 ortaokul öğrencisi hesaplamalarda dikkate alınmıştır (İl bazında da aynı hesaplamaya yöntemi uygulanmıştır).

(1): Ortaokul brüt okullaşma oranları hesaplanırken Açık Öğretim Ortaokul öğrencileri dahil edilmiştir. Ortaöğretim de ise brüt ve net okullaşma oranları hesaplanırken Açık Öğretim Lise öğrencileri dahil edilmiştir.

(2): Genel Lise, Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ve Özel Liseler.

(3): İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Liseler, Özel Eğitim Meslek Liseleri ve Özel Liseler.

2.2.3 Okul/Birim, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Olan Öğrenci Sayısı

2015/16 öğretim yılında 2014/15 öğretim yılına göre ilkökulda okul sayısı % 3,7 azalarak 26.522'ye, öğrenci sayısı % 1,4 azalarak 5.360.703'e gerilerken, öğretmen sayısı % 2,6 artarak 302.961'e yükselmiştir. Ortaokulda öğrenci sayısı % 1,3 azalarak 5.211.506'ya gerilerken, okul sayısı % 2,2 artarak 17.343'e, öğretmen sayısı % 9,0 artarak 322.680'e yükselmiştir (Tablo 128).

Tablo 128. Okul Türü ve Öğretim Yılına Göre Okul/Birim, Öğretmen, Öğrenci ve Mezun Olan Öğrenci Sayısı

Okul Türü	Öğretim Yılı	Okul /Birim ⁽³⁾	Öğretmen ⁽⁴⁾	Öğrenci ⁽¹⁾⁽²⁾	Mezun
İlkokul	2013/14	28.532	288.444	5.574.916	-
	2014/15	27.544	295.252	5.434.150	-
	2015/16	26.522	302.961	5.360.703	-
Ortaokul	2013/14	17.019	280.804	5.478.399	1.275.541
	2014/15	16.969	296.065	5.278.107	1.366.138
	2015/16	17.343	322.680	5.211.506	-
Genel ortaöğretim	2013/14	3.744	117.353	2.906.291	429.943
	2014/15	3.955	123.160	2.902.954	478.283
	2015/16	5.311	151.458	3.047.503	-
Mesleki ve teknik ortaöğretim	2013/14	7.211	161.288	2.513.887	426.866
	2014/15	5.106	175.218	2.788.117	471.885
	2015/16	5.239	184.232	2.760.140	-
Fakülte ve yüksekokul ⁽⁵⁾	2013/14	2.748	142.437	5.139.469	686.879
	2014/15	3.196	148.903	5.642.562	-
	2015/16	-	-	-	-

Kaynak: MEB.

(1): Açık ilköğretim ve açık lise öğrencilerini de kapsar.

(2): Önlisans ve lisans düzeyindeki öğrenci sayılarını kapsar.

(3): Faal olan okullar kapsamıştır.

(4): Toplam öğretmen, kadrolu öğretmenleri kapsar.

(5): 2015/16 yüksek öğretim bilgileri YÖK tarafından yayımlanacaktır.

Genel ortaöğretimde okul sayısı % 34,3 artarak 5.311'e, öğretmen sayısı % 23,0 artarak 151.458'e, öğrenci sayısı % 5,0 artarak 3.047.503'e yükselmiştir. Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrenci sayısı % 1,0 azalarak 2.760.140'a gerilerken, okul sayısı % 2,6 artarak 5.239'a, öğretmen sayısı % 5,1 artarak 184.232'ye yükselmiştir.

2014/2015 öğretim yılında fakülte ve yüksekokul sayısı % 16,3 artarak 3.196'ya, öğretmen sayısı % 4,5 artarak 148.903'e, öğrenci sayısı % 9,8 artarak 5.642.562'ye yükselmiştir.

2.3 Sağlık

Sağlık Bakanlığı tarafından yayımlanan son istatistiklere göre 2014 yılında toplam hastane sayısı bir önceki yıla göre 20 adet artış göstererek 1.528 olmuştur. Hastane sayısına göre ilk sırada yer alan genel hastane sayısı bir önceki yıla göre 17 adet artış gösterirken, 2'inci sırada yer alan kadın doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi sayısı 3 adet, göz hastalıkları hastanesi 1 adet artmıştır. 2014 yılında ülkemizde bulunan 1.528 hastanenin 1.394'ü genel hastane, 41'i kadın doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi, 27'si göz hastalıkları hastanesi, bunların dışında kalan 66'sı da diğer dallarda hizmet veren hastanelerdir (Tablo 129).

Tablo 129. Dallara Göre Hastane Sayıları ⁽¹⁾

Dallar	2012	2013	2014
Genel hastane	1.341	1.377	1.394
Kadın doğum ve çocuk hastalıkları hastanesi	43	38	41
Göz hastalıkları hastanesi	26	26	27
Fizik tedavi ve rehabilitasyon hastanesi	15	16	16
Göğüs hastalıkları hastanesi	15	15	15
Psikiyatri hastanesi	11	12	11
Kalp damar cerrahisi hastanesi	6	6	6
Çocuk hastalıkları hastanesi	5	5	5
Kemik hastalıkları hastanesi	3	3	3
Onkoloji hastanesi	2	2	2
Meslek hastalıkları hastanesi	2	2	2
Cerrahi hastanesi	1	1	1
Zührevi hastalıklar hastanesi	1	1	1
Lepra hastanesi	1	1	1
Ortopedi ve travmatoloji hastanesi	1	1	1
Lösemili çocuklar hastanesi	1	1	1
Spastik çocuklar hastanesi ve rahabilite merkezi	1	1	1
Toplam	1.475	1.508	1.528

Kaynak: SB.

(1): 2015 yılı verileri Raporun basım tarihi itibarıyla yayımlanmamıştır.

Toplam sağlık personeli sayısında düzenli olarak artış görülmektedir. 2014 yılında sağlık personeli sayısı % 3,4 artarak 760.322 olmuştur. 2014 yılında uzman hekim sayısı bir önceki yıla göre 1.365 kişi artış göstererek 75.251'e, pratisyen hekim sayısı 473 kişi artış göstererek 39.045'e, asistan hekim sayısı 3 kişi artış göstererek 21.320'ye yükselmiştir. Böylece toplam hekim sayısı % 1,4 artarak 135.616'ya yükselmiştir. Diş hekimi sayısı 701 kişi artışla 22.996, eczacı sayısı 187 kişi artışla 27.199 olmuştur. Hemşire sayısı 2.888 kişi artış göstererek 142.432 olurken, ebe sayısı 589 azalışla 52.838'e gerilemiştir. (Tablo 130, Grafik 54).

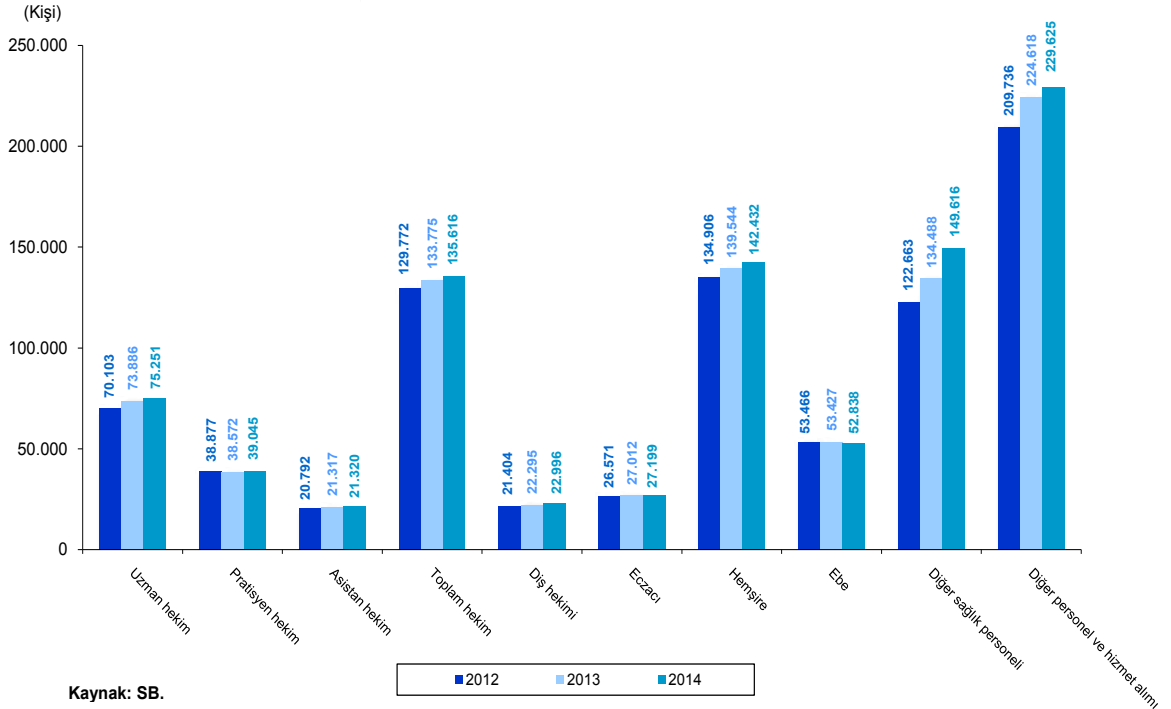
Tablo 130. Toplam Sağlık Personeli Sayıları ⁽¹⁾

Sağlık Personeli	2012	2013	2014	Değişim (%)	
				2013	2014
Uzman hekim	70.103	73.886	75.251	5,4	1,8
Pratisyen hekim	38.877	38.572	39.045	-0,8	1,2
Asistan hekim	20.792	21.317	21.320	2,5	0,0
Toplam hekim	129.772	133.775	135.616	3,1	1,4
Diş hekimi	21.404	22.295	22.996	4,2	3,1
Eczacı	26.571	27.012	27.199	1,7	0,7
Hemşire	134.906	139.544	142.432	3,4	2,1
Ebe	53.466	53.427	52.838	-0,1	-1,1
Diğer sağlık personeli	122.663	134.488	149.616	9,6	11,2
Diğer personel ve hizmet alımı	209.736	224.618	229.625	7,1	2,2
Toplam personel sayısı	698.518	735.159	760.322	5,2	3,4

Kaynak: SB.

(1): 2015 yılı verileri Raporun basım tarihi itibarıyla yayımlanmamıştır.

Grafik 54. Toplam Sağlık Personeli Sayıları

2.4 Çalışma Hayatı

2.4.1 İstihdam

2.4.1.1 İşgücü Göstergeleri

Küresel düzeyde yaşanan kriz finansal piyasaları olduğu gibi işgücü piyasasını da olumsuz etkilemiştir. Çoğu ülkede işsizlik oranları yükselerek çift haneli rakamlara yükselmiştir. Türkiye’de bu gelişmelerden olumsuz etkilenmiştir. Ancak Türkiye ekonomisinin kriz sonrası çabuk toparlanması, yüksek büyüme oranlarının yakalanmasıyla işsizlik oranları düşmeye başlamıştır. Krizden çıkış sürecinde yürürlüğe konulan düzenlemelerin de katkısıyla çift haneli rakamlara ulaşan işsizlik oranları 2011 yılından itibaren tek haneli rakamlara gerilemekle birlikte 2015 yılında tekrar yükselişe geçmiştir.

2015 yılında büyümenin üretimi, üretiminde yeni yatırımları dolayısıyla yeni iş alanlarını artırması beklenirken, büyümeye en büyük destek özel tüketimden gelmiş, istihdamda beklenen artış sağlanamamıştır. İşgücüne katılımlar nedeni ile işgücü arzındaki artış ise güçlü seyrini yıl boyunca devam ettirmiştir. Genç ve kadın nüfusun işgücü piyasasına katılımının artmasıyla emek arzında artış gerçekleşmiş, işgücüne katılım oranındaki yüksek artış, işsizlik oranındaki düşüşü sınırlamış ve tekrar çift haneli rakamlara yükselmiştir. İşgücüne katılımların yaratılan istihdamdan daha yüksek olması işsizliğin istenen seviyelere çekilebilmesini engellemiştir.

2015 yılında 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus bir önceki yıla göre % 1,5 artışla 57.854 bin kişi olmuştur. Bunların 28.573 binini erkekler, 29.281 binini de kadınlar oluşturmuştur (Tablo 131).

Tablo 131. Temel İşgücü Göstergeleri

Göstergeler	(15+ Yaş, Bin Kişi)								
	2014			2015			Değişim (%)		
	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	28.145	28.841	56.986	28.573	29.281	57.854	1,5	1,5	1,5
İşgücü	20.057	8.729	28.786	20.453	9.225	29.678	2,0	5,7	3,1
İstihdam edilenler	18.244	7.689	25.933	18.562	8.058	26.621	1,7	4,8	2,7
İşsiz	1.813	1.040	2.853	1.891	1.167	3.057	4,3	12,2	7,2
İşgücüne dahil olmayan nüfus	8.089	20.112	28.200	8.120	20.056	28.176	0,4	-0,3	-0,1
	Fark (Puan)								
İşgücüne katılma oranı (%)	71,3	30,3	50,5	71,6	31,5	51,3	0,3	1,2	0,8
İstihdam oranı (%)	64,8	26,7	45,5	65,0	27,5	46,0	0,2	0,8	0,5
İşsizlik oranı (%)	9,0	11,9	9,9	9,2	12,6	10,3	0,2	0,7	0,4
Tarım dışı işsizlik oranı (%)	10,3	16,5	12,0	10,5	17,2	12,4	0,2	0,7	0,4
Genç nüfusta (15-24 yaş) işsizlik oranı (%)	16,6	20,4	17,9	16,5	22,2	18,5	-0,1	1,8	0,6

Kaynak: TÜİK.

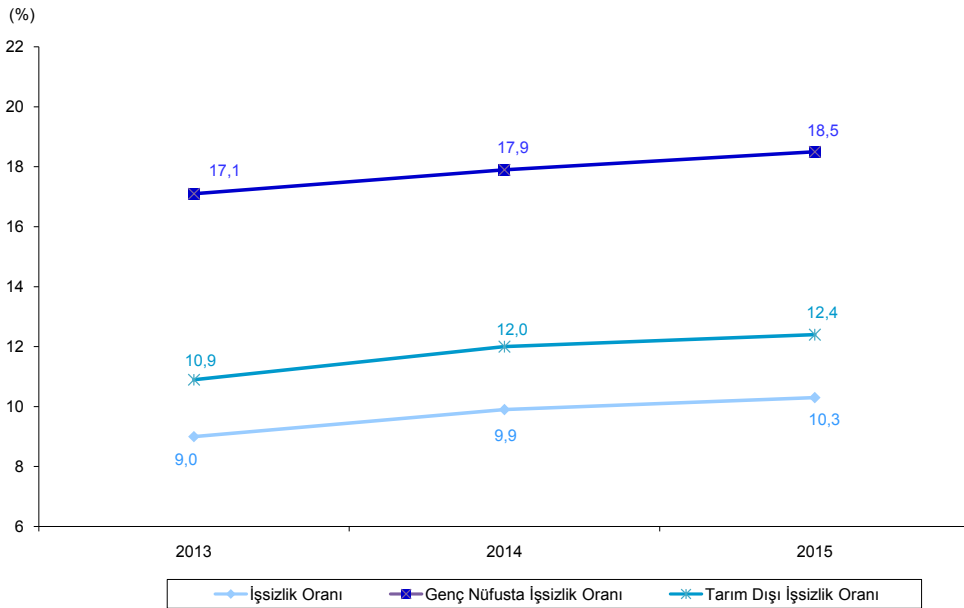
2015 yılında işgücü 892 bin kişi artarak 29.678 bin kişiye yükselmiştir. İşgücünün 20.453 binini erkekler, 9.225 binini de kadınlar oluşturmuştur. 2015 yılında ek istihdam 688 bin kişiye yükselmiştir. 2015 yılında istihdam edilen 26.621 bin kişinin 18.562 binini erkekler, 8.058 binini de kadınlar oluşturmuştur. İşsiz sayısı ise 2.853 binden 3.057 bine yükselirken, işsiz erkek sayısı 1.891 bin, işsiz kadın sayısı da 1.167 bin olarak gerçekleşmiştir.

2015 yılında bir önceki yıla göre istihdam oranı 0,5 puanlık artışla % 46,0'a yükselmiştir. İstihdam oranı erkeklerde 0,2 puanlık artışla % 65,0, kadınlarda 0,8 puan artışla % 27,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

İşsizlik oranı, işgücü artışının istihdam edilenlerden fazla olması nedeniyle 2015 yılında bir önceki yıla göre 0,4 puan artışla % 10,3 seviyesine yükselmiştir. Böylece 2015 yılı program hedefi olan % 9,5'in 0,8 puan üzerinde, 2016-2018 OVP (Orta Vadeli Plan) gerçekleşme tahmini olan % 10,2'nin 0,1 puan üzerinde gerçekleşmiştir. İşsizlik oranı erkeklerde 0,2 puan artışla % 9,2, kadınlarda 0,7 puan artışla % 12,6 olmuştur (Grafik 55).

2015 yılında tarım dışı işsizlik oranı bir önceki yıla göre 0,4 puan artarak % 12,4'e, genç işsizlik oranı 0,6 puan artarak % 18,5'e yükselmiştir. Genç nüfusta işsizlik oranı erkeklerde 0,1 puan azalışla % 16,5'e gerilerken, kadınlarda 1,8 puan artışla % 22,2'ye yükselmiştir.

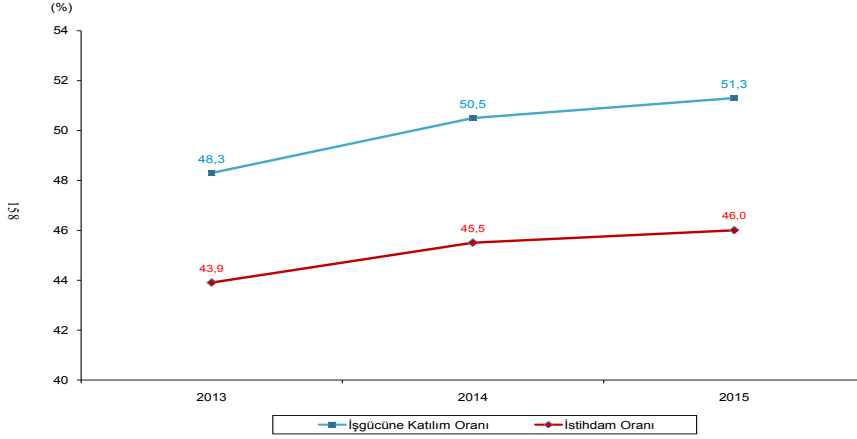
Grafik 55. İşsizlik Oranları

Kaynak: TÜİK.

15 ve daha yukarı yaştaki nüfusun işgücüne katılım oranı, 2015 yılında 0,8 puanlık artışla % 51,3'e yükselmiştir. İşgücüne katılım oranı erkeklerde 0,3 puan artışla % 71,6, kadınlarda 1,2 puan artışla % 31,5 olmuştur (Grafik 56).

Grafik 56. İşgücüne Katılım ve İstihdam Oranları

Kaynak: TÜİK.

2.4.1.1.1 Bölgesel Düzeyde İşgücü Göstergeleri

İBBS Düzey-1'e göre işgücü göstergeleri incelendiğinde 2015 yılında en yüksek oranların İstanbul bölgesinde olduğu görülmektedir. İstanbul bölgesinde bir önceki yıla göre 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 11.203 bin kişiye, işgücü 6.092 bin kişiye, istihdam edilenler 5.306 bin kişiye, işsizler 786 bin kişiye yükselirken, işgücüne dahil olmayanlar 5.110 bin kişiye gerilemiştir. Türkiye içinde en düşük orana sahip bölge ise Kuzeydoğu Anadolu'dur. Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde bir önceki yıla göre 15 ve daha yukarı yaştaki nüfus 1.504 bin kişiye, işgücü 791 bin kişiye, istihdam edilenler 752 bin kişiye, işgücüne dahil olmayanlar 713 bin kişiye yükselirken, işsizler 39 bin kişiye gerilemiştir (Tablo 132).

Tablo 132. İktisadi Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İşgücü Göstergeleri-1

		(15+ Yaş, Bin Kişi, %)															
		2014				2015				Değişim (%)							
Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	15 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus		İstihdam Edilenler		İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus		15 ve Daha Yukarı Yaştaki Nüfus		İstihdam Edilenler		İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus		İstihdam Edilenler		İşsiz Nüfus	
		Nüfus	İşgücü	İşsiz	Nüfus	Nüfus	İşgücü	İşsiz	Nüfus	İşgücü	İşsiz	Nüfus	İşgücü	İşsiz	Nüfus	İşgücü	İşsiz
TR1	İstanbul	10.982	5.785	5.096	688	5.197	11.203	6.092	5.306	786	5.110	2,0	5,3	4,1	14,2	-1,7	
TR2	Batı Marmara	2.598	1.352	1.262	90	1.246	2.638	1.376	1.289	88	1.262	1,5	1,8	2,1	-2,2	1,3	
TR3	Ege	7.774	4.142	3.766	376	3.631	7.873	4.200	3.803	397	3.674	1,3	1,4	1,0	5,6	1,2	
TR4	Doğu Marmara	5.533	2.867	2.634	233	2.667	5.624	2.966	2.701	265	2.658	1,6	3,5	2,5	13,7	-0,3	
TR5	Batı Anadolu	5.561	2.827	2.550	277	2.734	5.641	2.929	2.641	287	2.712	1,4	3,6	3,6	3,6	-0,8	
TR6	Akdeniz	7.148	3.542	3.149	394	3.606	7.208	3.586	3.175	411	3.622	0,8	1,2	0,8	4,3	0,4	
TR7	Orta Anadolu	2.839	1.367	1.246	121	1.472	2.870	1.435	1.294	141	1.436	1,1	5,0	3,9	16,5	-2,4	
TR8	Batı Karadeniz	3.439	1.756	1.646	109	1.683	3.417	1.766	1.648	118	1.651	-0,6	0,6	0,1	8,3	-1,9	
TR9	Doğu Karadeniz	1.972	1.043	979	65	929	1.985	1.069	1.018	51	916	0,7	2,5	4,0	-21,5	-1,4	
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	1.473	776	734	41	698	1.504	791	752	39	713	2,1	1,9	2,5	-4,9	2,1	
TRB	Ortadoğu Anadolu	2.562	1.221	1.091	130	1.341	2.596	1.236	1.128	108	1.360	1,3	1,2	3,4	-16,9	1,4	
TRC	Güneydoğu Anadolu	5.104	2.107	1.779	328	2.997	5.295	2.232	1.865	368	3.063	3,7	5,9	4,8	12,2	2,2	
TR	Türkiye	56.986	28.786	25.933	2.853	28.200	57.854	29.678	26.621	3.057	28.176	1,5	3,1	2,7	7,2	-0,1	

Kaynak: TÜİK.

2.4.2 Bölgesel Düzeyde İstihdam

2015 yılında, İBBS Düzey-1'e göre işgücüne katılma oranının en yüksek olduğu bölge % 54,4 ile bir önceki yıla göre 1,7 puan artış gösteren İstanbul bölgesi, en düşük olduğu bölge ise % 42,2 ile 0,9 puan artış gösteren Güneydoğu Anadolu bölgesi olmuştur. İşgücüne katılma oranında en fazla artış 1,9 puan ile Orta Anadolu bölgesinde gerçekleşirken, 0,1 puanlık azalış ile Ortadoğu Anadolu bölgesi düşüş gösteren tek bölge olmuştur (Tablo 133).

Tablo 133. İktisadi Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İşgücü Göstergeleri-2

(15+ Yaş, %)

Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	2014			2015			Fark (Puan)		
		İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı	İşgücüne Katılma Oranı	İşsizlik Oranı	İstihdam Oranı
TR1	İstanbul	52,7	11,9	46,4	54,4	12,9	47,4	1,7	1,0	1,0
TR2	Batı Marmara	52,1	6,7	48,6	52,2	6,4	48,8	0,1	-0,3	0,2
TR3	Ege	53,3	9,1	48,4	53,3	9,4	48,3	0,0	0,3	-0,1
TR4	Doğu Marmara	51,8	8,1	47,6	52,7	8,9	48,0	0,9	0,8	0,4
TR5	Batı Anadolu	50,8	9,8	45,9	51,9	9,8	46,8	1,1	0,0	0,9
TR6	Akdeniz	49,6	11,1	44,1	49,8	11,5	44,1	0,2	0,4	0,0
TR7	Orta Anadolu	48,1	8,9	43,9	50,0	9,8	45,1	1,9	0,9	1,2
TR8	Batı Karadeniz	51,1	6,2	47,9	51,7	6,7	48,2	0,6	0,5	0,3
TR9	Doğu Karadeniz	52,9	6,2	49,6	53,9	4,8	51,3	1,0	-1,4	1,7
TRA	Kuzeydoğu Anadolu	52,6	5,3	49,8	52,6	4,9	50,0	0,0	-0,4	0,2
TRB	Ortadoğu Anadolu	47,7	10,6	42,6	47,6	8,7	43,5	-0,1	-1,9	0,9
TRC	Güneydoğu Anadolu	41,3	15,6	34,8	42,2	16,5	35,2	0,9	0,9	0,4
TR	Türkiye	50,5	9,9	45,5	51,3	10,3	46,0	0,8	0,4	0,5

Kaynak: TÜİK.

İşsizlik oranının 2015 yılında en yüksek olduğu bölge % 16,5 ile bir önceki yıla göre 0,9 puan artış gösteren Güneydoğu Anadolu bölgesi, en düşük olduğu bölge ise % 4,8 ile bir önceki yıla göre 1,4 puan azalış gösteren Doğu Karadeniz bölgesi olmuştur. İşsizlik oranında en fazla artış 1,0 puan ile İstanbul bölgesinde gerçekleşirken, en fazla azalış 1,9 puan ile Ortadoğu Anadolu bölgesindedir.

2015 yılında istihdam oranı en yüksek değerini % 51,3 ile bir önceki yıla göre 1,7 puan artış gösteren Doğu Karadeniz bölgesinde, en düşük değerini ise % 35,2 ile bir önceki yıla göre 0,4 puan artış gösteren Güneydoğu Anadolu bölgesinde almıştır. İstihdam oranında en fazla artış 1,7 puan ile Doğu Karadeniz bölgesinde gerçekleşirken, 0,1 puanlık azalış ile Ege bölgesi düşüş gösteren tek bölge olmuştur.

2.4.3 İstihdamın Sektörel Dağılımı

2015 yılında bir önceki yıla göre tarım sektöründe istihdam edilenlerin sayısı % 0,2 artışla 5.483 bin kişiye, sanayi sektöründe istihdam edilenlerin sayısı % 0,3 artışla 7.247 bin kişiye, hizmetler sektöründe istihdam edilenlerin sayısı da % 5,0 artışla 13.891 bin kişiye yükselmiştir. 2015 yılında toplam istihdam içinde tarım sektörünün payı bir önceki yıla göre 0,5 puan azalarak % 20,6'ya, sanayi sektörünün payı 0,7 puan azalarak % 27,2'ye gerilemiş, hizmetler sektörünün payı 1,2 puan artarak % 52,2'ye yükselmiştir (Tablo 134, Grafik 57).

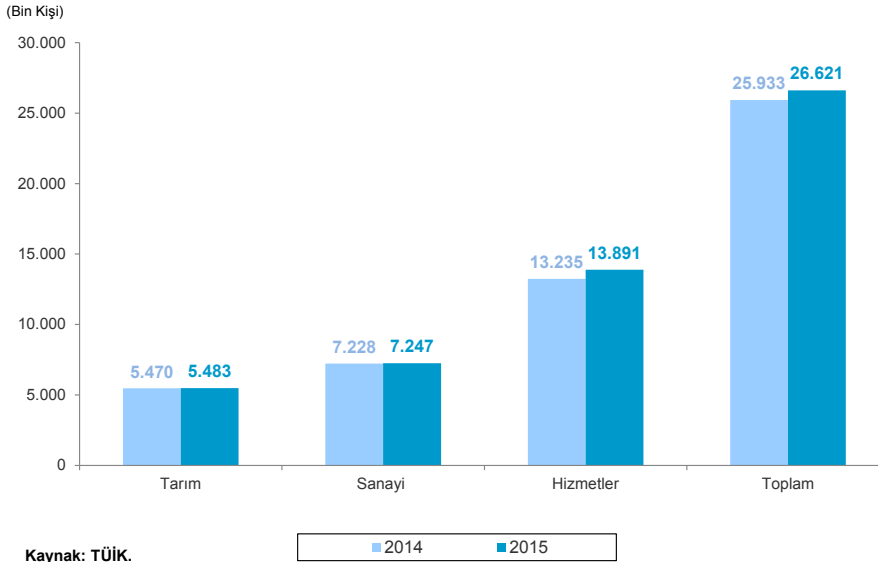
Tablo 134. İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı

Sektörler	(15+ Yaş, Bin Kişi)				
	2014	2015	Pay (%)		Değişim (%)
			2014	2015	2015
Tarım	5.470	5.483	21,1	20,6	0,2
Sanayi ⁽¹⁾	7.228	7.247	27,9	27,2	0,3
Hizmetler	13.235	13.891	51,0	52,2	5,0
Toplam	25.933	26.621	100,0	100,0	2,7

Kaynak: TÜİK.

(1): İnşaat sektörü, sanayi sektörünün içinde değerlendirilmiştir.

Grafik 57. İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı

2015 yılında İBBS Düzey-1'e göre istihdamın sektörel dağılımına bakıldığında tarım sektörünün en büyük değerini 915 bin kişi ile Ege bölgesinde, en küçük değerini de 37 bin kişi ile İstanbul bölgesinde aldığı görülmektedir. Sanayi sektörü en büyük değerini 1.922 bin kişi ile İstanbul bölgesinde, en küçük değerini de 87 bin kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde almaktadır. Hizmetler sektörü ise sanayi sektöründe olduğu gibi en büyük değerini 3.347 bin kişi ile İstanbul bölgesinde, en küçük değerini de 245 bin ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesinde almıştır (Tablo 135).

Tablo 135. İktisadi Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı

		(15+ Yaş, Bin Kişi)							
Yıllar	Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	Sektörler				Pay (%)		
			Tarım	Sanayi ⁽¹⁾	Hizmetler	Toplam	Tarım	Sanayi	Hizmetler
2014	TR1	İstanbul	28	1.870	3.198	5.096	0,5	36,7	62,8
	TR2	Batı Marmara	315	392	555	1.262	25,0	31,1	44,0
	TR3	Ege	935	1.007	1.824	3.766	24,8	26,7	48,4
	TR4	Doğu Marmara	381	1.052	1.201	2.634	14,5	39,9	45,6
	TR5	Batı Anadolu	252	682	1.617	2.550	9,9	26,7	63,4
	TR6	Akdeniz	742	691	1.716	3.149	23,6	21,9	54,5
	TR7	Orta Anadolu	368	281	597	1.246	29,5	22,6	47,9
	TR8	Batı Karadeniz	673	337	636	1.646	40,9	20,5	38,6
	TR9	Doğu Karadeniz	437	171	370	979	44,6	17,5	37,8
	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	407	96	231	734	55,4	13,1	31,5
	TRB	Ortadoğu Anadolu	428	203	460	1.091	39,2	18,6	42,2
	TRC	Güneydoğu Anadolu	502	447	830	1.779	28,2	25,1	46,7
	TR	Türkiye	5.470	7.228	13.235	25.933	21,1	27,9	51,0
	2015	TR1	İstanbul	37	1.922	3.347	5.306	0,7	36,2
TR2		Batı Marmara	308	398	583	1.289	23,9	30,9	45,2
TR3		Ege	915	1.013	1.875	3.803	24,1	26,6	49,3
TR4		Doğu Marmara	400	1.009	1.293	2.701	14,8	37,4	47,9
TR5		Batı Anadolu	275	669	1.698	2.641	10,4	25,3	64,3
TR6		Akdeniz	715	699	1.762	3.175	22,5	22,0	55,5
TR7		Orta Anadolu	408	295	591	1.294	31,5	22,8	45,7
TR8		Batı Karadeniz	655	317	676	1.648	39,7	19,2	41,0
TR9		Doğu Karadeniz	446	173	399	1.018	43,8	17,0	39,2
TRA		Kuzeydoğu Anadolu	419	87	245	752	55,7	11,6	32,6
TRB		Ortadoğu Anadolu	431	212	485	1.128	38,2	18,8	43,0
TRC		Güneydoğu Anadolu	476	452	937	1.865	25,5	24,2	50,2
TR		Türkiye	5.483	7.247	13.891	26.621	20,6	27,2	52,2

Kaynak: TÜİK.

İstihdam edilenler içinde tarım sektörünün payının en yüksek olduğu bölge % 55,7 ile Kuzeydoğu Anadolu, en düşük olduğu bölge % 0,7 ile İstanbul bölgesi olmuştur.

Sanayi sektörünün istihdam edilenler içindeki payının en yüksek olduğu bölge % 37,4 ile Doğu Marmara, en düşük olduğu bölge % 11,6 ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesi olmuştur.

Hizmetler sektörünün istihdam edilenler içindeki payının en yüksek olduğu bölge % 64,3 ile Batı Anadolu, en düşük olduğu bölge % 32,6 ile Kuzeydoğu Anadolu olmuştur.

2.4.4 İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu

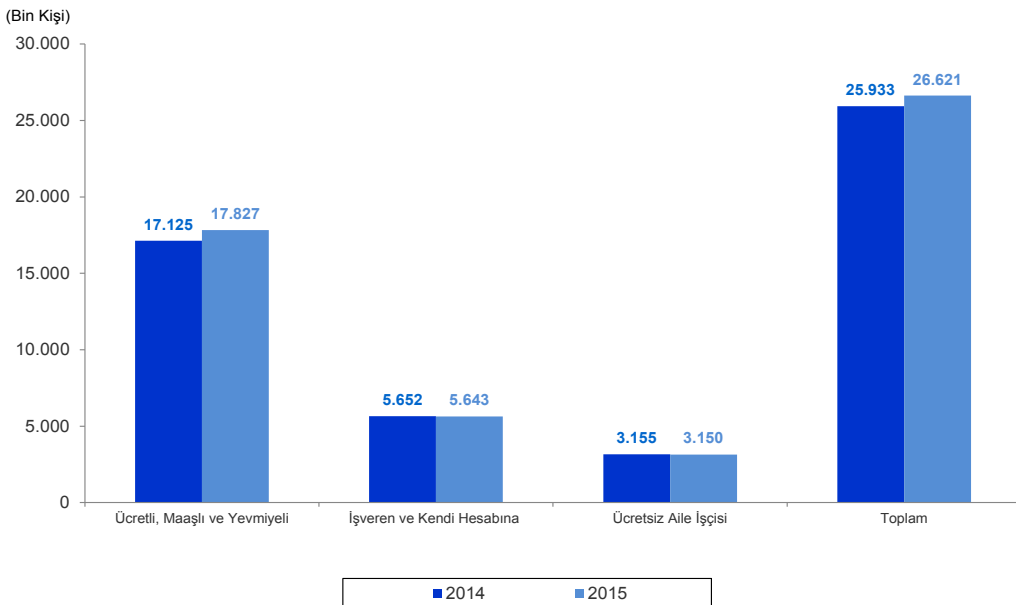
2015 yılında 15 ve daha yukarı yaşta toplam 26.621 bin kişi olan çalışan nüfusun 17.827 bin kişisi ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak istihdam edilirken, 5.643 bin kişisi işveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak ve 3.150 bin kişisi de ücretsiz aile işçisi olarak çalışmıştır. 2015 yılında bir önceki yıla göre ücretli, maaşlı ve yevmiyeli çalışanlar % 4,1 artarken, işveren ve kendi hesabına çalışanlar ile ücretsiz aile işçisi olanlar % 0,2 azalmıştır (Tablo 136, Grafik 58).

Tablo 136. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu

İşteki Durum	(15+ Yaş, Bin Kişi)				
	2014	2015	Pay (%)		Değişim (%)
			2014	2015	2015
Tarım	5.470	5.483	21,1	20,6	0,2
Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	546	599	3,2	3,4	9,7
İşveren ve kendi hesabına	2.256	2.257	39,9	40,0	0,0
Ücretsiz aile işçisi	2.668	2.627	84,6	83,4	-1,5
Tarım dışı	20.462	21.137	78,9	79,4	3,3
Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	16.579	17.228	96,8	96,6	3,9
İşveren ve kendi hesabına	3.396	3.386	60,1	60,0	-0,3
Ücretsiz aile işçisi	487	523	15,4	16,6	7,4
Toplam	25.933	26.621	100,0	100,0	2,7
Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	17.125	17.827	100,0	100,0	4,1
İşveren ve kendi hesabına	5.652	5.643	100,0	100,0	-0,2
Ücretsiz aile işçisi	3.155	3.150	100,0	100,0	-0,2

Kaynak: TÜİK.

Grafik 58. İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu

Kaynak: TÜİK.

İstihdam edilenlerin % 20,6'sını oluşturan 5.483 bin kişisi tarım sektöründe çalışmaktadır. Tarımda çalışan nüfusun 599 bin kişisi ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak istihdam edilirken, 2.257 bin kişisi işveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak ve 2.627 bin kişisi de ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

İstihdam edilenlerin % 79,4'ünü oluşturan 21.137 bin kişi ise tarım dışı sektörlerde çalışmaktadır. Tarım dışı sektörlerde çalışan nüfusun 17.228 bin kişisi ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak istihdam edilirken, 3.386 bin kişisi işveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak ve 523 bin kişisi de ücretsiz aile işçisi olarak çalışmaktadır.

2015 yılında toplam istihdamın işteki durumuna göre yapılan değerlendirmelerde; ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışanların İBBS Düzey-1'e göre en yüksek olduğu bölge 4.384 bin kişi ile İstanbul bölgesi, en düşük olduğu bölge 275 bin kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. İşveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak çalışanların en yüksek olduğu bölge 860 bin kişi ile Ege bölgesi, en düşük bölge ise 209 bin kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Ücretsiz aile işçilerinin en yüksek olduğu bölge 530 bin kişi ile Ege bölgesi, en düşük olduğu bölge 72 bin kişi ile İstanbul bölgesidir (Tablo 137).

Tablo 137. İktisadi Bölge Birimleri Sınıflaması Düzey-1'e Göre İstihdam Edilenlerin İşteki Durumu

Yıllar	Bölge Kodu	İBBS Düzey-1	Toplam				Tarım				Tarım Dışı			
			Toplam	Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	İşveren ve kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi	Toplam	Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	İşveren ve kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi	Toplam	Ücretli, maaşlı ve yevmiyeli	İşveren ve kendi hesabına	Ücretsiz aile işçisi
2014	TR1	İstanbul	5.096	4.201	836	60	28	4	20	4	5.068	4.196	816	56
	TR2	Batı Marmara	1.262	785	312	165	315	37	146	132	947	748	166	33
	TR3	Ege	3.766	2.352	866	549	935	111	376	449	2.831	2.241	490	99
	TR4	Doğu Marmara	2.634	1.927	490	217	381	43	171	167	2.253	1.884	319	50
	TR5	Batı Anadolu	2.550	1.944	452	154	252	30	113	108	2.299	1.914	339	46
	TR6	Akdeniz	3.149	2.026	743	380	742	142	297	304	2.406	1.884	447	76
	TR7	Orta Anadolu	1.246	720	295	232	368	16	147	205	878	703	147	27
	TR8	Batı Karadeniz	1.646	792	425	429	673	22	256	395	973	771	169	33
	TR9	Doğu Karadeniz	979	443	355	180	437	10	257	170	541	433	98	10
	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	734	272	205	257	407	11	148	248	327	261	57	9
	TRB	Ortadoğu Anadolu	1.091	547	259	286	428	14	150	264	663	532	108	22
	TRC	Güneydoğu Anadolu	1.779	1.117	414	248	502	107	174	221	1.277	1.011	239	27
	TR	Türkiye	25.933	17.125	5.652	3.155	5.470	546	2.256	2.668	20.462	16.579	3.396	487
2015	TR1	İstanbul	5.306	4.384	850	72	37	2	25	10	5.269	4.382	825	62
	TR2	Batı Marmara	1.289	838	290	161	308	40	140	129	981	799	150	32
	TR3	Ege	3.803	2.414	860	530	915	117	372	425	2.888	2.296	488	104
	TR4	Doğu Marmara	2.701	1.978	496	228	400	40	186	174	2.302	1.938	310	54
	TR5	Batı Anadolu	2.641	1.991	475	176	275	31	120	124	2.366	1.959	355	52
	TR6	Akdeniz	3.175	2.096	724	355	715	161	283	271	2.461	1.935	441	85
	TR7	Orta Anadolu	1.294	737	309	248	408	22	161	225	886	715	148	23
	TR8	Batı Karadeniz	1.648	820	411	417	655	25	248	382	993	795	164	34
	TR9	Doğu Karadeniz	1.018	488	348	182	446	11	260	175	572	477	89	7
	TRA	Kuzeydoğu Anadolu	752	275	209	267	419	10	153	256	333	266	56	11
	TRB	Ortadoğu Anadolu	1.128	593	256	279	431	19	148	264	697	575	108	15
	TRC	Güneydoğu Anadolu	1.865	1.213	414	238	476	121	162	193	1.389	1.092	251	45
	TR	Türkiye	26.621	17.827	5.643	3.150	5.483	599	2.257	2.627	21.137	17.228	3.386	523

Kaynak: TÜİK.

Tarım sektöründe ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışanların en yüksek olduğu bölge 161 bin kişi ile Akdeniz bölgesi, en düşük olduğu bölge 2 bin kişi ile İstanbul bölgesidir. İşveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak çalışanların en yüksek olduğu bölge 372 bin kişi ile Ege bölgesi, en düşük olduğu bölge ise 25 bin kişi ile İstanbul bölgesidir. Ücretsiz aile işçilerinin ise en yüksek olduğu bölge 425 bin kişi ile Ege bölgesi, en düşük olduğu bölge 10 bin kişi ile İstanbul bölgesi olmuştur.

Tarım dışı sektörlerde çalışan ücretli, maaşlı ve yevmiyeli olarak çalışanların en yüksek olduğu bölge 4.382 bin kişi ile İstanbul bölgesi, en düşük olduğu bölge 266 bin kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. İşveren ve kendi hesabına müteşebbis olarak çalışanların en yüksek olduğu bölge 825 bin kişi ile İstanbul bölgesi, en düşük olduğu bölge ise 56 bin kişi ile Kuzeydoğu Anadolu bölgesidir. Ücretsiz aile işçileri ise en yüksek değerini 104 bin kişi ile Ege bölgesinde, en küçük değerini de 7 bin kişi ile Doğu Karadeniz bölgesinde almaktadır.

2.4.5 İstihdamın Edilenlerin Eğitim Durumu

2015 yılında toplam işgücünün % 54,8'ini lise altı eğitimliler oluştururken onu, % 21,2 ile yükseköğretim mezunları, % 10,1 ile lise ve mesleki veya teknik lise mezunları, % 3,8 ile okur-yazar olmayanlar izlemiştir (Tablo 138).

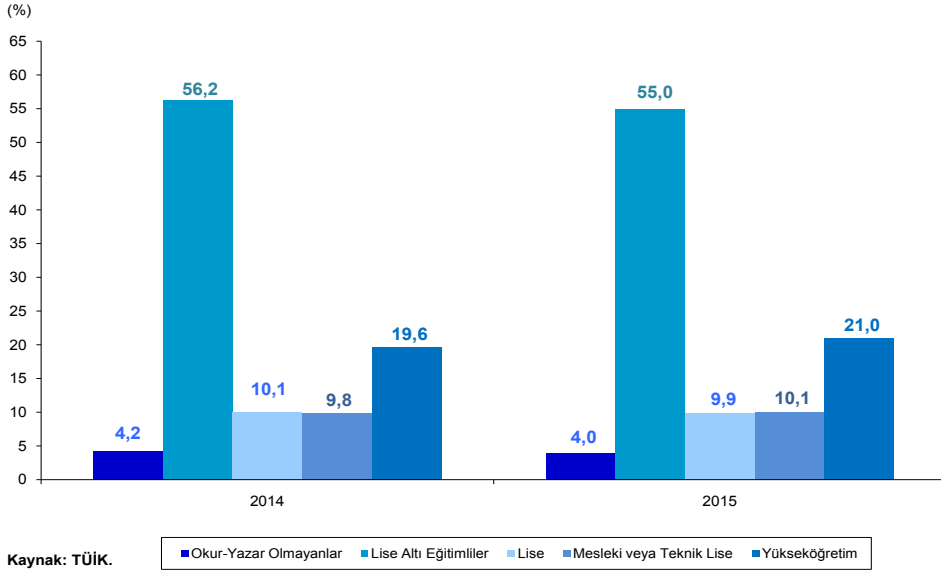
Tablo 138. Eğitim Durumuna Göre İşgücü Durumu

Eğitim Durumu	İşgücü Durumu	(15+ Yaş, Bin Kişi)				
		2014	2015	Pay (%)		Değişim (%)
				2014	2015	Toplam
Okur-yazar olmayanlar	İşgücü	1.170	1.115	4,1	3,8	-4,7
	İstihdam	1.097	1.056	4,2	4,0	-3,7
	İşsiz	73	59	2,6	1,9	-19,2
Lise altı eğitimliler	İşgücü	16.100	16.277	55,9	54,8	1,1
	İstihdam	14.584	14.650	56,2	55,0	0,5
	İşsiz	1.516	1.627	53,1	53,2	7,3
Lise	İşgücü	2.977	3.002	10,3	10,1	0,8
	İstihdam	2.623	2.629	10,1	9,9	0,2
	İşsiz	355	373	12,4	12,2	5,1
Mesleki veya teknik lise	İşgücü	2.847	3.000	9,9	10,1	5,4
	İstihdam	2.544	2.693	9,8	10,1	5,9
	İşsiz	303	307	10,6	10,0	1,3
Yükseköğretim	İşgücü	5.691	6.284	19,8	21,2	10,4
	İstihdam	5.085	5.593	19,6	21,0	10,0
	İşsiz	606	692	21,2	22,6	14,2
Toplam işgücü		28.786	29.678	100,0	100,0	3,1
Toplam istihdam		25.933	26.621	100,0	100,0	2,7
Toplam işsiz		2.853	3.057	100,0	100,0	7,2

Kaynak: TÜİK.

2015 yılında istihdam edilenlerin % 55,0 lise altı eğitilmiş, % 21,0'ı yükseköğretim mezunu, % 9,9'u lise mezunu, % 10,1'i mesleki veya teknik lise mezunu ve % 4,0'ı da okur-yazar olmayanlardan oluşmaktadır (Grafik 59).

Grafik 59. Eğitim Durumuna Göre İstihdamın Dağılımı

İşsizlerin eğitim durumuna bakıldığında ise % 53,2'sini lise altı eğitimliler, % 22,6'sını yükseköğretim mezunları, % 12,2'sini lise mezunları, % 10,0'ünü mesleki veya teknik lise mezunları ve % 1,9'unu okur-yazar olmayanlar oluşturmaktadır.

2015 yılında iş arama sürelerine göre işsizlerin % 78,9'unun 1 yıldan az süredir işsiz olduğu, % 21,1'inin ise 1 yıl ve daha fazla süredir işsiz olduğu görülmektedir. İşsizlerin en fazla yoğunlaştıkları iş arama süresinin 1-2 ay olduğu gözlenmiştir. İş arama sürelerine göre 9-11 ay süredir işsizler bir önceki yıla göre % 24,7 ile en fazla artışı gösterirken, 3 yıl ve daha fazla süredir iş arayanlar % 5,5 azalmıştır (Tablo 139).

Tablo 139. İş Arama Sürelerine Göre İşsizler

İş arama (işsizlik) süresi	2014	2015	Pay (%)		Değişim (%)
			2014	2015	2015
Bir yıldan az süreli işsizler	2.263	2.412	79,3	78,9	6,6
1-2 ay	1.195	1.265	41,9	41,4	5,9
3-5 ay	694	709	24,3	23,2	2,2
6-8 ay	285	327	10,0	10,7	14,7
9-11 ay	89	111	3,1	3,6	24,7
Bir yıl ve daha fazla süreli işsizler (Uzun süreli işsizler)	589	645	20,6	21,1	9,5
1 yıl ve daha fazla, 2 yıldan az	408	462	14,3	15,1	13,2
2 yıl ve daha fazla, 3 yıldan az	126	131	4,4	4,3	4,0
3 yıl ve daha fazla	55	52	1,9	1,7	-5,5
İşsiz	2.853	3.057	100,0	100,0	7,2

Kaynak: TÜİK.

2.4.6 Toplu İş Sözleşmesi ve Ücretler

2015 yılında toplu iş sözleşmesi sayısı bir önceki yıla göre % 2,7 azalırken, bu sözleşmelerin kapsadığı işyeri ve işçi sayılarında sırası ile % 35,9 ve % 77,1 oranlarında artış sağlanmıştır. 2015 yılında 16.911 işyerinde 1.631 toplu iş sözleşmesi yapılmıştır. Toplu iş sözleşmelerinin kapsadığı toplam 645.031 işçinin % 33,1'i olan 213.787'si kamu kesiminde, % 66,9'u olan 431.244'ü ise özel sektörde çalışmaktadır (Tablo 140).

Tablo 140. Toplu İş Sözleşmelerinin Kapsadığı İşyeri ve İşçi Sayıları

Değişken	Sayı			Pay (%)			Değişim (%)	
	2013	2014	2015 ⁽¹⁾	2013	2014	2015	2014	2015
Yapılan sözleşme sayısı	2.644	1.676	1.631	-	-	-	-36,6	-2,7
İşyeri sayısı	17.305	12.443	16.911	-	-	-	-28,1	35,9
İşçi sayısı								
Kamu	227.394	102.349	213.787	34,4	28,1	33,1	-55,0	108,9
Özel	433.392	261.910	431.244	65,6	71,9	66,9	-39,6	64,7
Toplam	660.786	364.259	645.031	100,0	100,0	100,0	-44,9	77,1

Kaynak: ÇSGB.

(1): Geçici.

2015 yılında da kamu sektörü ve özel sektörde lokavt uygulanmamıştır. Kamu sektöründe 3 adet grev kararı alınmış, greve 276 işçi katılmış, kaybolan işgünü sayısı 3.208 olmuştur. Özel sektördeki 24 adet greve 7.664 işçi katılmış, 125.593 işgünü kaybı olmuştur (Tablo 141).

Tablo 141. Grev Uygulamaları

Sektör	Uygulanan Grev Sayısı			Greve Katılan İşçi Sayısı			Kaybolan İşgünü Sayısı			Kaybolan İşgünü Sayısı Değişim (%)	
	2013	2014 ⁽¹⁾	2015 ⁽¹⁾	2013	2014 ⁽¹⁾	2015 ⁽¹⁾	2013	2014 ⁽¹⁾	2015 ⁽¹⁾	2014	2015 ⁽¹⁾
Kamu	2	1	3	186	0	276	9.300	0	3.208	-	-
Özel	17	11	24	16.446	6.880	7.664	298.594	365.411	125.593	22,4	-65,6
Toplam	19	12	27	16.632	6.880	7.940	307.894	365.411	128.801	18,7	-64,8

Kaynak: ÇSGB.

(1): Geçici.

2015 yılında kamu kesiminde toplu iş sözleşmesi kapsamındaki net işçi ücretleri nominal olarak bir önceki yıla göre % 12,4 artışla 3.442,41 TL/aya, işgücü maliyeti de % 12,3 artışla 6.360,32 TL/aya yükselirken, reel olarak işçi ücretlerinde % 4,4, işgücü maliyetinde de % 6,6 artış gerçekleşmiştir.

Özel kesim için 2015 yılı verileri henüz açıklanmamıştır. 2014 yılı verilerine göre net işçi ücretleri bir önceki yıla göre nominal % 10,3 artışla 2.270,32 TL/ay, işgücü

maliyetleri de % 10,3 nominal artışla 4.229,97 TL/ay değerine ulaşmıştır. Özel sektörde 2014 yılında bir önceki yıla göre reel olarak net ele geçen işçi ücretleri ve işgücü maliyetlerinde sırası ile % 1,3 ve % 0,1 artış gerçekleşmiştir (Tablo 142).

Tablo 142. Toplu İş Sözleşmesi Kapsamındaki İşçi Ücretlerinde Gelişmeler

(TL/Ay)						
	Net Ele Geçen Ücret ⁽¹⁾	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%) ⁽²⁾	İşgücü Maliyeti	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%) ⁽³⁾
Kamu Kesimi ⁽⁴⁾						
2013	2.826,95	8,6	1,0	5.205,30	9,2	4,5
2014	3.063,24	8,4	-0,5	5.664,78	8,8	-1,3
2015	3.442,41	12,4	4,4	6.360,32	12,3	6,6
Özel Kesim ⁽⁵⁾						
2013	2.058,13	6,9	-0,5	3.834,62	7,3	2,7
2014	2.270,32	10,3	1,3	4.229,97	10,3	0,1

Kaynak: KB, KİS, TİSK.

(1): Bekar çalışanlar için net ele geçen ücret rakamının içine asgari geçim indirimi dahildir.

(2): Net ele geçen ücretteki reel artışın hesaplanmasında, TÜİK'in 2003 temel yıllık Tüketici Fiyat Endeksi on iki aylık ortalamalara göre değişimi kullanılmıştır.

(3): İşgücü maliyetindeki reel artışların hesaplanmasında, TÜİK'in 2003 temel yıllık Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi on iki aylık ortalamalara göre değişimi kullanılmıştır.

(4): Belediyeler kapsam dışı bırakılmıştır.

(5): Özel kesim 2015 yılı verileri raporun hazırlanması aşamasında henüz açıklanmadığından ilgili verilere yer verilememiştir. 2014 yılı verileri ise tahmindir.

2015 yılında günlük kanuni brüt asgari ücret için birinci altı aylık dönemde 40,05 TL, ikinci altı aylık dönemde ise 42,45 TL olarak belirlenmiştir. Aylık brüt asgari ücret ise birinci altı aylık dönemde 1.201,5 TL, ikinci altı aylık dönemde 1.273,5 TL olarak belirlenmiştir (Tablo 143).

Tablo 143. Günlük ve Aylık Brüt Asgari Ücretler

Yürürlük Tarihleri	(TL)					
	16 Yaşını Dolduranlar		Aylık Değişim (%)	16 Yaşını Doldurmayanlar		Aylık Değişim (%)
	Günlük	Aylık		Günlük	Aylık	
01.01.2013 - 30.06.2013	32,62	978,6	4,1	27,97	839,1	4,2
01.07.2013 - 31.12.2013	34,05	1.021,5	4,4	29,25	877,5	4,6
01.01.2014 - 30.06.2014	35,70	1.071,0	4,8			
01.07.2014 - 31.12.2014	37,80	1.134,0	5,9			
01.01.2015 - 30.06.2015	40,05	1.201,5	6,0			
01.07.2015 - 31.12.2015	42,45	1.273,5	6,0			

Kaynak: ÇSGB.

Not: 2014 yılından itibaren asgari ücrette 16 yaş ayrımı kaldırılmıştır.

Aylık brüt asgari ücret bir önceki döneme göre 2015 yılının birinci altı aylık döneminde ve ikinci altı aylık döneminde % 6,0 oranlarında artmıştır.

2015 yılında birinci altı aylık dönemde asgari ücretin işverene maliyeti 1.411,76 TL olurken, bunun 186,23 TL'lik kısmı SGK primi işveren payı, 24,03 TL'lik kısmı İşveren İşsizlik Sigorta Fonu kesintisidir. İkinci altı aylık dönemde asgari ücretin işverene maliyeti 1.496,36 TL olurken, bunun 197,39 TL'lik kısmı SGK primi işveren payı, 25,47 TL'lik kısmı İşveren İşsizlik Sigorta Fonu kesintisidir (Tablo 144).

Tablo 144 . Asgari Ücretin İşverene Maliyeti

	(TL/Ay)		
	01.01.2013 - 30.06.2013	01.07.2013 - 31.08.2013	01.09.2013 - 31.12.2013
Asgari ücret	978,60	1.021,50	1.021,50
SGK primi % 14,5-% 15,5 (işveren payı) ^{(1), (2)}	141,90	148,12	158,33
İşveren İşsizlik Sigorta Fonu % 2	19,57	20,43	20,43
İşverene toplam maliyet	1.140,07	1.190,05	1.200,26
	01.01.2014 - 30.06.2014	01.07.2014 - 31.12.2014	
Asgari ücret	1.071,00	1.134,00	
SGK primi % 15,5 (işveren payı) ⁽¹⁾	166,01	175,77	
İşveren İşsizlik Sigorta Fonu % 2	21,42	22,68	
İşverene toplam maliyet	1.258,43	1.332,45	
	01.01.2015 - 30.06.2015	01.07.2015 - 31.12.2015	
Asgari ücret	1.201,50	1.273,50	
SGK primi % 15,5 (işveren payı) ⁽¹⁾	186,23	197,39	
İşveren İşsizlik Sigorta Fonu % 2	24,03	25,47	
İşverene toplam maliyet	1.411,76	1.496,36	

Kaynak: ÇSGB.

(1): 5510 sayılı Kanununun 81. maddesinin (ı) bendine göre, bentde belirtilen şartları sağlayan işverenlere, SGK primi işveren payında 5 puanlık indirim öngörüldüğünden hesaplamalar buna göre yapılmıştır. Gerekli şartları sağlamayan işverenler için, SGK primi işveren payı 31.09.2013 tarihine kadar % 19,5, 01.09.2013 tarihinden itibaren % 20,5'tir. 6385 sayılı Kanununun 9. maddesiyle yapılan düzenleme ile 01.09.2013 tarihinde itibaren geçerli olmak üzere 5510 sayılı Kanununun 81. maddesi "Kısa vadeli sigorta kolları prim oranı, sigortalının prime esas kazancının % 2'sidir.

(2): SSK primi işveren payı 31.08.2013 tarihine kadar % 14,5, 01.09.2013 tarihinden itibaren % 15,5'tir.

2015 yılında net ele geçen ortalama memur maaşı nominal olarak % 3,8 artarak aylık 2.339,48 TL'ye yükselmiş, ortalama maaş maliyeti ise % 7,6 artarak aylık 3.223,54 TL olmuştur. Reel olarak net ortalama memur maaşı % 3,6 azalırken ve ortalama maaş maliyeti % 2,2 oranlarında artış göstermiştir (Tablo 145).

Tablo 145. Memur Maaşlarında Nominal ve Reel Değişimler

	(TL/Ay)					
Yıllar	Ağırlıklı Ortalama Maaş ^{(1), (2)}	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%) ⁽³⁾	Ortalama Maaş Maliyeti	Nominal Değişim (%)	Reel Değişim (%) ⁽⁴⁾
2013	2.048,43	7,3	-0,2	2.695,10	7,3	2,7
2014	2.253,27	10,0	1,1	2.997,18	11,2	0,9
2015	2.339,48	3,8	-3,6	3.223,54	7,6	2,2

Kaynak: KB, MB, TÜİK.

(1): Bekar çalışanlar için ortalama net maaşa asgari geçim indirimi dahildir.

(2): Aile yardımı, olağanüstü hal tazminatı, kalkınmada öncelikli yörelerde ödenen ek tazminat, en yüksek devlet memuru aylığı üzerinden ödenen maktu fazla çalışma ücretleri ve Gelir İdaresi Geliştirme Fonu'ndan yapılan ödemeler hariç, lojman tazminatı dahildir. Tüm sınıfların ağırlıklı ortalaması alınmıştır.

(3): Ağırlıklı ortalama maaşlardaki reel artışların hesaplanmasında, TÜİK'in 2003 temel yıllık Tüketici Fiyat Endeksi on iki aylık ortalamalara göre değişimi kullanılmıştır.

(4): Ortalama maaş maliyetlerindeki reel artışların hesaplanmasında, TÜİK'in 2003 temel yıllık Yurt İçi Üretici Fiyat Endeksi on iki aylık ortalamalara göre değişimi kullanılmıştır.

EK-I
2011-2015 YILLARI ARASI
TEMEL EKONOMİK VE
SOSYAL GÖSTERGELER

Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2011-2015)

I. EKONOMİK GÖSTERGELER	2011	2012	2013	2014	2015
GAYRİ SAFİ YURTIÇİ HASILA					
Cari fiyatlarla (Milyon TL)	1.297.713	1.416.798	1.567.289	1.748.168	1.953.561
Cari fiyatlarla (Milyon \$)	773.980	786.283	823.044	799.370	719.967
Sabit fiyatlarla (Milyon TL)	115.175	117.625	122.556	126.258	131.289
Kişi başına GSYH (\$)	10.428	10.459	10.822	10.395	9.261
BÜYÜME HIZI (1998 fiyatlarıyla, %)					
Tarım	6,1	3,1	3,5	-2,1	7,6
Sanayi	10,0	1,6	4,1	3,5	3,3
Hizmetler	8,8	2,5	5,5	4,3	4,8
GSYH	8,8	2,1	4,2	3,0	4,0
GSYH-SEKTÖREL DAĞILIM (Cari fiyatlarla, %)					
Tarım	9,0	8,8	8,3	8,0	8,6
Sanayi	27,5	26,7	26,6	27,1	26,5
Hizmetler	63,5	64,5	65,1	64,9	64,9
ÜRETİM					
Tarım katma değeri (1998 temel fiyatlarına göre, Milyon TL)	10.604	10.935	11.315	11.083	11.926
Sanayi katma değeri (1998 temel fiyatlarına göre, Milyon TL)	37.920	38.526	40.097	41.513	42.889
Sanayi üretim endeksi (Takvim etkisinden arındırılmış)	109,9	112,5	116,5	120,6	124,3
İmalat sanayi üretim endeksi (Takvim etkisinden arındırılmış)	110,4	112,7	117,7	121,4	125,7
İmalat sanayi kapasite kullanım oranı (%)	75,4	74,2	74,6	74,4	74,7
YATIRIM					
Sabit sermaye yatırımları (Cari fiyatlarla, Milyon TL)	286.952	291.313	322.629	361.590	399.188
Kamu	53.247	60.108	78.165	85.355	88.527
Özel	233.706	231.205	244.463	276.235	310.661
Yatırım teşvik belgeleri (Adet)	4.236	4.245	4.854	4.029	4.587
Tarım	240	119	107	94	151
Madencilik	258	273	273	164	132
İmalat	2.359	2.533	2.922	2.151	1.897
Enerji	205	194	182	274	846
Hizmet	1.174	1.126	1.370	1.346	1.561
ENFLASYON					
Yıllık ortalama yüzde değişim					
Yİ-ÜFE	11,09	6,09	4,48	10,25	5,28
TÜFE	6,47	8,89	7,49	8,85	7,67
Yıl sonu yüzde değişim					
Yİ-ÜFE	13,33	2,45	6,97	6,36	5,71
TÜFE	10,45	6,16	7,40	8,17	8,81
PARA-BANKA (Milyon TL)					
M1	148.455	181.929	225.331	251.992	312.309
M2	665.642	749.112	910.052	1.018.546	1.206.005
M3	700.491	791.993	950.979	1.063.152	1.249.184
Kredi stoku	622.197	738.070	990.796	1.172.732	1.396.604
Mevduat	646.256	718.953	879.446	992.074	1.170.462
SERMAYE PİYASASI					
İşlem hacmi (Milyon TL)	695.338	623.326	816.858	856.351	1.025.874
BİST 100 endeksi	51.267	78.208	67.802	85.721	71.727
KAMU FİNANSMANI					
Merkezi yönetim bütçesi (Milyon TL)					
Gelirler	296.824	332.475	389.682	425.383	483.386
Giderler	314.607	361.887	408.225	448.752	505.992
Bütçe dengesi	-17.783	-29.412	-18.543	-23.369	-22.606
Faiz dışı denge	24.448	19.004	31.443	26.544	30.400

Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2011-2015) (Devam)

	2011	2012	2013	2014	2015
Merkezi yönetim borç stoku	518.350	532.199	585.837	612.132	677.615
İç borç stoku (Milyon TL)	368.778	386.542	403.007	414.649	440.124
Dış borç stoku (Milyon TL)	149.572	145.657	182.830	197.483	237.491
Özelleştirme işlemleri (Milyon \$)	1.358	3.021	12.486	6.341	1.996
DÖVİZ KURLARI (Yıllık ortalama)					
TL/Dolar (Alış)	1,67102	1,79227	1,90225	2,18679	2,71865
TL/Euro (Alış)	2,32329	2,30429	2,52768	2,90597	3,01807
DIŞ TİCARET (Milyon \$)					
İhracat	134.907	152.462	151.803	157.610	143.935
İthalat	240.842	236.545	251.661	242.177	207.203
Dış ticaret dengesi	-105.935	-84.083	-99.859	-84.567	-63.268
Dış ticaret hacmi	375.749	389.007	403.464	399.787	351.138
İhracatın İthalatı karşılama oranı (%)	56,0	64,5	60,3	65,1	69,5
ÖDEMELER DENGESİ (Milyon \$)					
Mal dengesi	-89.160	-65.367	-79.917	-63.597	-47.820
İhracat	142.392	161.948	161.789	168.926	152.066
İthalat	231.552	227.315	241.706	232.523	199.886
Cari işlemler dengesi	-74.402	-47.961	-63.608	-43.552	-32.192
İşçi gelirleri	1.045	975	878	838	714
Seyahat gelirleri	25.054	25.345	27.997	29.552	26.616
ULUSLARARASI REZERVLER (Brüt, Milyon \$)	110.510	137.487	147.847	141.822	132.790
ULUSLARARASI DOĞRUDAN YATIRIMLAR (Milyon \$)					
Uluslararası doğrudan sermaye (Net)	14.169	10.648	9.335	8.202	12.427
Sermaye (Net)	14.145	10.126	9.310	8.315	11.414
Diğer sermaye (Net)	24	522	25	-113	1.013
Gayrimenkul (Net)	2.013	2.636	3.049	4.321	4.156
Uluslararası doğrudan yatırımlar (Net)	16.182	13.284	12.384	12.523	16.583
DIŞ BORÇ STOKU (Milyon \$)					
Kısa vade	81.580	100.196	130.390	131.732	102.749
Uzun vade	222.237	238.728	259.811	270.973	295.289
Toplam	303.817	338.924	390.201	402.705	398.038
Kamu	94.280	104.023	115.944	117.709	112.955
TCMB	9.334	7.088	5.234	2.484	1.327
Özel	200.203	228.579	269.023	282.512	283.756
II. SOSYAL GÖSTERGELER	2011	2012	2013	2014	2015
NÜFUS (Bin Kişi)					
Toplam nüfus	74.724	75.627	76.668	77.696	78.741
Erkek	37.533	37.956	38.473	38.984	39.511
Kadın	37.191	37.671	38.195	38.712	39.230
Yıllık nüfus artış hızı (‰)	13,5	12,0	13,7	13,3	13,4
İl ve İlçe merkezleri nüfusu	57.386	58.448	70.034	71.286	72.523
İl ve İlçe merkezleri nüfusunun toplam nüfus içindeki payı (%)	76,8	77,3	91,3	91,7	92,1
Belde ve Köy nüfusu	17.339	17.179	6.633	6.410	6.218
Belde ve Köy nüfusunun toplam nüfus içindeki payı (%)	23,2	22,7	8,7	8,3	7,9
Nüfus yoğunluğu	97	98	100	101	102
Toplam yaş bağımlılık oranı	48,4	48,0	47,7	47,6	47,6
Genç bağımlılık oranı (0-14 yaş)	37,5	36,9	36,3	35,8	35,4
Yaşlı bağımlılık oranı (65+ yaş)	10,9	11,1	11,4	11,8	12,2
Kaba doğum hızı (‰)	16,8	17,2	17,0	17,4	16,9
Toplam doğurganlık hızı (Çocuk sayısı)	2,04	2,11	2,10	2,18	2,14
Doğum yapan annelerin ortalama yaşı	27,3	27,5	27,7	27,9	28,0
Ortanca yaş	29,7	30,1	30,4	30,7	31,0
İlkokul net okullaşma oranı (Toplam)	-	98,9	99,6	96,3	94,9
Ortaokul net okullaşma oranı (Toplam)	-	93,1	94,5	94,6	94,4
Ortaöğretimde net okullaşma oranı (Toplam)	-	70,1	76,7	79,4	79,8
Yükseköğretimde net okullaşma oranı (Toplam)	-	38,5	39,9	-	-

Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler (2011-2015) (Devam)

	2011	2012	2013	2014	2015
İSTİHDAM					
15 ve daha yukarı yaştaki nüfus (Bin kişi)	53.985	54.961	55.982	56.986	57.854
İşgücü (Bin kişi)	25.594	26.141	27.046	28.786	29.678
İstihdam edilenler (Bin kişi)	23.266	23.937	24.601	25.933	26.621
Tarım	5.412	5.301	5.204	5.470	5.483
Sanayi ⁽¹⁾	6.522	6.620	6.869	7.228	7.246
Hizmetler	11.332	12.016	12.528	13.235	13.891
İşsiz (Bin kişi)	2.328	2.204	2.445	2.853	3.057
İşgücüne dahil olmayan nüfus (Bin kişi)	28.391	28.820	28.936	28.200	28.176
İstihdamın sektörel dağılımı (%)					
Tarım	23,3	22,1	21,2	21,1	20,6
Sanayi (1)	28,0	27,7	27,9	27,9	27,2
Hizmetler	48,7	50,2	50,9	51,0	52,2
İşgücüne katılma oranı (%)	47,4	47,6	48,3	50,5	51,3
İstihdam oranı (%)	43,1	43,6	43,9	45,5	46,0
İşsizlik Oranı (%)	9,1	8,4	9,0	9,9	10,3
Tarım dışı işsizlik oranı	11,3	10,3	10,9	12,0	12,4
Genç nüfusta işsizlik oranı	16,8	15,8	17,1	17,9	18,5

(1): İnşaat sektörü, sanayi sektörünün içinde değerlendirilmiştir.

EK-II
İLLER İTİBARIYLA SEÇİLMİŞ
EKONOMİK VE SOSYAL
GÖSTERGELER

4/a Kapsamındaki İşyeri Sayıları Büyüklüklerinin İllere Göre Dağılımı (2015, Aralık)

İLLER	İŞYERİ SAYISI													Toplam
	İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜ (İşyerinde Çalıştırılan Zorunlu Sigortalı sayısı)													
	1 Kişi	2-3 Kişi	4-6 Kişi	7-9 Kişi	10-19 Kişi	20-29 Kişi	30-49 Kişi	50-99 Kişi	100-249 Kişi	250-499 Kişi	500-749 Kişi	750-999 Kişi	1000+ Kişi	
ADANA	14.659	10.853	6.226	2.507	2.640	974	843	442	257	77	15	7	6	39.506
ADIYAMAN	2.550	1.532	784	290	645	171	127	86	50	8	2	2	1	6.248
AFYONKARAHİSAR	4.501	3.422	1.801	744	1.185	338	281	138	78	16	2	1	0	12.507
AĞRI	707	627	405	173	286	81	48	39	29	5	0	1	0	2.401
AMASYA	1.990	1.563	835	358	525	147	90	62	27	13	2	2	1	5.615
ANKARA	47.571	35.959	22.589	10.965	11.060	3.696	2.796	1.568	853	226	59	26	40	137.408
ANTALYA	25.786	18.996	10.495	4.618	4.547	1.398	1.029	660	425	136	31	8	4	68.133
ARTVİN	1.378	957	489	160	272	96	60	38	33	2	2	0	0	3.487
AYDIN	10.308	7.162	3.738	1.488	1.626	465	365	221	114	21	8	3	1	25.220
BALIKESİR	10.142	7.861	4.385	1.865	1.692	527	455	233	100	27	4	2	3	27.296
BİLEÇİK	1.666	1.259	688	294	267	107	79	62	39	9	7	2	3	4.482
BİNGÖL	668	426	314	123	348	76	68	57	21	4	4	0	1	2.110
BİTLİS	924	666	357	117	241	58	55	50	34	5	0	0	0	2.507
BOLU	2.403	1.950	1.166	539	581	190	112	65	53	13	3	1	3	7.079
BURDUR	2.051	1.697	897	386	410	126	105	65	36	6	1	0	0	5.780
BURSA	23.890	19.817	11.608	5.260	5.619	1.980	1.609	941	591	148	44	16	25	71.548
ÇANAKKALE	5.185	4.025	2.196	805	767	206	174	94	53	11	3	1	3	13.523
ÇANKIRI	1.094	761	431	164	261	72	63	40	22	6	3	1	1	2.919
ÇORUM	2.882	2.269	1.319	480	737	198	167	76	52	14	5	1	0	8.200
DENİZLİ	8.605	6.729	3.789	1.706	1.879	664	492	324	189	38	13	0	2	24.430
DIYARBAKIR	5.020	3.063	1.618	614	1.605	507	376	262	148	33	4	2	1	13.253
EDİRNE	3.768	2.647	1.431	582	555	185	125	77	45	14	2	2	1	9.434
ELAZIĞ	2.444	1.804	1.003	348	944	247	192	90	46	16	2	3	1	7.140
ERZİNCAN	1.109	869	510	218	386	108	74	46	21	8	1	0	0	3.350
ERZURUM	3.426	2.421	1.375	530	957	259	200	138	78	12	6	2	1	9.405
ESKİŞEHİR	7.367	5.398	3.022	1.293	1.365	422	349	214	132	41	8	7	14	19.632
GAZİANTEP	12.662	8.887	4.586	1.980	2.003	737	600	392	273	89	28	6	9	32.252
GİRESUN	2.852	2.210	1.222	353	756	199	159	75	26	7	4	0	0	7.863
GÜMÜŞHANE	763	582	336	108	155	49	34	32	11	5	1	0	0	2.076
HAKKARİ	407	400	190	67	161	44	39	25	17	2	2	1	0	1.355
HATAY	7.356	6.083	3.448	1.462	1.787	484	421	211	124	28	8	6	2	21.420
İSPARTA	3.032	2.481	1.376	610	534	210	143	82	43	14	7	1	1	8.534
MERSİN	13.205	9.723	5.267	2.322	2.453	807	602	332	196	39	13	3	4	34.966
İSTANBUL	162.307	141.017	87.328	39.870	40.007	13.620	10.602	5.723	3.033	862	210	84	133	504.796
İZMİR	44.133	33.729	19.105	8.504	8.557	2.658	2.204	1.225	708	184	39	15	20	121.081
KARS	948	750	447	162	268	79	72	41	19	4	1	1	0	2.792
KASTAMONU	2.688	1.799	1.060	364	542	171	113	69	41	14	2	0	0	6.863
KAYSERİ	11.899	7.321	4.332	1.933	2.026	712	563	329	160	42	14	5	10	29.346
KIRKLARELİ	2.830	2.235	1.296	510	545	174	123	84	62	17	10	1	4	7.891
KIRŞEHİR	1.371	1.034	551	214	346	84	63	28	20	4	2	0	1	3.718
KOCAELİ	12.811	11.332	7.175	3.444	3.803	1.326	1.141	722	472	148	42	10	17	42.443
KONYA	15.914	11.798	6.577	2.847	3.094	1.059	841	473	209	62	16	7	3	42.900
KÜTAHYA	3.843	2.768	1.554	595	859	221	178	96	76	20	11	1	2	10.224
MALATYA	4.159	2.864	1.320	508	1.186	322	216	155	78	27	6	1	3	10.845
MANİSA	9.579	7.641	4.280	1.762	1.686	523	420	316	201	63	19	10	8	26.508
K.MARAŞ	5.565	3.351	1.860	674	1.416	406	297	213	149	56	14	2	2	14.005
MARDİN	1.339	1.045	656	253	1.037	313	249	87	57	10	2	1	1	5.050
MUĞLA	13.251	9.684	4.968	1.911	1.901	524	348	235	114	18	4	0	3	32.961
MUŞ	618	475	300	132	272	80	40	39	27	11	1	0	1	1.996
NEVŞEHİR	2.104	1.647	866	348	577	158	136	74	33	2	1	0	0	5.946
NİĞDE	2.334	1.348	698	254	549	147	101	51	48	7	2	1	0	5.540
ORDU	4.372	3.181	1.622	587	1.015	286	193	112	48	24	3	1	1	11.445
RİZE	2.260	1.622	931	337	613	190	113	59	72	14	2	0	0	6.213
SAKARYA	7.585	6.027	3.606	1.524	1.509	516	397	247	119	44	17	4	8	21.603
SAMSUN	7.822	6.773	4.194	1.842	1.729	569	418	230	133	25	4	2	3	23.744
SİİRT	567	526	299	125	295	93	48	27	25	11	0	1	1	2.018
SİNOP	1.393	1.146	625	221	285	73	58	56	23	4	0	0	0	3.884
SİVAS	3.123	2.476	1.389	538	922	303	197	112	67	20	6	3	2	9.158
TEKİRDAĞ	7.665	5.841	3.690	1.604	1.600	573	492	357	318	97	20	2	12	22.271
TOKAT	2.900	2.089	1.183	429	706	179	134	84	60	13	1	0	1	7.779
TRABZON	5.642	4.454	2.449	860	1.827	492	374	159	67	23	8	2	0	16.357
TUNCELİ	458	315	165	63	96	30	22	11	5	1	1	0	0	1.167
URFA	3.925	2.662	1.612	608	1.906	453	315	173	121	47	8	9	3	11.842
UŞAK	3.168	2.255	1.257	470	651	202	172	90	43	15	5	4	1	8.333
VAN	2.319	1.782	1.001	353	895	210	163	108	75	19	4	2	0	6.931
YOZGAT	2.084	1.483	856	284	519	123	89	61	40	6	1	3	1	5.550
ZONGULDAK	3.927	3.061	1.739	755	736	232	182	122	81	20	3	4	4	10.866
AKSARAY	2.467	1.637	905	302	681	204	124	50	23	9	2	0	3	6.407
BAYBURT	366	335	164	62	94	23	18	19	6	2	1	1	0	1.091
KARAMAN	1.422	1.126	639	247	413	129	90	50	28	10	0	2	6	4.162
KIRIKKALE	1.634	1.340	714	291	365	120	88	48	28	8	2	3	1	4.642
BATMAN	920	806	527	188	633	180	120	81	62	20	1	2	1	3.541
SİRİNAK	329	241	176	76	237	74	58	41	23	4	0	1	0	1.260
BARTIN	1.599	1.114	530	202	334	99	74	40	27	8	2	0	0	4.029
ARDAHAN	368	334	205	65	103	37	21	27	10	2	0	0	0	1.172
İĞDIR	515	456	264	108	192	51	41	27	20	2	1	0	0	1.677
YALOVA	2.326	1.836	1.065	460	485	147	120	55	32	12	2	3	4	6.547
KARABÜK	1.911	1.429	762	339	380	137	85	53	35	6	3	1	1	5.142
KİLİS	544	375	239	102	160	49	29	23	21	3	0	1	0	1.546
OSMANIYE	2.250	1.543	872	363	681	172	138	83	56	13	5	0	0	6.176
DÜZCE	2.333	1.931	1.157	555	769	226	166	109	78	20	2	3	1	7.350
TOPLAM	608.258	477.133	279.106	121.774	138.751	44.577	34.578	19.911	11.469	3.146	794	300	390	1.740.187

Kaynak: SGK

4/a Kapsamındaki Zorunlu Sigortalı Sayılarının İllerde İşyeri Büyüklüklerine Göre Dağılımı (2015, Aralık)

İLLER	ZORUNLU SİGORTALI SAYISI												Toplam	
	İŞYERİ BÜYÜKLÜĞÜ (İşyerinde Çalıştırılan Sigortalı sayısı)													
	1 Kişi	2-3 Kişi	4-6 Kişi	7-9 Kişi	10-19 Kişi	20-29 Kişi	30-49 Kişi	50-99 Kişi	100-249 Kişi	250-499 Kişi	500-749 Kişi	750-999 Kişi		1000+ Kişi
ADANA	14.659	25.725	29.653	19.707	35.234	23.153	31.874	30.597	39.486	27.003	9.504	6.152	9.974	302.721
ADIYAMAN	2.550	3.633	3.740	2.258	8.353	4.029	4.741	5.811	7.710	2.683	1.204	1835	1.029	49.576
AFYONKARAHİSAR	4.501	8.132	8.577	5.829	15.633	8.045	10.716	9.265	11.740	5.185	1.205	823	0	89.651
AĞRI	707	1.500	1.963	1.356	3.765	1.961	1.841	2.647	4.155	1.507	0	841	0	22.243
AMASYA	1.990	3.679	3.997	2.834	6.797	3.463	3.449	4.170	3.716	4.019	1.245	1.582	1.550	42.491
ANKARA	47.571	85.758	108.756	86.322	148.253	87.860	105.149	107.948	126.871	78.316	36.130	22.250	184.501	1.225.685
ANTALYA	25.786	44.927	50.252	36.325	60.777	33.116	39.077	45.185	64.584	46.385	18.746	6.847	4.711	476.718
ARTVIN	1.378	2.248	2.314	1.240	3.624	2.309	2.253	2.666	5.049	686	1248	0	0	25.015
AYDIN	10.308	16.939	17.255	11.673	21.793	11.014	13.705	14.947	17.020	7.046	5.254	2.721	1.264	151.509
BALIKESİR	10.142	18.617	20.983	14.634	22.476	12.602	17.179	15.768	15.311	9.096	2.506	1.757	4.691	165.762
BİLECİK	1.666	2.979	3.245	2.313	3.625	2.530	2.995	4.132	6.151	2.975	4.201	1.520	4.259	42.591
BİNGÖL	668	1030	1.498	957	4.635	1.786	2.565	4.013	3.336	1.528	2.250	0	1.195	25.461
BİTLİS	924	1.591	1.703	914	3.229	1.366	2.018	3.435	5.268	2035	0	0	0	22.483
BOLU	2.403	4.639	5.617	4.269	7.670	4.576	4.180	4.666	8.259	4.310	1768	881	5.212	58.540
BURDUR	2.051	4.030	4.238	3.037	5.492	2.995	3.943	4.317	5.142	1.829	505	0	0	37.579
BURSA	23.890	47.109	55.622	41.357	75.297	47.393	61.065	65.203	89.082	50.076	26.404	13.468	60.310	656.276
ÇANAKKALE	5.185	9.489	10.479	6.288	10.054	4.947	6.682	6.243	8.559	3.657	1.757	767	5.317	79.424
ÇANKIRI	1.094	1.807	2.060	1.292	3.404	1.701	2.284	2.750	3.178	2.311	1.910	841	1.002	25.634
ÇORUM	2.882	5.373	6.240	3.765	9.590	4.705	6.291	5.048	7.729	4.400	2.684	891	0	59.598
DENİZLİ	8.605	15.990	18.173	13.431	25.428	15.866	18.555	22.501	29.038	12.967	7.581	0	3.809	192.244
DIYARBAKIR	5.020	7.237	7.753	4.832	20.929	12.159	14.163	17.545	22.530	10.794	2387	1.763	1.526	128.638
ERZİRAN	3.768	6.232	6.815	4.527	7.403	4.348	4.697	5.107	6.620	4.601	1.297	1.567	2.778	59.778
ELAZIĞ	2.444	4.246	4.775	2.743	12.372	5.828	7.213	6.274	6.444	5.886	1012	2.626	1.048	62.911
ERZİNCAN	1.109	2.062	2.461	1.709	5.069	2.481	2.758	3.098	3.120	2.548	746	0	0	27.161
ERZURUM	3.426	5.725	6.509	4.155	12.439	6.118	7.596	9.339	11.761	4.002	3.506	1.782	1.060	77.418
ESKİŞEHİR	7.367	12.856	14.504	10.142	18.261	9.966	13.208	14.758	20.881	14.808	4.776	5.920	23.332	170.779
GAZİANTEP	12.662	21.024	21.797	15.556	26.937	17.452	22.691	27.644	41.468	30.684	16.730	4.971	12.191	271.807
GİRESUN	2.852	5.261	5.852	2.722	9.773	4.647	5.848	5.066	3.740	2.618	2.246	0	0	50.625
GÜMÜŞHANE	763	1.386	1.617	845	2.039	1.155	1.293	2.258	1.496	1.656	559	0	0	15.067
HAKKARİ	407	941	900	533	2.069	1037	1457	1.707	2.769	787	1.103	892	0	14.602
HATAY	7.366	14.410	16.421	11.465	23.955	11.412	15.916	14.615	17.988	8.933	4.298	5.037	8.796	160.602
İSPARTA	3.032	5.855	6.537	4.778	7.046	4.981	5.278	5.332	6.773	4.968	4.069	987	1.097	60.733
MERSİN	13.205	23.026	25.152	18.315	32.797	19.173	22.710	22.984	28.858	12.889	7.283	2.606	9.320	238.318
İSTANBUL	162.307	336.229	420.054	313.124	535.717	324.568	401.684	392.909	453.913	295.139	125.805	72.461	263.478	4.097.388
İZMİR	44.133	79.818	91.370	66.712	114.154	63.342	83.317	84.574	106.757	61.925	23.945	12.961	34.813	867.821
KARS	948	1.794	2.124	1.270	3.518	1.873	2.673	2.817	2.560	1.190	610	841	0	22.218
KASTAMONU	2.688	4.250	5.069	2.853	7.235	4.040	4.212	4.588	6.201	4.736	1081	0	0	46.953
KAYSERİ	11.899	17.376	20.782	15.180	27.207	16.960	21.248	22.667	24.524	15.351	8.476	4.215	15.696	221.581
KIRKLARELİ	2.830	5.287	6.202	3.999	7.237	4.140	4.627	5.768	9.576	5.756	5.777	882	4.605	66.686
KIRSEHİR	1.371	2.423	2.614	1.692	4.472	2.019	2.349	1.891	2.987	1.291	1.069	0	2.411	26.589
KOCAELİ	12.811	27.013	34.582	26.999	51.073	31.392	43.443	50.055	74.159	51.816	25.210	8.731	32.057	469.341
KONYA	15.914	27.948	31.548	22.265	41.741	25.117	31.873	32.052	31.008	21.038	9.722	6.237	3.416	299.879
KÜTAHYA	3.843	6.552	7.369	4.650	11.152	5.269	6.746	6.720	12.149	6.994	6.825	753	3.308	82.330
MALATYA	4.159	6.748	6.208	3.968	15.426	7.675	8.050	10.719	11.648	8.793	4.174	765	4.604	92.937
MANİSA	9.579	18.173	20.387	13.847	22.360	12.483	15.906	22.195	31.411	20.353	11.331	9.100	23.921	231.046
K.MARAŞ	5.565	7.905	8.837	5.318	18.489	9.683	11.332	14.998	23.215	19.728	8.204	1.972	3.002	138.248
MARDİN	1.339	2.504	3.140	1.996	13.717	7.381	9.402	6.125	8.842	3.412	1.378	770	1.282	61.288
MUĞLA	13.251	22.754	23.633	14.991	25.074	12.438	13.014	16.066	16.908	6.568	2.137	0	4.120	170.954
MUŞ	618	1.129	1.455	1.039	3.569	1.888	1.501	2.666	4.016	3.263	574	0	1.130	22.848
NEVŞEHİR	2.104	3.894	4.132	2.735	7.625	3.770	5.095	5.230	4.746	607	517	0	0	40.455
NİĞDE	2.334	3.132	3.363	2.003	7.306	3.482	3.720	3.445	7.369	2.329	1193	821	0	40.497
ORDU	4.372	7.543	7.673	4.605	13.307	6.839	7.299	7.723	7.209	7.654	1.699	838	1.002	77.763
RİZE	2.260	3.831	4.416	2.644	8.033	4.421	4.155	4.005	12.290	4.332	1.202	0	0	51.589
SAKARYA	7.585	14.295	17.246	11.945	20.264	12.227	15.164	17.114	18.163	14.094	10.200	3.541	13.572	175.410
SAMSUN	7.822	16.152	19.979	14.466	22.810	13.627	15.768	15.902	20.580	8.394	2.249	1.725	3.519	162.993
SİİRT	567	1.230	1.424	974	4.031	2.186	1.883	1.855	3.648	3.702	0	945	1.041	23.486
SİNOP	1.393	2.733	2.968	1.725	3.627	1.729	2.211	3.608	3.696	1.356	0	0	0	25.046
SİVAS	3.123	5.870	6.591	4.210	12.356	7.161	7.492	7.421	9.918	6.896	3.404	2833	2.267	79.542
TEKİRDAĞ	7.665	13.877	17.717	12.648	21.389	13.566	18.579	24.788	48.887	33.375	12.128	1.864	22.053	248.536
TOKAT	2.900	4.938	5.583	3.356	9.155	4.240	5.146	5.743	9.177	4.586	515	0	1.758	57.097
TRABZON	5.642	10.603	11.663	6.714	24.072	11.650	14.005	10.886	10.061	7.494	4.736	1608	0	119.134
TUNCELİ	458	756	789	496	1.266	705	839	742	591	420	681	0	0	7.743
URFA	3.925	6.251	7.745	4.816	24.718	10.623	11.834	11.586	18.209	15.734	4.758	7.546	4.769	132.514
UŞAK	3.168	5.339	5.961	3.673	8.562	4.761	6.510	5.994	6.494	5.005	3.040	3333	1.085	62.925
VAN	2.319	4.203	4.809	2.748	11.742	4.995	6.013	7.658	11.473	7.040	2.659	1729	0	67.388
YOZGAT	2.084	3.560	4.003	2.235	6.937	2.852	3.317	4.180	5.786	1.934	534	2.598	1.431	41.451
ZONGULDAK	3.927	7.274	8.297	5.920	9.779	5.534	6.769	8.550	11.686	6.659	1.953	3.301	10.496	90.145
AKSARAY	2.467	3.854	4.323	2.359	8.939	4.859	4.683	3.419	3.444	2.750	1.257	0	3.995	46.349
BAYBURT	366	790	783	473	1.248	537	645	1325	832	606	655	851	0	9.111
KARAMAN	1.422	2.661	3.063	1.911	5.421	3.056	3.408	3.553	3.964	3.480	0	1.771	9.789	43.499
KIRIKKALE	1.634	3.173	3.401	2.300	4.788	2.857	3.377	3.243	4.305	2.685	1.324	2.515	2.127	37.729
BATMAN	920	1.941	2.554	1.478	8.306	4.289	4.487	5.763	10.078	7.014	559	1.871	1.001	50.261
ŞIRNAK	329	572	849	587	3.124	1.756	2.207	2.672	3.475	1.169	0	855	0	17.595
BARTIN	1.599	2.624	2.527	1.600	4.331	2.299	2.774	2.607	4.225	2.994	1.250	0	0	28.830
ARDAHAN	368	789	970	507	1.357	844	811	1718	1511	677	0	0	0	9.552
İGDİR	515	1103	1.256	860	2.557	1.205	1.611	1.736	3.017	552	532	0	0	14.944
YALOVA	2.326	4.369	5.161	3.588	6.497	3.461	4.500	3.665	4.533	4.075	1.053	2680	6.614	52.522
KARABÜK	1.911	3.371	3.631	2.644	5.167	3.306	3.178	3.583	4.851	2.136	1.837	983	2.484	39.08

Gelir Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İLLER	ARALIK 2014	OCAK 2015	ŞUBAT 2015	MART 2015	NİSAN 2015	MAYIS 2015	HAZİRAN 2015	TEMMUZ 2015	AĞUSTOS 2015	EYLÜL 2015	EKİM 2015	KASIM 2015	ARALIK 2015
ADANA	44.308	44.238		44.222	44.370	44.455	44.369	44.330	44.376	44.453	44.475	44.502	44.276
ADIYAMAN	5.937	5.835	5.821	5.867	5.911	5.937	5.968	6.005	6.031	6.039	6.050	6.039	6.010
AFYONKARAHİSAR	12.171	12.086	12.066	12.158	12.192	12.227	12.273	12.289	12.293	12.340	12.347	12.356	12.314
AĞRI	3.961	3.961	3.967	3.996	4.017	4.034	4.043	4.058	4.077	4.071	4.075	4.089	4.081
AMASYA	6.351	6.287	6.277	6.283	6.298	6.324	6.348	6.364	6.365	6.370	6.390	6.384	6.364
ANKARA	130.539	130.140	129.550	130.492	131.380	131.840	131.949	132.031	132.467	132.778	133.064	133.441	133.229
ANTALYA	76.385	77.193	77.233	77.719	78.428	79.012	79.151	79.373	79.496	79.627	79.734	79.626	79.344
ARTVİN	3.899	3.836	3.821	3.841	3.866	3.877	3.887	3.893	3.913	3.917	3.924	3.929	3.935
AYDIN	23.488	23.343	23.255	23.435	23.613	23.730	23.796	23.823	23.897	23.936	23.991	24.048	23.974
BALIKESİR	27.298	27.133	27.029	27.156	27.316	27.395	27.467	27.528	27.589	27.597	27.595	27.610	27.532
BİLECİK	4.356	4.311	4.300	4.325	4.353	4.352	4.353	4.344	4.341	4.349	4.369	4.389	4.370
BİNGÖL	2.205	2.191	2.212	2.245	2.276	2.279	2.276	2.289	2.299	2.309	2.331	2.332	2.330
BİTLİS	3.118	3.089	3.093	3.097	3.112	3.115	3.118	3.127	3.129	3.127	3.150	3.151	3.139
BOLU	6.692	6.644	6.608	6.678	6.695	6.730	6.729	6.714	6.732	6.757	6.774	6.783	6.768
BURDUR	6.603	6.587	6.615	6.645	6.643	6.678	6.693	6.698	6.734	6.749	6.770	6.754	6.754
BURSA	77.254	77.525	77.141	77.413	77.825	78.259	78.431	78.486	78.796	79.043	79.235	79.389	79.237
ÇANAKKALE	12.641	12.591	12.528	12.640	12.737	12.794	12.804	12.815	12.846	12.848	12.890	12.909	12.883
ÇANKIRI	2.542	2.520	2.520	2.553	2.570	2.582	2.592	2.585	2.590	2.597	2.603	2.619	2.614
ÇORUM	10.713	10.606	10.516	10.572	10.629	10.695	10.704	10.687	10.720	10.735	10.769	10.804	10.762
DENİZLİ	23.206	23.071	22.864	23.026	23.157	23.293	23.272	23.232	23.288	23.306	23.353	23.404	23.328
DIYARBAKIR	13.976	13.894	13.877	13.987	14.092	14.152	14.175	14.158	14.153	14.173	14.189	14.182	14.159
EDİRNE	8.814	8.766	8.714	8.765	8.750	8.781	8.774	8.783	8.800	8.792	8.827	8.839	8.810
ELAZIĞ	8.318	8.169	8.161	8.230	8.270	8.292	8.305	8.300	8.324	8.359	8.399	8.407	8.377
ERZİNCAN	3.866	3.832	3.822	3.827	3.855	3.858	3.866	3.866	3.892	3.888	3.888	3.882	3.884
ERZURUM	9.579	9.516	9.427	9.477	9.503	9.549	9.550	9.545	9.559	9.561	9.603	9.602	9.560
ESKİŞEHİR	20.835	20.784	20.759	20.902	21.021	21.086	21.138	21.166	21.240	21.350	21.438	21.462	21.404
GAZİANTEP	40.768	40.882	40.680	40.827	41.025	41.053	40.872	40.750	40.775	40.889	41.060	41.047	41.000
GİRESUN	6.947	6.914	6.854	6.898	6.906	6.906	6.929	6.930	6.948	6.961	6.968	6.980	6.969
GÜMÜŞHANE	1.907	1.877	1.855	1.858	1.861	1.863	1.866	1.866	1.870	1.881	1.887	1.875	1.871
HAKKARİ	1.671	1.674	1.677	1.683	1.699	1.710	1.712	1.710	1.705	1.713	1.714	1.708	1.706
HATAY	24.342	24.301	24.112	24.244	24.275	24.519	24.452	24.447	24.532	24.596	24.656	24.662	24.620
ISPARTA	8.625	8.575	8.519	8.582	8.605	8.649	8.647	8.676	8.710	8.733	8.746	8.776	8.748
İÇEL	38.213	38.061	37.757	37.944	38.140	38.309	38.425	38.514	38.610	38.671	38.773	38.822	38.595
İSTANBUL	488.814	490.492	487.645	489.853	491.683	492.858	493.138	493.494	494.557	493.773	494.674	496.576	497.299
İZMİR	123.467	123.742	123.073	123.439	124.232	124.497	124.536	124.609	124.961	125.250	125.460	125.468	125.109
KARS	3.168	3.162	3.180	3.194	3.220	3.238	3.257	3.263	3.262	3.263	3.268	3.277	3.260
KASTAMONU	7.856	7.751	7.690	7.725	7.755	7.758	7.772	7.774	7.786	7.811	7.826	7.855	7.843
KAYSERİ	28.960	28.942	29.022	29.287	29.484	29.572	29.629	29.714	29.826	29.931	30.020	30.129	29.946
KIRKLARELİ	8.397	8.278	8.217	8.269	8.304	8.334	8.356	8.380	8.405	8.412	8.443	8.442	8.439
KIRŞEHİR	3.466	3.362	3.362	3.410	3.431	3.445	3.452	3.456	3.480	3.475	3.491	3.528	3.530
KOCAELİ	44.176	44.310	44.114	44.243	44.415	44.488	44.510	44.486	44.582	44.748	44.801	44.815	44.538
KONYA	50.044	50.174	49.943	50.255	50.595	50.839	50.988	51.107	51.261	51.398	51.643	51.642	51.578
KÜTAHYA	9.157	9.626	9.605	9.664	9.707	9.718	9.665	9.679	9.688	9.721	9.745	9.756	9.737
MALATYA	11.575	11.358	11.185	11.209	11.226	11.284	11.280	11.308	11.327	11.367	11.418	11.409	11.363
MANİSA	28.706	28.572	28.440	28.562	28.657	28.677	28.723	28.747	28.769	28.783	28.758	28.789	28.747
KAHRAMANMARAŞ	14.392	14.244	14.210	14.355	14.463	14.527	14.572	14.582	14.614	14.635	14.682	14.697	14.780
MARDİN	7.616	7.563	7.562	7.586	7.612	7.661	7.658	7.623	7.642	7.599	7.592	7.604	7.574
MUĞLA	32.679	32.529	32.434	32.748	33.156	33.364	33.453	33.466	33.506	33.551	33.553	33.545	33.475
MUŞ	3.155	3.147	3.161	3.175	3.193	3.208	3.213	3.225	3.238	3.241	3.247	3.250	3.241
NEVŞEHİR	6.815	6.780	6.753	6.785	6.817	6.855	6.878	6.888	6.930	6.944	6.959	6.945	6.926
NİĞDE	5.589	5.571	5.581	5.626	5.645	5.647	5.648	5.658	5.672	5.663	5.674	5.678	5.672
ORDU	10.886	10.658	10.631	10.702	10.747	10.767	10.753	10.781	10.806	10.828	10.872	10.886	10.878
RİZE	6.756	6.691	6.711	6.734	6.770	6.796	6.780	6.784	6.784	6.815	6.833	6.828	6.808
SAKARYA	19.877	19.808	19.751	19.820	19.945	20.037	20.083	20.115	20.201	20.259	20.290	20.277	20.239
SAMSUN	25.062	24.951	24.845	24.943	25.114	25.201	25.237	25.252	25.299	25.346	25.411	25.489	25.422
SİRT	2.045	2.035	2.046	2.050	2.054	2.050	2.050	2.050	2.061	2.066	2.075	2.080	2.066
SİNOP	3.678	3.678	3.673	3.706	3.723	3.736	3.757	3.764	3.772	3.779	3.783	3.798	3.792
SİVAS	9.590	9.492	9.431	9.495	9.552	9.588	9.624	9.626	9.651	9.666	9.674	9.703	9.684
TEKİRDAĞ	22.716	22.636	22.538	22.725	22.901	22.982	23.041	23.086	23.150	23.194	23.253	23.327	23.360
TOKAT	8.598	8.410	8.395	8.457	8.498	8.514	8.505	8.514	8.558	8.540	8.569	8.578	8.538
TRABZON	14.480	14.229	14.160	14.242	14.325	14.416	14.461	14.442	14.468	14.487	14.505	14.501	14.431
TUNCELİ	1.044	1.016	1.009	1.018	1.017	1.015	1.022	1.028	1.026	1.025	1.024	1.032	1.030
ŞANLIURFA	25.912	25.906	25.984	25.985	26.044	26.047	26.020	26.073	26.125	26.137	26.254	26.343	26.250
UŞAK	7.371	7.234	7.221	7.227	7.261	7.306	7.329	7.333	7.333	7.347	7.374	7.407	7.384
VAN	10.114	10.058	10.032	10.063	10.041	10.058	10.029	10.055	10.072	10.079	10.104	10.128	10.093
YOZGAT	7.488	7.400	7.315	7.354	7.390	7.443	7.468	7.484	7.512	7.524	7.553	7.578	7.538
ZONGULDAK	10.201	10.035	9.884	9.911	9.913	9.912	9.918	9.892	9.903	9.902	9.917	9.934	9.890
AKSARAY	7.190	7.209	7.242	7.296	7.378	7.414	7.449	7.478	7.486	7.516	7.554	7.572	7.595
BAYBURT	965	938	923	939	938	942	950	952	959	961	955	955	950
KARAMAN	4.358	4.318	4.319	4.356	4.384	4.402	4.410	4.429	4.439	4.445	4.466	4.471	4.409
KIRIKKALE	4.589	4.469	4.459	4.507	4.545	4.558	4.571	4.564	4.579	4.600	4.621	4.629	4.616
BATMAN	5.057	5.101	5.097	5.139	5.175	5.192	5.212	5.232	5.238	5.240	5.247	5.253	5.245
ŞİRNAK	5.651	5.617	5.599	5.602	5.601	5.725	5.674	5.635	5.619	5.603	5.585	5.516	5.502
BARTIN	3.461	3.417	3.360	3.357	3.398	3.402	3.406	3.425	3.430	3.449	3.444	3.457	3.448
ARDAHAN	1.150	1.124	1.123	1.138	1.139	1.139	1.141	1.146	1.143	1.146	1.142	1.146	1.144
İĞDIR	2.773	2.713	2.689	2.695	2.679	2.672	2.645	2.647	2.636	2.630	2.628	2.598	2.599
YALOVA	6.329	6.367	6.364	6.419	6.337	6.385	6.413	6.429	6.469	6.502	6.542	6.523	6.552
KARABÜK	4.974	4.933	4.919	4.965	4.992	5.015	5.015	5.022	5.046	5.047	5.045	5.052	5.023
KİLİS	1.908	1.898	1.908	1.932	1.949	1.956	1.956	1.972	1.985	1.987	1.999	2.001	1.998
OSMANIYE	7.754	7.764	7.709	7.765	7.810	7.821	7.834	7.850	7.888	7.922	7.939	7.956	7.937
DÜZCE	6.601	6.569	6.515	6.547	6.578	6.599	6.588	6.593	6.642	6.691	6.718	6.748	6.755
TOPLAM	1.798.73												

Kurumlar Vergisi Faal Mükellef Sayılarının İllere Göre Dağılımı

İLLER	ARALIK 2014	OCAK 2015	ŞUBAT 2015	MART 2015	NİSAN 2015	MAYIS 2015	HAZİRAN 2015	TEMMUZ 2015	AĞUSTOS 2015	EYLÜL 2015	EKİM 2015	KASIM 2015	ARALIK 2015
ADANA	12.516	12.585	12.585	12.617	12.697		12.832	12.880	12.965	13.017	13.114	13.186	13.240
ADIYAMAN	2.090	2.078	2.059	2.071	2.065	2.083	2.076	2.080	2.089	2.089	2.104	2.101	2.101
AFYON KARAHİSAR	3.698	3.680	3.674	3.670	3.710	3.744	3.770	3.781	3.804	3.819	3.831	3.845	3.843
AĞRI	1.281	1.293	1.306	1.306	1.315	1.315	1.319	1.330	1.336	1.345	1.354	1.357	1.359
AMASYA	1.506	1.516	1.519	1.520	1.521	1.521	1.527	1.527	1.532	1.528	1.530	1.530	1.528
ANKARA	74.530	74.602	74.759	74.927	75.309	75.688	75.962	76.199	76.633	77.018	77.306	77.604	77.924
ANTALYA	25.418	25.434	25.446	25.486	25.500	25.555	25.580	25.620	25.709	25.794	25.903	25.991	26.103
ARTVİN	910	917	916	906	909	914	915	913	913	916	919	923	924
AYDIN	6.631	6.639	6.652	6.677	6.708	6.756	6.775	6.793	6.803	6.842	6.871	6.904	6.944
BALIKESİR	5.171	5.190	5.205	5.222	5.255	5.270	5.316	5.333	5.353	5.375	5.394	5.422	5.441
BİLECİK	953	957	959	960	964	970	975	973	973	975	980	982	981
BİNGÖL	1.208	1.209	1.220	1.227	1.241	1.253	1.255	1.257	1.261	1.267	1.278	1.287	1.291
BİTLİS	1.057	1.052	1.052	1.056	1.053	1.062	1.056	1.050	1.053	1.060	1.064	1.066	1.077
BOLU	1.854	1.853	1.849	1.861	1.860	1.865	1.865	1.872	1.880	1.882	1.884	1.885	1.886
BURDUR	1.702	1.669	1.679	1.694	1.687	1.689	1.695	1.701	1.710	1.716	1.727	1.723	1.719
BURSA	24.022	24.152	24.252	24.385	24.484	24.587	24.666	24.716	24.797	24.930	25.047	25.181	25.330
ÇANAKKALE	2.975	2.957	2.947	2.957	2.968	2.979	2.970	2.964	2.973	2.985	3.007	3.007	3.015
ÇANKIRI	646	644	647	650	654	661	664	665	669	678	683	692	697
ÇORUM	2.190	2.207	2.211	2.219	2.212	2.226	2.239	2.245	2.250	2.267	2.285	2.294	2.311
DENİZLİ	6.605	6.610	6.597	6.616	6.659	6.695	6.663	6.666	6.670	6.710	6.744	6.782	6.808
DIYARBAKIR	7.120	7.164	7.224	7.252	7.298	7.326	7.355	7.393	7.408	7.437	7.475	7.486	7.525
EDİRNE	2.175	2.162	2.169	2.173	2.186	2.184	2.184	2.187	2.195	2.201	2.198	2.201	2.194
ELAZIĞ	2.998	2.989	3.003	3.005	3.001	3.012	3.011	3.018	3.027	3.050	3.062	3.081	3.081
ERZİNCAN	904	904	897	901	903	912	912	925	929	932	942	944	950
ERZURUM	2.711	2.707	2.724	2.728	2.742	2.754	2.763	2.760	2.772	2.777	2.781	2.783	2.788
ESKİŞEHİR	5.637	5.661	5.690	5.759	5.804	5.846	5.884	5.913	5.930	5.970	6.003	6.043	6.066
GAZİANTEP	10.674	10.815	10.877	10.953	11.079	11.166	11.167	11.191	11.253	11.320	11.452	11.572	11.704
GİRESUN	1.822	1.821	1.818	1.823	1.821	1.814	1.818	1.820	1.828	1.827	1.829	1.830	1.831
GÜMÜŞHANE	487	483	482	481	479	477	478	479	482	483	485	484	484
HAKKARİ	760	765	767	771	776	780	787	786	789	790	789	790	792
HATAY	8.079	8.104	8.138	8.187	8.216	8.267	8.282	8.317	8.341	8.383	8.427	8.485	8.511
İSPARTA	2.514	2.527	2.528	2.537	2.566	2.578	2.584	2.597	2.617	2.628	2.634	2.636	2.645
İÇEL	11.825	11.856	11.921	11.975	12.032	12.100	12.147	12.196	12.257	12.298	12.371	12.450	12.534
İSTANBUL	250.311	250.241	250.541	250.992	252.058	253.233	254.052	254.944	256.169	255.819	256.278	257.634	259.186
İZMİR	43.552	43.501	43.494	43.472	43.638	43.659	43.634	43.541	43.637	43.807	44.002	44.087	44.190
KARS	706	700	698	701	703	703	708	714	720	727	728	724	724
KASTAMONU	1.386	1.401	1.401	1.405	1.413	1.418	1.429	1.433	1.429	1.436	1.437	1.444	1.446
KAYSERİ	8.963	9.008	9.082	9.125	9.192	9.236	9.287	9.320	9.391	9.440	9.488	9.511	9.545
KIRIKLARELİ	1.795	1.802	1.807	1.818	1.826	1.831	1.824	1.835	1.840	1.839	1.842	1.852	1.871
KİRŞEHİR	908	914	912	916	918	925	921	921	940	944	951	953	951
KOCAELİ	15.791	15.771	15.805	15.836	15.830	15.894	15.885	15.898	15.902	15.962	16.006	15.998	15.970
KONYA	14.728	14.755	14.819	14.889	14.842	14.898	14.909	14.935	15.005	15.070	15.149	15.201	15.282
KÜTAHYA	2.345	2.328	2.322	2.325	2.325	2.319	2.291	2.293	2.282	2.289	2.293	2.292	2.304
MALATYA	3.306	3.294	3.310	3.337	3.348	3.354	3.354	3.353	3.368	3.382	3.397	3.411	3.435
MANİSA	5.591	5.579	5.584	5.593	5.629	5.653	5.668	5.681	5.702	5.726	5.741	5.786	5.829
KAHRAMANMARAŞ	3.716	3.748	3.782	3.807	3.834	3.878	3.907	3.949	3.971	4.006	4.018	4.053	4.121
MARDİN	3.848	3.864	3.879	3.892	3.906	3.917	3.920	3.935	3.896	3.860	3.852	3.853	3.866
MUĞLA	9.737	9.711	9.723	9.768	9.847	9.878	9.901	9.924	9.924	9.949	9.955	9.967	10.002
MÜŞ	1.166	1.177	1.187	1.192	1.195	1.206	1.211	1.208	1.206	1.210	1.213	1.220	1.220
NEVŞEHİR	2.155	2.169	2.174	2.194	2.201	2.233	2.249	2.258	2.272	2.282	2.289	2.298	2.331
NİĞDE	1.248	1.258	1.273	1.283	1.283	1.289	1.294	1.295	1.294	1.300	1.301	1.288	1.295
ORDU	2.554	2.561	2.549	2.549	2.562	2.568	2.578	2.580	2.587	2.591	2.595	2.600	2.603
RIZE	1.836	1.834	1.832	1.836	1.832	1.830	1.830	1.832	1.828	1.828	1.835	1.834	1.825
SAKARYA	5.706	5.729	5.747	5.766	5.812	5.840	5.861	5.869	5.902	5.927	5.920	5.937	5.965
SAMSUN	5.519	5.540	5.545	5.573	5.589	5.595	5.634	5.652	5.683	5.691	5.723	5.767	5.820
SİİRT	723	727	735	741	751	756	759	761	761	764	771	771	774
SİNOP	782	781	778	781	782	783	783	786	789	789	786	786	786
SİVAS	2.691	2.701	2.713	2.713	2.733	2.739	2.753	2.765	2.775	2.797	2.803	2.802	2.814
TEKİRDAĞ	6.361	6.376	6.402	6.430	6.483	6.513	6.567	6.579	6.615	6.609	6.594	6.645	6.675
TOKAT	1.935	1.937	1.940	1.941	1.947	1.954	1.944	1.944	1.957	1.965	1.975	1.982	1.991
TRABZON	4.289	4.296	4.309	4.346	4.380	4.396	4.390	4.417	4.430	4.455	4.486	4.499	4.516
TUNCELİ	252	254	253	251	254	253	256	258	261	260	262	264	264
ŞANLIURFA	6.629	6.650	6.712	6.756	6.801	6.845	6.855	6.872	6.900	6.916	6.976	7.024	7.086
UŞAK	1.724	1.737	1.744	1.752	1.759	1.762	1.762	1.749	1.742	1.742	1.761	1.773	1.778
VAN	3.978	4.005	4.021	4.036	4.028	4.037	4.049	4.053	4.070	4.084	4.103	4.115	4.144
YOZGAT	1.715	1.703	1.689	1.688	1.691	1.692	1.688	1.687	1.692	1.693	1.686	1.689	1.702
ZONGULDAK	2.511	2.492	2.473	2.458	2.443	2.438	2.432	2.427	2.437	2.424	2.419	2.404	2.407
AKSARAY	2.160	2.176	2.174	2.178	2.196	2.208	2.193	2.187	2.162	2.146	2.151	2.163	2.184
BAYBURT	251	251	252	253	254	256	253	253	253	256	256	258	256
KARAMAN	1.282	1.260	1.261	1.267	1.274	1.284	1.287	1.295	1.303	1.310	1.316	1.318	1.317
KIRIKKALE	1.255	1.253	1.257	1.266	1.268	1.271	1.254	1.250	1.255	1.258	1.255	1.250	1.243
BATMAN	2.380	2.501	2.535	2.576	2.615	2.633	2.645	2.659	2.666	2.678	2.691	2.702	2.730
ŞİRNAK	2.283	2.311	2.332	2.349	2.352	2.358	2.370	2.372	2.381	2.388	2.394	2.402	2.402
BARTIN	642	642	637	642	644	645	649	652	657	658	658	661	663
ARDAHAN	217	217	219	221	225	228	229	234	234	236	238	238	238
İĞDIR	841	849	858	860	854	852	836	830	819	816	819	814	818
YALOVA	1.860	1.857	1.858	1.865	1.891	1.880	1.893	1.901	1.910	1.916	1.921	1.922	1.920
KARABÜK	1.198	1.200	1.198	1.195	1.204	1.206	1.213	1.207	1.204	1.201	1.204	1.205	1.202
KİLİS	432	434	433	435	442	446	458	462	468	471	468	469	474
OSMANIYE	1.805	1.802	1.806	1.805	1.835	1.845	1.844	1.859	1.877	1.889	1.891	1.892	1.902
DÜZCE	2.188	2.175	2.173	2.162	2.162	2.166	2.167	2.164	2.168	2.183	2.191	2.196	2.210
TOPLAM	673.920	674.674	676.000	677.808	680.725	670.852	685.368	687.140	689.935	691.298	693.561	696.501	699.904

Kaynak: GİB.

TBB Risk Merkezi Tarafından Duyurulan Karşılıksız İşlemi Yapılan Çek Adedinin Coğrafi Bölgeler Bazında Dağılımı ⁽¹⁾ (2015)

Bölge	İller	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	TOPLAM	
Istanbul	Istanbul	15.331	16.089	25.761	20.778	14.577	25.661	19.542	19.730	19.232	17.336	23.203	20.181	237.421	
Batı Marmara	Balıkesir	485	455	706	533	270	677	574	577	545	581	798	740	6.941	
	Çanakkale	152	191	322	252	164	360	222	233	269	246	328	365	3.104	
	Edirne	233	196	273	182	350	412	248	213	185	251	426	442	3.411	
	Kırklareli	205	213	306	247	185	680	483	354	274	196	295	210	3.648	
Ege	Tekirdağ	513	506	860	821	465	985	805	781	676	621	821	745	8.599	
	Afyonkarahisar	131	202	338	307	349	562	427	452	362	369	443	473	4.415	
	Aydın	240	278	491	392	220	528	492	549	564	542	688	592	5.576	
	Denizli	359	450	700	463	234	526	421	472	520	382	841	880	6.248	
	İzmir	2.488	2.588	3.869	4.066	2.594	4.040	3.004	3.421	3.221	3.228	4.444	3.757	40.720	
	Kütahya	141	158	258	198	222	365	233	372	432	576	665	477	4.097	
	Manisa	383	383	669	511	343	774	579	640	705	585	893	799	7.264	
	Muş	410	406	582	524	396	777	914	1.094	964	765	824	572	8.228	
	Uşak	118	106	146	138	106	263	219	183	190	195	371	299	2.334	
	Doğu Marmara	Bilecik	91	69	150	105	81	184	109	179	137	139	258	212	1.714
Bolu		145	143	215	158	82	190	108	124	153	170	224	221	1.933	
Bursa		1.795	2.045	2.941	2.545	1.538	3.360	2.655	2.616	2.766	2.522	3.555	2.979	31.317	
Düzce		292	315	457	396	270	386	308	357	284	263	332	284	3.944	
Eskişehir		381	382	693	556	338	625	495	553	573	538	868	814	6.816	
Kocaeli (İzmit)		1.329	1.486	1.864	1.436	1.254	2.246	2.121	2.199	2.274	2.075	2.359	2.040	22.683	
Sakarya (Adapazarı)		730	755	1.083	784	500	979	757	847	841	784	947	813	9.820	
Yalova		83	108	186	124	104	233	203	212	187	184	203	177	2.004	
Batı Anadolu	Ankara	3.202	3.328	5.488	4.808	3.064	6.149	4.694	4.539	4.798	4.460	6.527	5.828	56.885	
	Karaman	70	54	104	91	64	183	131	128	133	78	161	154	1.351	
Akdeniz	Konya	905	1.005	1.447	1.113	701	1.639	1.217	1.148	1.214	1.815	1.968	1.417	15.589	
	Adana	1.340	1.766	2.243	1.733	955	2.082	1.802	1.834	1.824	1.744	2.435	2.004	21.762	
	Antalya	2.611	2.499	3.316	2.325	1.569	3.354	2.894	3.104	3.428	3.023	3.537	3.395	35.055	
	Burdur	165	104	143	120	68	145	94	95	116	131	170	141	1.492	
	Hatay (Antakya)	412	438	752	571	474	958	687	713	763	740	1.010	1.203	8.721	
	Isparta	104	77	142	122	105	191	180	175	164	153	237	204	1.854	
	İçel (Mersin)	977	1.075	1.997	1.409	923	1.580	1.252	1.073	1.245	1.040	1.482	1.573	15.626	
	Kahramanmaraş	444	391	748	622	429	963	674	711	666	529	798	700	7.675	
	Osmaniye	184	201	276	204	116	295	165	176	272	257	349	413	2.908	
	Orta Anadolu	Aksaray	75	72	128	122	96	321	310	279	223	150	205	193	2.174
Kayseri		787	805	1.242	977	681	1.642	1.175	1.333	1.190	798	1.398	1.100	13.128	
Kırıkkale		55	59	113	78	55	141	110	106	104	102	160	225	1.308	
Kırşehir		38	30	39	19	18	157	131	138	98	81	124	265	1.138	
Neşehir		86	61	145	115	84	135	87	91	99	83	101	130	1.217	
Niğde		60	66	149	80	42	146	91	86	154	133	185	161	1.353	
Sivas		151	142	169	140	108	442	383	355	424	367	526	550	3.757	
Yozgat		103	113	167	127	74	259	191	191	218	165	249	194	2.051	
Batı Karadeniz		Amasya	142	165	333	271	133	345	276	283	258	199	349	350	3.104
		Bartın	89	88	172	114	49	218	126	100	105	79	224	156	1.520
	Çankırı	28	20	37	21	15	58	31	41	46	34	79	68	478	
	Çorum	131	165	288	212	129	441	294	262	237	223	487	500	3.369	
	Karabük	109	118	160	113	57	145	78	93	104	101	154	118	1.350	
	Kastamonu	66	68	143	114	54	171	117	114	87	88	108	99	1.229	
	Samsun	726	737	1.170	1.057	573	1.583	1.046	994	982	758	1.197	1.176	11.999	
	Sinop	28	40	62	50	34	89	50	43	75	62	126	81	740	
	Tokat	182	145	232	196	165	396	280	312	271	264	382	370	3.195	
	Zonguldak	252	317	535	464	225	530	386	389	440	459	600	514	5.111	
Doğu Karadeniz	Artvin	37	46	113	99	46	208	153	131	130	118	134	81	1.296	
	Giresun	201	173	295	236	120	339	212	177	190	187	215	176	2.521	
	Gümüşhane	43	23	66	39	30	74	50	61	63	58	63	58	628	
	Ordu	344	267	486	390	181	613	337	366	378	270	357	266	4.255	
	Rize	155	147	276	224	183	384	329	350	312	304	319	290	3.273	
Kuzeydoğu Anadolu	Trabzon	579	496	853	560	322	876	1.135	999	946	790	1.034	750	9.340	
	Ağrı	128	74	190	138	75	294	193	207	236	187	224	234	2.180	
	Ardahan	29	29	49	35	13	57	41	45	48	78	107	90	621	
	Bayburt	31	24	40	38	27	48	29	38	33	32	47	52	439	
	Erzincan	83	93	138	70	40	146	100	119	140	99	196	141	1.365	
Ortadoğu Anadolu	Erzurum	213	240	514	450	259	682	481	487	472	470	675	572	5.515	
	İğdir	91	63	162	122	61	218	176	166	201	171	199	151	1.781	
	Kars	59	59	83	70	41	95	79	84	72	76	109	81	908	
	Bingöl	62	55	132	152	69	283	256	220	304	309	284	262	2.388	
	Bitlis	129	107	194	140	99	241	259	344	291	313	310	314	2.741	
	Elazığ	250	218	465	458	263	636	458	474	451	332	737	600	5.342	
	Hakkâri	113	65	165	110	67	278	238	270	297	239	273	237	2.352	
	Malatya	193	206	385	330	169	551	446	447	510	452	765	708	5.162	
	Muş	184	96	220	175	86	267	166	202	202	165	247	199	2.209	
	Tunceli	40	13	43	42	20	47	31	32	34	30	21	15	368	
Güneydoğu Anadolu	Van	313	297	672	442	240	759	567	720	787	783	827	629	7.036	
	Adıyaman	320	278	519	385	192	453	343	320	315	303	368	351	4.147	
	Batman	386	283	541	341	182	603	446	346	336	367	420	354	4.605	
	Diyarbakır	666	586	1.166	803	453	1.286	970	1.023	1.166	1.072	1.617	1.579	12.387	
	Gaziantep	1.531	1.640	2.405	1.909	1.323	2.475	1.849	1.854	1.664	1.353	1.951	1.747	21.701	
	Kilis	11	21	33	35	19	57	33	46	37	32	95	90	509	
	Mardin	263	404	647	388	174	540	459	501	502	468	554	628	5.528	
	Siirt	59	35	68	54	26	216	127	137	139	107	164	156	1.288	
	Şanlıurfa	846	632	964	636	459	880	673	691	719	923	1.075	1.044	9.541	
	Şırnak	137	120	228	153	82	199	141	166	287	234	209	171	2.127	
TOPLAM		47.053	48.463	76.922	61.928	41.023	83.377	64.648	66.087	66.353	60.986	82.710	73.380	772.930	

Kaynak: TBB Risk Merkezi

(1) Bankalarca TCMB ve T.B.B. Risk Merkezi'ne yapılan bildirimlere göre duyurusu yapılan karşılıksız işlemi yapılan çek adetlerini ibraz tarihine göre göstermektedir.

TBB Risk Merkezi Tarafından Duyurulan Karşılıksız İşlemi Yapılan Çeklerin Coğrafi Bölgeler Bazında Dağılımı ⁽¹⁾(2015)

(Bin TL)

Bölge	İller	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	TOPLAM
Istanbul	Istanbul	529.397	579.178	1.052.647	786.963	600.495	975.827	801.365	790.593	774.653	736.110	909.438	837.217	9.373.882
Batı Marmara	Balıkesir	13.363	10.245	12.801	10.427	5.042	11.329	12.800	13.019	12.928	13.287	17.933	22.933	156.108
	Çanakkale	2.071	3.083	5.490	4.300	2.319	5.765	3.243	3.579	4.514	4.976	7.070	13.872	60.281
	Edirne	5.034	4.621	6.682	4.358	9.421	11.061	6.209	4.003	2.983	6.144	10.752	11.201	82.468
	Kırklareli	4.445	4.369	6.390	5.325	5.658	14.604	12.975	6.775	6.251	4.159	9.070	4.678	84.698
	Tekirdağ	10.778	10.516	19.921	24.263	12.670	26.225	32.515	22.368	20.832	18.605	20.846	20.876	240.415
Ege	Afyonkarahisar	4.161	7.502	7.516	9.110	11.767	15.934	14.387	15.007	9.181	9.717	14.993	11.542	130.817
	Aydın	5.304	4.895	8.910	7.544	4.530	12.253	11.002	13.912	14.077	13.655	15.526	15.451	127.060
	Denizli	8.664	13.777	20.438	13.660	9.246	11.160	9.559	13.645	13.311	9.504	20.454	22.003	165.322
	Izmir	65.786	65.449	103.780	100.854	73.834	125.085	84.303	97.503	99.927	116.136	124.970	111.502	1.169.128
	Kütahya	2.533	5.542	5.329	3.420	3.062	7.961	3.484	8.681	10.757	12.770	14.475	12.953	90.968
	Manisa	11.597	8.840	14.986	10.936	8.267	15.168	11.107	14.124	15.802	12.651	19.892	17.412	160.784
	Muğla	8.653	8.966	10.275	8.758	8.906	14.685	20.607	25.769	22.634	17.890	19.556	14.061	180.758
	Uşak	2.665	2.080	10.001	3.071	3.128	8.182	7.460	5.308	4.437	6.113	13.223	8.646	74.295
	Bilecik	1.728	1.047	2.191	1.582	1.030	2.763	1.778	2.827	2.924	2.782	4.637	3.887	29.176
	Bolu	2.854	2.312	3.638	2.426	1.468	2.917	2.111	2.012	2.460	3.390	3.804	4.661	34.053
Doğu Marmara	Bursa	188.489	1.619.973	169.628	81.443	47.712	88.629	75.799	69.671	75.499	75.226	101.803	94.463	2.688.336
	Düzce	5.736	7.315	9.119	8.645	5.316	7.189	8.981	8.820	7.174	6.355	6.702	6.879	88.232
	Eskişehir	17.756	6.873	17.168	14.994	7.292	12.892	10.520	16.419	15.968	17.313	25.762	23.288	186.245
	Kocaeli (Izmit)	48.118	44.022	48.733	35.395	35.586	68.024	95.948	84.142	77.963	80.346	99.464	79.255	797.566
	Sakarya (Adapazarı)	20.364	20.480	25.998	20.958	15.804	23.860	19.963	21.275	19.608	17.498	20.008	18.593	244.409
Batı Anadolu	Yalova	1.327	1.871	3.004	2.230	2.689	3.969	4.864	5.061	4.072	4.939	5.869	4.962	44.858
	Ankara	111.365	141.672	171.507	165.769	128.133	208.103	187.209	190.469	197.687	208.844	254.244	280.538	2.245.539
	Karaman	1.026	659	1.478	1.812	1.371	3.412	2.699	2.440	1.689	2.053	2.848	3.933	25.421
	Konya	24.703	22.124	30.973	23.797	16.588	32.105	26.542	33.931	38.489	70.698	65.490	48.311	433.751
	Adana	81.905	77.230	74.831	54.104	33.928	53.871	51.246	63.678	59.049	69.082	79.388	73.877	772.189
	Antalya	90.220	99.295	148.469	104.661	63.230	113.837	70.918	94.404	126.153	102.658	123.676	118.367	1.255.889
	Burdur	1.822	1.248	3.413	2.737	1.452	2.676	2.054	2.148	2.913	2.863	3.883	3.226	30.435
	Hatay (Antakya)	9.665	8.710	14.480	14.073	14.008	21.835	18.621	18.143	18.001	21.248	25.862	39.003	223.649
	Isparta	1.713	1.859	2.972	2.669	2.462	4.629	4.767	4.143	4.165	4.614	5.958	6.417	46.367
	İçel (Mersin)	28.867	173.961	101.172	70.841	44.247	47.993	33.410	34.032	39.039	33.172	46.512	48.520	701.765
Akdeniz	Kahramanmaraş	12.902	11.291	16.882	15.432	16.025	29.404	17.481	19.854	15.340	11.848	23.338	16.684	206.481
	Osmaniye	4.158	6.425	6.277	4.618	3.521	6.394	2.530	3.200	7.638	7.361	8.705	10.588	71.385
	Aksaray	1.496	1.891	2.490	2.005	1.371	5.970	8.804	5.756	4.392	3.145	4.334	4.999	46.653
	Kayseri	25.477	23.718	31.525	23.054	20.590	37.689	27.836	33.420	28.683	23.597	33.416	28.137	337.143
	Kırkkale	1.133	954	2.503	2.524	1.302	2.743	2.472	5.566	2.091	2.509	7.343	6.752	37.891
Orta Anadolu	Kırşehir	870	489	385	245	920	6.657	6.519	4.262	2.877	1.857	3.022	9.276	37.379
	Nevşehir	1.546	1.187	3.003	2.784	1.332	2.667	1.598	2.798	3.184	3.324	2.760	4.267	30.452
	Niğde	1.555	2.300	2.060	1.905	1.055	3.152	2.664	2.997	4.065	3.651	5.245	4.610	35.259
	Sivas	3.719	2.664	2.317	2.465	1.035	9.737	9.597	8.897	10.074	10.575	13.126	16.323	90.529
	Yozgat	1.051	1.359	1.170	1.809	683	3.643	2.354	1.945	2.654	2.411	2.601	2.453	24.132
	Amasya	2.564	2.703	6.129	5.223	2.738	7.643	4.946	4.299	5.120	4.474	6.954	7.665	60.458
	Bartın	1.818	1.128	2.628	1.517	892	2.351	2.378	1.316	1.710	2.174	4.508	3.750	26.170
	Çankırı	410	456	818	570	348	980	482	874	1.190	950	1.603	2.028	10.710
	Çorum	2.278	3.786	5.320	3.505	3.638	7.335	5.550	4.585	6.934	9.978	8.454	9.046	70.410
	Karabük	2.494	3.222	2.184	2.640	1.447	1.662	1.211	1.163	1.567	1.263	1.999	2.081	22.933
Batı Karadeniz	Kastamonu	1.078	1.289	2.244	2.493	1.612	2.797	2.641	3.171	2.424	2.026	3.998	1.438	27.211
	Samsun	14.682	13.438	21.445	18.237	14.048	26.483	20.884	18.718	21.113	21.073	26.365	50.546	267.031
	Sinop	389	438	695	592	438	1.121	636	680	1.613	1.375	2.471	2.045	12.492
	Tokat	5.313	3.013	3.265	2.770	2.795	5.869	8.856	7.167	8.185	6.665	9.284	11.125	74.308
	Zonguldak	4.766	5.337	8.850	7.007	2.734	7.433	6.657	6.443	7.262	9.501	12.933	10.519	89.440
	Artvin	430	440	1.451	1.120	1.044	5.245	4.875	3.292	4.323	5.249	2.981	2.421	32.871
	Giresun	3.628	3.222	4.782	3.934	2.251	5.201	3.279	2.612	2.957	3.041	3.203	2.814	40.924
	Gümüşhane	799	490	1.024	435	356	1.459	713	1.452	1.854	1.453	1.282	984	12.301
	Ordu	5.921	4.543	6.802	6.229	3.361	8.046	4.950	12.122	6.973	4.804	5.516	6.535	75.803
	Rize	2.800	2.158	4.156	3.633	3.671	7.103	6.689	8.425	9.069	7.911	7.310	7.404	70.330
Doğu Karadeniz	Trabzon	14.956	12.972	18.001	11.022	7.058	16.800	26.879	26.084	26.271	23.660	27.530	18.301	229.534
	Ağrı	2.535	1.553	2.890	2.171	1.817	4.710	3.802	3.839	4.096	4.142	3.513	4.090	39.156
	Ardahan	655	771	666	419	281	453	279	554	793	1.797	2.804	2.520	11.992
	Bayburt	425	230	546	612	431	660	312	365	468	435	635	673	5.793
	Erzincan	2.117	1.325	2.096	1.235	1.331	2.888	2.252	2.024	2.412	2.423	2.933	2.470	25.506
Kuzeydoğu Anadolu	Erzurum	6.494	5.639	10.193	10.335	12.966	16.033	10.253	16.609	12.312	12.342	17.092	19.017	149.285
	İğdir	1.888	1.288	2.992	2.414	1.076	4.602	3.273	3.140	4.511	3.688	4.242	3.070	36.184
	Kars	1.536	988	1.884	1.232	977	2.417	2.216	2.285	1.548	1.617	2.637	2.035	21.372
	Bingöl	1.486	1.425	3.464	4.450	2.133	6.702	7.957	7.865	10.928	12.659	8.437	7.786	75.293
	Bitlis	2.995	3.457	4.523	2.824	1.914	4.971	8.417	9.816	10.297	10.407	10.322	9.997	79.540
	Elazığ	7.875	4.595	6.781	10.043	7.690	13.217	7.929	10.132	9.093	8.381	17.033	14.663	117.432
	Hakkâri	2.412	1.347	1.715	1.896	1.321	3.739	4.139	4.374	5.332	4.858	5.937	5.036	42.106
	Malatya	4.097	3.861	7.132	5.988	4.177	10.984	15.496	14.695	17.434	14.104	24.520	22.584	145.071
	Muş	4.228	2.836	4.996	4.212	2.405	5.751	4.450	5.336	4.897	4.636	5.925	5.581	55.622
	Tunceli	1.033	207	850	749	448	1.057	766	492	776	573	431	224	7.606
Ortadoğu Anadolu	Van	8.625	8.277	12.246	9.934	9.575	17.005	21.054	30.596	28.293	40.333	34.355	16.439	236.732
	Adıyaman	9.127	7.720	11.989	9.629	6.813	11.495	10.199	7.942	8.562	8.526	9.590	9.209	110.801

Karşılıksız İşlemi Yapılan Çeklerin Tutarının Bankalara İbraz Edilen Toplam Çeklere Oranı (%) (1) (2015)

(Bin TL)

Bölge	İller	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Istanbul	Istanbul	2,8	2,9	4,1	3,5	3,1	3,5	3,5	3,3	3,2	3,3	3,3	3,1
Batı Marmara	Balıkesir	4,2	3,2	2,9	2,7	1,7	2,2	3,0	2,9	2,9	3,3	3,6	4,9
	Çanakkale	1,8	2,7	3,1	2,9	2,0	2,8	1,9	2,0	2,5	3,2	3,5	7,0
	Edirne	4,9	4,2	4,5	3,4	9,4	6,6	4,6	2,8	2,3	4,5	6,6	7,6
	Kırklareli	5,5	5,5	5,1	5,4	7,7	11,4	11,7	6,2	5,4	4,1	7,1	3,6
	Tekirdağ	3,5	3,5	4,4	6,3	4,2	5,3	7,8	5,0	4,6	4,5	4,1	4,3
Ege	Afyonkarahisar	2,1	3,7	2,9	3,9	6,2	5,5	5,7	5,8	3,3	4,0	5,0	4,1
	Aydın	2,0	1,8	2,3	2,4	1,8	2,6	2,8	3,3	3,4	3,7	3,3	3,7
	Denizli	1,4	2,6	3,1	2,4	2,0	1,5	1,5	2,0	2,1	1,6	2,3	2,7
	Izmir	3,0	2,5	3,4	3,8	3,5	3,7	3,0	3,3	3,3	4,2	3,6	3,5
	Kütahya	2,4	5,1	3,5	2,8	3,3	4,7	2,6	6,1	7,7	10,5	8,9	9,3
	Manisa	3,6	2,8	3,4	3,0	2,9	3,1	2,8	3,5	3,8	3,3	3,9	3,7
	Muğla	3,0	3,1	2,5	2,5	3,0	2,7	4,0	4,4	4,3	4,1	3,8	3,2
	Uşak	2,8	1,9	6,8	2,7	3,3	5,2	5,7	4,0	3,4	4,9	7,5	4,6
	Bilecik	3,9	2,5	3,2	3,0	2,6	3,6	2,9	4,4	4,5	4,8	6,1	5,6
Doğu Marmara	Bolu	3,4	2,6	3,0	2,4	1,7	2,1	1,7	1,6	1,9	3,1	2,6	3,4
	Bursa	12,0	51,9	7,5	4,5	3,5	3,6	4,0	3,5	3,8	4,4	4,2	4,4
	Düzce	5,1	6,1	5,7	6,1	5,1	4,0	6,1	5,6	4,1	4,3	3,8	4,0
	Eskişehir	5,5	2,1	3,4	3,7	2,5	2,5	2,6	3,8	3,7	4,5	5,1	5,3
	Kocaeli (Izmit)	4,1	3,7	3,3	2,7	3,3	4,2	5,7	4,4	5,6	6,3	6,3	5,2
	Sakarya (Adapazarı)	6,5	6,1	5,6	5,3	5,5	4,5	4,8	4,8	4,4	4,4	3,8	3,9
	Yalova	1,6	2,2	2,2	2,2	2,9	2,6	4,2	3,8	3,2	3,3	4,2	4,1
	Ankara	2,7	3,3	3,1	3,6	3,5	3,5	3,7	3,7	3,9	4,4	4,0	4,4
	Karaman	1,5	1,0	1,6	2,2	2,1	3,2	3,1	2,7	1,9	2,6	2,9	4,2
	Konya	2,7	2,4	2,5	2,3	2,2	2,3	2,1	2,6	3,2	6,4	4,6	3,6
Akdeniz	Adana	7,8	7,0	5,3	4,6	3,8	3,6	4,3	5,2	4,5	5,7	5,2	5,3
	Antalya	6,0	6,2	6,4	5,0	3,7	3,5	2,7	3,4	4,8	4,8	4,8	5,3
	Burdur	2,7	2,0	3,6	3,6	2,3	2,4	2,3	2,4	3,2	3,6	3,6	3,1
	Hatay (Antakya)	2,1	1,8	2,3	2,7	3,4	3,2	3,2	3,1	3,1	3,7	3,5	5,2
	Isparta	1,9	1,9	2,2	2,5	3,3	3,0	4,0	3,2	3,2	4,3	4,0	4,7
	İçel (Mersin)	3,4	18,0	9,0	7,4	5,8	4,0	3,4	3,3	4,0	3,6	4,0	4,3
	Kahramanmaraş	5,5	4,9	5,1	5,3	7,6	7,6	5,6	6,1	5,0	4,0	6,4	4,9
	Osmaniye	3,7	5,9	3,8	3,9	4,1	3,9	2,1	2,5	5,1	5,4	5,3	6,4
	Aksaray	1,8	2,5	2,0	1,9	1,9	4,0	7,1	4,7	3,5	2,7	3,1	4,0
	Orta Anadolu	Kayseri	4,4	4,0	2,5	3,5	4,0	4,3	3,8	4,1	3,8	3,6	3,6
Kırıkkale		2,3	2,1	3,6	4,9	3,4	3,5	3,9	7,8	3,2	4,2	9,3	9,8
Kırşehir		2,4	1,4	0,6	0,5	2,5	9,0	10,4	6,5	4,4	3,4	4,1	14,3
Nevşehir		2,1	1,7	2,9	3,1	1,8	2,0	1,6	2,4	2,8	3,1	2,0	3,4
Niğde		1,9	3,0	2,0	2,1	1,5	2,5	2,5	2,6	3,6	3,3	4,0	3,7
Sivas		2,4	1,9	1,1	1,4	0,8	3,6	4,3	3,9	4,3	5,0	4,7	6,4
Yozgat		1,8	2,6	1,4	2,9	1,5	3,4	2,7	2,1	2,7	3,0	2,3	2,7
Amasya		3,5	3,6	5,6	5,6	4,1	5,8	4,6	4,0	4,7	4,6	5,3	6,9
Bartın		4,3	2,7	4,1	3,1	3,0	3,2	4,5	2,5	3,3	5,4	7,1	7,3
Batı Karadeniz		Çankırı	1,0	1,3	1,5	1,3	1,0	1,7	0,9	1,5	2,3	1,8	2,4
	Çorum	1,6	2,7	2,7	2,0	2,3	3,0	2,9	2,4	3,5	5,3	3,6	4,3
	Karabük	2,0	3,1	1,7	2,2	1,3	1,0	0,9	1,0	1,0	1,2	1,4	1,3
	Kastamonu	1,7	2,0	2,2	3,3	2,9	2,5	3,0	3,4	2,5	2,4	3,3	1,4
	Samsun	3,6	3,2	3,6	3,8	4,1	4,1	4,0	3,5	4,0	4,1	3,9	8,1
	Sinop	1,2	1,5	1,5	1,7	1,8	2,1	1,5	1,5	3,7	3,8	4,5	4,5
	Tokat	6,2	3,5	2,5	2,5	3,9	3,7	6,8	5,2	5,5	5,3	5,7	7,7
	Zonguldak	3,3	3,0	3,8	3,6	1,9	2,8	3,2	3,1	3,5	5,3	5,1	4,6
	Artvin	1,5	1,7	2,9	3,0	4,3	9,1	11,7	7,5	9,3	12,4	6,1	5,5
	Doğu Karadeniz	Giresun	4,5	4,1	4,2	4,3	3,4	4,1	3,1	2,3	2,6	3,0	2,5
Gümüşhane		4,0	3,0	3,8	2,0	2,3	4,3	2,7	4,9	6,0	5,1	3,8	3,2
Ordu		4,8	3,7	3,8	4,1	3,0	3,8	3,0	7,0	3,6	2,8	2,5	3,3
Rize		2,8	2,4	2,9	3,2	4,6	4,3	5,3	6,2	6,7	6,4	4,8	5,0
Trabzon		4,3	3,8	3,5	2,7	2,4	3,0	5,9	5,4	5,4	5,4	5,0	3,8
Ağrı		3,6	2,9	2,9	3,1	3,7	3,7	3,9	3,7	3,6	3,8	2,7	3,0
Kuzeydoğu Anadolu	Ardahan	6,0	7,8	4,3	3,7	3,4	2,6	2,0	3,6	4,5	8,9	11,7	11,6
	Bayburt	4,3	2,8	4,1	5,5	4,8	3,6	2,0	2,4	2,5	2,6	2,9	3,6
	Erzincan	5,1	3,5	3,7	2,4	3,7	4,1	3,5	3,4	4,1	4,5	4,2	4,1
	Erzurum	3,3	3,1	3,6	4,8	8,1	4,9	4,0	5,9	4,6	5,1	5,1	5,8
	İğdir	5,7	4,4	5,7	5,5	3,9	6,9	6,3	6,3	8,6	7,1	6,5	4,7
	Kars	4,2	3,2	3,5	3,0	2,9	3,8	4,2	4,6	2,7	2,7	3,7	3,2
Ortadoğu Anadolu	Bingöl	3,1	3,7	5,9	9,0	5,3	8,6	12,0	11,1	13,6	17,1	10,0	9,2
	Bitlis	4,2	7,4	6,2	5,2	5,2	5,8	11,1	11,1	11,8	12,0	9,9	10,8
	Elazığ	4,4	2,7	2,8	5,0	5,4	4,5	3,4	4,2	3,8	3,9	6,0	5,6
	Hakkari	6,7	4,6	3,2	5,6	5,7	6,9	9,2	9,3	10,1	11,3	11,2	8,3
	Malatya	2,1	1,9	2,4	2,5	2,3	3,2	5,6	4,8	5,9	5,2	7,0	7,3
	Muş	7,2	6,3	6,4	6,9	5,6	5,7	5,5	6,1	4,8	4,9	5,1	5,5
	Tunceli	6,3	1,9	5,0	5,6	4,2	5,5	4,7	3,1	4,8	3,2	2,1	1,0
	Van	4,4	4,9	4,3	4,7	6,2	5,1	8,2	10,6	9,3	15,3	10,4	5,1
Güneydoğu Anadolu	Adıyaman	8,8	8,7	8,1	8,7	7,8	6,3	7,8	5,8	6,4	6,9	5,8	6,2
	Batman	8,6	9,0	6,9	5,7	6,3	7,4	8,3	5,3	4,8	5,1	4,4	4,8
	Diyarbakır	4,2	4,5	4,8	4,6	4,3	4,9	4,8	4,8	5,1	7,5	6,8	7,9
	Gaziantep	5,5	6,0	6,4	6,8	6,6	5,8	6,4	5,7	5,4	5,3	4,5	4,1
	Kilis	0,9	2,6	2,5	4,3	4,6	4,3	2,6	3,3	3,5	3,3	8,3	7,6
	Mardin	3,5	7,6	7,5	6,1	4,3	5,9	7,7	8,4	8,7	9,5	9,3	8,9
	Siirt	3,5	2,2	1,9	2,2	3,1	7,9	6,0	5,0	3,5	3,8	4,5	4,6
	Şanlıurfa	6,0	5,5	4,5	3,9	4,8	4,3	4,2	4,2	4,5	12,2	9,9	8,0
	Şırnak	5,1	3,8	3,4	4,6	5,5	4,0	3,7	4,2	6,7	6,9	4,8	6,8
	Diğer	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	56,8	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
TOPLAM		0,0	6,9	4,2	3,8	3,5	3,7	3,8	3,7	3,8	4,2	4,1	4,0

Kaynak: TBB Risk Merkezi

(1) Bankalarca TCMB ve T.B.B. Risk Merkezi'ne yapılan bildirimlere göre duyurusu yapılan karşılıksız işlemi yapılan çek adetlerini ibraz tarihine göre göstermektedir.

Karşılıksız İşlemi Yapılan Çeklerin Bankalara İbraz Edilen Toplam Çeklere Oranı (%) ⁽¹⁾ (2015)

		Adet												
Bölge	İller	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık	
İstanbul	İstanbul	3,4	3,2	3,6	3,6	3,5	3,5	3,5	3,5	3,4	3,6	3,5	3,5	
	Balikesir	2,8	2,5	2,6	2,4	1,9	2,2	2,5	2,4	2,3	2,9	3,0	3,2	
	Çanakkale	1,9	2,4	2,5	2,4	2,3	2,5	2,0	2,1	2,4	2,6	2,5	3,2	
Batı Marmara	Edirne	3,4	2,8	2,7	2,2	6,0	3,7	2,9	2,4	2,1	3,2	4,1	4,9	
	Kırklareli	3,9	3,9	3,5	3,5	4,3	7,0	6,6	4,9	3,7	3,2	3,5	2,9	
	Tekirdağ	3,1	3,1	3,3	3,9	3,4	3,5	3,7	3,5	3,0	3,2	3,3	3,3	
	Afyonkarahisar	1,4	2,0	2,2	2,6	4,6	3,4	3,4	3,5	2,8	3,4	2,9	3,6	
Ege	Aydın	1,6	1,8	2,1	2,1	1,8	1,9	2,3	2,4	2,5	2,9	2,7	2,7	
	Denizli	1,9	2,0	2,2	1,8	1,4	1,5	1,7	1,8	2,1	1,8	2,6	3,3	
	İzmir	3,0	2,8	3,0	3,8	3,5	2,9	2,8	3,1	3,0	3,5	3,5	3,4	
	Kütahya	2,3	2,3	2,3	2,4	4,5	3,0	2,8	4,2	5,0	8,4	6,2	5,4	
	Manisa	2,2	2,1	2,4	2,3	2,4	2,6	2,6	2,9	3,1	3,1	3,2	3,4	
	Muğla	2,4	2,2	2,2	2,3	2,5	2,1	2,8	3,2	3,1	3,1	2,7	2,3	
	Uşak	2,5	2,0	1,9	2,3	2,9	3,2	3,6	2,9	3,1	3,6	4,7	4,3	
Doğu Marmara	Bilecik	3,2	2,5	3,1	3,0	3,6	3,5	2,8	4,5	3,5	4,1	5,7	5,4	
	Bolu	2,8	2,4	2,3	2,3	1,8	1,9	1,5	1,6	2,0	2,7	2,5	2,8	
	Bursa	3,2	3,1	3,0	3,4	3,2	3,1	3,5	3,3	3,5	4,0	3,6	3,7	
	Düzce	4,5	4,6	4,3	4,6	5,0	3,2	3,6	4,1	3,1	3,3	3,2	3,1	
	Eskişehir	2,9	2,5	2,8	3,0	3,0	2,4	2,7	2,8	3,0	3,5	3,7	4,1	
	Kocaeli (İzmit)	3,4	3,6	3,1	3,0	3,7	3,6	4,4	4,4	4,6	4,8	4,2	4,1	
	Sakarya (Adapazarı)	4,5	4,3	4,0	3,6	3,7	3,2	3,5	3,7	3,6	4,0	3,3	3,4	
	Yalova	1,9	2,3	2,5	2,1	2,8	2,7	3,2	3,3	2,9	3,5	2,9	2,9	
Batı Anadolu	Ankara	3,0	2,9	3,2	3,6	3,5	3,3	3,4	3,2	3,5	3,9	3,8	4,1	
	Karaman	2,3	1,8	2,1	2,3	2,6	3,2	3,1	2,9	3,1	2,2	3,2	3,5	
	Konya	2,6	2,7	2,5	2,5	2,6	2,5	2,2	2,1	2,4	4,4	3,3	2,8	
Akdeniz	Adana	3,9	4,5	3,7	3,8	3,4	3,3	4,0	4,1	4,0	4,7	4,1	4,2	
	Antalya	4,3	3,9	3,4	3,0	2,9	2,8	3,1	3,2	3,7	4,0	3,6	4,1	
	Burdur	4,6	2,8	2,4	2,7	2,4	2,2	2,0	2,0	2,4	3,3	2,9	2,8	
	Hatay (Antakya)	2,1	2,0	2,4	2,3	2,9	2,8	2,7	2,8	3,1	3,5	3,3	4,4	
	Isparta	2,1	1,3	1,5	1,8	2,8	1,9	2,5	2,4	2,2	2,7	2,7	2,7	
	İçel (Mersin)	3,0	3,2	4,0	3,6	3,5	2,9	3,2	2,7	3,2	3,1	3,1	3,8	
	Kahramanmaraş	4,1	3,5	4,0	4,3	5,0	4,6	4,4	4,6	4,4	4,1	4,4	4,5	
	Osmaniye	2,9	3,2	2,7	2,8	2,7	2,8	2,3	2,5	3,6	4,0	3,7	4,7	
Orta Anadolu	Aksaray	1,6	1,7	1,6	2,0	2,8	3,4	4,5	3,9	3,0	2,5	2,5	2,7	
	Kayseri	3,6	3,4	3,4	3,5	4,0	4,1	4,1	4,3	4,0	3,3	3,8	3,6	
	Kırıkkale	2,4	2,4	2,5	2,4	3,4	2,7	3,1	2,9	2,8	3,6	3,5	6,1	
	Kırşehir	1,7	1,4	1,0	0,6	1,0	3,5	3,9	3,8	2,8	2,9	2,9	7,4	
	Nevşehir	1,9	1,4	2,0	2,1	2,3	1,7	1,5	1,4	1,6	1,5	1,3	2,0	
	Niğde	1,4	1,5	2,1	1,5	1,2	1,9	1,5	1,4	2,6	2,6	2,5	2,5	
	Sivas	1,9	1,7	1,2	1,3	1,8	2,6	3,1	2,8	3,3	3,6	3,4	4,3	
	Yozgat	2,5	2,9	2,2	2,3	2,6	2,8	2,9	2,7	3,1	2,9	3,0	2,9	
Batı Karadeniz	Amasya	2,9	3,3	3,7	4,1	3,7	3,5	4,0	4,0	3,7	3,6	3,9	4,9	
	Bartın	3,6	2,7	3,1	2,9	2,7	3,5	3,1	2,4	2,5	2,8	4,3	3,9	
	Çankırı	1,2	0,9	1,0	0,7	0,9	1,4	1,0	1,3	1,5	1,3	2,1	2,2	
	Çorum	1,8	2,2	2,3	2,2	2,3	3,1	2,9	2,5	2,3	2,7	3,8	4,6	
	Karabük	3,1	2,8	2,3	2,2	2,0	1,9	1,5	1,8	2,0	2,6	2,4	2,1	
	Kastamonu	1,4	1,4	1,6	1,8	1,5	1,8	1,7	1,6	1,2	1,5	1,2	1,3	
	Samsun	4,0	3,6	3,4	4,2	4,1	4,2	4,1	3,9	3,7	3,7	3,6	4,2	
	Sinop	1,0	1,5	1,3	1,4	1,9	1,6	1,4	1,1	2,0	2,1	2,7	2,1	
	Tokat	3,2	2,4	2,1	2,4	4,0	3,0	3,1	3,4	2,9	3,5	3,4	3,9	
	Zonguldak	3,1	3,1	3,2	3,8	3,4	2,8	3,1	3,1	3,4	4,7	3,6	3,9	
Doğu Karadeniz	Artvin	1,5	2,1	2,4	2,9	2,5	4,0	4,3	3,6	3,5	3,7	3,2	2,1	
	Giresun	3,5	3,1	3,1	3,2	2,6	3,1	2,8	2,3	2,3	2,7	2,3	2,3	
	Gümüşhane	2,4	1,5	2,3	1,7	2,3	2,2	2,0	2,4	2,4	2,5	2,1	2,1	
	Ordu	4,0	3,1	3,3	3,5	2,7	3,6	2,8	3,3	2,9	2,4	2,3	2,1	
	Rize	2,3	2,3	2,4	2,6	3,5	2,9	3,5	3,6	3,3	3,8	3,0	3,0	
Kuzeydoğu Anadolu	Trabzon	3,3	2,6	2,8	2,4	2,2	2,5	4,6	3,9	3,7	3,9	3,5	3,0	
	Ağrı	2,5	2,1	2,3	2,5	2,6	2,9	2,8	3,0	3,3	2,7	2,8	2,9	
	Ardahan	3,0	3,8	3,3	3,3	2,0	3,4	3,4	3,7	3,5	5,1	6,0	5,4	
	Bayburt	3,8	2,9	2,9	3,4	4,1	2,7	2,3	3,0	2,4	2,7	2,9	3,6	
	Erzincan	3,0	3,5	3,2	1,9	1,9	2,8	2,7	3,1	3,6	3,0	4,4	3,6	
	Erzurum	2,3	2,6	3,0	3,7	4,0	3,5	3,7	3,5	3,4	4,2	4,0	3,9	
	İğdır	3,9	3,2	3,7	3,8	4,0	4,4	5,2	4,9	5,9	5,7	5,0	4,1	
	Kars	2,1	2,8	1,9	2,3	2,4	1,9	2,2	2,4	1,9	2,1	2,3	1,9	
	Ortadoğu Anadolu	Bingöl	2,5	2,8	3,3	5,2	4,5	5,7	7,1	6,2	7,8	8,9	6,3	6,4
		Bitlis	3,3	3,8	3,4	3,3	4,5	3,5	5,1	6,8	5,5	6,3	5,2	5,4
Elazığ		2,8	2,5	3,0	4,0	4,4	3,6	3,7	3,8	3,7	3,4	4,9	4,5	
Hakkari		5,6	4,5	5,0	5,0	5,9	7,2	8,4	10,3	10,3	9,7	8,7	8,1	
Malatya		2,1	2,1	2,3	2,7	2,4	2,9	3,4	3,2	3,7	4,1	4,6	5,0	
Muş		5,0	3,7	3,7	4,1	4,1	3,6	3,4	4,0	3,7	3,2	3,9	3,4	
Tunceli		4,2	1,9	3,3	4,6	3,3	3,4	2,8	2,8	3,0	2,6	1,6	1,3	
Van		3,1	3,5	3,8	3,6	3,8	3,6	4,0	5,0	5,4	6,2	4,9	4,2	
Güneydoğu Anadolu	Adıyaman	6,1	5,8	5,8	6,1	5,2	4,3	4,8	4,4	4,4	4,9	4,3	4,7	
	Batman	5,6	4,5	4,5	4,0	4,0	4,6	4,9	3,9	3,6	4,8	4,1	3,8	
	Diyarbakır	3,9	3,7	4,2	4,0	3,9	4,2	4,4	4,6	5,2	5,6	6,2	6,8	
	Gaziantep	5,4	5,4	5,2	5,4	5,8	5,1	5,2	5,0	4,7	4,5	4,4	4,6	
	Kilis	1,0	1,8	1,6	2,3	2,1	2,8	2,2	2,9	2,3	2,4	4,9	5,2	
	Mardin	3,3	6,4	5,2	4,5	3,8	4,2	4,8	5,2	5,5	5,9	5,6	6,2	
	Siirt	2,2	1,6	1,4	1,7	1,6	4,0	3,7	3,7	3,7	3,3	3,8	3,8	
	Şanlıurfa	4,7	4,2	3,6	3,3	4,0	3,2	3,1	3,3	3,6	5,0	4,4	4,2	
Şırnak	3,1	3,5	2,9	3,0	3,2	2,4	2,5	3,1	5,0	5,0	3,6	4,6		
TOPLAM		0,0	3,1	3,2	3,4	3,4	3,2	3,4	3,4	3,4	3,7	3,6	3,7	

Kaynak: TBB Risk Merkezi

(1): Bankalarca TCMB ve T.B.B. Risk Merkezi'ne yapılan bildirimlere göre duyurusu yapılan karşılıksız işlemi yapılan çek adetlerini ibraz tarihine göre göstermektedir.

Protesto Edilen Senet Adedinin Dağılımı

İller	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
İstanbul	144.849	138.236	142.825	-4,6	3,3
Ankara	75.051	73.636	74.530	-1,9	1,2
İzmir	43.347	43.406	44.232	0,1	1,9
Konya	33.869	34.941	38.797	3,2	11,0
Antalya	33.373	32.993	34.967	-1,1	6,0
Bursa	29.867	28.339	29.890	-5,1	5,5
Gaziantep	14.443	13.984	16.925	-3,2	21,0
Adana	14.061	13.590	15.375	-3,3	13,1
Kayseri	14.042	13.571	15.290	-3,4	12,7
Samsun	13.939	13.488	14.585	-3,2	8,1
Kocaeli (İzmit)	13.517	13.248	13.893	-2,0	4,9
İçel (Mersin)	12.417	12.916	13.305	4,0	3,0
Muğla	12.383	12.908	13.013	4,2	0,8
Balıkesir	11.542	11.888	12.533	3,0	5,4
Manisa	11.226	11.207	12.057	-0,2	7,6
Denizli	10.252	9.583	9.433	-6,5	-1,6
Aydın	8.301	8.563	9.061	3,2	5,8
Sakarya (Adapazarı)	8.265	8.266	8.752	0,0	5,9
Hatay (Antakya)	7.685	7.456	8.143	-3,0	9,2
Trabzon	7.256	7.368	7.423	1,5	0,7
Ordu	6.603	6.923	7.040	4,8	1,7
Eskişehir	6.476	6.645	7.000	2,6	5,3
Kahramanmaraş	6.428	6.300	6.659	-2,0	5,7
Tekirdağ	5.973	6.169	6.581	3,3	6,7
Şanlıurfa	5.723	6.140	6.410	7,3	4,4
Erzurum	5.607	5.907	6.190	5,4	4,8
Diyarbakır	5.582	5.643	5.790	1,1	2,6
Afyonkarahisar	5.485	5.589	5.651	1,9	1,1
Çanakkale	5.400	5.249	5.286	-2,8	0,7
Zonguldak	5.120	5.199	5.016	1,5	-3,5
Van	4.959	5.190	4.961	4,7	-4,4
Çorum	4.914	4.860	4.891	-1,1	0,6
Malatya	4.737	4.764	4.646	0,6	-2,5
Tokat	4.447	4.446	4.481	0,0	0,8
Isparta	4.387	4.060	4.327	-7,5	6,6
Uşak	4.291	3.779	4.099	-11,9	8,5
Amasya	4.052	3.684	4.024	-9,1	9,2
Düzce	3.650	3.624	4.014	-0,7	10,8
Edirne	3.630	3.564	3.763	-1,8	5,6
Giresun	3.574	3.549	3.672	-0,7	3,5
Sivas	3.538	3.489	3.581	-1,4	2,6
Kütahya	3.506	3.281	3.497	-6,4	6,6
Rize	3.443	3.238	3.456	-6,0	6,7
Bolu	3.331	3.185	3.439	-4,4	8,0
Aksaray	3.279	3.142	3.379	-4,2	7,5
Yozgat	3.273	3.135	3.211	-4,2	2,4
Elazığ	3.269	3.049	3.135	-6,7	2,8
Osmaniye	3.021	2.995	3.022	-0,9	0,9
Karaman	2.969	2.820	2.968	-5,0	5,2
Nevşehir	2.821	2.811	2.844	-0,4	1,2
Kırklareli	2.691	2.666	2.746	-0,9	3,0
Burdur	2.611	2.635	2.556	0,9	-3,0
Kastamonu	2.410	2.494	2.391	3,5	-4,1
Mardin	2.204	2.201	2.344	-0,1	6,5
Niğde	2.126	2.116	2.289	-0,5	8,2

Protesto Edilen Senet Adedinin Dağılımı

İller	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
Adıyaman	2.117	2.085	2.272	-1,5	9,0
Kırıkkale	2.112	2.023	2.214	-4,2	9,4
Artvin	2.095	2.010	2.055	-4,1	2,2
Yalova	1.960	1.959	1.953	-0,1	-0,3
Kırşehir	1.944	1.854	1.949	-4,6	5,1
Karabük	1.933	1.839	1.838	-4,9	-0,1
Batman	1.883	1.740	1.760	-7,6	1,1
Muş	1.743	1.715	1.648	-1,6	-3,9
Erzincan	1.735	1.665	1.644	-4,0	-1,3
Sinop	1.564	1.500	1.622	-4,1	8,1
Bilecik	1.486	1.405	1.587	-5,5	13,0
Bartın	1.470	1.381	1.558	-6,1	12,8
Ağrı	1.425	1.356	1.461	-4,8	7,7
Kars	1.338	1.221	1.412	-8,7	15,6
Çankırı	1.226	1.136	1.138	-7,3	0,2
Hakkari	1.110	1.026	1.030	-7,6	0,4
Ardahan	1.037	951	1.016	-8,3	6,8
Şırnak	884	913	1.002	3,3	9,7
Bitlis	874	910	967	4,1	6,3
Bingöl	848	873	928	2,9	6,3
Gümüşhane	765	727	892	-5,0	22,7
İğdır	762	679	668	-10,9	-1,6
Kilis	493	506	546	2,6	7,9
Bayburt	450	429	480	-4,7	11,9
Siirt	359	389	334	8,4	-14,1
Tunceli	128	238	265	85,9	11,3
Toplam	698.956	686.658	718.627	-1,8	4,7
Global Toplam (*)	392.950	317.348	281.093	-19,2	-11,4
Genel Toplam	1.091.906	1.004.006	999.720	-8,1	-0,4

Kaynak: TBB Risk Merkezi.

(*) Senet bazı asgari bildirim limiti 2.000 TL olup, bunun altındaki tutarlar toplu olarak bildirilmektedir.

Protesto Edilen Senet Tutarlarının Dağılımı

(Bin TL)

İller	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
İstanbul	1.946.510	2.120.984	2.615.236	9,0	23,3
Ankara	897.824	1.081.270	1.467.288	20,4	35,7
İzmir	462.816	510.581	571.788	10,3	12,0
Konya	334.429	344.397	404.417	3,0	17,4
Antalya	245.297	289.115	400.781	17,9	38,6
Bursa	238.035	284.738	381.348	19,6	33,9
Gaziantep	175.551	245.252	267.190	39,7	8,9
Adana	154.315	190.780	223.758	23,6	17,3
Kayseri	134.707	164.399	214.085	22,0	30,2
Samsun	127.161	148.889	193.926	17,1	30,2
Kocaeli (İzmit)	121.736	143.715	184.686	18,1	28,5
İçel (Mersin)	115.258	121.111	173.200	5,1	43,0
Muğla	104.220	110.843	143.653	6,4	29,6
Balıkesir	99.814	99.690	135.091	-0,1	35,5
Manisa	89.646	97.996	118.745	9,3	21,2
Denizli	83.825	93.643	113.475	11,7	21,2
Aydın	78.024	84.548	110.949	8,4	31,2
Sakarya (Adapazarı)	75.297	77.432	99.611	2,8	28,6
Hatay (Antakya)	66.888	74.015	97.660	10,7	31,9
Trabzon	61.982	69.764	85.288	12,6	22,3
Ordu	61.614	66.769	83.287	8,4	24,7
Eskişehir	57.759	64.482	82.872	11,6	28,5
Kahramanmaraş	56.379	63.878	74.455	13,3	16,6
Tekirdağ	55.560	63.859	70.794	14,9	10,9
Şanlıurfa	53.150	62.687	70.771	17,9	12,9
Erzurum	51.913	60.090	70.577	15,8	17,5
Diyarbakır	50.080	59.622	64.070	19,1	7,5
Afyonkarahisar	48.718	53.440	61.311	9,7	14,7
Çanakkale	42.101	50.410	46.740	19,7	-7,3
Zonguldak	40.588	40.618	44.162	0,1	8,7
Van	37.693	40.438	44.103	7,3	9,1
Çorum	36.669	39.878	43.335	8,8	8,7
Malatya	36.114	36.133	43.116	0,1	19,3
Tokat	36.113	34.154	41.883	-5,4	22,6
Isparta	34.451	32.373	41.439	-6,0	28,0
Uşak	32.894	32.308	39.464	-1,8	22,1
Amasya	30.886	32.154	39.233	4,1	22,0
Düzce	30.701	29.512	38.232	-3,9	29,6
Edirne	30.456	27.906	36.839	-8,4	32,0
Giresun	28.243	27.345	34.806	-3,2	27,3
Sivas	27.101	27.194	33.324	0,3	22,5
Kütahya	26.504	27.102	32.479	2,3	19,8
Rize	25.486	27.031	29.078	6,1	7,6
Bolu	25.096	26.592	28.406	6,0	6,8
Aksaray	23.810	26.067	28.287	9,5	8,5
Yozgat	23.461	26.030	27.662	10,9	6,3
Elazığ	23.305	25.834	27.017	10,9	4,6
Osmaniye	23.074	25.042	26.901	8,5	7,4
Karaman	22.954	24.040	26.051	4,7	8,4
Nevşehir	22.568	21.920	25.583	-2,9	16,7

Protesto Edilen Senet Tutarlarının Dağılımı

(Bin TL)

İller	2013	2014	2015	Değişim (%)	
				2014	2015
Kırklareli	22.152	21.735	24.336	-1,9	12,0
Burdur	21.836	21.317	23.853	-2,4	11,9
Kastamonu	20.925	21.046	23.571	0,6	12,0
Mardin	20.176	19.945	23.452	-1,1	17,6
Niğde	19.664	19.429	22.242	-1,2	14,5
Adıyaman	19.093	19.200	21.478	0,6	11,9
Kırıkkale	18.919	18.899	20.281	-0,1	7,3
Artvin	18.840	17.911	19.292	-4,9	7,7
Yalova	18.822	17.556	16.113	-6,7	-8,2
Kırşehir	17.981	17.054	15.770	-5,2	-7,5
Karabük	17.472	14.408	15.679	-17,5	8,8
Batman	16.272	13.008	15.520	-20,1	19,3
Muş	15.960	12.749	15.229	-20,1	19,5
Erzincan	15.307	12.489	14.782	-18,4	18,4
Sinop	13.457	12.454	13.455	-7,5	8,0
Bilecik	13.372	11.020	11.963	-17,6	8,6
Bartın	12.246	10.763	11.930	-12,1	10,8
Ağrı	11.609	9.465	11.676	-18,5	23,4
Kars	10.293	9.083	11.467	-11,8	26,3
Çankırı	9.882	8.838	10.773	-10,6	21,9
Hakkari	9.158	8.646	10.471	-5,6	21,1
Ardahan	9.017	8.506	10.285	-5,7	20,9
Şırnak	7.785	7.897	9.164	1,4	16,0
Bitlis	7.502	7.230	9.136	-3,6	26,4
Bingöl	6.921	6.768	8.881	-2,2	31,2
Gümüşhane	6.097	6.742	8.311	10,6	23,3
Iğdır	5.125	6.546	6.170	27,7	-5,7
Kilis	4.998	5.086	6.080	1,8	19,5
Bayburt	4.074	3.969	5.369	-2,6	35,3
Siirt	2.538	2.875	3.368	13,3	17,1
Tunceli	1.200	1.749	1.619	45,8	-7,4
Toplam	7.107.473	7.902.453	9.780.166	11,2	23,8
Global Toplam (*)	386.753	318.567	300.513	-17,6	-5,7
Genel Toplam	7.494.227	8.221.021	10.080.680	9,7	22,6

Kaynak: TBB Risk Merkezi.

(*) Senet bazı asgari bildirim limiti 2.000 TL olup, bunun altındaki tutarlar toplu olarak bildirilmektedir.

İller İtibarıyla Mevduat Miktarları (2015)

Şehir	Tasarruf Mevduatı	Tasarruf Mevduatı (TL)	Tasarruf Mevduatı (DTH)	Diğer Mevduat	Diğer Mevduat (TL)	Diğer Mevduat (DTH)	Toplam Mevduat
ADANA	13.692.725	10.579.031	3.113.694	3.693.247	2.538.480	1.154.767	17.385.972
ADYAMAN	1.107.766	814.232	293.534	449.288	400.643	48.645	1.557.054
AFYONKARAHISAR	3.299.332	1.984.720	1.314.612	1.034.800	807.387	227.413	4.334.132
AĞRI	564.065	430.688	133.377	420.933	394.665	26.268	984.998
AKSARAY	2.518.626	1.084.511	1.434.115	519.156	441.329	77.827	3.037.782
AMASYA	1.208.050	811.651	396.399	315.139	284.062	31.077	1.523.189
ANKARA	68.589.034	43.742.304	24.846.730	114.424.975	77.632.346	36.792.629	183.014.009
ANTALYA	21.659.674	14.467.562	7.192.112	6.749.840	3.530.242	3.219.598	28.409.514
ARDAHAN	248.887	202.351	46.536	111.872	108.629	3.243	360.759
ARTVIN	760.863	584.817	176.046	261.229	236.486	24.743	1.022.092
AYDIN	8.234.960	5.911.494	2.323.466	1.590.110	1.178.166	411.944	9.825.070
BALIKESİR	8.909.183	6.309.303	2.599.880	1.579.055	1.261.027	318.028	10.488.238
BARTIN	1.213.264	800.606	142.658	200.766	183.508	17.258	1.414.030
BATMAN	1.036.543	777.749	258.794	555.285	495.915	59.370	1.591.828
BAYBURT	201.619	109.438	92.181	204.410	108.946	95.464	406.029
BİLEÇİK	742.208	577.250	164.958	317.915	281.683	36.232	1.060.123
BİNGÖL	529.590	332.722	196.868	263.212	254.044	9.168	792.802
BITLİS	352.582	76.187	76.395	325.894	284.086	41.808	678.476
BOLU	1.501.349	1.093.428	407.921	355.148	293.316	61.832	1.856.497
BURDUR	1.533.870	1.030.534	503.336	412.415	267.930	144.485	1.946.285
BURSA	21.729.920	14.529.921	7.199.999	8.539.407	4.750.689	3.788.718	30.269.327
ÇANAKKALE	3.187.631	2.553.439	634.192	849.264	779.613	69.651	4.036.895
ÇANKIRI	673.921	489.133	184.788	263.448	247.889	15.559	937.369
ÇORUM	2.305.719	1.407.502	898.217	658.611	554.155	104.456	2.964.330
DENİZLİ	8.009.515	5.248.457	2.761.058	2.572.733	1.525.620	1.047.113	10.582.248
DIYARBAKIR	2.953.876	2.246.402	707.474	1.196.219	1.066.987	129.232	4.150.095
DÜZCE	1.240.949	839.563	401.386	455.616	347.784	107.832	1.696.565
EDİRNE	2.966.651	2.271.992	694.659	799.218	546.753	252.465	3.765.869
ELAZIĞ	2.353.033	1.439.457	913.576	643.142	567.646	75.496	2.996.175
ERZİNCAN	1.179.799	741.882	437.917	272.888	253.615	19.273	1.452.687
ERZURUM	1.603.588	1.133.890	469.698	877.521	768.906	108.615	2.481.109
ESKİŞEHİR	6.221.434	4.294.097	1.927.337	2.394.776	2.002.255	392.521	8.616.210
GAZİANTEP	5.505.614	3.469.420	2.036.194	4.440.864	1.972.214	2.468.650	9.946.478
GİRESUN	2.270.201	1.484.578	785.623	468.481	387.630	80.851	2.738.682
GÜMÜŞHANE	464.563	282.478	182.085	140.644	136.722	3.922	605.207
HAKKARİ	241.002	202.217	38.785	449.079	434.351	14.728	690.081
HATAY	8.574.153	4.817.155	3.756.998	2.042.154	1.177.789	864.365	10.616.307
İĞDIR	539.388	293.061	246.327	131.963	108.150	23.813	671.351
İSPARTA	2.981.742	1.990.829	990.913	608.397	532.585	75.812	3.590.139
İSTANBUL	309.656.960	165.521.475	144.135.485	235.681.406	123.403.875	112.277.531	545.338.366
İZMİR	50.023.032	34.761.801	15.261.231	14.627.376	8.735.637	5.891.739	64.650.408
KAHRAMANMARAŞ	3.052.553	1.708.765	1.343.788	1.114.804	729.941	384.863	4.167.357
KARABÜK	1.112.756	866.957	245.799	622.192	364.577	257.615	1.734.948
KARAMAN	1.414.149	800.080	614.069	479.299	297.936	181.363	1.893.448
KARS	696.120	539.084	157.036	328.845	305.324	23.521	1.024.965
KASTAMONU	1.499.381	1.155.871	343.510	829.659	339.421	490.238	2.329.040
KAYSERİ	7.780.597	3.890.886	3.889.711	3.242.606	2.110.704	1.131.902	11.023.203
KIRIKKALE	947.350	691.310	256.040	270.690	253.760	16.930	1.218.040
KIRKLARELİ	2.705.075	2.075.780	629.295	522.851	437.372	85.479	3.227.926
KİRŞEHİR	1.473.810	692.425	781.385	372.263	332.957	39.306	1.846.073
KİLİS	204.082	131.333	72.749	190.828	177.426	13.402	394.910
KOCAELİ	11.042.777	7.641.158	3.401.619	9.505.247	5.407.196	4.098.051	20.548.024
KONYA	9.785.231	6.028.736	3.756.495	4.048.834	2.954.711	1.094.123	13.834.065
KÜTAHYA	2.197.210	1.238.209	959.001	695.481	549.264	146.217	2.892.691
MALATYA	3.026.230	2.018.825	1.007.405	739.668	563.297	176.371	3.765.898
MANİSA	6.174.820	4.891.582	1.283.238	2.190.327	1.412.813	777.514	8.365.147
MARDİN	1.052.023	630.906	421.117	593.612	500.635	92.977	1.645.635
MERSİN	10.789.515	7.923.222	2.866.293	2.968.127	1.637.493	1.330.634	13.757.642
MUĞLA	11.419.779	8.072.135	3.347.644	1.883.121	1.250.940	632.181	13.302.900
MUŞ	399.837	286.829	113.008	299.791	281.733	18.058	699.628
NEVŞEHİR	2.026.982	860.560	1.166.422	418.617	354.533	64.084	2.445.599
NİĞDE	1.204.324	859.678	344.646	372.257	329.901	42.356	1.576.581
ORDU	2.931.037	2.106.611	824.426	584.756	507.832	76.924	3.515.793
OSMANIYE	1.164.479	928.873	235.606	425.929	390.333	35.596	1.590.408
RİZE	1.514.120	1.063.590	450.530	483.411	443.201	40.210	1.997.531
SAKARYA	4.461.076	2.795.181	1.665.895	1.424.036	1.006.186	417.850	5.885.112
SAMSUN	5.976.518	4.038.630	1.937.888	1.574.865	1.272.537	302.328	7.551.383
SİİRT	463.615	369.341	94.274	398.496	355.638	42.858	862.111
SİNOP	1.039.677	708.663	331.014	256.508	233.922	22.586	1.296.185
SİVAS	3.238.136	1.917.342	1.320.794	838.617	670.560	168.057	4.076.753
ŞANLIURFA	1.989.723	1.562.018	427.705	984.854	904.873	79.981	2.974.577
ŞİRNAK	425.625	299.727	125.898	580.297	471.225	109.072	1.005.922
TEKİRDAĞ	5.895.633	4.424.736	1.470.897	1.811.898	1.135.466	676.432	7.707.531
TOKAT	1.600.256	1.136.491	463.765	458.056	420.946	37.110	2.058.312
TRABZON	5.639.132	3.481.521	2.157.611	1.200.577	938.127	262.450	6.839.709
TUNCELİ	729.533	475.448	254.085	138.359	131.261	7.098	867.892
UŞAK	3.064.124	1.690.739	1.373.385	497.817	410.348	87.469	3.561.941
VAN	1.402.119	1.136.423	265.696	602.501	559.782	42.719	2.004.620
YALOVA	1.966.545	1.244.887	721.658	542.742	394.493	148.249	2.509.287
YOZGAT	1.846.491	852.713	993.778	372.768	333.792	38.976	2.219.259
YURT DIŞI	40.962.557	9.738.123	31.224.434	43.047.530	3.302.070	39.745.460	84.010.087
ZONGULDAK	4.727.654	3.186.459	1.541.195	1.424.419	1.043.226	381.193	6.152.073

Kaynak: BDDK.

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrınakdi Krediler
ADANA	SEKTÖR	30.406.852	28.681.732	1.725.120	4.782.881
	KALKINMA VE YATIRIM	950.492	944.242	6.250	18.569
	KATILIM	1.437.381	1.377.941	59.440	482.232
	MEVDUAT	28.018.979	26.359.549	1.659.430	4.282.080
	KAMU	10.964.640	10.591.638	373.002	1.286.822
	YABANCI	8.244.337	7.616.523	627.814	1.588.374
	YERLİ ÖZEL	11.197.875	10.473.571	724.304	1.907.685
ADIYAMAN	YERLİ ÖZEL	1.166.725	1.132.378	34.347	155.697
	YABANCI	792.610	751.057	41.553	131.913
	KAMU	1.528.040	1.500.499	27.541	149.759
	MEVDUAT	3.132.871	3.036.831	96.040	365.890
	KATILIM	181.715	174.418	7.297	67.934
	KALKINMA VE YATIRIM	172.789	172.685	104	3.545
	SEKTÖR	3.487.375	3.383.934	103.441	437.369
AFYONKARAHİSAR	SEKTÖR	6.284.222	6.075.837	208.385	456.657
	KALKINMA VE YATIRIM	187.438	186.993	445	5.889
	KATILIM	234.434	224.208	10.226	56.130
	MEVDUAT	5.862.350	5.664.636	197.714	394.638
	KAMU	3.013.154	2.940.625	72.529	131.401
	YABANCI	1.308.098	1.237.135	70.963	107.302
	YERLİ ÖZEL	1.962.970	1.898.077	64.893	217.954
AĞRI	YERLİ ÖZEL	399.422	386.430	12.992	88.910
	YABANCI	340.717	327.152	13.565	78.431
	KAMU	973.107	958.920	14.187	111.233
	MEVDUAT	1.571.379	1.532.750	38.629	233.627
	KATILIM	65.861	63.810	2.051	27.516
	KALKINMA VE YATIRIM	76.006	75.942	64	17.431
	SEKTÖR	1.713.246	1.672.502	40.744	278.574
AKSARAY	SEKTÖR	2.802.224	2.709.006	93.218	369.924
	KALKINMA VE YATIRIM	79.844	79.761	83	585
	KATILIM	149.717	146.247	3.470	28.532
	MEVDUAT	2.572.663	2.482.998	89.665	340.807
	KAMU	1.375.353	1.355.864	19.489	123.814
	YABANCI	653.067	614.997	38.070	63.117
	YERLİ ÖZEL	773.804	738.145	35.659	182.993
AMASYA	YERLİ ÖZEL	1.168.540	1.125.312	43.228	97.199
	YABANCI	635.315	611.293	24.022	54.030
	KAMU	1.482.957	1.449.508	33.449	73.761
	MEVDUAT	3.097.454	2.997.923	99.531	206.055
	KATILIM	104.479	103.641	838	17.952
	KALKINMA VE YATIRIM	84.879	84.549	330	983
	SEKTÖR	3.286.812	3.186.113	100.699	224.990
ANKARA	SEKTÖR	199.412.022	192.465.533	6.946.489	100.849.624
	KALKINMA VE YATIRIM	7.711.573	7.649.385	62.188	1.044.806
	KATILIM	5.842.104	5.135.252	706.852	6.241.119
	MEVDUAT	185.858.345	179.680.896	6.177.449	93.563.699
	KAMU	71.950.236	69.042.940	2.907.296	42.513.225
	YABANCI	49.877.594	48.084.478	1.793.116	24.238.121
	YERLİ ÖZEL	77.584.192	75.338.115	2.246.077	34.098.278
ANTALYA	YERLİ ÖZEL	18.306.646	17.529.305	777.341	2.392.841
	YABANCI	14.087.399	13.384.864	702.535	1.846.976
	KAMU	21.223.546	20.739.741	483.805	1.146.761
	MEVDUAT	50.317.336	48.480.848	1.836.488	4.657.714
	KATILIM	1.779.655	1.655.102	124.553	631.417
	KALKINMA VE YATIRIM	1.520.600	1.517.960	2.640	97.447
	SEKTÖR	53.617.591	51.653.910	1.963.681	5.386.578
ARDAHAN	SEKTÖR	709.829	697.648	12.181	39.217
	KALKINMA VE YATIRIM	23.535	23.406	129	247
	KATILIM	4.198	4.164	34	117
	MEVDUAT	682.096	670.078	12.018	38.853
	KAMU	513.293	506.029	7.264	25.068
	YABANCI	86.733	84.508	2.225	1.902
	YERLİ ÖZEL	109.803	107.111	2.692	12.247
ARTVİN	YERLİ ÖZEL	577.897	565.880	12.017	40.233
	YABANCI	154.271	145.587	8.684	16.493
	KAMU	804.479	785.075	19.404	27.809
	MEVDUAT	1.501.870	1.462.060	39.810	74.934
	KATILIM	8.468	8.354	114	6.825
	KALKINMA VE YATIRIM	26.309	26.128	181	2.776
	SEKTÖR	1.536.647	1.496.542	40.105	84.535
AYDIN	SEKTÖR	13.079.669	12.545.217	534.452	868.090
	KALKINMA VE YATIRIM	576.029	574.670	1.359	19.106
	KATILIM	240.974	217.242	23.732	85.605
	MEVDUAT	12.262.666	11.753.305	509.361	763.379
	KAMU	5.471.573	5.345.429	126.144	281.683
	YABANCI	3.398.311	3.137.440	260.871	310.810
	YERLİ ÖZEL	4.209.785	4.062.348	147.437	275.597
BALIKESİR	YERLİ ÖZEL	5.363.331	5.201.201	162.130	550.768
	YABANCI	3.009.361	2.828.882	180.479	444.029
	KAMU	5.189.479	5.096.700	92.779	322.952
	MEVDUAT	12.794.908	12.395.780	399.128	1.190.918
	KATILIM	304.407	277.859	26.548	104.275
	KALKINMA VE YATIRIM	462.856	453.144	9.712	22.556
	SEKTÖR	13.562.171	13.126.783	435.388	1.317.749

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrinakdi Krediler
BARTIN	SEKTÖR	1.650.427	1.580.508	69.919	140.409
	KALKINMA VE YATIRIM	52.822	52.464	358	247
	KATILIM	48.125	47.505	620	11.274
	MEVDUAT	1.549.480	1.480.539	68.941	128.888
	KAMU	685.512	660.003	25.509	41.901
	YABANCI	390.128	368.005	22.123	38.577
	YERLİ ÖZEL	574.787	552.500	22.287	59.931
BATMAN	YERLİ ÖZEL	1.232.220	1.173.281	58.939	241.425
	YABANCI	904.564	854.755	49.809	420.510
	KAMU	874.303	828.762	45.541	93.048
	MEVDUAT	2.549.216	2.420.896	128.320	529.527
	KATILIM	325.782	308.826	16.956	224.975
	KALKINMA VE YATIRIM	136.089	127.076	9.013	481
	SEKTÖR	3.011.087	2.856.798	154.289	754.983
BAYBURT	SEKTÖR	496.070	485.574	10.496	36.373
	KALKINMA VE YATIRIM	52.713	52.710	3	0
	KATILIM	26.819	26.810	9	673
	MEVDUAT	416.538	406.054	10.484	35.700
	KAMU	270.798	265.477	5.321	13.938
	YABANCI	101.937	99.803	2.134	9.633
	YERLİ ÖZEL	123.335	120.294	3.041	12.802
BİLECİK	YERLİ ÖZEL	706.343	687.206	19.137	27.723
	YABANCI	569.398	532.839	36.559	26.028
	KAMU	1.037.477	1.008.174	29.303	45.011
	MEVDUAT	2.169.611	2.092.693	76.918	90.353
	KATILIM	74.329	66.656	7.673	8.409
	KALKINMA VE YATIRIM	69.278	68.870	408	0
	SEKTÖR	2.313.218	2.228.219	84.999	98.762
BİNGÖL	SEKTÖR	979.760	948.691	31.069	202.768
	KALKINMA VE YATIRIM	117.032	117.010	22	226
	KATILIM	38.749	35.360	3.389	41.567
	MEVDUAT	823.979	796.321	27.658	160.975
	KAMU	666.494	653.227	13.267	91.488
	YABANCI	158.969	148.825	10.144	63.496
	YERLİ ÖZEL	154.297	146.639	7.658	47.784
BİTLİS	YERLİ ÖZEL	342.159	331.698	10.461	255.019
	YABANCI	238.497	227.680	10.817	247.532
	KAMU	944.255	926.360	17.895	152.912
	MEVDUAT	1.390.223	1.355.126	35.097	525.887
	KATILIM	59.099	55.061	4.038	127.058
	KALKINMA VE YATIRIM	75.589	75.551	38	2.518
	SEKTÖR	1.524.911	1.485.738	39.173	655.463
BOLU	SEKTÖR	3.420.960	3.322.077	98.883	355.118
	KALKINMA VE YATIRIM	202.655	202.340	315	3.609
	KATILIM	244.439	238.904	5.535	57.825
	MEVDUAT	2.973.866	2.880.833	93.033	293.684
	KAMU	1.493.254	1.460.730	32.524	108.597
	YABANCI	943.816	908.297	35.519	164.748
	YERLİ ÖZEL	983.890	953.050	30.840	81.773
BURDUR	YERLİ ÖZEL	915.289	889.339	25.950	99.294
	YABANCI	552.676	523.519	29.157	76.830
	KAMU	1.239.182	1.213.882	25.300	66.929
	MEVDUAT	2.545.125	2.468.004	77.121	214.854
	KATILIM	58.877	55.784	3.093	27.444
	KALKINMA VE YATIRIM	103.145	102.952	193	755
	SEKTÖR	2.707.147	2.626.740	80.407	243.053
BURSA	SEKTÖR	47.680.223	46.504.518	1.175.705	8.631.305
	KALKINMA VE YATIRIM	2.960.450	2.952.945	7.505	65.756
	KATILIM	2.583.943	2.511.077	72.866	813.692
	MEVDUAT	42.135.830	41.040.496	1.095.334	7.751.857
	KAMU	15.037.555	14.811.146	226.409	2.519.080
	YABANCI	14.759.736	14.270.625	489.111	2.881.672
	YERLİ ÖZEL	17.882.932	17.422.747	460.185	3.230.553
ÇANAKKALE	YERLİ ÖZEL	1.875.432	1.818.778	56.654	184.636
	YABANCI	1.103.248	1.057.572	45.676	91.329
	KAMU	2.529.751	2.492.556	37.195	99.141
	MEVDUAT	5.218.693	5.084.257	134.436	301.754
	KATILIM	93.752	88.998	4.754	53.536
	KALKINMA VE YATIRIM	195.986	195.651	335	19.816
	SEKTÖR	5.508.431	5.368.906	139.525	375.106
ÇANKIRI	SEKTÖR	1.699.309	1.667.936	31.373	106.517
	KALKINMA VE YATIRIM	49.132	48.855	277	426
	KATILIM	77.187	76.803	384	19.603
	MEVDUAT	1.572.990	1.542.278	30.712	86.488
	KAMU	968.165	954.763	13.402	33.512
	YABANCI	306.355	295.235	11.120	27.227
	YERLİ ÖZEL	424.789	417.938	6.851	45.778
ÇORUM	YERLİ ÖZEL	1.691.242	1.630.315	60.927	156.468
	YABANCI	1.333.361	1.277.398	55.963	197.561
	KAMU	2.446.321	2.394.028	52.293	177.588
	MEVDUAT	5.063.891	4.904.269	159.622	469.284
	KATILIM	221.862	212.609	9.253	62.313
	KALKINMA VE YATIRIM	185.171	184.863	308	20
	SEKTÖR	5.470.924	5.301.741	169.183	531.617

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrınakdi Krediler
DENİZLİ	SEKTÖR	23.989.787	23.453.166	536.621	7.095.366
	KALKINMA VE YATIRIM	1.880.330	1.877.552	2.778	64.479
	KATILIM	841.998	804.782	37.216	322.064
	MEVDUAT	21.267.459	20.770.832	496.627	6.708.823
	KAMU	8.142.131	8.035.531	106.600	2.013.498
	YABANCI	5.134.524	4.960.315	174.209	1.319.187
	YERLİ ÖZEL	10.713.132	10.457.320	255.812	3.762.681
DIYARBAKIR	YERLİ ÖZEL	3.370.282	3.180.977	189.305	609.393
	YABANCI	2.973.278	2.783.274	190.004	935.919
	KAMU	3.389.667	3.260.138	129.529	577.029
	MEVDUAT	9.012.179	8.525.959	486.220	1.611.725
	KATILIM	567.883	546.185	21.698	500.295
	KALKINMA VE YATIRIM	153.165	152.245	920	10.321
	SEKTÖR	9.733.227	9.224.389	508.838	2.122.341
DÜZCE	SEKTÖR	3.601.522	3.443.285	158.237	344.241
	KALKINMA VE YATIRIM	149.808	148.992	816	20.707
	KATILIM	346.024	332.016	14.008	91.069
	MEVDUAT	3.105.690	2.962.277	143.413	232.465
	KAMU	1.206.480	1.173.173	33.307	72.642
	YABANCI	1.290.399	1.220.874	69.525	173.965
	YERLİ ÖZEL	1.104.643	1.049.238	55.405	97.634
EDİRNE	YERLİ ÖZEL	1.879.060	1.808.269	70.791	126.569
	YABANCI	1.015.413	957.851	57.562	61.715
	KAMU	2.165.004	2.132.214	32.790	107.133
	MEVDUAT	4.833.195	4.691.479	141.716	253.294
	KATILIM	79.122	60.309	18.813	16.761
	KALKINMA VE YATIRIM	147.160	146.546	614	25.362
	SEKTÖR	5.059.477	4.898.334	161.143	295.417
ELAZIĞ	SEKTÖR	4.948.106	4.751.920	196.186	1.210.320
	KALKINMA VE YATIRIM	391.277	390.899	378	30.772
	KATILIM	240.027	229.060	10.967	116.436
	MEVDUAT	4.316.802	4.131.961	184.841	1.063.112
	KAMU	1.997.812	1.929.402	68.410	286.350
	YABANCI	1.352.726	1.298.869	53.857	488.607
	YERLİ ÖZEL	1.597.568	1.523.649	73.919	435.363
ERZİNCAN	YERLİ ÖZEL	447.388	435.336	12.052	47.637
	YABANCI	394.618	381.099	13.519	54.709
	KAMU	774.796	759.075	15.721	47.254
	MEVDUAT	1.448.606	1.411.020	37.586	126.497
	KATILIM	125.700	124.083	1.617	22.388
	KALKINMA VE YATIRIM	42.496	40.407	2.089	715
	SEKTÖR	1.616.802	1.575.510	41.292	149.600
ERZURUM	SEKTÖR	6.614.667	6.400.375	214.292	860.106
	KALKINMA VE YATIRIM	192.837	185.558	7.279	4.377
	KATILIM	226.623	205.292	21.331	83.136
	MEVDUAT	6.195.207	6.009.525	185.682	772.593
	KAMU	4.202.371	4.127.643	74.728	458.947
	YABANCI	1.046.523	971.434	75.089	198.797
	YERLİ ÖZEL	1.365.773	1.301.298	64.475	202.362
ESKİŞEHİR	YERLİ ÖZEL	3.771.145	3.667.230	103.915	669.104
	YABANCI	3.547.758	3.430.306	117.452	370.744
	KAMU	4.049.151	3.944.859	104.292	431.761
	MEVDUAT	10.476.144	10.161.249	314.895	1.388.555
	KATILIM	350.720	340.963	9.757	81.368
	KALKINMA VE YATIRIM	541.190	540.183	1.007	1.686
	SEKTÖR	11.368.054	11.042.395	325.659	1.471.609
GAZİANTEP	SEKTÖR	36.395.702	35.105.882	1.289.820	8.531.179
	KALKINMA VE YATIRIM	3.388.816	3.370.118	18.698	3.658
	KATILIM	1.866.914	1.743.401	123.513	764.788
	MEVDUAT	31.139.972	29.992.363	1.147.609	7.762.733
	KAMU	13.365.221	13.102.109	263.112	2.295.411
	YABANCI	10.333.930	9.785.858	548.072	3.147.145
	YERLİ ÖZEL	12.696.551	12.217.915	478.636	3.088.623
GİRESUN	YERLİ ÖZEL	1.061.915	1.001.689	60.226	92.772
	YABANCI	676.680	638.605	38.075	80.864
	KAMU	1.555.437	1.517.504	37.933	76.754
	MEVDUAT	3.055.234	2.923.367	131.867	204.033
	KATILIM	121.128	117.165	3.963	45.489
	KALKINMA VE YATIRIM	117.670	117.266	404	868
	SEKTÖR	3.294.032	3.157.798	136.234	250.390
GÜMÜŞHANE	SEKTÖR	868.584	853.074	15.510	54.316
	KALKINMA VE YATIRIM	41.277	41.223	54	135
	KATILIM	18.825	18.646	179	3.344
	MEVDUAT	808.482	793.205	15.277	50.837
	KAMU	539.389	533.489	5.900	19.588
	YABANCI	115.127	110.973	4.154	13.869
	YERLİ ÖZEL	214.068	208.612	5.456	20.859
HAKKARI	YERLİ ÖZEL	151.223	144.989	6.234	28.815
	YABANCI	101.891	96.440	5.451	6.613
	KAMU	517.021	502.188	14.833	68.741
	MEVDUAT	723.742	697.459	26.283	93.369
	KATILIM	11.564	11.427	137	2.094
	KALKINMA VE YATIRIM	34.829	34.731	98	8.706
	SEKTÖR	770.135	743.617	26.518	104.169

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrinakdi Krediler
HATAY	SEKTÖR	19.659.602	19.117.069	542.533	4.097.267
	KALKINMA VE YATIRIM	1.158.660	1.157.648	1.012	41.704
	KATILIM	596.663	571.013	25.650	168.067
	MEVDUAT	17.904.279	17.388.408	515.871	3.887.496
	KAMU	7.846.509	7.727.544	118.965	1.581.174
	YABANCI	5.196.125	4.954.714	241.411	942.231
İĞDIR	YERLİ ÖZEL	6.616.968	6.434.811	182.157	1.573.862
	YABANCI	390.324	379.436	10.888	39.954
	KAMU	227.921	220.081	7.840	27.517
	MEVDUAT	552.861	532.019	20.842	30.998
	KATILIM	1.144.485	1.105.013	39.472	97.556
	KALKINMA VE YATIRIM	8.035	8.021	14	474
İSPARTA	SEKTÖR	18.586	18.502	84	439
	SEKTÖR	1.171.106	1.131.536	39.570	98.469
	SEKTÖR	3.977.778	3.864.126	113.652	321.806
	KALKINMA VE YATIRIM	72.987	72.857	130	369
	KATILIM	179.597	175.778	3.819	42.070
	MEVDUAT	3.725.194	3.615.491	109.703	279.367
İSTANBUL	KAMU	1.639.727	1.615.617	24.110	95.015
	YABANCI	901.382	853.426	47.956	93.682
	YERLİ ÖZEL	1.436.669	1.395.083	41.586	133.109
	YERLİ ÖZEL	246.002.975	239.808.319	6.194.656	73.513.210
	YABANCI	211.709.475	205.800.439	5.909.036	61.139.069
	KAMU	143.101.886	140.159.428	2.942.458	59.323.343
İZMİR	MEVDUAT	529.100.690	515.658.285	13.442.405	166.853.642
	KATILIM	39.448.364	38.024.248	1.424.116	16.133.986
	KALKINMA VE YATIRIM	32.265.282	32.085.653	179.629	10.987.994
	SEKTÖR	600.814.336	585.768.186	15.046.150	193.975.622
	SEKTÖR	77.998.204	74.521.356	3.476.848	13.379.393
	KALKINMA VE YATIRIM	2.580.497	2.540.143	40.354	127.050
KAHRAMANMARAŞ	KATILIM	2.477.724	1.714.667	763.057	634.750
	MEVDUAT	72.939.983	70.266.546	2.673.437	12.617.593
	KAMU	25.630.949	24.791.540	839.409	4.231.720
	YABANCI	23.131.483	22.048.274	1.083.209	4.199.803
	YERLİ ÖZEL	29.235.772	27.681.542	1.554.230	4.947.870
	YERLİ ÖZEL	3.775.345	3.657.228	118.117	754.145
KARABÜK	YABANCI	2.982.758	2.895.482	87.276	831.916
	KAMU	5.105.622	5.047.168	58.454	859.179
	MEVDUAT	10.213.828	9.965.652	248.176	2.078.135
	KATILIM	755.666	740.901	14.765	360.716
	KALKINMA VE YATIRIM	894.231	893.325	906	6.389
	SEKTÖR	11.863.725	11.599.878	263.847	2.445.240
KARAMAN	SEKTÖR	3.519.861	3.432.051	87.810	1.506.236
	KALKINMA VE YATIRIM	188.297	187.786	511	363
	KATILIM	185.027	182.451	2.576	100.455
	MEVDUAT	3.146.537	3.061.814	84.723	1.405.418
	KAMU	1.319.843	1.292.469	27.374	577.857
	YABANCI	1.080.559	1.047.119	33.440	352.925
KASTAMONU	YERLİ ÖZEL	1.119.459	1.092.463	26.996	575.454
	YERLİ ÖZEL	790.459	771.156	19.303	147.277
	YABANCI	597.300	575.152	22.148	59.497
	KAMU	1.414.477	1.396.601	17.876	276.651
	MEVDUAT	2.281.125	2.225.585	55.540	452.727
	KATILIM	137.421	133.882	3.539	30.428
KARS	KALKINMA VE YATIRIM	383.690	383.442	248	270
	SEKTÖR	2.802.236	2.742.909	59.327	483.425
	SEKTÖR	1.840.105	1.782.692	57.413	110.719
	KALKINMA VE YATIRIM	97.819	97.224	595	471
	KATILIM	31.584	31.402	182	5.021
	MEVDUAT	1.710.702	1.654.066	56.636	105.227
KAYSERİ	KAMU	949.052	922.918	26.134	28.417
	YABANCI	361.049	348.331	12.718	34.049
	YERLİ ÖZEL	530.004	511.443	18.561	48.253
	YERLİ ÖZEL	1.116.800	1.065.921	50.879	83.309
	YABANCI	781.690	740.851	40.839	116.428
	KAMU	1.529.370	1.499.420	29.950	231.465
KIRIKKALE	MEVDUAT	3.210.898	3.094.371	116.527	399.425
	KATILIM	116.055	111.699	4.356	29.915
	KALKINMA VE YATIRIM	100.907	100.122	785	1.862
	SEKTÖR	3.427.860	3.306.192	121.668	431.202
	SEKTÖR	17.347.194	16.775.339	571.855	2.724.318
	KALKINMA VE YATIRIM	751.251	748.854	2.397	32.019
KIRIKKALE	KATILIM	1.075.583	1.019.469	56.114	406.127
	MEVDUAT	15.520.360	15.007.016	513.344	2.286.172
	KAMU	6.226.493	6.092.384	134.109	651.915
	YABANCI	5.111.287	4.855.925	255.362	970.208
	YERLİ ÖZEL	6.009.414	5.827.030	182.384	1.102.195
	YERLİ ÖZEL	791.810	759.431	32.379	122.876
KIRIKKALE	YABANCI	684.789	639.674	45.115	89.970
	KAMU	1.004.507	973.803	30.704	26.584
	MEVDUAT	2.246.777	2.141.096	105.681	203.027
	KATILIM	96.283	94.470	1.813	34.522
	KALKINMA VE YATIRIM	138.046	137.342	704	1.881
	SEKTÖR	2.481.106	2.372.908	108.198	239.430

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrinakdi Krediler
KIRKLARELİ	SEKTÖR	4.369.393	4.232.935	136.458	404.908
	KALKINMA VE YATIRIM	114.510	113.887	623	674
	KATILIM	117.290	114.435	2.855	45.550
	MEVDUAT	4.137.593	4.004.613	132.980	358.684
	KAMU	1.828.038	1.795.005	33.033	100.595
	YABANCI	881.645	826.401	55.244	71.937
	YERLİ ÖZEL	1.659.710	1.611.529	48.181	232.376
KIRŞEHİR	YERLİ ÖZEL	555.917	541.396	14.521	76.698
	YABANCI	515.340	499.160	16.180	147.481
	KAMU	1.489.979	1.473.969	16.010	43.094
	MEVDUAT	2.304.114	2.259.189	44.925	244.589
	KATILIM	62.347	60.918	1.429	19.948
	KALKINMA VE YATIRIM	194.775	194.418	357	2.736
	SEKTÖR	2.561.236	2.514.525	46.711	267.273
KİLİS	SEKTÖR	736.220	713.870	22.350	81.469
	KALKINMA VE YATIRIM	39.801	39.791	10	0
	KATILIM	9.658	9.369	289	2.076
	MEVDUAT	686.761	664.710	22.051	79.393
	KAMU	366.091	357.478	8.613	14.798
	YABANCI	143.136	137.584	5.552	20.528
	YERLİ ÖZEL	226.993	218.808	8.185	46.143
KOCAELİ	YERLİ ÖZEL	12.663.862	12.275.482	388.380	4.651.448
	YABANCI	11.453.867	11.016.435	437.432	3.309.107
	KAMU	10.620.922	10.386.644	234.278	4.582.144
	MEVDUAT	30.751.094	29.851.130	899.964	11.790.227
	KATILIM	1.833.039	1.680.763	152.276	734.959
	KALKINMA VE YATIRIM	2.154.518	2.146.668	7.850	17.513
	SEKTÖR	34.738.651	33.678.561	1.060.090	12.542.699
KONYA	SEKTÖR	30.157.265	29.325.333	831.932	6.182.080
	KALKINMA VE YATIRIM	1.669.806	1.668.479	1.327	1.666
	KATILIM	2.210.655	2.130.574	80.081	851.308
	MEVDUAT	26.276.804	25.526.280	750.524	5.329.106
	KAMU	13.772.144	13.594.033	178.111	2.329.019
	YABANCI	7.438.522	7.099.473	339.049	2.158.319
	YERLİ ÖZEL	8.946.599	8.631.827	314.772	1.694.742
KÜTAHYA	YERLİ ÖZEL	1.305.771	1.233.439	72.332	155.375
	YABANCI	1.381.058	1.304.440	76.618	145.270
	KAMU	2.129.694	2.080.711	48.983	127.386
	MEVDUAT	4.476.568	4.291.763	184.805	386.816
	KATILIM	166.241	153.660	12.581	39.879
	KALKINMA VE YATIRIM	173.714	173.167	547	1.336
	SEKTÖR	4.816.523	4.618.590	197.933	428.031
MALATYA	SEKTÖR	5.854.276	5.637.587	216.689	647.894
	KALKINMA VE YATIRIM	150.245	149.488	757	81
	KATILIM	305.385	288.592	16.793	123.276
	MEVDUAT	5.398.646	5.199.507	199.139	524.537
	KAMU	2.436.228	2.383.728	52.500	182.114
	YABANCI	1.491.740	1.402.468	89.272	243.559
	YERLİ ÖZEL	1.926.308	1.851.391	74.917	222.221
MANİSA	YERLİ ÖZEL	5.830.064	5.669.108	160.956	1.018.453
	YABANCI	4.120.497	3.944.641	175.856	1.400.967
	KAMU	6.489.458	6.336.098	153.360	1.208.007
	MEVDUAT	15.266.457	14.812.911	453.546	3.510.519
	KATILIM	435.806	405.789	30.017	114.892
	KALKINMA VE YATIRIM	737.756	731.147	6.609	2.016
	SEKTÖR	16.440.019	15.949.847	490.172	3.627.427
MARDİN	SEKTÖR	4.410.032	4.266.113	143.919	544.309
	KALKINMA VE YATIRIM	191.868	191.429	439	17.858
	KATILIM	256.192	244.316	11.876	53.371
	MEVDUAT	3.961.972	3.830.368	131.604	473.080
	KAMU	1.654.887	1.604.727	50.160	123.765
	YABANCI	1.236.392	1.191.171	45.221	213.794
	YERLİ ÖZEL	1.518.753	1.470.215	48.538	206.750
MERSİN	YERLİ ÖZEL	7.883.494	7.500.772	382.722	1.093.999
	YABANCI	5.883.726	5.472.023	411.703	1.292.674
	KAMU	6.686.417	6.482.164	204.253	571.830
	MEVDUAT	19.371.046	18.415.312	955.734	2.345.439
	KATILIM	609.687	571.590	38.097	610.203
	KALKINMA VE YATIRIM	472.904	468.057	4.847	2.861
	SEKTÖR	20.453.637	19.454.959	998.678	2.958.503
MUĞLA	SEKTÖR	14.021.630	13.526.609	495.021	708.925
	KALKINMA VE YATIRIM	240.625	234.084	6.541	1.245
	KATILIM	148.168	140.209	7.959	13.057
	MEVDUAT	13.632.837	13.152.316	480.521	694.623
	KAMU	3.994.514	3.843.420	151.094	139.861
	YABANCI	3.984.154	3.815.400	168.754	182.671
	YERLİ ÖZEL	6.042.962	5.867.789	175.173	386.393
MUŞ	YERLİ ÖZEL	222.247	212.840	9.407	63.256
	YABANCI	177.043	168.429	8.614	46.304
	KAMU	719.201	706.867	12.334	137.094
	MEVDUAT	1.066.929	1.040.122	26.807	206.040
	KATILIM	31.710	28.463	3.247	39.298
	KALKINMA VE YATIRIM	19.852	19.551	301	1.316
	SEKTÖR	1.118.491	1.088.136	30.355	246.654

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrinakdi Krediler
NEVŞEHİR	SEKTÖR	2.930.445	2.843.182	87.263	262.701
	KALKINMA VE YATIRIM	66.449	66.278	171	5.231
	KATILIM	182.631	180.669	1.962	24.637
	MEVDUAT	2.681.365	2.596.235	85.130	232.833
	KAMU	1.209.956	1.187.903	22.053	69.330
	YABANCI	701.271	673.205	28.066	93.520
	YERLİ ÖZEL	1.019.218	982.074	37.144	99.851
NİĞDE	YERLİ ÖZEL	802.100	781.290	20.810	57.564
	YABANCI	674.862	649.393	25.469	126.427
	KAMU	1.269.849	1.260.183	9.666	60.442
	MEVDUAT	2.552.714	2.500.003	52.711	202.360
	KATILIM	103.563	100.432	3.131	41.220
	KALKINMA VE YATIRIM	90.534	90.431	103	853
	SEKTÖR	2.746.811	2.690.866	55.945	244.433
ORDU	SEKTÖR	5.484.823	5.298.465	186.358	335.725
	KALKINMA VE YATIRIM	236.988	236.151	837	4.127
	KATILIM	260.871	255.420	5.451	50.578
	MEVDUAT	4.986.964	4.806.894	180.070	281.020
	KAMU	2.177.251	2.138.122	39.129	83.122
	YABANCI	1.543.299	1.463.280	80.019	138.598
	YERLİ ÖZEL	1.764.273	1.697.063	67.210	114.005
OSMANIYE	YERLİ ÖZEL	1.311.694	1.252.107	59.587	154.849
	YABANCI	1.118.173	1.046.015	72.158	155.229
	KAMU	1.820.394	1.760.315	60.079	117.460
	MEVDUAT	3.763.532	3.581.667	181.865	344.403
	KATILIM	190.017	180.303	9.714	54.528
	KALKINMA VE YATIRIM	296.712	296.467	245	28.607
	SEKTÖR	4.250.261	4.058.437	191.824	427.538
RIZE	SEKTÖR	3.773.034	3.680.509	92.525	346.976
	KALKINMA VE YATIRIM	101.900	101.686	214	0
	KATILIM	188.286	178.956	9.330	94.275
	MEVDUAT	3.482.848	3.399.867	82.981	252.701
	KAMU	1.744.689	1.719.608	25.081	67.091
	YABANCI	713.686	677.726	35.960	150.521
	YERLİ ÖZEL	1.314.659	1.283.175	31.484	129.364
SAKARYA	YERLİ ÖZEL	3.422.694	3.293.322	129.372	677.735
	YABANCI	3.105.049	2.963.942	141.107	382.254
	KAMU	4.083.644	3.982.270	101.374	527.260
	MEVDUAT	9.176.262	8.821.115	355.147	1.479.261
	KATILIM	417.699	404.563	13.136	100.717
	KALKINMA VE YATIRIM	1.017.426	1.013.856	3.570	7.271
	SEKTÖR	10.611.387	10.239.534	371.853	1.587.249
SAMSUN	SEKTÖR	12.844.001	12.294.261	549.740	2.056.599
	KALKINMA VE YATIRIM	702.055	700.334	1.721	18.210
	KATILIM	426.184	402.701	23.483	223.562
	MEVDUAT	11.715.762	11.191.226	524.536	1.814.827
	KAMU	5.345.092	5.223.929	121.163	775.198
	YABANCI	3.334.205	3.107.728	226.477	694.350
	YERLİ ÖZEL	4.164.704	3.962.604	202.100	587.051
SİİRT	YERLİ ÖZEL	418.450	405.591	12.859	306.318
	YABANCI	365.320	349.864	15.456	131.850
	KAMU	1.517.463	1.500.381	17.082	303.752
	MEVDUAT	2.158.421	2.118.607	39.814	673.408
	KATILIM	106.154	100.586	5.568	67.483
	KALKINMA VE YATIRIM	36.658	36.643	15	1.029
	SEKTÖR	2.301.233	2.255.836	45.397	741.920
SİNOP	SEKTÖR	1.614.338	1.570.707	43.631	85.221
	KALKINMA VE YATIRIM	60.488	59.362	1.126	113
	KATILIM	10.166	9.920	246	6.985
	MEVDUAT	1.543.684	1.501.425	42.259	78.123
	KAMU	920.647	900.006	20.641	28.864
	YABANCI	222.274	211.113	11.161	17.937
	YERLİ ÖZEL	471.417	459.588	11.829	38.420
SİVAS	YERLİ ÖZEL	1.549.519	1.513.032	36.487	191.663
	YABANCI	1.158.634	1.120.917	37.717	173.522
	KAMU	2.840.484	2.766.452	74.032	230.237
	MEVDUAT	5.024.956	4.882.002	142.954	523.017
	KATILIM	309.672	304.698	4.974	58.461
	KALKINMA VE YATIRIM	214.009	213.701	308	13.944
	SEKTÖR	5.548.637	5.400.401	148.236	595.422
ŞANLIURFA	SEKTÖR	9.136.853	8.721.077	415.776	1.489.283
	KALKINMA VE YATIRIM	299.395	283.249	16.146	3.304
	KATILIM	599.119	575.940	23.179	433.725
	MEVDUAT	8.238.339	7.861.888	376.451	1.052.254
	KAMU	3.566.187	3.443.488	122.699	293.703
	YABANCI	2.322.410	2.184.963	137.447	609.875
	YERLİ ÖZEL	3.248.256	3.092.626	155.630	585.705
ŞİRNAK	YERLİ ÖZEL	414.070	402.562	11.508	115.796
	YABANCI	442.480	431.917	10.563	98.919
	KAMU	741.254	716.495	24.759	71.964
	MEVDUAT	1.527.294	1.482.992	44.302	242.967
	KATILIM	31.486	28.971	2.515	22.831
	KALKINMA VE YATIRIM	39.024	39.011	13	20.881
	SEKTÖR	1.597.804	1.550.974	46.830	286.679

İller ve Sektörler İtibarıyla Kredi Miktarları (2015 Devam)

Şehir	Grup	Toplam Nakdi Krediler	Nakdi Krediler	Takipteki Alacaklar	Gayrinakdi Krediler
TEKİRDAĞ	SEKTÖR	12.603.848	12.218.927	384.921	1.285.943
	KALKINMA VE YATIRIM	241.348	223.126	18.222	51
	KATILIM	453.470	419.416	34.054	155.891
	MEVDUAT	11.909.030	11.576.385	332.645	1.130.001
	KAMU	3.940.887	3.835.979	104.908	204.165
	YABANCI	3.264.818	3.133.776	131.042	431.908
TOKAT	YERLİ ÖZEL	5.398.143	5.249.172	148.971	649.870
	YERLİ ÖZEL	1.474.641	1.395.191	79.450	129.396
	YABANCI	895.406	825.362	70.044	88.225
	KAMU	1.903.447	1.839.277	64.170	81.289
	MEVDUAT	4.096.467	3.893.716	202.751	254.706
	KATILIM	109.791	101.473	8.318	26.170
TRABZON	KALKINMA VE YATIRIM	67.236	64.641	2.595	18.034
	SEKTÖR	4.273.494	4.059.830	213.664	298.910
	SEKTÖR	9.044.241	8.731.912	312.329	1.695.232
	KALKINMA VE YATIRIM	883.309	882.931	378	28.229
	KATILIM	527.849	498.790	29.059	573.204
	MEVDUAT	7.633.083	7.350.191	282.892	1.093.799
TUNCELİ	KAMU	3.309.515	3.236.600	72.915	307.760
	YABANCI	2.508.898	2.374.586	134.312	796.549
	YERLİ ÖZEL	3.225.828	3.120.726	105.102	590.923
	YERLİ ÖZEL	102.098	98.007	4.091	8.962
	YABANCI	151.324	145.928	5.396	6.431
	KAMU	392.835	385.824	7.011	14.210
UŞAK	MEVDUAT	626.193	609.980	16.213	29.194
	KATILIM	4.096	3.818	278	109
	KALKINMA VE YATIRIM	15.968	15.961	7	300
	SEKTÖR	646.257	629.759	16.498	29.603
	SEKTÖR	3.961.495	3.821.738	139.757	502.084
	KALKINMA VE YATIRIM	149.978	149.782	196	181
VAN	KATILIM	129.838	118.238	11.600	111.687
	MEVDUAT	3.681.679	3.553.718	127.961	390.216
	KAMU	1.651.475	1.604.562	46.913	118.150
	YABANCI	982.801	935.079	47.722	214.804
	YERLİ ÖZEL	1.327.219	1.282.097	45.122	169.130
	YERLİ ÖZEL	1.128.281	1.089.896	38.385	278.577
YALOVA	YABANCI	873.924	831.432	42.492	301.704
	KAMU	2.758.074	2.713.262	44.812	387.567
	MEVDUAT	4.385.645	4.268.375	117.270	795.544
	KATILIM	210.306	202.329	7.977	143.019
	KALKINMA VE YATIRIM	164.328	163.886	442	29.285
	SEKTÖR	4.760.279	4.634.590	125.689	967.848
YOZGAT	SEKTÖR	2.883.132	2.789.803	93.329	572.425
	KALKINMA VE YATIRIM	118.396	117.962	434	45
	KATILIM	191.758	186.434	5.324	32.231
	MEVDUAT	2.572.978	2.485.407	87.571	540.149
	KAMU	877.132	855.913	21.219	164.677
	YABANCI	869.383	832.952	36.431	90.436
ZONGULDAK	YERLİ ÖZEL	1.136.617	1.100.938	35.679	317.312
	YERLİ ÖZEL	878.898	841.940	36.958	69.292
	YABANCI	523.877	474.479	49.398	37.213
	KAMU	1.759.545	1.706.880	52.665	88.199
	MEVDUAT	3.008.378	2.875.886	132.492	174.385
	KATILIM	59.806	55.099	4.707	16.601
ZONGULDAK	KALKINMA VE YATIRIM	94.136	92.314	1.822	3.718
	SEKTÖR	3.162.320	3.023.299	139.021	194.704
	YERLİ ÖZEL	1.796.924	1.690.434	106.490	236.020
	YABANCI	1.541.121	1.431.229	109.892	1.023.272
	KAMU	1.957.894	1.871.118	86.776	210.414
	MEVDUAT	5.009.050	4.728.972	280.078	1.369.684
ZONGULDAK	KATILIM	135.428	114.183	21.245	79.964
	KALKINMA VE YATIRIM	151.461	149.626	1.835	20.058
	SEKTÖR	5.295.939	4.992.781	303.158	1.469.706

Kaynak: BDDK.

Tüketici Fiyat Endeksi (TÜFE) Yıllık Değişim Oranları (2015)

(2003=100) (%)

Düzyey-2	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
TR10 (İstanbul)	8,34	8,22	7,83	8,28	8,49	7,63	7,33	7,45	8,32	7,93	8,27	8,77
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	7,27	7,40	6,86	6,85	6,54	6,48	6,08	6,06	7,11	6,98	7,19	7,70
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	7,81	7,90	8,12	8,28	8,01	7,68	7,61	8,15	8,60	7,92	8,44	9,34
TR31 (İzmir)	7,55	7,99	8,18	8,27	8,79	8,22	7,42	7,79	8,61	8,17	8,87	9,83
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	7,69	8,15	8,08	8,2	8,37	7,71	6,91	7,30	8,54	8,25	9,00	9,49
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	7,09	8,13	8,60	9,04	9,07	8,06	7,06	7,51	8,71	8,16	8,71	9,31
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	6,86	6,97	7,24	7,62	7,86	6,79	6,73	7,15	8,29	8,29	8,73	9,28
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	6,89	7,20	7,98	8,28	8,28	7,69	7,55	7,51	8,10	7,61	8,06	8,89
TR51 (Ankara)	7,69	8,17	8,41	8,42	8,16	7,17	6,54	7,32	7,88	7,60	7,77	8,61
TR52 (Konya, Karaman)	5,92	6,67	7,10	7,6	7,79	6,70	6,55	7,17	8,20	7,50	8,20	9,18
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	6,57	7,02	7,16	7,67	7,78	6,96	6,37	6,17	7,02	7,21	7,91	8,84
TR62 (Adana, Mersin)	6,25	7,08	7,21	7,29	7,94	7,07	7,15	7,67	7,76	7,45	8,22	9,47
TR63 (Hatay, K.Maraş, Osmaniye)	6,22	6,88	7,15	7,58	8,27	6,92	6,11	6,29	7,38	7,19	8,26	8,96
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	6,05	5,91	6,65	6,59	6,60	6,08	5,68	6,44	7,44	7,26	7,84	8,45
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	6,98	7,82	8,30	8,65	8,71	7,61	7,30	7,62	8,80	7,91	8,15	8,81
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	6,44	6,94	7,45	8	7,71	7,32	6,88	7,00	7,72	8,17	8,34	9,06
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	6,73	7,77	8,07	8	8,16	6,65	6,43	6,44	7,80	6,92	7,15	7,98
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	6,64	7,52	7,84	8,05	8,18	6,64	6,85	6,57	7,92	7,42	8,31	9,13
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	5,93	6,04	6,09	6,58	6,60	5,99	6,37	6,50	7,11	6,60	7,52	8,35
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	4,83	4,10	5,04	5,59	6,54	5,56	5,29	5,63	6,23	6,11	7,11	7,77
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	6,98	6,89	6,68	6,63	7,17	6,36	6,46	6,78	7,47	6,58	7,07	7,53
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	6,14	6,97	7,01	6,79	6,30	5,03	4,84	5,59	6,52	6,13	7,29	7,72
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	6,95	7,01	7,02	6,66	7,15	6,38	6,13	6,77	7,07	6,33	6,34	7,41
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	7,28	7,88	8,66	9,12	9,42	7,66	6,71	7,42	8,53	7,75	8,42	9,38
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	7,65	7,78	8,37	9,17	8,56	8,05	7,03	7,84	8,70	7,09	7,34	8,33
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	6,84	7,16	8,09	9,11	9,09	7,53	6,84	6,85	7,67	6,45	7,24	8,00
Türkiye	7,24	7,55	7,61	7,91	8,09	7,20	6,81	7,14	7,95	7,58	8,10	8,81

Kaynak: TÜİK.

İllere Göre Dış Ticaret Göstergeleri

(Bin Dolar)

İller	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Hacmi		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Adana	1.916.196	1.908.505	1.683.492	2.694.131	2.443.552	2.102.787	4.610.326	4.352.058	3.786.279
Adıyaman	97.590	332.435	542.820	44.037	51.280	42.898	141.627	383.715	585.717
Afyonkarahisar	362.111	359.265	303.218	90.500	64.197	54.691	452.611	423.463	357.909
Ağrı	56.162	82.609	87.645	89.354	65.574	99.836	145.517	148.184	187.481
Aksaray	74.174	85.428	78.731	47.051	50.161	62.771	121.224	135.588	141.502
Amasya	86.250	98.218	89.281	27.307	38.490	28.041	113.556	136.708	117.322
Ankara	7.672.284	8.102.722	7.026.808	10.669.411	10.989.501	9.812.202	18.341.695	19.092.223	16.839.010
Antalya	1.047.253	1.032.682	943.621	754.466	808.192	977.282	1.801.719	1.840.873	1.920.903
Ardahan	510	1.208	1.054	189	2	156	699	1.210	1.210
Artvin	63.828	82.551	64.449	36.569	30.276	28.045	100.397	112.828	92.494
Aydın	697.489	744.570	640.042	266.884	244.622	271.462	964.373	989.192	911.504
Balıkesir	619.445	538.628	517.024	598.169	512.041	429.490	1.217.614	1.050.669	946.514
Bartın	20.314	11.176	9.608	8.957	9.325	11.908	29.271	20.501	21.516
Batman	44.583	46.698	51.316	45.338	34.373	35.955	89.922	81.071	87.272
Bayburt	316	1.249	7.361	4.313	2.704	4.027	4.630	3.954	11.388
Bilecik	80.095	79.719	123.486	127.355	147.846	136.417	207.450	227.565	259.903
Bingöl	6.295	8.551	3.559	1.015	1.240	952	7.309	9.791	4.510
Bitlis	3.468	4.550	3.534	2.309	3.346	1.752	5.776	7.897	5.286
Bolu	155.946	177.563	122.319	214.136	195.212	186.635	370.081	372.775	308.954
Burdur	207.576	194.945	209.458	30.542	23.942	33.352	238.118	218.887	242.809
Bursa	8.927.814	9.308.257	8.645.516	7.975.064	8.105.703	8.065.667	16.902.879	17.413.960	16.711.183
Çanakkale	175.415	148.953	129.370	94.115	78.491	69.291	269.530	227.444	198.661
Çankırı	61.259	69.255	67.570	37.068	96.886	76.386	98.326	166.141	143.955
Çorum	190.564	252.575	338.527	116.718	302.019	287.599	307.281	554.594	626.126
Denizli	2.741.457	2.815.481	2.325.512	2.208.190	2.176.670	1.771.478	4.949.648	4.992.152	4.096.989
Diyarbakır	280.808	254.119	193.947	116.223	55.448	59.711	397.031	309.566	253.658
Düzce	95.641	95.093	93.821	89.815	88.128	97.159	185.456	183.221	190.980
Edirne	31.347	42.326	43.727	101.925	89.163	76.282	133.271	131.490	120.009
Elazığ	262.623	234.939	170.584	25.045	27.671	28.106	287.668	262.609	198.690
Erzincan	7.430	6.062	6.251	22.785	18.043	8.477	30.215	24.104	14.728
Erzurum	38.424	32.990	20.239	35.716	38.832	37.816	74.140	71.823	58.055
Eskişehir	829.423	912.140	848.640	739.408	826.096	710.684	1.568.831	1.738.236	1.559.324
Gaziantep	6.515.194	6.658.802	6.324.883	5.608.041	5.808.439	4.877.105	12.123.235	12.467.241	11.201.989
Giresun	150.737	214.064	191.750	10.138	16.489	14.022	160.875	230.552	205.772
Gümüşhane	6	208	27	2.127	80	1.305	2.133	288	1.332
Hakkari	280.612	389.418	185.798	42.657	72.653	1.557	323.269	462.072	187.355
Hatay	2.097.846	2.115.434	1.830.525	3.904.332	3.357.784	3.232.405	6.002.178	5.473.219	5.062.930
İğdır	140.371	123.395	132.004	10.674	16.828	14.051	151.045	140.223	146.055
İsparta	133.871	137.244	131.213	54.109	48.473	47.289	187.979	185.717	178.502
İstanbul	78.719.221	82.047.960	77.068.996	144.136.313	136.021.887	117.784.586	222.855.534	218.069.847	194.853.582
İzmir	9.484.108	9.615.988	8.308.337	10.366.784	9.931.126	8.846.743	19.850.892	19.547.114	17.155.079
Kahramanmaraş	862.603	906.723	790.956	1.163.050	1.227.052	1.043.459	2.025.653	2.133.775	1.834.415
Karabük	258.722	296.651	215.891	492.643	551.628	520.226	751.365	848.279	736.117
Karaman	335.517	358.157	304.160	108.438	118.890	133.805	443.955	477.047	437.965
Kars	635	411	0	4.785	3.375	2.358	5.420	3.786	2.358
Kastamonu	129.425	43.778	42.354	56.616	62.678	158.509	186.041	106.456	200.862
Kayseri	1.765.892	1.884.807	1.592.043	1.695.272	1.715.116	1.470.261	3.461.164	3.599.923	3.062.304
Kırıkkale	14.956	17.292	16.726	16.505	13.947	13.562	31.460	31.239	30.288
Kırklareli	258.739	402.296	506.506	193.245	142.505	122.546	451.985	544.802	629.051
Kırşehir	209.235	213.813	170.245	195.050	210.719	192.846	404.285	424.532	363.092
Kilis	25.974	45.071	78.553	24.736	31.256	49.033	50.710	76.326	127.586
Kocaeli	9.105.919	8.897.257	7.372.883	9.292.185	9.445.200	9.894.152	18.398.103	18.342.457	17.267.035

İllere Göre Dış Ticaret Göstergeleri (Devam)

(Bin Dolar)

İller	İhracat			İthalat			Dış Ticaret Hacmi		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Konya	1.368.079	1.491.166	1.354.333	1.249.700	1.341.964	1.168.329	2.617.779	2.833.130	2.522.662
Kütahya	172.693	182.878	170.059	149.093	199.889	156.577	321.786	382.767	326.636
Malatya	311.871	309.507	250.998	81.437	82.952	69.501	393.307	392.458	320.499
Manisa	1.844.589	1.980.798	1.831.715	2.926.372	3.398.109	3.286.567	4.770.961	5.378.907	5.118.282
Mardin	1.074.721	940.802	861.409	152.445	171.629	96.030	1.227.166	1.112.430	957.439
Mersin	1.472.246	1.717.303	1.401.824	1.033.790	1.418.923	1.180.651	2.506.036	3.136.226	2.582.475
Muğla	285.847	342.858	380.593	131.469	128.594	144.347	417.316	471.452	524.940
Muş	33.793	4.781	953	3.128	1.732	2.494	36.921	6.514	3.446
Nevşehir	49.046	45.718	35.986	34.810	35.055	45.155	83.856	80.773	81.141
Niğde	69.198	66.255	54.653	34.206	40.683	26.116	103.405	106.938	80.769
Ordu	169.072	202.200	220.812	33.755	50.717	49.503	202.828	252.916	270.314
Osmaniye	133.703	93.714	138.884	706.865	908.694	752.249	840.568	1.002.408	891.133
Rize	353.912	313.223	193.935	37.431	38.320	21.084	391.343	351.543	215.019
Sakarya	2.250.874	2.603.843	1.925.739	1.639.155	1.663.830	1.512.601	3.890.028	4.267.672	3.438.340
Samsun	423.885	465.628	421.785	767.694	786.697	718.974	1.191.579	1.252.325	1.140.759
Siirt	9.829	1.481	12.187	7.451	14.910	7.856	17.280	16.390	20.044
Sinop	31.314	25.829	19.758	6.001	6.895	10.524	37.314	32.724	30.282
Sivas	75.820	91.493	77.146	117.673	53.542	60.337	193.492	145.035	137.484
Şanlıurfa	215.028	251.490	272.741	218.626	250.172	166.664	433.654	501.662	439.405
Şırnak	1.071.130	697.225	500.226	130.645	35.569	12.910	1.201.776	732.794	513.136
Tekirdağ	911.577	995.034	862.663	1.017.475	1.105.204	890.765	1.929.052	2.100.237	1.753.428
Tokat	30.777	27.752	26.512	21.957	20.883	25.241	52.734	48.635	51.753
Trabzon	1.165.837	1.316.960	1.545.052	104.877	111.340	124.208	1.270.714	1.428.300	1.669.260
Tunceli	43	328	237	771	62	486	813	390	723
Uşak	261.522	270.366	224.790	235.728	247.829	200.491	497.250	518.195	425.281
Van	26.655	28.771	20.342	51.206	41.156	33.102	77.861	69.927	53.444
Yalova	306.567	265.344	255.442	174.073	199.565	202.231	480.640	464.909	457.673
Yozgat	25.933	17.298	15.497	9.555	14.746	14.646	35.488	32.044	30.143
Zonguldak	312.925	425.330	201.204	1.349.667	1.258.809	993.967	1.662.592	1.684.140	1.195.171
Belirsiz	481	555	1.118	2.176	2.095	2.513	2.657	2.650	3.631
Gizli veri				34.540.215	32.131.400	21.198.116	34.540.215	32.131.400	21.198.116
Toplam	151.802.637	157.610.158	143.934.972	251.661.250	242.177.117	207.203.370	403.463.887	399.787.275	351.138.342

Kaynak: TÜİK.

Kurumsal Olmayan Nüfusun İşgücü Durumu (2015)

(15+ Yaş - Bin Kişi)

Düzyey-2	15 ve daha yukarı yaştaki nüfus	İşgücü	İstihdam edilenler	İşsiz	İşgücüne dahil olmayan nüfus	İşgücüne katılma oranı (%)	İşsizlik oranı (%)	İstihdam oranı (%)
TR10 (İstanbul)	11.203	6.092	5.306	786	5.110	54,4	12,9	47,4
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	1.296	744	689	54	553	57,4	7,3	53,2
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	1.342	633	599	34	709	47,1	5,3	44,6
TR31 (İzmir)	3.264	1.745	1.483	262	1.519	53,5	15,0	45,4
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	2.284	1.233	1.148	85	1.052	54,0	6,9	50,3
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	2.325	1.222	1.172	50	1.103	52,6	4,1	50,4
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	2.932	1.474	1.360	114	1.457	50,3	7,8	46,4
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	2.693	1.492	1.342	151	1.201	55,4	10,1	49,8
TR51 (Ankara)	3.951	2.064	1.833	231	1.887	52,2	11,2	46,4
TR52 (Konya, Karaman)	1.690	865	808	57	825	51,2	6,5	47,8
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	2.209	1.226	1.108	118	983	55,5	9,6	50,2
TR62 (Adana, Mersin)	2.853	1.441	1.299	142	1.412	50,5	9,8	45,6
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	2.146	919	768	151	1.227	42,8	16,4	35,8
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	1.110	573	516	57	537	51,6	9,9	46,5
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	1.761	862	778	84	899	48,9	9,7	44,2
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	788	408	380	29	380	51,8	7,0	48,2
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	582	311	290	21	271	53,5	6,8	49,9
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	2.047	1.046	978	68	1.001	51,1	6,5	47,8
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	1.985	1.069	1.018	51	916	53,9	4,8	51,3
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	751	383	361	23	368	51,0	5,9	48,0
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	752	407	391	16	345	54,2	3,9	52,0
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	1.256	605	557	48	651	48,2	8,0	44,3
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	1.340	631	571	60	709	47,1	9,5	42,6
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	1.814	782	704	78	1.032	43,1	9,9	38,8
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	2.175	951	784	166	1.224	43,7	17,5	36,1
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	1.307	499	376	124	808	38,2	24,8	28,7
TOPLAM	57.854	29.678	26.621	3.057	28.176	51,3	10,3	46,0

Kaynak: TÜİK.

(1): Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

İstihdam Edilenlerin Sektörel Dağılımı (2015)

(15+ Yaş - Bin Kişi)

Düzye-2	Toplam	Tarım	Sanayi (*)	Hizmet	(%)		
					Tarım	Sanayi (*)	Hizmet
TR10 (İstanbul)	5.306	37	1.922	3.347	0,7	36,2	63,1
TR21 (Tekirdağ, Edirne, Kırklareli)	689	131	270	288	19,0	39,2	41,8
TR22 (Balıkesir, Çanakkale)	599	177	127	295	29,6	21,3	49,2
TR31 (İzmir)	1.483	147	475	861	9,9	32,0	58,1
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	1.148	323	265	560	28,2	23,1	48,8
TR33 (Manisa, Afyon, Kütahya, Uşak)	1.172	444	274	454	37,9	23,4	38,7
TR41 (Bursa, Eskişehir, Bilecik)	1.360	157	536	667	11,5	39,4	49,1
TR42 (Kocaeli, Sakarya, Düzce, Bolu, Yalova)	1.342	243	473	626	18,1	35,2	46,7
TR51 (Ankara)	1.833	66	448	1.319	3,6	24,5	71,9
TR52 (Konya, Karaman)	808	209	220	379	25,8	27,3	46,9
TR61 (Antalya, Isparta, Burdur)	1.108	278	165	665	25,1	14,9	60,0
TR62 (Adana, Mersin)	1.299	277	313	709	21,3	24,1	54,6
TR63 (Hatay, Kahramanmaraş, Osmaniye)	768	159	221	388	20,7	28,8	50,5
TR71 (Kırıkkale, Aksaray, Niğde, Nevşehir, Kırşehir)	516	169	95	253	32,7	18,3	48,9
TR72 (Kayseri, Sivas, Yozgat)	778	239	200	339	30,7	25,8	43,5
TR81 (Zonguldak, Karabük, Bartın)	380	136	88	156	35,7	23,3	41,0
TR82 (Kastamonu, Çankırı, Sinop)	290	135	42	113	46,4	14,5	39,0
TR83 (Samsun, Tokat, Çorum, Amasya)	978	385	186	407	39,3	19,1	41,6
TR90 (Trabzon, Ordu, Giresun, Rize, Artvin, Gümüşhane)	1.018	446	173	399	43,8	17,0	39,2
TRA1 (Erzurum, Erzincan, Bayburt)	361	186	39	135	51,7	11,0	37,4
TRA2 (Ağrı, Kars, Iğdır, Ardahan)	391	233	48	111	59,5	12,2	28,3
TRB1 (Malatya, Elazığ, Bingöl, Tunceli)	557	163	100	294	29,3	18,0	52,7
TRB2 (Van, Muş, Bitlis, Hakkari)	571	268	112	192	46,9	19,6	33,5
TRC1 (Gaziantep, Adıyaman, Kilis)	704	125	224	355	17,7	31,8	50,4
TRC2 (Şanlıurfa, Diyarbakır)	784	283	156	346	36,0	19,9	44,1
TRC3 (Mardin, Batman, Şırnak, Siirt)	376	68	71	236	18,2	19,0	62,8
TOPLAM	26.621	5.483	7.246	13.891	20,6	27,2	52,2

Kaynak: TÜİK.

(1): Rakamlar yuvarlamadan dolayı toplamı vermeyebilir.

İllere Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

İller	Toplam		İl ve İlçe Merkezleri		Belde ve Köyler		Yıllık Nüfus Artış Hızı ⁽¹⁾ (%)	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2013-2014	2014-2015
Adana	2.165.595	2.183.167	2.165.595	2.183.167	-	-	7,6	8,1
Adıyaman	597.835	602.774	382.755	393.472	215.080	209.302	1,1	8,2
Afyonkarahisar	706.371	709.015	402.241	410.322	304.130	298.693	-1,1	3,7
Ağrı	549.435	547.210	299.628	306.352	249.807	240.858	-3,2	-4,1
Amasya	321.913	322.167	221.404	226.432	100.509	95.735	-0,2	0,8
Ankara	5.150.072	5.270.575	5.150.072	5.270.575	-	-	20,6	23,1
Antalya	2.222.562	2.288.456	2.222.562	2.288.456	-	-	29,4	29,2
Artvin	169.674	168.370	98.039	99.359	71.635	69.011	2,0	-7,7
Aydın	1.041.979	1.053.506	1.041.979	1.053.506	-	-	20,4	11,0
Balıkesir	1.189.057	1.186.688	1.189.057	1.186.688	-	-	22,4	-2,0
Bilecik	209.925	212.361	163.509	167.692	46.416	44.669	5,0	11,5
Bingöl	266.019	267.184	155.697	160.614	110.322	106.570	1,9	4,4
Bitlis	338.023	340.449	189.375	194.928	148.648	145.521	2,6	7,2
Bolu	284.789	291.095	195.357	203.696	89.432	87.399	4,6	21,9
Burdur	256.898	258.339	167.736	171.237	89.162	87.102	-1,4	5,6
Bursa	2.787.539	2.842.547	2.787.539	2.842.547	-	-	16,8	19,5
Çanakkale	511.790	513.341	297.086	302.186	214.704	211.155	18,7	3,0
Çankırı	183.550	180.945	125.961	126.058	57.589	54.887	-39,3	-14,3
Çorum	527.220	525.180	374.976	381.303	152.244	143.877	-9,2	-3,9
Denizli	978.700	993.442	978.700	993.442	-	-	15,7	15,0
Diyarbakır	1.635.048	1.654.196	1.635.048	1.654.196	-	-	17,0	11,6
Edirne	400.280	402.537	283.845	289.433	116.435	113.104	4,3	5,6
Elazığ	568.753	574.304	424.994	438.846	143.759	135.458	0,9	9,7
Erzincan	223.633	222.918	129.575	127.176	94.058	95.742	16,4	-3,2
Erzurum	763.320	762.321	763.320	762.321	-	-	-4,5	-1,3
Eskişehir	812.320	826.716	812.320	826.716	-	-	15,6	17,6
Gaziantep	1.889.466	1.931.836	1.889.466	1.931.836	-	-	24,1	22,2
Giresun	429.984	426.686	270.615	275.554	159.369	151.132	11,6	-7,7
Gümüşhane	146.353	151.449	87.978	99.508	58.375	51.941	34,3	34,2
Hakkari	276.287	278.775	150.779	152.790	125.508	125.985	11,8	9,0
Hatay	1.519.836	1.533.507	1.519.836	1.533.507	-	-	11,1	9,0
Isparta	418.780	421.766	294.030	300.255	124.750	121.511	2,4	7,1
Mersin	1.727.255	1.745.221	1.727.255	1.745.221	-	-	12,5	10,3
İstanbul	14.377.018	14.657.434	14.377.018	14.657.434	-	-	15,2	19,3
İzmir	4.113.072	4.168.415	4.113.072	4.168.415	-	-	12,7	13,4
Kars	296.466	292.660	131.156	133.334	165.310	159.326	-14,8	-12,9
Kastamonu	368.907	372.633	214.188	226.868	154.719	145.765	2,2	10,0
Kayseri	1.322.376	1.341.056	1.322.376	1.341.056	-	-	20,6	14,0
Kırklareli	343.723	346.973	236.502	243.018	107.221	103.955	9,2	9,4
Kırşehir	222.707	225.562	168.022	173.222	54.685	52.340	-3,5	12,7
Kocaeli	1.722.795	1.780.055	1.722.795	1.780.055	-	-	27,4	32,7
Konya	2.108.808	2.130.544	2.108.808	2.130.544	-	-	14,1	10,3
Kütahya	571.554	571.463	387.953	393.115	183.601	178.348	-0,9	-0,2

İllere Göre İl/ilçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Yıllık Nüfus Artış Hızı

İller	Toplam		İl ve İlçe Merkezleri		Belde ve Köyler		Yıllık Nüfus Artış Hızı ⁽¹⁾ (%)	
	2014	2015	2014	2015	2014	2015	2013-2014	2014-2015
Malatya	769.544	772.904	769.544	772.904	-	-	9,1	4,4
Manisa	1.367.905	1.380.366	1.367.905	1.380.366	-	-	6,2	9,1
Kahramanmaraş	1.089.038	1.096.610	1.089.038	1.096.610	-	-	12,3	6,9
Mardin	788.996	796.591	788.996	796.591	-	-	11,8	9,6
Muğla	894.509	908.877	894.509	908.877	-	-	31,6	15,9
Muş	411.216	408.728	160.888	163.040	250.328	245.688	-3,2	-6,1
Nevşehir	286.250	286.767	171.078	174.195	115.172	112.572	2,8	1,8
Niğde	343.898	346.114	185.784	189.670	158.114	156.444	0,7	6,4
Ordu	724.268	728.949	724.268	728.949	-	-	-9,9	6,4
Rize	329.779	328.979	211.495	215.596	118.284	113.383	4,8	-2,4
Sakarya	932.706	953.181	932.706	953.181	-	-	16,6	21,7
Samsun	1.269.989	1.279.884	1.269.989	1.279.884	-	-	6,5	7,8
Siirt	318.366	320.351	198.815	204.023	119.551	116.328	13,3	6,2
Sinop	204.526	204.133	112.511	115.114	92.015	89.019	-0,2	-1,9
Sivas	623.116	618.617	446.663	451.930	176.453	166.687	-1,1	-7,2
Tekirdağ	906.732	937.910	906.732	937.910	-	-	36,2	33,8
Tokat	597.920	593.990	370.709	379.869	227.211	214.121	-1,3	-6,6
Trabzon	766.782	768.417	766.782	768.417	-	-	11,2	2,1
Tunceli	86.527	86.076	55.935	56.401	30.592	29.675	12,8	-5,2
Şanlıurfa	1.845.667	1.892.320	1.845.667	1.892.320	-	-	24,0	25,0
Uşak	349.459	353.048	242.889	248.683	106.570	104.365	8,5	10,2
Van	1.085.542	1.096.397	1.085.542	1.096.397	-	-	14,3	9,9
Yozgat	432.560	419.440	265.792	262.864	166.768	156.576	-26,6	-30,8
Zonguldak	598.796	595.907	359.910	363.707	238.886	232.200	-4,6	-4,8
Aksaray	384.252	386.514	245.122	250.827	139.130	135.687	3,8	5,9
Bayburt	80.607	78.550	45.488	46.276	35.119	32.274	63,9	-25,9
Karaman	240.362	242.196	172.322	175.790	68.040	66.406	10,1	7,6
Kırıkkale	271.092	270.271	234.104	235.575	36.988	34.696	-13,1	-3,0
Batman	557.593	566.633	433.420	444.209	124.173	122.424	18,1	16,1
Şırnak	488.966	490.184	305.881	304.228	183.085	185.956	28,4	2,5
Bartın	189.405	190.708	75.085	77.827	114.320	112.881	1,4	6,9
Ardahan	100.809	99.265	36.601	36.582	64.208	62.683	-19,4	-15,4
İğdır	192.056	192.435	105.276	107.320	86.780	85.115	8,5	2,0
Yalova	226.514	233.009	160.803	167.558	65.711	65.451	28,6	28,3
Karabük	231.333	236.978	176.423	183.141	54.910	53.837	4,7	24,1
Kilis	128.781	130.655	94.414	97.411	34.367	33.244	1,5	14,4
Osmaniye	506.807	512.873	379.653	388.158	127.154	124.715	15,6	11,9
Düzce	355.549	360.388	217.224	224.282	138.325	136.106	11,4	13,5
Toplam	77.695.904	78.741.053	71.286.182	72.523.134	6.409.722	6.217.919	13,3	13,4

Kaynak: TÜİK.

(1): Yıllık nüfus artış hızları hesaplanırken 2015 yılı idari bölünüş yapısı dikkate alınmıştır.

İl ve Cinsiyete Göre İl/İlçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu (2015)

İller	Toplam			İl ve İlçe Merkezleri			Belde ve Köyler			Nüfus Yoğunluğu
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
Adana	2.183.167	1.091.159	1.092.008	2.183.167	1.091.159	1.092.008	-	-	-	157
Adıyaman	602.774	303.163	299.611	393.472	197.776	195.696	209.302	105.387	103.915	86
Afyonkarahisar	709.015	351.993	357.022	410.322	203.539	206.783	298.693	148.454	150.239	50
Ağrı	547.210	284.243	262.967	306.352	160.104	146.248	240.858	124.139	116.719	48
Amasya	322.167	159.325	162.842	226.432	112.033	114.399	95.735	47.292	48.443	57
Ankara	5.270.575	2.621.235	2.649.340	5.270.575	2.621.235	2.649.340	-	-	-	215
Antalya	2.288.456	1.156.076	1.132.380	2.288.456	1.156.076	1.132.380	-	-	-	110
Artvin	168.370	84.679	83.691	99.359	49.988	49.371	69.011	34.691	34.320	23
Aydın	1.053.506	525.267	528.239	1.053.506	525.267	528.239	-	-	-	134
Balıkesir	1.186.688	592.718	593.970	1.186.688	592.718	593.970	-	-	-	83
Bilecik	212.361	109.794	102.567	167.692	87.590	80.102	44.669	22.204	22.465	49
Bingöl	267.184	136.601	130.583	160.614	82.278	78.336	106.570	54.323	52.247	32
Bitlis	340.449	176.929	163.520	194.928	102.766	92.162	145.521	74.163	71.358	48
Bolu	291.095	144.501	146.594	203.696	101.126	102.570	87.399	43.375	44.024	35
Burdur	258.339	128.049	130.290	171.237	85.402	85.835	87.102	42.647	44.455	38
Bursa	2.842.547	1.423.583	1.418.964	2.842.547	1.423.583	1.418.964	-	-	-	273
Çanakkale	513.341	259.721	253.620	302.186	152.932	149.254	211.155	106.789	104.366	52
Çankırı	180.945	90.340	90.605	126.058	63.338	62.720	54.887	27.002	27.885	24
Çorum	525.180	259.993	265.187	381.303	188.809	192.494	143.877	71.184	72.693	41
Denizli	993.442	494.808	498.634	993.442	494.808	498.634	-	-	-	85
Diyarbakır	1.654.196	834.354	819.842	1.654.196	834.354	819.842	-	-	-	110
Edirne	402.537	203.349	199.188	289.433	145.911	143.522	113.104	57.438	55.666	66
Elazığ	574.304	285.511	288.793	438.846	218.290	220.556	135.458	67.221	68.237	68
Erzincan	222.918	113.158	109.760	127.176	62.507	64.669	95.742	50.651	45.091	19
Erzurum	762.321	382.163	380.158	762.321	382.163	380.158	-	-	-	30
Eskişehir	826.716	412.205	414.511	826.716	412.205	414.511	-	-	-	60
Gaziantep	1.931.836	976.126	955.710	1.931.836	976.126	955.710	-	-	-	283
Giresun	426.686	210.967	215.719	275.554	136.315	139.239	151.132	74.652	76.480	62
Gümüşhane	151.449	76.770	74.679	99.508	50.189	49.319	51.941	26.581	25.360	24
Hakkari	278.775	151.013	127.762	152.790	83.151	69.639	125.985	67.862	58.123	39
Hatay	1.533.507	769.131	764.376	1.533.507	769.131	764.376	-	-	-	263
Isparta	421.766	210.152	211.614	300.255	150.132	150.123	121.511	60.020	61.491	51
Mersin	1.745.221	869.989	875.232	1.745.221	869.989	875.232	-	-	-	113
İstanbul	14.657.434	7.360.499	7.296.935	14.657.434	7.360.499	7.296.935	-	-	-	2 821
İzmir	4.168.415	2.078.224	2.090.191	4.168.415	2.078.224	2.090.191	-	-	-	347
Kars	292.660	152.040	140.620	133.334	69.479	63.855	159.326	82.561	76.765	29
Kastamonu	372.633	184.585	188.048	226.868	112.910	113.958	145.765	71.675	74.090	28
Kayseri	1.341.056	672.828	668.228	1.341.056	672.828	668.228	-	-	-	79
Kırklareli	346.973	177.352	169.621	243.018	123.388	119.630	103.955	53.964	49.991	55
Kırşehir	225.562	112.121	113.441	173.222	86.219	87.003	52.340	25.902	26.438	36
Kocaeli	1.780.055	901.860	878.195	1.780.055	901.860	878.195	-	-	-	493
Konya	2.130.544	1.056.540	1.074.004	2.130.544	1.056.540	1.074.004	-	-	-	55

İl ve Cinsiyete Göre İl/ilçe Merkezi, Belde/Köy Nüfusu ve Nüfus Yoğunluğu (2015)

İller	Toplam			İl ve İlçe Merkezleri			Belde ve Köyler			Nüfus Yoğunluğu
	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	
Kütahya	571.463	282.816	288.647	393.115	195.542	197.573	178.348	87.274	91.074	48
Malatya	772.904	385.440	387.464	772.904	385.440	387.464	-	-	-	66
Manisa	1.380.366	691.955	688.411	1.380.366	691.955	688.411	-	-	-	105
Kahramanmaraş	1.096.610	556.607	540.003	1.096.610	556.607	540.003	-	-	-	76
Mardin	796.591	400.478	396.113	796.591	400.478	396.113	-	-	-	90
Muğla	908.877	463.411	445.466	908.877	463.411	445.466	-	-	-	71
Muş	408.728	208.329	200.399	163.040	82.812	80.228	245.688	125.517	120.171	51
Nevşehir	286.767	141.942	144.825	174.195	85.705	88.490	112.572	56.237	56.335	53
Niğde	346.114	172.643	173.471	189.670	96.357	93.313	156.444	76.286	80.158	47
Ordu	728.949	364.236	364.713	728.949	364.236	364.713	-	-	-	122
Rize	328.979	163.379	165.600	215.596	106.982	108.614	113.383	56.397	56.986	84
Sakarya	953.181	477.879	475.302	953.181	477.879	475.302	-	-	-	197
Samsun	1.279.884	632.014	647.870	1.279.884	632.014	647.870	-	-	-	141
Siirt	320.351	165.034	155.317	204.023	105.813	98.210	116.328	59.221	57.107	59
Sinop	204.133	101.139	102.994	115.114	56.608	58.506	89.019	44.531	44.488	35
Sivas	618.617	307.439	311.178	451.930	223.710	228.220	166.687	83.729	82.958	22
Tekirdağ	937.910	482.404	455.506	937.910	482.404	455.506	-	-	-	149
Tokat	593.990	294.381	299.609	379.869	188.120	191.749	214.121	106.261	107.860	60
Trabzon	768.417	379.708	388.709	768.417	379.708	388.709	-	-	-	165
Tunceli	86.076	48.129	37.947	56.401	31.652	24.749	29.675	16.477	13.198	12
Şanlıurfa	1.892.320	950.493	941.827	1.892.320	950.493	941.827	-	-	-	101
Uşak	353.048	176.281	176.767	248.683	123.937	124.746	104.365	52.344	52.021	66
Van	1.096.397	560.480	535.917	1.096.397	560.480	535.917	-	-	-	57
Yozgat	419.440	209.376	210.064	262.864	131.986	130.878	156.576	77.390	79.186	30
Zonguldak	595.907	294.679	301.228	363.707	179.851	183.856	232.200	114.828	117.372	180
Aksaray	386.514	192.688	193.826	250.827	125.172	125.655	135.687	67.516	68.171	51
Bayburt	78.550	39.935	38.615	46.276	23.824	22.452	32.274	16.111	16.163	21
Karaman	242.196	120.940	121.256	175.790	87.583	88.207	66.406	33.357	33.049	27
Kırkkale	270.271	135.024	135.247	235.575	117.495	118.080	34.696	17.529	17.167	60
Batman	566.633	284.866	281.767	444.209	223.849	220.360	122.424	61.017	61.407	122
Şırnak	490.184	256.529	233.655	304.228	156.684	147.544	185.956	99.845	86.111	69
Bartın	190.708	94.138	96.570	77.827	37.972	39.855	112.881	56.166	56.715	92
Ardahan	99.265	51.141	48.124	36.582	19.192	17.390	62.683	31.949	30.734	21
İğdır	192.435	99.099	93.336	107.320	55.099	52.221	85.115	44.000	41.115	54
Yalova	233.009	116.150	116.859	167.558	83.009	84.549	65.451	33.141	32.310	275
Karabük	236.978	119.332	117.646	183.141	91.512	91.629	53.837	27.820	26.017	58
Kilis	130.655	65.407	65.248	97.411	48.325	49.086	33.244	17.082	16.162	91
Osmaniye	512.873	258.959	253.914	388.158	194.691	193.467	124.715	64.268	60.447	164
Düzce	360.388	181.197	179.191	224.282	112.871	111.411	136.106	68.326	67.780	140
Toplam	78.741.053	39.511.191	39.229.862	72.523.134	36.376.395	36.146.739	6.217.919	3.134.796	3.083.123	102

Kaynak: TÜİK.

Göç İstatistikleri (2015)

İller	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
Adana	2.183.167	52.647	64.192	-11.545	-5,3
Adıyaman	602.774	18.523	24.064	-5.541	-9,2
Afyonkarahisar	709.015	22.922	26.226	-3.304	-4,6
Ağrı	547.210	16.597	32.174	-15.577	-28,1
Aksaray	386.514	12.205	14.164	-1.959	-5,1
Amasya	322.167	13.957	15.092	-1.135	-3,5
Ankara	5.270.575	204.048	153.001	51.047	9,7
Antalya	2.288.456	96.441	68.374	28.067	12,3
Ardahan	99.265	5.630	7.802	-2.172	-21,6
Artvin	168.370	9.050	10.969	-1.919	-11,3
Aydın	1.053.506	42.743	37.689	5.054	4,8
Balıkesir	1.186.688	43.296	48.892	-5.596	-4,7
Bartın	190.708	8.872	8.113	759	4,0
Batman	566.633	18.872	23.216	-4.344	-7,6
Bayburt	78.550	7.150	9.281	-2.131	-26,8
Bilecik	212.361	10.890	9.806	1.084	5,1
Bingöl	267.184	9.906	13.122	-3.216	-12,0
Bitlis	340.449	11.936	18.801	-6.865	-20,0
Bolu	291.095	14.681	12.401	2.280	7,9
Burdur	258.339	12.537	12.247	290	1,1
Bursa	2.842.547	84.253	64.558	19.695	7,0
Çanakkale	513.341	25.096	23.005	2.091	4,1
Çankırı	180.945	12.702	16.148	-3.446	-18,9
Çorum	525.180	16.286	22.636	-6.350	-12,0
Denizli	993.442	30.185	24.961	5.224	5,3
Diyarbakır	1.654.196	36.124	56.025	-19.901	-12,0
Düzce	360.388	13.434	12.088	1.346	3,7
Edirne	402.537	18.779	17.458	1.321	3,3
Elazığ	574.304	22.170	21.699	471	0,8
Erzincan	222.918	14.062	16.766	-2.704	-12,1
Erzurum	762.321	29.624	41.803	-12.179	-15,8
Eskişehir	826.716	36.041	28.298	7.743	9,4
Gaziantep	1.931.836	46.435	48.858	-2.423	-1,3
Giresun	426.686	22.308	26.942	-4.634	-10,8
Gümüşhane	151.449	20.437	17.737	2.700	18,0
Hakkari	278.775	8.216	12.983	-4.767	-17,0
Hatay	1.533.507	32.868	41.519	-8.651	-5,6
İğdır	192.435	7.321	10.589	-3.268	-16,8
İsparta	421.766	19.042	18.659	383	0,9
İstanbul	14.657.434	453.407	402.864	50.543	3,5
İzmir	4.168.415	126.238	105.389	20.849	5,0

Göç İstatistikleri (2015)

İller	Toplam Nüfus	Aldığı Göç	Verdiği Göç	Net Göç	Net Göç Hızı (%)
Kahramanmaraş	1.096.610	26.856	32.272	-5.416	-4,9
Karabük	236.978	17.017	12.567	4.450	19,0
Karaman	242.196	9.195	9.865	-670	-2,8
Kars	292.660	11.328	19.809	-8.481	-28,6
Kastamonu	372.633	21.601	18.092	3.509	9,5
Kayseri	1.341.056	37.832	36.087	1.745	1,3
Kırıkkale	270.271	12.585	15.204	-2.619	-9,6
Kırklareli	346.973	16.098	13.816	2.282	6,6
Kırşehir	225.562	11.928	11.544	384	1,7
Kilis	130.655	6.776	6.593	183	1,4
Kocaeli	1.780.055	87.158	56.927	30.231	17,1
Konya	2.130.544	56.817	57.056	-239	-0,1
Kütahya	571.463	19.447	22.337	-2.890	-5,0
Malatya	772.904	26.925	31.368	-4.443	-5,7
Manisa	1.380.366	39.558	36.736	2.822	2,0
Mardin	796.591	24.255	34.592	-10.337	-12,9
Mersin	1.745.221	56.171	58.404	-2.233	-1,3
Muğla	908.877	42.112	37.663	4.449	4,9
Muş	408.728	12.752	23.855	-11.103	-26,8
Nevşehir	286.767	11.144	11.955	-811	-2,8
Niğde	346.114	13.878	15.959	-2.081	-6,0
Ordu	728.949	29.835	32.600	-2.765	-3,8
Osmaniye	512.873	18.567	19.303	-736	-1,4
Rize	328.979	15.514	18.936	-3.422	-10,3
Sakarya	953.181	35.943	28.492	7.451	7,8
Samsun	1.279.884	41.718	44.627	-2.909	-2,3
Siirt	320.351	10.505	16.166	-5.661	-17,5
Sinop	204.133	10.059	11.274	-1.215	-5,9
Sivas	618.617	25.319	33.501	-8.182	-13,1
Şanlıurfa	1.892.320	40.135	50.580	-10.445	-5,5
Şırnak	490.184	11.554	23.615	-12.061	-24,3
Tekirdağ	937.910	54.482	33.937	20.545	22,1
Tokat	593.990	34.586	40.805	-6.219	-10,4
Trabzon	768.417	27.314	32.454	-5.140	-6,7
Tunceli	86.076	6.996	8.133	-1.137	-13,1
Uşak	353.048	11.044	11.001	43	0,1
Van	1.096.397	30.492	48.061	-17.569	-15,9
Yalova	233.009	13.834	11.497	2.337	10,1
Yozgat	419.440	14.933	26.804	-11.871	-27,9
Zonguldak	595.907	18.244	25.340	-7.096	-11,8
Toplam	78.741.053	2.720.438	2.720.438		

Kaynak: TÜİK.

Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları (2015'16)

İller	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Adana	Brüt	99,1	98,9	99,4	105,6	104,5	106,8	106,2	109,5	102,7	59,6	58,1	61,2	46,6	51,4	41,5
	Net	94,4	94,0	94,9	93,7	93,5	93,9	78,7	78,8	78,5	42,4	39,4	45,6	36,3	39,4	33,0
Adıyaman	Brüt	99,7	99,9	99,6	104,9	104,5	105,4	112,7	117,6	107,5	54,5	58,6	50,2	58,2	59,0	57,4
	Net	95,5	95,4	95,7	95,0	94,9	95,0	78,6	77,0	80,3	31,6	29,9	33,4	46,9	47,0	46,8
Afyonkarahisar	Brüt	97,2	96,9	97,6	103,0	102,8	103,3	101,9	104,4	99,1	53,4	53,5	53,4	48,4	50,9	45,8
	Net	93,8	93,3	94,4	94,5	94,4	94,5	78,4	77,2	79,7	36,4	32,5	40,5	42,0	44,7	39,2
Ağrı	Brüt	109,7	108,4	111,0	109,3	108,9	109,7	68,8	73,2	64,1	37,2	39,5	34,7	31,6	33,6	29,4
	Net	97,6	97,4	97,9	89,0	89,3	88,6	49,7	51,8	47,6	25,4	25,3	25,5	24,3	26,5	22,1
Aksaray	Brüt	95,6	95,5	95,7	102,1	101,2	103,1	99,9	100,3	99,5	56,4	55,4	57,5	43,5	44,9	41,9
	Net	92,4	92,2	92,6	92,7	92,5	92,8	75,0	73,9	76,3	37,3	34,3	40,4	37,8	39,6	35,9
Amasya	Brüt	97,5	97,6	97,4	107,0	104,3	109,9	120,7	121,5	120,0	59,1	55,5	62,8	61,6	65,9	57,2
	Net	94,6	94,5	94,7	97,2	97,1	97,4	94,9	94,9	94,8	42,1	38,3	46,2	52,7	56,6	48,6
Ankara	Brüt	96,1	96,0	96,3	107,4	104,7	110,3	120,0	121,1	118,9	67,0	66,4	67,5	53,0	54,7	51,3
	Net	93,5	93,1	93,9	96,1	95,8	96,4	88,8	87,0	90,6	43,8	41,2	46,6	45,0	45,9	44,0
Antalya	Brüt	96,0	95,8	96,3	108,5	106,3	110,8	118,3	118,6	118,1	72,1	71,7	72,4	46,3	46,8	45,6
	Net	92,0	91,4	92,6	94,0	93,7	94,4	84,3	82,6	86,2	45,8	42,7	49,1	38,5	39,9	37,0
Ardahan	Brüt	100,6	100,2	101,1	103,5	103,2	103,9	102,8	101,7	104,0	42,8	40,4	45,3	60,0	61,3	58,6
	Net	97,2	96,7	97,6	95,7	95,7	95,7	81,0	78,5	83,7	29,8	26,3	33,5	51,2	52,2	50,2
Artvin	Brüt	97,2	96,7	97,7	107,2	103,8	110,8	123,1	120,3	126,0	67,6	59,9	75,7	55,5	60,4	50,3
	Net	95,0	94,5	95,5	97,1	97,2	97,0	92,8	91,8	93,9	46,5	42,0	51,3	46,3	49,8	42,5
Aydın	Brüt	97,2	97,4	97,0	105,9	104,0	107,9	108,6	109,0	108,2	65,6	63,4	68,0	43,0	45,7	40,2
	Net	93,8	93,7	93,8	95,8	95,4	96,2	83,4	81,7	85,2	46,0	42,2	50,0	37,4	39,5	35,2
Balıkesir	Brüt	97,1	96,8	97,4	106,9	104,6	109,4	111,7	112,1	111,2	60,4	57,6	63,5	51,2	54,6	47,7
	Net	93,6	93,1	94,0	95,8	95,6	96,0	86,0	85,0	87,1	42,4	38,3	46,7	43,6	46,7	40,5
Bartın	Brüt	97,1	96,6	97,6	107,9	105,8	110,1	116,7	113,5	120,0	52,1	47,4	56,9	64,7	66,2	63,1
	Net	95,2	94,7	95,7	99,2	99,5	98,8	92,1	90,7	93,6	35,6	32,2	39,1	56,5	58,5	54,5
Batman	Brüt	103,2	102,9	103,4	105,8	105,4	106,2	105,9	113,9	97,6	64,6	71,2	57,8	41,3	42,7	39,8
	Net	96,9	96,6	97,1	92,7	92,7	92,8	70,9	71,7	69,9	39,5	39,5	39,5	31,3	32,2	30,4
Bayburt	Brüt	93,3	93,1	93,6	99,8	97,6	102,2	111,7	112,3	111,1	57,2	55,7	58,9	54,5	56,6	52,2
	Net	90,7	90,4	91,0	90,7	90,7	90,7	83,8	83,6	84,0	39,5	37,5	41,7	44,3	46,1	42,3
Bilecik	Brüt	95,4	95,6	95,1	106,4	103,7	109,2	115,5	115,0	116,2	54,0	50,8	57,5	61,5	64,2	58,6
	Net	92,3	92,1	92,6	94,9	94,6	95,3	90,5	88,9	92,2	35,5	32,0	39,4	55,0	56,9	52,9
Bingöl	Brüt	101,6	101,5	101,7	107,1	106,6	107,6	109,2	114,6	103,4	61,7	67,6	55,4	47,5	46,9	48,1
	Net	96,9	96,8	97,0	93,0	93,5	92,5	71,9	73,8	69,9	35,2	37,0	33,3	36,7	36,8	36,5
Bitlis	Brüt	104,6	103,8	105,4	108,0	107,7	108,4	86,3	98,1	73,8	50,1	59,5	40,2	36,2	38,6	33,5
	Net	97,1	96,9	97,4	91,1	91,9	90,3	58,9	64,5	53,0	30,0	33,4	26,3	29,0	31,1	26,7
Bolu	Brüt	95,3	95,7	94,9	106,0	103,0	109,1	122,2	125,9	118,3	59,5	52,1	67,2	62,7	73,8	51,0
	Net	92,5	92,5	92,5	94,8	94,3	95,2	95,2	99,2	91,1	42,2	36,4	48,3	53,0	62,8	42,8
Burdur	Brüt	98,1	97,8	98,5	105,3	104,1	106,5	111,3	112,3	110,2	62,5	58,4	66,8	48,7	53,9	43,4
	Net	90,8	89,9	91,7	91,0	90,4	91,6	88,4	87,6	89,2	46,6	41,5	51,9	41,7	46,0	37,2
Bursa	Brüt	98,4	98,0	98,7	107,9	105,6	110,4	113,8	115,1	112,5	51,3	49,3	53,4	62,6	65,8	59,1
	Net	94,9	94,5	95,4	95,9	95,8	96,0	85,1	84,4	85,7	33,6	31,4	36,0	51,4	53,0	49,7
Çanakkale	Brüt	96,1	95,9	96,3	108,3	106,2	110,5	110,6	112,6	108,5	64,3	59,6	69,3	46,3	53,0	39,2
	Net	92,1	91,9	92,4	95,3	95,4	95,3	86,9	87,3	86,5	46,9	41,5	52,6	40,0	45,8	33,9
Çankırı	Brüt	90,6	90,5	90,7	100,1	97,6	102,7	108,4	112,2	104,3	55,7	51,6	60,1	52,6	60,6	44,2
	Net	87,3	86,9	87,8	88,6	87,8	89,5	80,7	80,7	80,6	36,9	31,2	43,0	43,7	49,5	37,6
Çorum	Brüt	96,3	96,4	96,3	109,4	104,8	114,1	113,8	113,0	114,6	63,3	59,4	67,4	50,5	53,6	47,2
	Net	92,0	91,7	92,3	93,8	93,2	94,4	82,6	81,2	84,1	41,4	37,6	45,3	41,2	43,6	38,7
Denizli	Brüt	97,1	97,0	97,2	105,8	105,0	106,5	108,5	108,8	108,2	58,0	56,3	59,7	50,5	52,5	48,5
	Net	92,1	91,7	92,6	94,0	93,8	94,2	84,8	82,8	86,8	40,4	37,2	43,7	44,4	45,6	43,1
Diyarbakır	Brüt	103,9	103,6	104,2	106,7	106,3	107,1	96,1	102,4	89,6	48,9	54,2	43,3	47,2	48,1	46,3
	Net	97,5	97,4	97,6	92,9	93,0	92,7	64,4	65,7	63,1	27,0	27,3	26,7	37,4	38,4	36,3
Düzce	Brüt	97,4	97,4	97,4	106,2	103,0	109,3	115,9	114,8	117,0	52,4	49,7	55,2	63,5	65,2	61,8
	Net	94,7	94,6	94,8	96,0	95,6	96,3	84,9	84,6	85,1	35,2	32,2	38,4	49,6	52,4	46,7

Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları (2015/16)

İller	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Edirne	Brüt	99,1	98,8	99,5	106,6	106,2	107,1	106,1	106,6	105,5	62,4	57,4	67,7	43,7	49,3	37,7
	Net	93,4	93,2	93,5	94,2	94,7	93,6	84,7	83,8	85,7	47,1	41,4	53,0	37,7	42,4	32,7
Elazığ	Brüt	99,3	98,8	99,9	105,1	103,2	107,0	119,5	123,5	115,5	66,8	68,2	65,5	52,7	55,3	50,0
	Net	95,8	95,4	96,2	95,6	96,1	95,2	86,1	86,8	85,5	43,9	42,4	45,4	42,2	44,4	40,1
Erzincan	Brüt	96,7	96,1	97,3	105,4	102,2	108,8	120,2	125,4	114,9	62,3	61,9	62,8	57,9	63,5	52,1
	Net	93,6	92,8	94,4	94,0	94,0	94,1	87,6	89,1	86,0	39,7	36,4	43,1	47,9	52,7	43,0
Erzurum	Brüt	102,0	101,4	102,5	106,8	104,7	109,1	97,8	101,5	93,9	55,9	59,1	52,7	41,8	42,4	41,2
	Net	96,1	95,8	96,4	93,3	93,2	93,5	68,9	69,5	68,2	36,8	36,4	37,1	32,1	33,1	31,1
Eskişehir	Brüt	95,6	95,2	96,1	106,8	104,1	109,7	118,6	119,8	117,3	67,5	60,2	75,2	51,1	59,7	42,2
	Net	92,8	92,1	93,5	95,6	95,5	95,8	90,9	90,7	91,0	49,0	42,5	55,8	41,9	48,2	35,3
Gaziantep	Brüt	100,6	100,4	100,7	105,8	104,9	106,8	96,4	100,0	92,5	53,9	56,2	51,4	42,5	43,9	41,1
	Net	96,3	96,0	96,6	94,1	94,1	94,2	72,4	72,4	72,5	36,6	35,4	37,8	35,9	37,0	34,6
Giresun	Brüt	95,3	95,4	95,1	102,9	101,2	104,7	116,7	118,1	115,3	56,6	53,4	60,0	60,1	64,8	55,2
	Net	92,9	93,0	92,9	94,9	94,9	94,9	91,4	93,0	89,8	39,3	36,1	42,6	52,1	56,9	47,2
Gümüşhane	Brüt	75,1	73,8	76,4	77,7	78,5	76,8	89,6	88,5	90,9	47,0	49,0	45,0	42,6	39,5	45,9
	Net	73,1	71,6	74,6	72,1	73,5	70,7	66,3	65,6	67,0	30,7	31,0	30,4	35,6	34,6	36,6
Hakkari	Brüt	104,9	105,1	104,8	96,0	95,0	97,1	98,1	102,0	94,1	44,7	46,8	42,5	53,4	55,2	51,6
	Net	95,3	95,7	94,9	82,5	82,9	82,0	61,4	60,2	62,7	23,8	21,2	26,4	37,6	38,9	36,3
Hatay	Brüt	97,8	97,7	97,9	103,3	102,0	104,5	102,1	104,3	99,8	53,1	52,4	53,8	49,1	51,9	46,0
	Net	94,7	94,5	95,0	95,1	95,0	95,2	78,9	78,9	78,8	37,3	34,9	39,9	41,5	44,0	38,9
İğdır	Brüt	105,3	105,2	105,3	105,2	105,3	105,2	94,1	90,1	98,4	57,8	54,4	61,3	36,3	35,7	37,0
	Net	97,8	97,8	97,7	92,1	92,4	91,9	72,1	68,0	76,6	42,8	38,2	47,8	29,3	29,8	28,8
İsparta	Brüt	95,1	95,4	94,8	104,9	103,5	106,3	122,0	121,9	122,0	63,6	60,1	67,3	58,4	61,8	54,8
	Net	91,1	90,9	91,2	93,9	93,7	94,2	94,7	93,0	96,6	45,3	40,8	50,1	49,4	52,1	46,5
İstanbul	Brüt	98,7	98,4	99,0	110,3	108,2	112,7	121,3	122,5	120,0	60,6	62,8	58,3	60,7	59,8	61,7
	Net	95,5	95,2	95,8	95,8	95,8	95,8	83,0	81,6	84,5	32,4	31,8	33,1	50,6	49,8	51,4
İzmir	Brüt	97,6	97,3	97,8	112,6	110,0	115,4	119,6	121,6	117,4	65,3	64,3	66,5	54,2	57,3	51,0
	Net	94,4	94,0	94,7	95,8	95,6	96,0	85,1	83,5	86,8	40,6	37,1	44,4	44,4	46,4	42,4
Kahramanmaraş	Brüt	98,1	97,9	98,2	105,3	104,6	106,1	98,7	101,0	96,3	46,3	47,3	45,2	52,4	53,7	51,1
	Net	94,1	93,7	94,5	93,6	93,1	94,1	73,3	72,7	74,0	29,3	27,8	30,8	44,1	44,9	43,2
Karabük	Brüt	96,7	96,3	97,2	110,5	109,3	111,7	120,6	122,8	118,3	67,4	63,8	71,3	53,2	58,9	47,0
	Net	93,7	93,2	94,3	96,2	96,0	96,4	91,6	92,1	91,1	47,0	42,7	51,7	44,6	49,4	39,4
Karaman	Brüt	97,0	96,7	97,3	105,0	103,9	106,2	118,0	117,0	119,0	70,5	70,1	70,9	47,5	46,9	48,1
	Net	93,6	93,0	94,2	95,6	95,4	95,8	87,8	85,3	90,4	47,8	45,1	50,5	40,0	40,2	39,8
Kars	Brüt	104,3	104,0	104,5	106,5	106,6	106,4	84,8	86,1	83,4	47,9	47,8	48,0	36,9	38,4	35,4
	Net	98,0	98,1	98,0	94,2	94,5	94,0	64,6	63,3	65,9	32,9	30,2	35,8	31,7	33,1	30,1
Kastamonu	Brüt	96,8	96,4	97,2	108,7	104,0	113,5	119,0	116,5	121,6	59,9	53,5	66,6	59,1	63,0	55,0
	Net	93,7	93,3	94,1	95,1	95,0	95,1	87,7	87,6	87,9	35,7	31,4	40,4	52,0	56,2	47,5
Kayseri	Brüt	97,8	97,7	98,0	108,2	105,9	110,5	115,9	117,8	113,8	61,0	60,5	61,5	54,9	57,4	52,3
	Net	94,6	94,3	95,0	95,8	95,6	96,0	85,2	83,6	86,9	39,2	36,3	42,4	45,9	47,3	44,5
Kırıkkale	Brüt	97,2	96,6	97,9	105,0	103,3	106,8	116,6	119,9	113,2	52,7	47,9	57,6	63,9	71,9	55,7
	Net	93,9	93,2	94,6	95,5	95,7	95,3	90,5	90,0	91,0	37,9	33,9	42,1	52,5	56,0	48,9
Kırklareli	Brüt	98,4	98,6	98,1	108,4	106,8	110,1	111,0	115,0	106,7	61,8	58,4	65,4	49,2	56,5	41,3
	Net	93,8	93,7	93,9	95,1	94,7	95,6	86,9	88,2	85,4	45,2	40,7	50,0	41,7	47,5	35,4
Kırşehir	Brüt	94,8	94,5	95,1	103,0	102,3	103,7	112,5	116,7	108,1	59,9	58,7	61,1	52,7	58,0	47,0
	Net	91,2	90,5	92,0	93,3	93,0	93,5	90,0	91,2	88,7	43,6	41,1	46,3	46,4	50,2	42,4
Kilis	Brüt	99,8	99,3	100,2	102,7	101,6	103,7	102,6	106,3	98,9	47,8	45,2	50,4	54,8	61,1	48,6
	Net	95,8	95,3	96,3	94,0	93,6	94,3	79,9	80,2	79,6	32,7	28,0	37,4	47,1	52,1	42,2
Kocaeli	Brüt	97,5	97,0	98,0	109,1	106,2	112,2	122,7	125,0	120,2	61,0	60,2	61,7	61,7	64,8	58,5
	Net	94,9	94,4	95,4	96,6	96,6	96,7	87,0	86,1	88,0	39,0	37,1	41,1	48,0	49,0	46,9
Konya	Brüt	98,1	97,7	98,4	105,4	104,1	106,7	109,4	110,5	108,3	52,9	55,5	50,1	56,6	55,0	58,1
	Net	94,5	94,0	95,0	95,2	94,9	95,6	81,7	80,6	82,9	33,5	33,6	33,5	48,2	47,0	49,4
Kütahya	Brüt	96,4	96,5	96,3	107,1	104,1	110,4	120,9	121,4	120,3	63,3	60,2	66,5	57,6	61,2	53,8
	Net	93,6	93,6	93,6	96,9	97,0	96,8	90,9	90,5	91,3	42,3	39,2	45,5	48,6	51,2	45,8

Eğitim Seviyesine Göre Okullaşma Oranları (2015'16)

İller	Okullaşma Oranı ⁽¹⁾	İlkokul			Ortaokul			Ortaöğretim (Lise)			Genel Ortaöğretim ⁽²⁾			Mesleki ve Teknik Ortaöğretim ⁽³⁾		
		Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın
Malatya	Brüt	98,2	97,9	98,6	106,0	104,3	107,8	121,0	124,2	117,5	63,1	64,8	61,2	57,9	59,4	56,3
	Net	94,8	94,3	95,4	95,8	95,7	96,0	86,8	85,9	87,8	40,6	38,8	42,6	46,2	47,2	45,2
Manisa	Brüt	96,6	96,2	97,0	106,3	105,0	107,7	106,8	107,4	106,1	54,0	50,5	57,7	52,8	56,9	48,4
	Net	93,7	93,1	94,3	96,5	96,2	96,8	84,1	83,3	84,9	39,1	34,9	43,6	45,0	48,4	41,3
Mardin	Brüt	104,8	104,4	105,2	103,4	103,0	103,8	94,4	103,5	85,1	55,5	62,3	48,6	38,9	41,3	36,5
	Net	97,9	97,6	98,1	92,2	92,5	91,9	65,5	68,3	62,5	33,2	34,1	32,4	32,2	34,2	30,2
Mersin	Brüt	98,3	98,2	98,5	106,6	105,3	107,9	107,5	108,3	106,6	56,9	54,4	59,5	50,6	53,9	47,1
	Net	94,3	93,9	94,7	95,3	95,1	95,5	81,4	80,9	81,8	40,2	37,3	43,3	41,2	43,6	38,6
Muğla	Brüt	95,9	95,6	96,2	107,3	106,0	108,7	114,4	115,9	112,9	70,9	67,9	74,2	43,5	48,0	38,6
	Net	92,4	91,8	93,0	94,5	94,4	94,6	83,8	82,6	85,1	46,8	41,5	52,6	37,0	41,1	32,5
Muş	Brüt	107,7	107,0	108,3	104,9	105,4	104,3	68,9	76,4	61,0	31,4	35,3	27,4	37,5	41,1	33,7
	Net	97,0	96,9	97,1	87,0	87,7	86,3	47,8	50,8	44,7	18,1	18,2	18,1	29,7	32,6	26,7
Nevşehir	Brüt	97,6	97,2	98,1	103,2	102,3	104,2	105,6	107,3	103,9	58,5	58,2	58,9	47,1	49,1	45,0
	Net	94,0	93,4	94,6	95,6	95,2	96,1	83,6	82,4	84,9	42,0	39,1	45,1	41,6	43,3	39,9
Niğde	Brüt	97,9	97,8	98,0	103,7	103,7	103,7	99,0	100,4	97,7	54,2	52,7	55,8	44,8	47,6	41,9
	Net	94,6	94,1	95,0	95,0	94,6	95,4	78,4	77,0	80,0	39,5	35,5	43,7	38,9	41,4	36,3
Ordu	Brüt	95,6	95,5	95,7	103,1	100,9	105,3	105,2	103,9	106,7	47,0	42,5	51,6	58,2	61,3	55,1
	Net	93,5	93,2	93,8	95,9	95,3	96,6	84,7	83,3	86,3	35,1	30,7	39,7	49,6	52,5	46,6
Osmaniye	Brüt	99,3	99,3	99,4	105,5	105,3	105,6	106,8	108,4	105,1	51,7	49,9	53,5	55,1	58,4	51,7
	Net	91,1	90,3	91,9	90,2	89,7	90,8	81,6	80,6	82,7	37,4	34,5	40,5	44,2	46,1	42,3
Rize	Brüt	96,6	96,4	96,8	108,8	106,4	111,3	140,1	144,5	135,5	66,3	62,2	70,7	73,7	82,3	64,8
	Net	94,3	94,1	94,4	97,7	99,0	96,4	100,0	97,8	100,0	44,5	41,1	48,0	56,3	62,6	49,8
Sakarya	Brüt	97,9	97,4	98,4	106,5	103,6	109,5	115,1	113,3	116,9	54,0	47,4	61,0	61,1	65,9	56,0
	Net	94,7	94,3	95,1	95,8	95,9	95,6	85,3	84,3	86,3	37,6	33,6	41,9	47,7	50,7	44,4
Samsun	Brüt	97,6	97,3	97,9	106,7	104,3	109,2	116,6	115,5	117,7	62,4	58,1	66,8	54,2	57,4	50,9
	Net	95,0	94,7	95,4	96,6	96,6	96,6	86,5	85,4	87,6	41,4	37,5	45,5	45,0	47,9	42,1
Siirt	Brüt	105,7	105,2	106,2	106,3	105,7	106,9	95,3	110,9	78,6	53,8	66,7	40,0	41,5	44,2	38,6
	Net	96,9	96,9	96,9	90,5	90,9	90,0	62,6	67,5	57,3	29,3	32,7	25,7	33,3	34,8	31,6
Sinop	Brüt	97,2	96,8	97,6	108,9	106,8	111,0	119,7	119,0	120,4	64,9	58,8	71,1	54,8	60,2	49,2
	Net	94,1	93,6	94,5	95,7	95,9	95,6	88,1	87,5	88,6	41,1	36,5	45,9	47,0	51,0	42,8
Sivas	Brüt	97,7	97,6	97,8	105,5	103,3	107,9	113,4	117,5	109,3	61,6	61,9	61,4	51,8	55,6	47,9
	Net	95,0	94,8	95,2	96,1	95,9	96,3	83,3	82,5	84,1	39,2	35,9	42,6	44,1	46,5	41,5
Şanlıurfa	Brüt	107,4	106,7	108,2	107,7	107,5	108,0	84,5	95,4	73,2	45,6	52,5	38,5	38,9	42,9	34,8
	Net	98,4	98,4	98,5	90,3	90,9	89,7	59,0	63,8	54,1	27,4	29,1	25,7	31,6	34,7	28,4
Şırnak	Brüt	108,4	108,3	108,4	105,0	103,9	106,2	90,4	99,4	81,1	43,1	47,9	38,1	47,4	51,6	43,0
	Net	98,1	98,1	98,2	89,5	89,2	89,8	60,7	62,4	58,9	22,5	20,9	24,1	38,2	41,5	34,8
Tekirdağ	Brüt	97,9	97,9	97,9	109,1	107,3	110,9	112,4	113,7	111,0	62,1	59,6	64,9	50,2	54,1	46,0
	Net	93,9	93,7	94,2	95,1	95,1	95,2	81,9	81,2	82,7	39,1	35,2	43,2	42,9	46,0	39,5
Tokat	Brüt	92,9	92,6	93,2	102,6	100,9	104,3	107,8	109,3	106,3	52,0	49,7	54,3	55,9	59,7	51,9
	Net	89,3	89,0	89,7	90,6	90,5	90,7	81,3	80,5	82,1	35,4	32,1	38,8	45,9	48,4	43,4
Trabzon	Brüt	97,4	97,0	97,7	105,3	103,4	107,2	122,6	121,3	124,0	60,1	58,0	62,3	62,5	63,3	61,7
	Net	94,7	94,3	95,1	96,8	97,2	96,4	93,3	92,0	94,6	43,0	40,2	45,9	50,3	51,8	48,7
Tunceli	Brüt	95,3	95,9	94,6	106,8	105,2	108,4	120,2	123,8	116,3	73,6	73,8	73,4	46,6	50,0	42,9
	Net	92,8	93,4	92,1	94,6	94,5	94,7	80,6	80,9	80,4	47,2	45,1	49,3	33,5	35,7	31,0
Uşak	Brüt	95,5	95,0	96,1	105,4	103,5	107,4	112,7	109,9	115,7	71,9	67,1	77,0	40,8	42,8	38,7
	Net	92,2	91,2	93,1	95,7	95,4	96,0	86,2	82,0	90,6	51,0	45,3	57,1	35,2	36,7	33,5
Van	Brüt	108,5	107,8	109,2	105,6	106,0	105,3	80,1	84,1	75,9	38,3	43,7	32,5	41,8	40,4	43,4
	Net	98,1	98,0	98,3	88,6	89,2	88,0	55,0	55,8	54,2	22,6	23,8	21,4	32,4	32,0	32,8
Yalova	Brüt	96,2	96,0	96,4	108,2	102,7	114,2	117,0	118,3	115,6	67,1	64,9	69,3	49,9	53,3	46,2
	Net	92,7	92,3	93,1	93,9	93,5	94,3	85,4	85,9	84,9	45,7	43,2	48,3	39,8	42,8	36,6
Yozgat	Brüt	93,5	93,5	93,5	96,8	96,3	97,3	102,6	104,7	100,3	54,3	53,5	55,2	48,2	51,2	45,1
	Net	90,5	90,5	90,5	88,5	88,8	88,2	78,0	76,8	79,2	36,7	32,5	41,1	41,3	44,4	38,1
Zonguldak	Brüt	96,9	96,5	97,4	106,4	104,1	108,7	114,5	113,2	115,8	60,4	53,0	68,4	54,1	60,3	47,4
	Net	94,7	94,3	95,2	97,7	97,5	97,8	88,7	87,9	89,5	43,4	37,5	49,7	45,3	50,4	39,8
Toplam	Brüt	99,2	98,9	99,5	107,1	105,5	108,9	109,9	112,3	107,3	57,6	58,0	57,2	52,2	54,3	50,0
	Net	94,9	94,5	95,2	94,4	94,4	94,4	79,8	79,4	80,2	36,6	34,7	38,8	43,1	44,7	41,5

Kaynak: MEB.

(1): Ortaokul brüt okullaşma oranları hesaplanırken Açık Öğretim Ortaokulu öğrencileri dahil edilmiştir. Ortaöğretim de ise brüt ve net okullaşma oranları hesaplanırken

Açık Öğretim Lise öğrencileri dahil edilmiştir.

(2): Genel Lise, Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi, Fen Lisesi, Sosyal Bilimler Lisesi, Güzel Sanatlar ve Spor Lisesi ve Özel Liseler.

(3): İmam Hatip Lisesi, Anadolu İmam Hatip Lisesi, Mesleki ve Teknik Liseler, Özel Eğitim Meslek Liseleri ve Özel Liseler.

EK-III
2016-2018 YILLARI İÇİN
SEÇİLMİŞ GÖSTERGELERE
YÖNELİK EKONOMİK VE
SOSYAL GÖSTERGELER

2016-2018 Yılları İçin Seçilmiş Göstergelere Yönelik Ulusal ve Uluslararası Tahminler

Göstergeler	Orta Vadeli Program (OVP) 2016-2018			Uluslararası Para Fonu (IMF)			Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı (OECD)			Dünya Bankası (WB)		
	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018	2016	2017	2018
GSYH büyüme hızı (%)	4,5	5,0	5,0	2,9	3,7	3,5	3,4	4,1		3,5	3,5	3,4
GSYH (Cari fiyatlarla, Milyar \$)	736,0	796,0	854,0	721,2	761,4	804,6						
Kişi başına milli gelir (GSYH \$)	9.364	10.030	10.659	9.180	9.594	10.037						
Enflasyon (TÜFE, %)	7,6	7,4	6,0	7,0	6,5	6,5	6,9	6,5				
İşsizlik oranı (%)	10,2	9,9	9,6	11,2	10,9	10,9	10,8	10,3				
İhracat (Milyar \$)	155,5	175,8	201,4				211,9	224,1				
İthalat (Milyar \$)	210,7	243,1	273,2				245,0	258,7				
Cari işlemler dengesi (Milyar \$)	-28,6	-29,3	-29,9	-34,1	-39,4	-45,7	-36,1	-39,5				
Cari işlemler dengesi/GSYH (%)	-3,9	-3,7	-3,5	-4,7	-5,2	-5,7	-4,9	-4,9		-7,0	-6,8	-6,5
Bütçe dengesi/GSYH (%)	-1,3	-1,0	-0,8	-1,5	-1,4	-1,4						

Kaynak: KB, IMF, OECD, WB.

Not: Taralı alanlar, tahmin değerlerinin mevcut olmadığını ifade etmektedir.

EKONOMİK
RAPOR
2015

72. GENEL KURUL

Genel Kurul Yayınlarına;
Cep Telefonu ve Tabletinizdeki
QR Code uygulamasını kullanarak
veya
<http://tobb.org.tr> internet adresindeki
“yayınlar” bölümünden ulaşabilirsiniz.

TÜRKİYE ODALAR VE BORSALAR BİRLİĞİ
Dumlupınar Bulvarı No:252
Eskişehir Yolu 9. Km. 06530 Çankaya / ANKARA
www.tobb.org.tr